

Rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2020-2023

pdf-versjon

Saksframlegg

Handlings- og økonomiplan 2020-2023

Det benyttes samme saksframlegg til administrasjonsutvalget, formannskapet og kommunestyret.

Politisk behandling av handlings- og økonomiplan 2020-2023 vil bli som følger:

- Rådmannens forslag til økonomiplan legges fram for kommunestyret 31. oktober 2019
- Formannskapet behandler og innstiller i handlings- og økonomiplansaken 25. november 2019
- Kommunestyret vedtar handlings- og økonomiplanen 16. desember 2019

Rådmannen legger med dette fram forslag til handlings- og økonomiplan 2020-2023 på [Sandnes kommune – Handlings- og økonomiplan 2020-2023](#)

Avgifter, gebyrer og egenbetalinger

I forbindelse med kommunesammenslåingen er det satt i gang arbeid for å harmonisere alle gebyrer og avgifter i den nye kommunen. Følgende gebyr vil være ulike i 2020.

Vann og avløp: I Forsand betaler innbyggerne samme sats uavhengig av antall kvadratmeter. Satsene for vann og avløp vil være ulike for innbyggerne i Sandnes og Forsand i 2020. Innbyggerne i Sandnes vil betale kr 4 416 for et hus på 120 kvm, mens innbyggerne i Forsand vil betale kr 5 271. Gebyrer for vann og avløp harmoniseres for alle innbyggere fra og med 1. januar 2021.

Barnehage: Både Forsand og Sandnes benytter maks sats i statsbudsjettet, kr 3 135 per måned. Det er imidlertid noen forskjeller i søskenmoderasjon. Sandnes har 30% for barn nr. 2 og 50 % for barn nr. 3. Forsand har 50 % for barn nr. 2 og 75 % for barn nr. 3. Søskenmoderasjon vil fra og med 1. august 2020 harmoniseres og være 30 % for barn nr. 2 og 50 % for barn nr. 3

SFO: Forsand har kr 2 290 per måned, mens Sandnes har kr 2 860 per måned. Søskenmoderasjon i Forsand er 15 % for barn nr. 2 og nr. 3. Søskenmoderasjon i Sandnes er 25 % for barn nr. 2 og 50 % for barn nr. 3. Egenbetaling vil fra og med 1. august 2020 harmoniseres og være kr 2 860 og søskenmoderasjon vil være 25 % for barn nr. 2 og 50 % for barn nr. 3.

Obligatoriske oppstillinger og opplysninger i handlings- og økonomiplanen

Det har kommet [ny forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv.](#). I den nye forskriften er de obligatoriske oppstillingene med benevnelse skjema 1A, 1B, 2A og 2B tatt ut. Disse erstattes av §§ 5,4-5,7 i den nye forskriften.

Forskriften trer i kraft 1. januar 2020, og regnskapet for 2020 må avlegges etter den nye forskriften. Rådmannen vil komme tilbake til konvertering av budsjettet i tråd med oppstillingene i den nye forskriften.

ASSS-rapportene versus kommunebarometeret

Sandnes har sammen med de 10 største kommunene, over 30 års erfaring med å analysere og se på utviklingen av økonomi- og styringsdata i kommunesektoren gjennom ASSS-samarbeidet. Aktiviteten og rapportene fra arbeidet presenteres for de samarbeidende kommunene i form av data om tjenesteproduksjon, ressursbruk, prioritering, inntektsnivå og effektivitet. Dataene som benyttes er kvalitetssikret av de deltakende kommunene og gir meget godt grunnlag for sammenlikning og styring. Det er laget en egen nettportal for analysene som finnes på <https://www.ks.no/asss-hjem/> Hovedtrekkene i analysene er gjengitt i den foreliggende handlings- og økonomiplanen i kapittelet om økonomiske rammebetingelser i avsnittet om den økonomiske situasjonen (link). Rådmannen legger fram ASSS-rapporten slik det framkommer av nevnte nettsted til orientering.

I formannskapetets oppfølgingsliste er rådmannen bedt om å presentere tallene fra kommunebarometeret i en kort framstilling. Kommunebarometeret er en tabloid rangering av kommuner basert på offentlig tilgjengelig statistikk, men uten involvering av kommunene i framstillingen av tallene. Det er imidlertid svært omfattende bruk av data, men mange av resultatene er etter rådmannens vurdering ikke tilstrekkelig kvalitetssikret. Det er derfor ikke mulig å gi en kort framstilling av tallene uten å bruke uforholdsmessig mye tid på å finne ut av om fremstillingene er riktige. Rådmannen henstiller derfor til bruk av ASSS-rapportene istedenfor.

Rådmannen fremmer følgende:

Forslag til vedtak:

1. Kommunestyret godkjenner det framlagte forslaget til handlings- og økonomiplan 2020-2023 for Sandnes kommune. Netto budsjetttramme for 2020 fastsettes i henhold til:

- [Budsjettskjema 1B driftsbudsjett i vedlegg til handlings- og økonomiplan](#)
- [Budsjettskjema 2A investeringsbudsjett i vedlegg til handlings- og økonomiplan](#)
- [Budsjettskjema 2B investeringsprosjekter i vedlegg til handlings- og økonomiplan](#)

2. Kommunestyret godkjenner forslag til budsjett for skatter, rammetilskudd, renter, avdrag og anvendelse av netto driftsresultat mv i henhold til [budsjettskjema 1A i vedlegg til handlings- og økonomiplan](#).

3. Skatt på inntekt og formue fastsettes i henhold til det høyeste skattøre som Stortinget vedtar.

4. I medhold av eiendomsskatteloven §§ 2 og 3 fattes følgende vedtak om eiendomsskatt for skatteåret 2020:

- a. Utskrivningsalternativ:
- Skatt skrives ut på kraftverk, vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfattet av særskattereglene for petroleum, jfr esktl. § 3 bokstav c)
 - Det skrives ikke ut skatt på næring etter [overgangsregel til eiendomsskattelova §§ 3 og 4](#) fra og med 1. januar 2020.
- b. Skattesatser og overgangsperiode:
- Eiendomsskattesatsen settes til 7 promille i tidligere Forsand kommune, jfr esktl. § 11 første ledd første pkt.
 - Eiendomsskattesatsen settes til 2 promille i tidligere Sandnes kommune for 2020, og økes her med 2 promille årlig til satsen blir 7 promille (lik) i 2023, jfr foreslåtte nye regler i esktl. § 13 tredje ledd.
 - Overgangsperiode for Nye Sandnes kommune skal være tre år og starter i 2020, jfr foreslåtte nye regler i esktl. § 13 tredje ledd.
- c. For skattlegging i 2020 videreføres gjeldende takster (fra 2017) på eiendom i tidligere Forsand, og nye takster benyttes for de eiendommer som blir omfattet av skatteplikt i tidligere Sandnes. Takstene i tidligere Sandnes må gjenspeile takstnivået til tidligere Forsand fra 2017.
- d. Eiendomsskatten skal betales med samme terminforfall som for kommunale avgifter, jfr esktl. § 25.

5. Det tas opp følgende lån til finansiering av investeringsbudsjettet:

- Startlån fra Husbanken til videre utlån: kr 240 000 000 / 22 år.
- Lån til finansiering av egne investeringer: kr 785 007 000 / 30 år.

Lånene tas opp ved behov og etter en totalvurdering av behov for likviditet, vurdering av risiko og mulighet for positiv avkastning. Rådmannen får fullmakt til å godkjenne låneinstitusjon, lånevilkår og avdragstid.

6. Rådmannen får fullmakt til å fordele lønns- og pensjonsreserve på de enkelte ansvarsområder i driftsbudsjettet.

7. Kommunestyret godkjenner endringer i egenbetalinger og gebyrer mv slik det framgår i avsnittet [avgifter, gebyrer og egenbetalinger i vedlegg til økonomiplan](#).

8. Økonomiplan 2020 - 2023 for Sandnes tomteselskap KF godkjennes.

- Kommunestyret godkjenner foretakets årsbudsjett for 2020, med et resultat på kr 7 millioner.

9. Økonomiplan 2020 - 2023 for Sandnes Parkering KF, som avvikles fra 1. januar 2020, tas til orientering.

- Kommunestyret godkjenner at følgende takster for parkering gjøres gjeldende fra 1. januar 2020:
 - 1. time kr 15 (uendret)
 - 2. time kr 21 (uendret)
 - 3. time og påfølgende timer kr 32 (uendret)
- Overføring til bykassen på kr 1,1 millioner per år videreføres i planperioden.

10. Økonomiplan 2020 - 2023 for Sandnes Kunst- og Kulturhus KF, som avvikles fra 1. januar 2020, tas til orientering.

11. Økonomiplan 2020 - 2023 for Sandnes Havn KF godkjennes.

12. Økonomiplan 2020 - 2023 for Sandnes Eiendomsselskap KF, som avvikles fra 1. januar 2020, tas til orientering.

13. Kommunestyret godkjenner følgende mål for finansielle nøkkeltall:

- Netto driftsresultat settes til 1,5 prosent av driftsinntektene.
- Disposisjonsfond + mindreforbruk settes til minimum 7 prosent av driftsinntektene.
- Arbeidskapital settes til 10-15 prosent av driftsinntektene.
- Langsiktig lånegjeld (fratrasket pensjonsforpliktelser) skal ikke overstige 110 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.
- Lånegjeld som betjenes av frie inntekter skal ikke overstige 90 prosent av kommunens frie inntekter.
- Andel sertifikatlån settes til under 70 prosent av langsiktig gjeld (fratrasket pensjonsforpliktelser).
- Netto lån med renteesponering skal ikke overstige 20 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.

14. ASSS-rapportene som ligger på <https://www.ks.no/asss-hjem/> tas til orientering.

Innledning

Stø kurs – fortsatt stramme økonomiske rammer

Ressursbruken innenfor de store tjenestoområdene i Sandnes er lav og kommunen driftes effektivt. Skatteveksten er lav selv om det har vært en vekst i oljeinvesteringene og arbeidsledigheten er redusert. Det er nødvendig med stram styring, ytterligere innsparinger og reduksjon i investeringsnivået.

I en slik situasjon er det viktig å prioritere riktig og ivareta dem som trenger det mest. Byutvikling, folkehelse og tiltak mot barnefattigdom er satsingsområder i den foreliggende økonomiplanen.

Byutvikling

Sandnes skal være en attraktiv kommune og kommunens storbykvaliteter skal styrkes. Sentrum skal ha tiltrekningskraft for både innbyggere, de som skal etablere næringsvirksomhet, arbeidstakere og besøkende.

Med byparken på Ruten, rådhusplassen, parkeringshus, og parkdrag langs Storåna, vil sentrum i Sandnes få en betydelig oppgradering.

Det foreslås å bygge et flytende basseng med oppvarmet ferskvann som skal ligge i havnebassenget. Garderobeanlegg og fasiliteter for båtturister vil være en del av anlegget.

Utbyggingen i Havneparken vil strekke seg en del år frem i tid, og havnepromenaden vil bli etappevis utbygget etter hvert som byggene føres opp. Første etappe av ny havnepromenade er ferdig opparbeidet, og etappe to langs «Ovalen» starter høsten 2019.

I mellomtiden vil det bli etablert en midlertidig havnepromenade nord for rådhuset. Dette for å gjøre området attraktivt for byens innbyggere slik at kaifronten kan tas i bruk mens det pågår byggearbeider.

Hanatrappene vil bli oppgradert og det settes av midler slik at det kan etableres både utkikkspunkt og trimpark.

Folkehelse og sykkelsatsing

Sandnes skal være en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler og god folkehelse skal ligge til grunn for all samfunnsplanlegging.

Det er et mål å få sykkelandelen opp fra om lag 5 prosent i 2018 til 8 prosent i 2020 og videre til 10 prosent i 2021. Vinteren 2019 ble det igangsatt en revitalisering av Sykkelbyen Sandnes og sykkelkoordinator er ansatt. Motivasjonstiltak som «Dytt kampanje» og «Sykle til jobben kampanje» er gjennomført. Beat the street er en aktivitetskonkurranse mellom grunnskolene og over 11 000 deltagere er registrert.

Merking og skilting av sykkeltraseer, asfaltering av kanter og rødmaling av sykkelruter gjennomføres. Vedlikehold og drift av prioriterte sykkelruter er styrket.

Det vil plasseres ut og komme enda flere sykkelstativ i sentrum og det skal bygges to nye pumpracks (små sykkelbaner for å bedre barn og unges ferdigheter på sykkel.

På lengre sikt bør det tilrettelegges for å få regulert inn bedre løsninger for sykkel enn det er i dag.

I tillegg til sykkelsatsingen vil nye Austrått svømmehall, rehabilitering av Giskehallen og bygging av flerbrukshallene på Kleivane og Sviland, tilrettelegge for økt aktivitet og bedre folkehelse.

Sandnes har flerfoldige og attraktive turområder og det skal anlegges ny tursti rundt Frøylandsvannet.

Utjevning av levekårsforskjeller

Sandnes skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn og det skal skapes gode og likeverdige livsvilkår for alle. Sandnes skal jobbe for å utjevne levekårsforskjeller i befolkningen.

Så mange som 1 337 barn lever i familier med vedvarende lav inntekt i Sandnes. Andelen barn i lavinntektsfamilier har steget fra 5 prosent i 2013 til 8,1 prosent i 2017. Økningen kan forklares med strukturelle samfunnsendringer der arbeidsmarkedet har vært svært stramt, og mange flyktninger ble bosatt i 2016 og 2017. Mange av dem hadde lav utdanning fra hjemlandet og trenger tid før arbeidsdeltakelse ble en realitet.

Gode grunntjenester for alle er viktig for sosial utjevning, og barnehage, skole og mulighet for utdanning er viktig for å styrke barns muligheter til å bryte sosial arv. Bistand til foreldre i form av tilrettelegging og hjelp til selvforsørgelse gjennom NAV sine innsatser er svært viktig.

Opplevelseskort og økonomiske bidrag til fritidsinteresser er eksempler på tiltak som er iverksatt og som bidrar til økt deltakelse for barn i lavinntektsfamilier.

Åpne bibliotek, åpen kulturbarnehage, åpen hall og lett tilgjengelige møteplasser i nærmiljøet kan benyttes av alle og bidrar til inkludering og tilhørighet.

Det gjøres også et betydelig arbeid for å identifisere barn i lavinntektsfamilier som ikke går i barnehage og motivere deres foreldre til deltakelse ved å gi økonomisk støtte/gratis plass.

Fra og med høsten 2019 iverksettes halv søskenmoderasjon i SFO for familier som har barn i både barnehage og SFO. Det blir også inntektsgradert foreldrebetaling i SFO for de som går på 1. og 2. trinn.

Prosjektet «Familie for første gang» gir sårbare familier trygge rammer for familieetablering og samfunnsdeltakelse. Trygt foreldreskap bidrar til gode oppvekstkår.

Introprogrammet og utlån av chromebook til alle elever, inkludert elevene ved Sandnes Læringscenter, gir alle samme verktøy for læring, uavhengig av økonomisk situasjon. Det er også satt i gang et prosjekt for bruk av digitale verktøy i barnehagene.

Tiltak som kommunale boliger, høy bruk av Husbankens virkemidler og praktisk bistand til å beholde eller skaffe bolig er viktig.

Det har vært jobbet både på system- og individnivå i forhold til bostedsløse. Fra 2008 til 2019 har det blitt investert kr 700 millioner og antall bostedsløse er redusert fra 2,93 bostedsløse per 1 000 innbyggere i 2008 til 1,47 bostedsløse per 1 000 innbyggere i 2016 (sist tilgjengelige tall er 2016). Gjennom boligsosiale tiltak er barnefamilier vesentlig bedre stilt enn tidligere år, selv om det fremdeles er utfordringer med å finne egnede boliger for de med størst oppfølgingsbehov.

Rådmannen foreslår å holde barnetrygden utenfor beregningsgrunnlaget for økonomisk sosialhjelp, og barnetrygden øker for 1 – 6 åringer. Det legges også til rette for at barn i familier med lav inntekt kan få betalingsfritak i kulturskolen.

Oppgraderingen av sentrum vil få betydning for de som bor sentrumsnært. I tillegg til nevnte byutviklingsprosjekter foreslås det at Gamlaverket leke- og aktivitetsområde skal fungere som offentlig friområde for beboere i et område med lite grønt- og lekeareal. Oppgradering av parken planlegges med ulike aktivitetsmuligheter blant annet en pumtrack.

Den økonomiske situasjonen fram til 2019

Data og analyser av økonomien for de 10 største kommunene, ASSS-kommunene, finnes på <https://www.ks.no/asss-hjem/>.

Av ASSS kommunene hadde Sandnes lavest korrigert fri disponibel inntekt i 2018 med kr 4 930 mindre i inntekt per innbygger enn landsgjennomsnittet. Sandnes mangler med andre ord kr 380 millioner på å ha inntekter som en landsgjennomsnittlig kommune.

Sett i forhold til inntektsnivået, hadde kommunen relativt høye utgifter til pleie og omsorg og relativt høyt netto driftsresultat målt i kr per innbygger.

Kommunen har relativt sett lave netto renteutgifter og avdrag og lave utgifter til barnevern og skole. Når en ser på de store tjenesteområdene var effektiviteten 3,6 prosent høyere enn ASSS-snittet.

Investeringsutgiftene har vært svært høye de siste årene og har utgjort over 25 prosent av driftsinntektene. Lånegjelden og rente- og avdragsutgiftene har derfor økt de siste årene.

Økonomien i årene som kommer

For verdensøkonomien er utsiktene svakere og flere sentralbanker har nedjustert sine anslag for veksten. Rentene ute er svært lave og mange land har negative renter.

Arbeidsledigheten i Rogaland er blitt lavere de siste årene. I september var 2,8 prosent av arbeidsstyrken i Sandnes kommune registrert som helt arbeidsledige. Veksten i

oljeinvesteringene har vært høy i 2019, men ventes å avta de neste årene. Det er også en tendens til satsing på fornybare energikilder fra investorer i aksjemarkedet.

Sammenslåingen med Forsand gjør at Sandnes blir en kraftkommune. Kraftinntektene vil til sammen utgjøre om lag kr 110 millioner. Midlene er i stor grad benyttet til tjenesteproduksjonen i Forsand, og dette videreføres i sin helhet med noen få unntak innen økonomi, organisasjon og politisk virksomhet.

Det er lagt fram et forslag fra Kraftskatteutvalget om å fjerne inntekter kommuner får fra konsesjonskraften og konsesjonsavgifter. Eiendomsskatten på kraftanlegg foreslås også endret. Forslaget kan medføre et inntektstap for Sandnes på brutto om lag kr 60-70 millioner. Dersom staten kompenserer kr 3,7 milliarder til alle landets kommuner gjennom kostnadsnøkkelen i inntektssystemet, vil Sandnes få kompensert om lag kr 54 millioner. Netto tap kan således utgjøre om lag kr 5-15 millioner. Det er imidlertid stor motstand mot forslaget, og rådmannen anser det som lite sannsynlig at forslaget blir vedtatt. Det er ikke tegn til at skatteinntektene fra formue- og inntektsskatten til personlige skattytere vil øke vesentlig i årene som kommer. Rådmannen forventer imidlertid en oppgang som følge av at oljeinvesteringene også til neste år vil øke noe og at arbeidsledigheten er vesentlig lavere enn for noen få år siden.

Rådmannen foreslår at det innføres eiendomsskatt etter eignedomsskattelova § 3 c) «berre på kraftverk, vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum» for Nye Sandnes. Nærmere spesifisert vil det si at denne skatten videreføres i Forsand og innføres for «gamle» Sandnes. Rådmannen foreslår at skatt på næring etter overgangsregel til eignedomsskattelova §§ 3 og 4 fjernes fra og med 1. januar 2020. Eiendomsskattesatsen settes til 7 promille i tidligere Forsand kommune, jamfør esktl. § 11 første ledd første pkt. Eiendomsskattesatsen settes til 2 promille i tidligere Sandnes kommune for 2020, og økes her med 2 promille årlig til satsen blir 7 promille i 2023, jamfør foreslåtte nye regler i esktl. § 13 tredje ledd.

Den økonomiske situasjonen vil være utfordrende i årene som kommer. Det er ikke rom for å planlegge store nye tiltak i perioden, utover det som ligger i økonomiplanforslaget.

Målet for netto driftsresultat for 2018 og 2019 ble satt til 3 prosent og de siste årene har netto driftsresultat blitt vesentlig bedre enn det rådmannen har anslått. De gode resultatene de siste årene skyldes i stor grad bedre skatteinntekter for alle landets kommuner enn det regjeringen har lagt opp til i de årlige statsbudsjettene. Skattøren til kommunene foreslås redusert fra 11,55 til 11,10 prosent og det forventes ikke at kommunene vil få vesentlig merskattevekst i 2020.

Rådmannen foreslår at måltallet for netto driftsresultat settes ned til 1,5 prosent som er mer realistisk, men likevel vanskelig å oppnå. I forslag til budsjett er det anslått at netto driftsresultat vil være 0,4 prosent i 2020.

I 2019 ble det vedtatt innsparinger på kr 15 millioner i 2019 som øker til kr 29,5 millioner i 2020. Dette er videreført i den foreliggende økonomiplanen. På bakgrunn av fortsatt stramme rammer foreslår rådmannen ytterligere reduksjon i netto ramme på om lag 1,0

prosent i 2020 som øker til 1,5 prosent fra og med 2021. De nye innsparingene tilsvarer om lag kr 70 millioner fra og med 2021.

For å dekke inn innsparingsbehovene er det nødvendig for tjenesteområdene å jobbe videre med digitaliseringsprosjekter for å oppnå effektivisering. I tillegg vil det bli behov for å vurdere både kvalitet og avvikling av tjenestetilbud.

Drift

Driftstiltakene utgjør i 2020 kr 194 millioner, økende til kr 369 millioner i 2023.

Netto driftsramme samlet er kr 4,5 milliarder i 2020. Lønnsreserven utgjør kr 100 millioner. Det er videreført kr 73,8 millioner i basisbudsjettet, slik at total lønnsreserve er på kr 173,8 millioner.

I tillegg til satsingene nevnt over, er det prioritert inn nye tiltak som følge av befolkningsveksten i skole, barnehage og helse og velferd. Det er også lagt inn midler til lærernorm, spesialundervisning, nye stillinger innen styrket barnehage, flere faste stillinger innen barne- og familieenheten (BFE) og økt tilskudd til private barnehager som følge av bemanningsnormen. Sandnes kunst og kulturhus har 20 års jubileum i 2020 og det settes av midler til feiringen.

Utover i planperioden er det prioritert inn drift av 30 nye sykehjemsplasser på Lunde og 14 nye plasser når personer med funksjonsnedsettelse flytter til Skeianegata. Fra 2022 er det lagt inn midler til drift av åtte nye boenheter i Olsokveien for personer med funksjonsnedsettelse, drift av ni nye plasser i Foreldreinitiativet 3 med kr 9 millioner fra 2023 og drift av samlokaliserte boliger i Langgata.

Det foreslås å styrke forvaltningen av park, idrett og vei med kr 1,4 millioner i 2020 som øker til kr 2,4 millioner i 2021.

Høye investeringsutgifter gir økte rente- og avdragsutgifter og økning i internleie. Totalt sett utgjør internleiene i 2020 kr 436 millioner og samlede FDV-midler er på kr 75 millioner. Om lag kr 30 millioner er avsatt til forvaltning og resterende kr 45 millioner fordeles mellom drift og vedlikehold.

Investeringer

Investeringsnivået har de siste årene vært høyt både som følge av vekst og som følge av tidligere utsatte investeringer. Det er et mål å redusere investeringsnivået.

I arbeidet med økonomiplan 2020-2023 er det imidlertid meldt inn en rekke behov for nye investeringstiltak og rådmannen har innarbeidet nye tiltak tilsvarende kr 538 millioner, inkludert tilskudd og salgsinntekter i planperioden. Ombygging og utvidelse av Sandved skole til en B28 skole, er den største nye investeringen og utgjør kr 258 millioner.

Skolebehovsplanen 2020-2023 viser at kommunen har en utfordring i forhold til hvordan behovet for elevplasser skal løses på barnetrinnet ved sentrumsnære skoler. Det vil bli utført

en mulighetsstudie for de resterende sentrumsskolene i 2021 og 2022. For å redusere investeringsnivået foreslår rådmannen å redusere bevilgningen til ikke igangsatte prosjekter med 5 prosent.

I økonomiplan 2020-2023 er det noen prosjekter som har fått utarbeidet nye, oppdaterte kostnadskalkyler i forhold til økonomiplan 2019-2022. Dette gir en total kostnadsøkning på kr 217 millioner.

Kommuneplan

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument. Gjeldende kommuneplan, vedtatt våren 2019, ble til gjennom dialog med innbyggere, næringsliv, kommunens politikere og fagfolk. Sammen er det skapt et dokument som beskriver ønsker og mål for hvordan det er ønskelig å ha det i Sandnes.

Kommuneplanen består av to hoveddeler, en samfunnsdel med mål og strategier og en arealdel med kart og juridisk bindende bestemmelser og retningslinjer. Samfunnsdelens tre hovedmål er:

1. Sandnes kommune skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn
2. Sandnes skal være en attraktiv kommune
3. Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler

I kommuneplanen knyttes nasjonale, regionale og kommunale mål sammen. Kommuneplanen har en tidshorisont på 15 år og rulleres hvert fjerde år.

Kommuneplanen skal sikre tverrsektoriell tenkning, felles visjon og mål og omforente gjennomføringsstrategier. Som vårt felles styringsverktøy er kommuneplanen forpliktende for alle tjenesteområder.

Sandnes kommune sine verdier er «Romslig, modig og sunn». Disse er videreført i gjeldende kommuneplan, og sammen med folkehelseperspektivet og bærekraftig utvikling skal disse ligge til grunn for all forvaltning, samfunnsplanlegging og tjenesteutøving i Sandnes kommune. Å tilrettelegge for god folkehelse innebærer at Sandnes kommune vil bygge et samfunn som fremmer helse og trivsel for alle deler av befolkningen. Bærekraftig utvikling består av tre pilarer: økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft.

Økonomisk bærekraft tilsier at det vi setter av mål og strategier må være gjennomførbare innenfor kommunens økonomiske handlingsrom. Ressursene skal forvaltes på en god måte til beste for nåværende og fremtidige generasjoner.

For Sandnes kommune er det et overordnet mål å sikre at kommunen har en bærekraftig utvikling og evne til å møte framtidige utfordringer. I et samfunn i stadig raskere utvikling vil dette kreve større endringer i arbeidsformer, tjenesteleveranser og samhandlingsmønstre.

Sosial bærekraft vil si et samfunn som gir likeverdige muligheter for alle.

Miljømessig bærekraft handler om å ta vare på klima og miljø og sikre at fremtidige generasjoner ikke må ta regningen for våre valg.

Sandnes kommune skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn

For å oppnå målsettingen om at Sandnes skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn har kommunen flere pågående og nye innsatsområder som skal videreutvikles og etableres i kommende handlings- og økonomiplanperiode. Sandnes kommune ønsker å tilby

innbyggerne sine et godt liv, der alle føler seg trygge og ivaretatt samtidig som de har muligheter for deltakelse, opplevelser og utvikling. Kommunen vil særlig prioritere tidlig innsats samt styrke frivilligheten og dialogen med innbyggerne i kommende økonomiplanperiode.

Per 1. juli 2019 hadde Sandnes kommune 77 959 innbyggere. Av disse er om lag 20 prosent av utenlandsk opprinnelse. Fra 1. januar 2020 vil også innbyggerne fra Forsand være en del av innbyggerantallet i Sandnes kommune og bidra med om lag 1 500 personer.

Tidlig innsats

Tidlig innsats er et grunnleggende prinsipp for alle de store tjenesteområdene; oppvekst barn og unge, oppvekst skole og helse og velferd. Ved å tilby tjenester så tidlig som mulig etter at utfordringer oppstår og blir kjent, kan dette redusere tjenestebehovet senere.

Familie for første gang

Oppvekst barn og unge sitt tjenestetilbud starter allerede før et barn er født. Pilotprosjektet «Familie for første gang» følger sårbare familier fra graviditet og fram til barnet er to år. Prosjektet er en del av tiltakene i kommunens barnefattigdomsplan.

Tilpasset opplæring og spesialpedagogiske tjenester

Fra 2011 til 2018 har det vært jevn økning i antall barn i barnehagene som får vedtak om spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging. Tildelte timer er tilnærmet doblet i perioden. Sandnes kommune ligger likevel under landsgjennomsnittet på både andel barn som mottar spesialpedagogisk hjelp i alderen 1-5 år og antall timer disse barna får med spesialpedagogisk hjelp.

Det er en viktig målsetting for kommunen at alle skal være inkludert og ha samme muligheter til deltakelse, utvikling og læring. I Sandnesskolen er utsagnet «Alle elevene er våre» en verdi som sier noe om at alle skal inkluderes og gis muligheter til utvikling og læring. Alle skal ha tilgang til de samme verktøyene, som digitale enheter. Den enkelte skal også få tilpasset opplæring for å kunne utnytte de tilgjengelige verktøyene. Som i barnehagene, opplever også skole, at det er et økende antall barn og unge som har behov for tilpasset opplæring og spesialundervisning. I skolen ønsker en, så langt det er mulig, å få til tilpasset undervisning i den ordinære undervisningen. Nye bemanningsnormer i både skole og barnehage gir økt voksentetthet per barn og kan bidra til en bedre og roligere læringshverdag. I budsjettforslaget for kommende økonomiplanperiode foreslås det styrking og økte bevilgninger til bemanningsnormene og de spesialpedagogiske tjenestene i både skoler og barnehager. Det å ha stor satsing på spesialundervisning er ikke et mål i seg selv, men de som har behov for slik tilpassing og tilrettelegging skal få et så godt tilbud som mulig.

Tilpasset tjenestetilbud

Mange har utfordringer ut over det en kan løse i skole og barnehage. Oppvekst barn og unge og helse og velferd har tjenester for dem som trenger ekstra oppfølging og tilrettelegging for å mestre livet. Uansett område er det viktig å komme inn på et tidlig tidspunkt slik at situasjonen ikke får utviklet seg til å bli unødvendig krevende og kostbar både for enkeltmennesket, kommunen og samfunnet forøvrig. Kommunen har tilpassede botilbud og aktivitetstilbud for dem som trenger dette. Økningen i antall personer som har behov, gir imidlertid press på tjenestetilbudet. Det tar tid å bygge opp både nødvendig fagkompetanse og fysisk infrastruktur der det er nødvendig.

Forebygging av kriminelle ungdomsmiljøer

Integrering og forebygging av kriminelle ungdomsmiljøer er viktige områder for tidlig innsats. For å hindre utviklingen av kriminelle ungdomsmiljøer er det mange instanser som må samarbeide. Kommunen og andre offentlige myndigheter må samarbeide og stille med sin fagkunnskap. Men det er også viktig at foreldre involveres, og at det offentlige samarbeider med frivillige lag og organisasjoner som kan være med å bidra og skape gode og sunne oppvekstmiljøer.

SLT (Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tjenester) - nettverket i Sør-Rogaland koordinerer kunnskap og ressurser mellom politi, relevante kommunale enheter og andre. SLT opplever at stadig yngre ungdom er i risikozonen for å etablere rusvaner og etablere seg i negative miljøer.

I Sandes kommune har ressursenter for barn og unge, siden 2017, styrket innsatsen for å forebygge rusatferd, psykisk uhelse og kriminell aktivitet. Videreutvikling av arbeidet innebærer blant annet etablering av drop-in-tilbud og ved å være tettere på skoler, blant annet på foreldremøter når elever starter på ungdomsskolen.

Flexid er et prosjekt i regi av SLT og satsningsområdene er foreldre og foresatte til krysskulturell ungdom og ungdom med innvandrerbakgrunn samt kompetanseheving hos kommunale instanser.

Psykisk uhelse

Uansett familiesituasjon kan utfordringer og psykiske vansker oppstå. Både ordinær helsestasjonstjeneste og skolehelsetjenesten følger opp og gir forebyggende tjenester til foreldre og barn og unge som opplever begynnende psykiske vansker. Psykisk uhelse er økende og flere av kommunens instanser samarbeider for best mulig tilrettelegging og tidlig innsats. Dersom det kan gis gode tjenester i barne- og ungdomsårene, kan dette minske behovet for omfattende tjenester i voksen alder.

Eldre befolkning

Per i dag har Sandnes kommune en ung befolkning. Prognosene viser samtidig en betydelig økning i antall eldre i årene som kommer. De kommunale tjenestene må allerede nå planlegges med tanke på fremtidige forventede utfordringer og det er lagt planer for å dekke behovet for sykehjemsplasser fram til 2035. Sandnes kommune ønsker imidlertid primært å gi eldre mulighet til å bo i egen bolig så lenge som mulig. Behovet for heldøgnsopphold kan reduseres ved tidlig innsats i god boligplanlegging, hverdagsmestring/hverdagsrehabilitering, velferdsteknologi, aktivitets- og fritidstilbud og gode tjenester i hjemmet.

Frivillighet

For å ivareta mange av innbyggerne med særskilte behov er det viktig med frivillige støttespillere. Kommunen har et utbredt samarbeid med frivillige organisasjoner og alle tjenesteområdene har slike samarbeid som satsingsområder. Helse og velferd har en egen vedtatt strategi for frivillighet. Mange opplever det å kunne delta i frivillig arbeid som personlig utviklende og meningsfullt, samtidig som det er til stor hjelp for både enkeltpersoner og kommunen. De frivillige er med på å gjøre Sandnes kommune til et inkluderende og mangfoldig samfunn ved at de kan tilby deltakelse og hjelp som utfyller de kommunale velferdstjenestene. Både helse og velferd og kultur og næring har tilskuddsmidler som deles ut til gode frivillige tiltak.

God dialog med innbyggerne

God dialog med innbyggerne er essensielt for å kunne skape en god kommune. Dialog og medvirkning er derfor et viktig satsingsområde. Både enkeltpersoner, brukere og pårørende skal ha mulighet til å engasjere seg i spesifikke tjenestetilbud og ulike planprosesser. Kulturavdelingen har et eget prosjekt «Medborgerskap i Sandnes kommune» som skal se på hvordan en kan fremme medborgerskap og tilhørighet for kommunens innbyggere. Prosjektet skal utvikle nye arbeidsmetoder og former for organisering som kan oppnå samskapning mellom Sandnes kommune og innbyggerne. Sandnes bibliotek er byens største kommunale møteplass med et årlig besøk på om lag 300 000 personer. Biblioteket ønsker å være en møteplass med aktiviteter knyttet til læring, opplevelser og personlig utvikling ved å tilrettelegge for medvirkning, deltakelse og debatt.

Sandnes skal være en attraktiv kommune

Sandnes kommune er en by-, friluft- og landbrukskommune. I Sandnes er det etablerte storby- og tettstedsområder, samtidig som en er fylkets tredje største landbrukskommune. Befolkningen er ung, og med mange nasjonaliteter. Idrettsmiljøet er i norgestoppen og det er et yrende kulturliv. Sandnes er en stor hyttekommune med viktige friluftsområder for hele regionen, med tilgang til både sjø og fjell. Kommunen har et aktivt og innovativt

næringsliv og en sterk kulturhistorie. Fra 1. januar 2020 blir Sandnes og Forsand ny kommune. Kommunens areal vokser da med om lag 800 kvadratkilometer.

For å videreutvikle kommuneplanens mål om å være en attraktiv kommune, vil følgende prosjekter prioriteres i kommende handlings- og økonomiplanperiode: sentrumsutvikling/byutvikling, sykkelbyen Sandnes, næringsutvikling og rekruttering av dyktige fagpersoner innenfor alle kommunens tjenesteområder.

Byutvikling

Gjennom kommunedelplan for sentrum, legges det til rette for å skape et attraktivt og levende sentrum som bygger på Sandnes sin identitet som en liten storby ved fjorden.

Sandnes sentrum skal videreutvikles som et livskraftig og attraktivt hovedsenter for Sandnes og regionen. Sentrumsområdet skal ha tiltrekningskraft for både innbyggere, arbeidstakere og besøkende. Følgende hensyn vektlegges i sentrumsutviklingen:

- Sandnes sentrum skal fortettes og transformeres for å styrke byens identitet og konkurransekraft.
- Det skal tilrettelegges for en tetthet og et mangfold som sikrer aktivitet gjennom hele døgnet.
- Sentrumsutviklingen skal bygge opp under stedskvaliteter og kulturhistoriske verdier.
- Sandnes sentrum skal videreutvikles som arena for opplevelser, opphold og rekreasjon.
- Det skal tilrettelegges for et variert tilbud av boliger, arbeidsplasser, offentlige funksjoner, kultur, handel og møtesteder. Lokalisering av offentlige funksjoner i sentrum skal prioriteres i byutviklingen og Sandnes sentrum skal utvikles med varierte bomiljø og boligtyper tilpasset ulike alders - og kjøpergrupper.
- Sandnes sentrum skal utvikles med offentlig tjenesteyting og service for å øke sentrums attraktivitet som bosted med et sterkt nærmiljø.
- Det skal tilrettelegges og sikres arealer for en langsiktig og bærekraftig næringsutvikling i sentrum for både etablerte og nye næringer.
- Sandnes sentrum skal styrkes som et viktig kollektivknutepunkt i kommunen, ikke bare for overganger mellom reisemidler, men som destinasjon for reiser.
- Sentrumsområdet skal styrke fremkommeligheten for gående og syklende, med et sammenhengende nettverk av forbindelser og byrom.
- Området rundt Skeiane stasjon skal videreutvikles med effektive og attraktive forbindelser mellom sentrum, Sandvedparken og transformasjonsområder sør for stasjonen.

Kartlegging, analyser og mulighetsstudier bidrar til kunnskapsbasert og god byutvikling. Fortetting og transformasjon skal gjennomføres med kvalitet og lokal tilpasning innenfor prioritert byutviklingsakse. Et av hovedbidragene her er byromsstrategien som er planlagt lagt fram som egen sak til bystyremøtet i desember 2019.

Det legges vekt på god teknisk infrastruktur gjennom forhandlinger om gode, balanserte utbyggingsavtaler. Og det skal gjennomføres prosjekter som styrker storbykvaliteten i både sentrum og omkringliggende bydeler.

Deltakelse i bymiljøpakken med søknad om midler til å styrke gang-, sykkel- og kollektivforbindelser i Sandnes er en sentral oppgave. Bymiljøpakken har stort fokus befolkningen og det er viktig at innbyggerne ser positive resultater av tiltakene som inngår i dette samarbeidet.

For å styrke tilgjengelighet og tilrettelegging for miljøvennlig transport kreves det godt grunnlagsarbeid i forbindelse med ny byvekstavtale, kommuneplan og NTP. Viktige satsingsområder for Sandnes vil være stasjonsutvikling og videreutvikling av dobbeltspor.

Park, idrett og vei skal tilrettelegge for attraktive uterom og aktivitetsanlegg som innbyr til opplevelse, fysisk aktivitet og ettertanke.

Ruten byrom

Eksempel på konkrete prosjekt som vil gjøre Sandnes sentrum mer attraktivt, er transformasjonen av Ruten byrom og havneområdet. Første byggetrinn Rådhusplassen er godt i gang. Det skal bygges ny brygge utenfor rådhuset, fonteneanlegg med nedfelte dyser, benker og trær langs bryggen og plassen skal opparbeides med nytt dekke av granitt. Rådhusplassen skal stå klar i mai 2020.

Andre byggetrinn Byparken er også startet. Her skal det bygges et nytt byrom og Vågsgaten vil bli gangsgate med mulighet for utadrettede serveringstilbud. Bussholdeplassen skal oppgraderes, for økt trafiksikkert og funksjonalitet. Arbeidene utføres samlet og parken vil åpnes juli 2020, til Blinkfestivalen. Prosjektene som helhet skal være ferdige våren 2021.

Byantikvarens prosjekt «Sandnesløftet» bidrar også til å bygge identitet og historie gjennom aktiv bruk av kulturminner.

Sykkelbyen Sandnes

Det satses sterkt på sykkel i Sandnes og egen handlingsplan, Sykkel 2018-2021, er vedtatt i bsak 51/18. Målet er å få opp sykkelandelen fra 5 prosent i 2018 til 10 prosent i 2021, uten å få flere ulykker. I gjeldende Økonomiplan, vedtatt i bsak 145/18, er sykkel en av tre hovedsatsinger.

Det ble januar 2019 igangsatt en revitalisering av Sykkelbyen Sandnes. Målet er bedre tilrettelegging for sykling på kort og lang sikt. På kort sikt er det igangsatt en rekke «motivasjonstiltak» som fokuserer på sykkel og gange som en praktisk og gunstig (helsemessig og økonomisk) måte å komme seg frem på. Her startet kommunen med sine egne, gjennom dytt kampanje og sykle til jobben.

Beat the street, er den største satsingen til nå på motivasjonssiden ut mot innbyggerne i kommunen. Kampanjen pågår høsten 2019, og er en konkurranse mellom grunnskolene i Sandnes og Forsand. Her er det per i dag over 11 000 registrerte deltagere.

Utover dette pågår tiltak som merking og skilting av de anbefalte sykkeltraseer samt en rekke mindre forbedringer i terrenget i form av asfaltering av kanter og rødmerking av ruter. Vedlikeholdet av prioriterte sykkelruter er intensivert ved at kosting og kantklipping og vintervedlikehold skal holde en høy standard. Noe som skal gjøre det lettere å sykle hele året.

Det er videre planlagt utplassering av nye sykkelstativ i sentrum, samt bygging av to nye pumtrack, som er små sykkelbaner for å bedre barn og unges ferdigheter på sykkel, i tillegg til å ha det kjekt og mestre. En bane skal komme i Gamlaverket parken og en i Sandvedparken.

Elbysykler ble utplassert i utvalgte bydeler i 2018. I 2019 pågår det nå arbeid for å utvide ordningen med inntil 26 nye plasseringer.

På lengre sikt jobber en for å få regulert inn bedre løsninger for sykkel enn det en har i dag. Disse prosessene er avhengig av ulike forhold som eierskap, naboskap, avveining i forhold til øvrig trafikk og tar lengre tid.

Næringsliv

Sandnes kommune skal tilrettelegge og støtte opp om nye næringer, etableringer og vekst i tråd med Strategisk Næringsplan for kommunene i Stavangerregionen. Eksisterende og fremtidig næringsliv i Sandnes skal sikres gode utviklingsmuligheter. For å oppnå dette skal kommunen delta i dialog med næringsliv, academia og det offentlige om næringsutvikling.

Det skal fortsatt tilrettelegges for økte andeler kontorarbeidsplasser og næringsutvikling i Sandnes sentrum og i Forusområdet. Tilrettelegging av næringsarealer, varierte tilbud, gode opplevelser og omdømmebygging er en viktig del av satsningen i sentrum. Forusområdet videreutvikles som et regionalt og nasjonalt viktig næringsområde i tråd med IKDP Forus (Interkommunal kommunedelplan for Forus).

Nye Sandnes skal i henhold til prinsippdokumentet legge til rette for et allsidig næringsliv. Økt verdiskapning gjennom flere arbeidsplasser og aktiv tilrettelegging for nye næringsklynger skal ha høy prioritet i kommunens næringspolitikk. Havbruksnæringen skal være en viktig satsing og det skal arbeides for å styrke denne næringen gjennom hele verdikjeden.

Reiseliv

Gjennom Reiselivsstrategi 2019-2030 skal reiselivssatsingen styrkes i Sandnes. Hovedmålet i strategien er å forsterke dagens arbeid innen reiseliv og å skape nye arbeidsplasser i næringen. Innsatsen prioriteres hovedsakelig til to segmenter: ferie- og fritidsturisten og kongressturisten.

Reiselivsstrategien legger særlig vekt på viktigheten av å satse på bærekraftige reisemål. Per i dag er Lysefjorden det eneste registrerte bærekraftige reisemålet i Rogaland.

Rekruttering av fagpersoner til jobber i kommunen

Flere av de kommunale tjenesteområdene opplever utfordringer rundt rekruttering av nødvendig fagpersonell.

Helse og velferd

Innen helse og velferd har de faglige oppgavene økt i omfang og kompleksitet. Stadig flere brukere har sammensatte helseutfordringer, og utvikling av stadig mer teknisk avansert utstyr gjør at ansatte trenger høyere kompetanse for å håndtere arbeidshverdagen. Mangelen på høyskoleutdannet personell merkes ved at det er få kvalifiserte søkere til sykepleier- og vernepleierstillinger. Dette gjør at det er utfordrende å rekruttere nok sykepleiere, særlig til kommunens sykehjem. Det må satses på rekruttering ved å ha store stillinger, aktive fagmiljø og muligheter for kompetansebygging. Kommunen skal ha rett kompetanse på rett sted og arbeide for en heltidskultur, særlig rettet mot døgntjenestene.

For å styrke kompetansen innenfor helse og velferdsområdet satses det på intern opplæring, kurs og kvalifisering av ufaglærte. Flere ansatte tar akademiske grader innen sitt fagfelt og flere virksomheter deltar i ulike forskningsprosjekter.

Barnehager og skole

Nye statlige bemanningsnormer innen skole og barnehager gjør at kommuner over hele landet har behov for å ansette flere med pedagogisk utdanning.

Innenfor barnehageområdet er det særlig vanskelig å rekruttere barnehagelærere med pedagogisk utdanning. Mange barnehagelærerstillinger er i dag besatt av ufaglærte med dispensasjon. For å styrke rekrutteringen av pedagogisk utdannet personell, satses det nå på å ansette flere i stillingskategorien pedagogisk leder. Barnehagene erfarer at det er langt større interesse for pedagogisk lederstillinger enn til barnehagelærerstillinger.

På skoleområdet merker en også særlige utfordringer i forhold rekruttering innen spesialundervisning og når det er behov for rekruttering av undervisningspersonell i løpet av et skoleår.

Helsestasjonstjenesten

Helsestasjonstjenesten og skolehelsetjenesten har i en årrekke blitt styrket gjennom øremerkede tilskudd. Det er imidlertid en utfordring å rekruttere fagpersonell til de opprettede stillingene. Dette gjelder særlig i skolehelsetjenesten i barneskolen og barselomsorgen.

IT-området

På IT-området meldes det om stadig større vansker med å skaffe nok og rett kvalifisert personell, både innen privat og offentlig sektor. Utfordringene innen IT kompliseres

ytterligere ved at det kan være vanskelig å se hvilken kompetanse det behov for i et lengre tidsperspektiv. Utviklingen skjer raskt og arbeidsoppgaver/kompetansebehov kan endre seg på relativt kort tid. Inntil videre har IT valgt å leie ressurser til det blir tydeligere hvilke interne ressurser kommunen bør sitte på selv, og hvilke som bør leies inn.

Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv

samfunnsutvikler

Kommuneplanens mål nummer 3 er at Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler. For å lykkes med dette vil kommunen særlig prioritere miljø og klima, digitalisering, beredskap og arbeidsgiverstrategi i kommende økonomiplanperiode.

Miljø og klima

Kommunen er forpliktet til å løse sine oppgaver til beste for innbyggerne og miljøet. Miljø og klima er i dag et sentralt tema i samfunnsdebatten og det er forventet at kommunene bidrar til å oppfylle nasjonale målsettinger på dette området.

I prinsippdokumentet for ny kommune heter det: «Ny kommune skal være blant de ledende kommunene innenfor areal- og samfunnsutviklingen som tar nye energiløsninger i bruk. Målene skal ligge til grunn for alt planarbeid. Den nye kommunen har både vann, vind, og sjø som ressurser for å utvikle klima- og miljøvennlige løsninger.» Ny Klima- og miljøplan for Sandnes 2020-2024 er under arbeid.

Kommunens miljøpåvirkning

Kommunen påvirker det ytre miljøet på ulike måter. Som samfunnsutvikler påvirker kommunen gjennom å være planmyndighet og myndighetsutøver samt gjennom lokaldemokrati. Gjennom sin egen organisasjon utvikler kommunen sine virksomheter og gjennom dette påvirkes samfunnet, for eksempel gjennom å være en stor innkjøper av varer og tjenester, eier av store bygningsmasser og gjennom transport og avfallshåndtering.

Klimagassutslipp

I kommuneplanen er det fastsatt mål om at kommunen skal jobbe systematisk mot det nasjonale målet om minst 30 prosent reduksjon av klimagassutslipp i 2030 fra referanseåret 1990. Kommuneplanens utslippsmål ble definert på grunnlag av FNs klimaforhandlinger i Paris i 2015. I etterkant er det vedtatt en klimalov som sier at målet skal være at utslipp av klimagasser reduseres med minst 40 prosent fra referanseåret 1990.

Mer vann

På grunn av klimaendringer vil problematikk omkring flom, overvannshåndtering og havnivåstigning være viktigere i all forvaltning fremover. Kommuneplanen og gjeldende

lovverk inneholder konkrete krav til håndtering av vann og risiko- og sårbarhetsanalyser, og det forutsettes at dette regelverket legges til grunn.

Miljøledelse

Miljøledelse inngår som en viktig brikke i gjennomføringen av kommunens klima- og miljøpolitikk. Forsterkning av denne innsatsen er et viktig bidrag i utviklingen av et samfunn som ikke forringer miljø- og naturgrunnlaget for fremtidige generasjoner. Miljøtiltak kan gi betydelige økonomiske gevinster, og er også et viktig ledd i arbeidet med å effektivisere og modernisere kommunen. En systematisk og langsiktig innsats er nødvendig for å skape varig effekt. Miljøsertifisering og klimareduserende tiltak i egen virksomhet, miljøinnsats gjennom innkjøp og miljøstatus for kommunale bygg er eksempler på dette.

Digitalisering

For å få til en vellykket og framtidsrettet digitalisering av tjenester og prosesser i virksomhetene i Sandnes kommune, er det nødvendig med overordnet koordinering og tverrsektoriell tenkning. Samarbeid mellom enheter og integrering av kommunale og nasjonale systemer er avgjørende for effektiv deling av data og forenklede løsninger. Brukerens opplevelse må settes i sentrum.

Alle kommunens virksomheter arbeider med utvikling av digitaliserings- og teknologiske løsninger for å utvikle, forenkle og effektivisere sine tjenester. For å kunne implementere alle nye løsninger som kommunen ønsker å ta i bruk, er det helt nødvendig å sørge for at kommunens IT-avdeling er rustet til å serve og håndtere nye systemer, og har nødvendig kapasitet innen utstyr og nettverk/infrastruktur.

Ulik digital kunnskap hos innbyggerne

Mange av kommunes innbyggere har gode digitale ferdigheter og ønsker mest mulig digital kommunikasjon i samhandlingen med kommunen. Det er imidlertid fremdeles deler av befolkningen som ikke har samme mulighet og kunnskap. For denne siste gruppen er det behov for fortsatt å kunne ha skriftlig og muntlig kommunikasjon med kommunen, i form av brev og telefon eller personlig oppmøte.

Beredskap

Sandnes kommune har et generelt beredskapsansvar som innebærer å ivareta sikkerhet og trygghet for alle innbyggere og kommunens virksomhet og ansatte. Risiko og sårbarhetsvurderinger er sentralt i arealforvaltningen. Dagens samfunn opplever stadig flere og større utfordringer sett fra et beredskapsståsted. Klimaendringer fører til økte vannmengder og temperaturøkning fører til økt risiko for både flom, ras og branner. I tillegg er hendelser knyttet til terror og andre uroligheter mer aktuelt i Norge enn for få år siden. Befolkningen må kjenne trygghet for at kommunen har en forsvarlig beredskap for å håndtere uventede hendelser og kriser som kan oppstå.

Arbeidsgiverstrategi

Sandnes kommune skal være en god arbeidsplass der utvikling og arbeidsglede er grunnleggende verdier. Kommunens arbeidsgiverstrategi skal være for å skape en god og sunn organisasjonsutvikling både for tjenesteproduksjon og arbeidsmiljø. Sandnes kommune har behov for å ha medarbeidere med høy faglig kompetanse for å oppnå forsvarlig nivå på tjenestene sine. Lederne i Sandnes kommune har et stort ansvar i det å skape gode og utviklende arbeidsmiljø med faglig dyktige medarbeidere. Økt grad av digitalisering, innovasjon og endring, forventes å gi mer effektiv ressursbruk, høyere kvalitet i tjenestene og økt gjennomføringsevne. Dette stiller store krav til styring og ledelse av virksomhetene, og det er viktig at kommunens ledere blir rustet med gode verktøy for utøvelse av godt lederskap. Sandnes kommune skal være konkurransedyktige i forhold til lønnsnivå. Likeverd er et viktig prinsipp i lønnspolitikken. Kommunens lønnspolitikk skal vurderes i kommende planperiode.

Kommuneplan, hovedmål, delmål og strategier

Innledning

Som overordnet styringsdokument for hele kommunen skal kommuneplanen være styrende for tjenestene og fokusområdene til virksomhetene i kommunen. Målene og strategiene skal, sammen med verdiene, være rettesnor for all virksomhet. Økonomiplanen skal være et bindeledd mellom kommuneplanen og årsbudsjettet. I økonomiplanen skal en finne igjen føringene som legges i kommuneplanen og beskrivelse av hvordan kommunens ressurser brukes for å oppnå de målsetninger som beskrives i kommuneplanen.

Oppvekst skole

Sandnesskolen har som mål at alle elever skal oppleve framgang og mestring og kjenne til målene i fagene. Elevene skal ha et godt læringsmiljø, fritt for mobbing, hvor de trives og opplever god arbeidsro.

Organisering av tjenesteområdet:

Oppvekst skole består fra høsten 2019 av 20 barneskoler, 7 ungdomsskoler, 2 kombinert barne- og ungdomsskoler, Altona skole- og ressurscenter, senter for flerspråklige barn og unge (FBU) og Sandnes læringssenter. Fra august 2017 fikk Sandnes kommune ansvar for driften av Forsand skole fram til kommunesammenslåingen.

Mål 1: Sandnes skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn

I Sandnesskolen heter det at "Alle elevene er våre". Det uttrykker både en holdning og en forventet pedagogisk virkelighet. Det betyr at skolen formidler intensjonen om inkludering av alle elever, uavhengig av sosiale, kulturelle, kognitive eller andre forskjeller.

Inkludering innebærer at elevene tilhører et læringsfellesskap. Opplæringen skal være individuelt tilpasset, slik at alle elever opplever mestring og får et godt opplæringstilbud på skolene våre. Det skal være fokus på et trygt og godt skolemiljø der alle elevene trives, lærer og utvikler seg.

Ved skolestart i 2020 skal grunnskolene ta i bruk en [ny læreplan](#). Læreplanen inneholder en ny overordnet del med verdier og prinsipper for opplæringen, som forplikter til et inkluderende og mangfoldig samfunn. Arbeidet med å implementere læreplanen er godt i gang.

Gjennom skolenes elevråd, samarbeidsutvalg og kommunalt foreldreutvalg, skal barn og foreldre være involvert i utviklingen av den gode skolen.

Strategi 1: Sandnes skal skape gode og likeverdige livsvilkår for alle

I Sandnesskolen arbeides det målrettet på flere områder for å oppfylle ovennevnte strategi.

Sandnesskolen:

- Har fokus på tidlig innsats, der målsettingen er at flest mulig elever gis hjelp og støtte innenfor ordinær opplæring.
- Tilpasser seg for å oppfylle [lærernormen](#):
 - Maksimalt 15 elever per lærer på 1.–4. trinn.
 - Maksimalt 20 elever per lærer på 5.–10. trinn.
- Sørger for god kompetanse for å kunne tilby god tilpasset opplæring¹ og tidlig innsats, på alle nivå i skolesystemet.
- Har opprettet ressursentre og forsterkede avdelinger for å hjelpe skolene med å skape gode og likeverdige livsvilkår for alle.
 - Senter for flerspråklige barn og unge (FBU) har særskilt ansvar for å støtte skolene i å oppfylle kravene i [opplæringsloven §2-8](#).
- Har, etter endring i [opplæringsloven kapittel 9 A](#), fått en rådgiver i fagstaben til oppvekst skole som spesielt har fokus på elevenes skolemiljø.
- Oppretter ressursgrupper² på alle skolene som et suksesskriterium for å lykkes med tilpasset opplæring og tidlig innsats.

Skolefritidsordningen (SFO):

- Øker deltakelse i SFO for barn i lavinntektsfamilier, som et tiltak knyttet til [plan mot barnefattigdom 2017-2025](#).
 - Bystyret vedtok i økonomiplan 2019-2022 å innføre halv søskenmoderasjon for alle familier som har barn i SFO med søsken i barnehage. Dette er innført fra høsten 2019.

Altona skole og ressursenter:

- Er Sandnes kommunes kompetansesenter for utvikling av læringsmiljø og tilpasset opplæring.
- Bidrar til å virkeliggjøre Sandnesskolens visjon og strategi om inkludering - "Alle elevene er våre".
- Har særskilt kompetanse og bistår skolene i arbeidet med å sikre et trygt og godt skolemiljø, etter Opplæringsloven § 9-A.
- Utvider i løpet av 2019 sitt opplæringstilbud, for å imøtekomme økningen av elever med behov for alternative opplæringstilbud i kommunen.

¹ Tilpasset opplæring innbefatter ordinær undervisning og undervisning hjemlet som særskilt norskopplæring for flerspråklige ([opplæringsloven §2-8](#)), tegnspråkopplæring i grunnskolen ([opplæringsloven §2-6](#)) og spesialundervisning ([opplæringsloven §5-1](#)).

² Skolenes ressursgrupper består blant annet av en sosiallærer, spesialpedagogisk koordinator og flerspråklig koordinator, som sammen med PPT, skolehelsetjenesten og skolens ledelse, følger tett opp det som skjer på skolen.

- Sandnes kommune har tidligere kjøpt tjenester av private skoler, men disse har ikke lenger kapasitet til å ta imot flere elever fra Sandnesskolen med særskilte behov.

Spesialundervisning:

- Sandnesskolen øker tilbudet om spesialundervisning som følge av økt antall elever i forsterkede avdelinger og elever med behov for tettere oppfølging i skoledagen. Dette skal sikre at alle elever med rett til spesialundervisning har et forsvarlig opplæringstilbud i kommunen.
- Skolene og skolenes ressursgrupper jobber tett sammen med PPT og andre instanser, for å sikre god kompetansebygging på området og avdekke utfordringene tidlig.

En skole uten mobbing:

I Sandnes kommune er det et mål at alle elever skal oppleve å ha et trygt og godt skolemiljø, uten mobbing, krenkelser og diskriminering. Lovbestemmelsene i [Opplæringsloven § 9a](#) omhandler elevenes rettigheter og skolenes plikter for å gi alle elever en opplevelse av et godt psykososialt skolemiljø. Det er innført aktivitetsplikt for skolene til å følge med, undersøke, gripe inn og iverksette tiltak når elever opplever krenkelser.

Prioriteringer 2020-2023

For å videreutvikle og styrke satsingen i henhold til ovennevnte strategi, er det lagt inn følgende driftstiltak i økonomiplanens budsjettforslag for perioden 2020-2023:

- S1 Lærernorm
- S2 Midler til tidlig innsats inn i rammetilskuddet
- S3 Spesialundervisning
- S4 FBU (Senter for flerspråklige barn og unge)
- S5 Altona skole og ressurscenter
- S8-S9 Ressurser til spesialundervisning
- S10-13 Læremiddelpakker Bogafjell ungdomsskole, Sviland skole, Malmheim skole og Skaret/Kleivane skole.
- S20 Inntektsmoderasjon SFO
- S21-S22 Ressurser til styrking i SFO

I investeringsbudsjettet er det lagt inn følgende tiltak for å tilby oppdatert digitalt utstyr:

- S15 Utskiftning av digitale enheter i Sandnesskolen

Strategi 2: Sandnes skal styrke mangfoldet og det frivillige engasjementet i befolkningen

Sandnesskolen ønsker å videreutvikle samarbeidet med de frivillige organisasjonene i kommunen. Skolene samarbeider i dag med skolekorpsene, idrettslag og andre organisasjoner som er knyttet opp mot skolen.

Prioriteringer 2020-2023

Det er ikke lagt inn driftstiltak i henhold til denne strategien i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023.

Strategi 3: Sandnes skal sikre god dialog med innbyggere

Alle enheter i Sandnesskolen har etablert lovpålagte brukerorgan som:

- Samarbeidsutvalg (SU)
- Skolemiljøutvalg (SMU)
- Elevråd
- Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU)

Brukerorganene skal være aktivt involvert i skolens arbeid. På skoleeiernivå er en opptatt av å videreutvikle det gode samarbeidet med kommunalt foreldreutvalg (KFU).

Samtlige grunnskoler gjennomfører elevundersøkelsen og foreldreundersøkelsen, som er [statlig initierte brukerundersøkelser](#). Gjennom brukerundersøkelsene får elever og foreldre i skolen si sin mening om læring og trivsel. Analyser av undersøkelsene er vesentlige bidrag til skolens kunnskapsgrunnlag. Kunnskapen benyttes til å utvikle skolen videre.

Prioriteringer 2020-2023

Det er ikke lagt inn driftstiltak i henhold til denne strategien i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023.

Mål 2: Sandnes skal være en attraktiv kommune

Det skal være attraktivt å ha barn i Sandnesskolen. Strategien "*Alle elevene er våre*" legges til grunn for utviklingsarbeidet i grunnskolene i Sandnes kommune. Gjennom lederopplæring og skolebasert kompetanseutvikling, vil Sandnesskolen bedre den tilpassede opplæringen for hver enkelt elev.

Det utarbeides en ny kvalitetsplan for oppvekstområdet som skal fungere som en felles handlingsplan for barnehage og skole. Arbeidet med planen skal være ferdig i løpet av 2019.

Skoleanleggene i Sandnesskolen skal være utformet slik at elevenes trivsel, helse og opplæring ivaretas og utrustes elevene for framtiden. Skoleanleggene skal ha flerbruksfunksjoner som gjør skoleområdet til en attraktiv møteplass for nærmiljøet.

Det skal også være attraktivt å jobbe i Sandnesskolen. Kommunen skal være en aktiv deltaker i utforming av morgendagens skole, gjennom samarbeid med fagmiljø, næringsliv og offentlige institusjoner på regionalt og nasjonalt nivå.

Tjenesteområdet har fokus på utvikling av profesjon, pedagogisk bruk av læringsteknologi og et godt skolemiljø.

Strategi 1: Sandnes skal sikre gode leve- og oppvekstsvilkår i alle bydeler

Det skal være gode skoler i alle bydelene i Sandnes kommune. Skolebehovsplanen gir en årlig oversikt over hvor det er kapasitet i bydeler og hvor en må øke skolekapasiteten. Skolebehovsplanen danner grunnlag for investeringer i skolebygg.

Prioriteringer 2020-2023

Det er lagt inn følgende driftstiltak i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023:

- S14 Bogafjell ungdomsskole, ny skole
- S15 Figgjo skole, nytt ungdomstrinn

I investeringsbudsjettet er det lagt inn følgende tiltak for å tilby gode skolebygg og -uteområder samt oppdatert digitalt utstyr:

- S1 Bogafjell ungdomsskole, U18-skole (18 klasser og 504 elever)
- S3 Malmheim skole, utvidelse og modernisering, B7-skole (7 klasser og 150 elever)
- S4 Sviland skule, liten idrettshall, nybygg og utvidelse.
- S5 Kleivane/Skaret skole, B14-skole (14 klasser og 392 elever), stor flerbrukshall og kunstgressbane.
- S6 Sandved skole, ombygging og utvidelse
- S7 Ny flerbrukshall Høyland ungdomsskole
- S10 Brann tekniske tiltak skoler
- S12 Varslingsanlegg skoler
- S13 Rehabilitering skoler
- S14 Skoler, utendørsanlegg
- S15 Utskiftning av digitale enheter i Sandnesskolen

Mål 3: Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler

[Formålsparagrafen i opplæringsloven](#) gir skolen ansvar for at opplæringen skal åpne dører mot verden og framtiden og gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring. I den overordnede delen av det nye læreplanverket er det fokus på identitet, kritisk tenking, etisk bevissthet, utforskertrang, miljøbevissthet, demokrati og medvirkning.

Sandnesskolen er en aktiv bidragsyter i storbyssamarbeidet innen skolesektoren, gjennom ASSS-samlinger og nettverk på direktørnivå.

Sandnesskolen samarbeider aktivt med universitet og høyskoler om kompetanseutvikling og forskningsprosjekt. Sandnesskolen har et særlig tett samarbeid med universitetet i Stavanger.

Strategi 1: Sandnes kommune skal møte framtidens vekst og behov

I Sandnesskolen skal alle elevene oppleve framgang og mestring. Elevene skal få utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang.

Nye læreplaner fra 2020

Skolene er godt i gang med forberedelsen til de nye læreplanene som kommer i 2020.

Fagene skal få mer relevant innhold, tydeligere prioriteringer og sammenhengen mellom fagene skal bli bedre. Målet er å styrke utviklingen av elevenes dybdelæring og forståelse.

Verdigrunnlaget skal løftes fram i læreplanene, og elevene skal blant annet jobbe tverrfaglig med:

- Demokrati og medborgerskap
- Bærekraftig utvikling
- Folkehelse
- Livsmestring

Verdigrunnlaget i de nye læreplanene samsvarer godt med innholdet i ny kommuneplan 2019-2035 for Sandnes kommune.

Digital satsing

Sandnesskolen har en skoleutviklingsstrategi som innbefatter den digitale satsingen i

Sandnesskolen, inkludert en digital enhet for hver elev og ansatt. Alle skolene er tildelt klassesett med Chromebooks. Skolene har med dette fått verktøy som gir elevene bedre forutsetninger for og opplæring i digitale ferdigheter. Ved at alle elevene får hver sin digitale enhet gis det like muligheter for alle.

Skolekapasitet

Gjennom den årlige revideringen av skolebehovsplanen følger tjenesteområdet oppvekst skole nøye med elevtallsutviklingen og skolebehovet i de ulike bydelene. Det er viktig å se på kommunens totale skolekapasitet og fordele elevene slik at kapasiteten blir best mulig utnyttet.

Prioriteringer 2020-2023

Det er lagt inn følgende driftstiltak i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023:

- S6 Elevtallsvekst i tråd med prognoser
- S7 Korrigering av prognoser, elevtallsvekst

I investeringsbudsjettet er det lagt inn følgende tiltak for å tilby gode skolebygg og -uteområder samt oppdatert digitalt utstyr:

- S1 Bogafjell ungdomsskole, U18-skole (18 klasser og 504 elever)
- S3 Malmheim skole, utvidelse og modernisering, B7-skole (7 klasser og 150 elever)
- S4 Sviland skule, liten idrettshall, nybygg og utvidelse.
- S5 Kleivane skole, B14-skole (14 klasser og 392 elever), stor flerbrukshall og kunstgressbane.
- S6 Sandved skole, ombygging og utvidelse
- S7 Ny flerbrukshall Høyland ungdomsskole
- S10 Branntekniske tiltak skoler
- S12 Varslingsanlegg skoler
- S13 Rehabilitering skoler
- S14 Skoler, utendørsanlegg
- S15 Utskiftning av digitale enheter i Sandnesskolen

Strategi 2: Sandnes kommune skal utøve et bevisst samfunnsansvar

Sandnesskolen skal ivareta skoleelevers behov i tråd med gjeldende lovverk. I Sandnesskolen tenker vi langsiktig og lærer av erfarings- og kunnskapsutvikling.

Godt arbeids- og utviklingsmiljø for ansatte er viktig. Det er lagt opp en strategi for skoleutvikling som blir fulgt opp både på skole og kommunalt nivå. Alle skolene har egne arbeidsmiljøgrupper som rapporterer til kommunalt arbeidsmiljøutvalg.

Prioriteringer 2020-2023

Arbeidet pågår. Det er ikke lagt inn nye tiltak i henhold til denne strategien i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023.

Strategi 5: Sandnes kommune skal tilrettelegge for framtidens næringer og nye arbeidsplasser

Utdanningssystemet er samfunnets viktigste bidrag til utvikling av barn og unges kunnskaper, ferdigheter og holdninger som grunnlag for å mestre eget liv i et demokratisk og

mangfoldig samfunn. Sandnesskolen skal legge premisser for å utdanne dem som etter hvert skal skape framtidens næringer og nye arbeidsplasser.

Kvalitetsplan

Den nye kvalitetsplanen, som utarbeides i samarbeid mellom barnehage og skole, vil legge vekt på det en ser på som viktige ferdigheter i det 21. århundret. Ferdigheter som kreativitet, samarbeid, kommunikasjon, kritisk tenkning og etisk bevissthet er i fokus. Kvalitetsplanen skal være ferdig innen utgangen av 2019.

En verden i endring

Framtiden trenger de nysgjerrige og de som ønsker å oppdage og å skape. Elevene skal utdannes til å tenke bredt og nytt. Den teknologiske utviklingen går svært fort og den bidrar til å endre samfunnet vårt. Mange av de yrkene og arbeidsmetodene en har i dag, vil bli erstattet av nye typer jobber om få år. Å gi elevene evne til omstilling og nytenking er derfor en sentral del av opplæringen i dagens skole.

Prioriteringer 2020-2023

Arbeidet pågår. Det er ikke lagt inn nye tiltak i henhold til denne strategien i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023.

Oppvekst barn og unge

Tjenesteområdet skal ha tidlig innsats og medvirkning som både hovedmål og strategi. Oppvekstområdet skal bruke digitale løsninger for å forenkle, fornye og forbedre sine tjenester. Ansatte i alle ledd skal bidra til kvalitet i tiltak og legge til rette for samhandling. Det skal legges til rette for samtidig innsats på tvers av enheter og profesjoner i dialog med barn, unge og foreldre.

Organisering av tjenesteområdet:

Oppvekst barn og unge er et av kommunens største tjenesteområder. Området består av 27 barnehager, fordelt på 12 virksomheter. I Nye Sandnes kommune blir Forsand barnehage den 13. barnehagevirksomheten. I tillegg består området av barne- og familieenheten (BFE), pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), styrket barnehetilbud og helsestasjons- og skolehelsetjenester inkludert vaksinasjonskontor og helsetjenester for flyktninger. I 2019 har tjenesteområdet samarbeidet med tilsvarende tjenester i Forsand kommune for å etablere gode tjenester for barn, unge og deres familier i Nye Sandnes.

Mål 1: Sandnes skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn

Hovedvekten av alle tjenesteområdets oppgaver og tjenester faller inn under ovennevnte hovedmål.

Tidlig innsats prioriteres og innebærer robuste virksomheter, kvalitet i grunntjenester samt at tjenestene bistår sårbare barn, unge og foreldre uten unødig ventetid.

Barns rettigheter i FNs barnekonvensjon skal gjennomsyre tjenestenes møte med barn, unge og familier. Tiltak og tjenesteutvikling i en inkluderende og mangfoldig kommune skal kjennetegnes av samarbeid med barn og foreldre, ansattes erfaringer og forskning.

Strategi 1: Sandnes skal skape gode og likeverdige livsvilkår for alle

Alle barn og unge skal sikres grunnleggende ferdigheter uavhengig av familiebakgrunn.

Barnehagene

Sandnes skal ha gode barnehager med vekt på omsorg, danning, lek og læring.

Kvalitet i barnehagetilbudet

[Den utviklingsstøttende barnehagen](#) (USB) videreføres for å sikre likt og kvalitativt godt barnehagetilbud i både kommunale og private barnehager. Det er i 2019 inngått samarbeidsavtale med Universitetet i Stavanger som skal bidra til at satsingen opprettholdes og videreutvikles.

Det er et mål at det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen er godt. USB bidrar til at de barnehageansatte videreutvikler sin kompetanse på samhandling med barn. Det er likevel ønskelig å styrke det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagene med størst utfordring, ved å tilføre ekstra personalressurser rettet mot barnegruppene.

Utfordringer i barnehagene kan være:

- Mange minoritetsspråklige barn
- Få utdannede barnehagelærere
- Barnegruppesammensetning som byr på utfordringer
- Barn med funksjonshemninger som har krav på tilrettelegging etter barnehagelovens §19g (tilretteleggingsvedtak)
- Barn med lovfestet rett til spesialpedagogisk hjelp etter barnehagelovens §19a
- Barn med andre spesielle utfordringer, der utfordringene ikke kommer inn under barnehagelovens bestemmelser i §19 i barnehageloven

Barnehagedeltakelse for minoritetsspråklige barn

- Anses som et av de sterkeste virkemidlene for å utjevne forskjeller
 - av regjeringen
 - i kommunens plan mot barnefattigdom
 - i kvalitetsplan for barnehage
 - i plan for psykisk helsearbeid

Rekruttering av minoritetsbarn til barnehagene, ved blant annet medvirkning fra helsestasjonstjenester, har i flere år vært et fokusområde.

Flere barn med rett på tiltak etter barnehageloven §19a og §19g

Fra august 2016 ble retten til spesialpedagogisk hjelp hjemlet i Lov om barnehager og kommunens plikt til tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne ble tydeliggjort. Et barn kan ha rett til tiltak både etter [barnehagelovens §19a og §19g](#).

Det har fra 2011 til 2018 vært jevn økning i antall barn med spesialpedagogisk hjelp (barnehageloven §19a) og tilrettelegging (barnehagelovens §19g). Tildelte timer er tilnærmet doblet i perioden. Sandnes kommune ligger likevel under landsgjennomsnittet på både andel barn som mottar spesialpedagogisk hjelp i alderen 1-5 år og antall timer disse barna får med spesialpedagogisk hjelp.

Virksomheten har i dag for lav bemanning til å håndtere behovet for spesialpedagogiske tjenester. Med utgangspunkt i befolkningsprognosen og lagt til grunn at 2,9 prosent av barna i barnehagealder mottar spesialpedagogisk tjeneste så vil rundt 155 barn trenge slike tjenester i årene frem mot 2027. Det er samme behov som i 2019 og viser at virksomheten må øke bemanningen for å imøtekomme etterspørselen for å kunne gi hjelp til alle som har krav på det.

Gratis barnehageplass til sårbare familier

For barnehageårene 2017/18 og 2018/19 har kommunen mottatt tilskudd fra Utdanningsdirektoratet for å kunne tilby sårbare familier gratis barnehageplass. Om lag 15 barn er tildelt slik plass i løpet av barnehageåret 2019/2020.

Kompetansestrategi for fremtidens barnehager

Revidert statlig kompetansestrategi for fremtidens barnehager gjelder fra 2018-2022. Revidert kompetansestrategi er en videreføring av strategien «kompetanse for framtidens barnehage» som ble lansert i 2013. I strategien legges til grunn at det er store variasjoner i kvaliteten på barnehage tilbudene. For å lykkes med å utvikle kvaliteten og med å realisere kravene i rammeplanen må det drives målrettet kompetansebygging i barnehagesektoren.

I løpet av strategiperioden skal det utvikles regionale samarbeidsfora. Samarbeidsforaene har ansvar for å prioritere, innrette og dimensjonere kompetansetiltakene i regionen.

Gode overganger mellom barnehage og skole

Det er besluttet å utarbeide felles kvalitetsplan for barnehage og skole. Overgang fra barnehage til skole skal, i henhold [Opplæringsloven](#) og [Lov om barnehager](#), vies særlig fokus. Ny felles kvalitetsplan for barnehage-skole skal ha et særlig fokus på denne overgangen. Den overordna planen skal behandles tidlig 2020. Deretter skal delplaner behandles i løpet av første halvår 2020.

Barn og unge

En barselomsorg som møter økt kommunalt ansvar og barselkvinner/nyfødte sitt behov

Styrking av svangerskaps- og barselomsorgen i 2018 gjør at denne tjenesten nå innfrir faglige retningslinjer. Tjenesten har nå også langt på vei lagt til rette for å ivareta deler av barselomsorgen som per i dag utføres av sykehus, men som skal overføres til kommunene. Det mangler fortsatt noen jordmorstillinger. Tilskudd som er innvilget helsestasjonstjenester dekker ikke faktisk behov for å oppfylle lovkrav i svangerskaps- og barselomsorgen. Økning i antall jordmødre har gitt behov for større lokaler og tjenesten flytter i løpet av 2020 inn i Langgata 72.

Familie for første gang

Sandnes, sammen med Stavanger og Time, er pilot for regjeringens utprøving av tiltaket [Familie for første gang \(NFP\)](#). Sårbare familier følges tett fra graviditet til barnet fyller to år. Sandnes er vertskommune og dette tiltaket er et sentralt tidlig-innsats-tiltak i tråd med kommunes egne planer og regjeringens planer mot barnefattigdom og opptrappingsplan mot vold i nære relasjoner. Rekrutteringsmålene ble oppnådd våren 2018 og nye familier kan nå kun inkluderes når familier avslutter programmet. Det forventes at det i statsbudsjettet vil bli gitt statlige signaler/midler for en eventuell implementering av tiltaket i hele Norge. Under forutsetning av gode resultat og statlig finansiering er kommunen positiv til å overta teamet i samarbeid med andre kommuner.

HomeStart Familiekontrakt

I tråd med barnefattigdomsplanen skal kommunen vurdere å etablere [HomeStart Familiekontrakten](#); Et tilbud om oppfølging av frivillige til sårbare småbarnsfamilier. Å etablere et slikt tilbud vil imidlertid kreve en ekstra stillingsressurs.

Barn skal involveres i utvikling av tjenestetilbudet og i utforming av egne tiltak

Alle tjenester innen oppvekst barn og unge skal ha felles prinsipper for hvordan møte, involvere og samarbeide med barn. Utvikling av tjenestene skal blant annet bygge på tilbakemeldinger fra barn. Oppvekst barn og unge har samarbeid med [Forandringsfabrikken](#) og deltakelse i [Mitt Liv](#) for å sikre at dette målet oppnås.

En tilgjengelig og god helsestasjons- og skolehelsetjeneste

Helsestasjonstjenestens faglige retningslinjer og virksomhetens program for alle sine tjenester skal sikre folkehelse tilbudet til barn og unge. Det skal også sikre at tjenesten identifiserer sårbare barn og unge så tidlig som mulig i alder og problemutvikling.

Helsestasjonstjenesten og skolehelsetjenesten har i en årrekke blitt styrket gjennom øremerkede tilskudd. Dette har blant annet gjort det mulig å øke tilstedeværelsen på skolene. Helsestasjonstjenester er likevel fremdeles ikke bemannet i tråd med Helsedirektoratets norm. Dette gjelder særlig skolehelsetjenesten i barneskolen og barselomsorgen.

Våren 2019 har Helsedirektoratet på høring en ny [nasjonal retningslinje for tidlig oppdagelse](#) av utsatte barn og unge. Alle relevante direktorat er involvert. Når retningslinjen er vedtatt vil det være viktig å implementere denne i oppvekstområdet.

Pedagogisk psykologisk tjeneste styrker tidlig innsats

PPT vil i planperioden være en aktiv samarbeidspartner i kommunens tverrfaglige arbeid for å styrke tjenestenes evne til å ivareta barn med utfordringer i barnehage og skole. Det rettes særlig fokus på å styrke innsatsen for de yngste aldersgruppene. Behovet for hjelpetiltak er økende og det å møte lovkrav og faglige føringer om tidlig innsats er i dag en utfordring. PPT skal være tett på både barnehage og skole for å bistå ansatte i å møte barns utviklings- og opplæringsbehov. Alle ansatte skal sertifiseres i CLASS, som er den observasjonsmetoden som nyttes i Den utviklingsstøttende barnehagen.

Barn og familier som er sårbare skal få riktig hjelp tidlig

Kommunens barnevernstjeneste vil fortsette sin mangeårige tiltaksutvikling for å sette inn tiltak tidlig i barns liv og videreutvikle hjemmebaserte tiltak. Andelen barn mellom 0-5 år som mottar hjelp fra kommunens barnevernstjeneste er høyere enn i sammenlignbare kommuner/ASSS-nettverket.

Endringsbehov innen barnevern

Barneverntjenesten opplever, gjennom stadig økte faglige og juridiske endringer, krav om kompetanseheving og økt ressursbruk. Utfordringsbildet til barn og unge er sammensatt og stiller krav til kompetanse og til tverrfaglig samarbeid for å kunne bistå barn og deres familier godt nok.

Videre stiller barnevernloven krav til at både barn og foreldre skal involveres i alle ledd av en barnevernprosess. Dette genererer flere treffpunkt med de involverte og samtidig økt dokumentasjon.

Avdeling barnevern har i flere år hatt kostnadseffektiv drift. En undersøkelse fra [Rogaland Revisjon](#) utført våren 2019 viser imidlertid at avdelingen var preget av stort arbeidspress i deler av organisasjonen og utfordringer knyttet til god arbeidsflyt. For å møte disse utfordringene er det nødvendig å opprette egen avdelingsleder for avdeling barnevern samt styrke tjenesten med fagstillinger.

Ny barnevernlov

I planperioden ligger det an til at [ny barnevernlov](#) blir vedtatt. Hovedelementene i nytt forslag til ny lov er:

- et styrket barneperspektiv
- økt vekt på forebygging og tidlig innsats
- bedre rettsikkerhet
- oppdatert regelverk

Departementet har ikke gitt konkrete anslag til hva innføring av ny barnevernlov vil føre til av økonomiske konsekvenser. Det vurderes allikevel at en del av lovforslagene vil være kostnadsdrivende.

Ny barnevernsreform

Det er varslet ny barnevernsreform hvor det tilrås at kommunen overtar fullt økonomisk ansvar fra januar 2020. Det er imidlertid uvisst når eventuelt denne endringen i ansvarsfordeling trer i kraft.

En tilgjengelig psykisk helsetjeneste som møter barn og unges behov

Helsestasjonstjenester, sammen med barnehage og skole, er grunntjenester som er helt sentrale i kommunens tidlige innsats-satsing. Kvalitet i disse tjenestene er avgjørende for folkehelse- og tidlig innsats-delen i [plan for psykisk helsearbeid](#).

Helsestasjonstjenesten og skolehelsetjenesten forebygger og gir psykisk helsetjeneste til foreldre og barn/unge med begynnende psykiske vansker. BFE, avdeling Ressurssenter for

barn og familier, ivaretar kommunens psykiske helsetjenester når barn og unge har vansker som ikke kan avhjelpes i grunntjenestene/ordinær helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Det arbeides langsiktig og systematisk for å utvikle en tydelig psykisk helsetjeneste for barn og unge både i forhold til begynnende og omfattende vansker. Denne tjenesteutviklingen skal foregå i dialog med blant annet helsestasjonstjenester. Helsesykepleierne i både helsestasjon- og skolehelsetjenesten skal yte psykisk helsehjelp til familier, barn og elever.

Også avdeling barnevern møter stadig flere barn og ungdom med omfattende psykiske vansker og har behov for å styrke både kompetansen og tjenesten for å ivareta denne gruppen barnevernsbarn. Tjenesten deltar sammen med to andre kommuner, BUPA og BUFDIR i et statlig finansiert prosjekt for å forebygge plasseringer utenfor hjemmet.

Kriminalitet- og rusforebygging

SLT(Samordning av lokal kriminalitetsforebyggende tjenester)-nettverket i sør- Rogaland koordinerer kunnskap og ressurser mellom politi, relevante kommunale enheter og andre. SLT opplever at stadig yngre ungdom er i risikozonen for å etablere rusvansker og etablere seg i negative miljøer.

I Sandes kommune har ressurscenter for barn og unge, siden 2017, styrket innsatsen for å forebygge rusatferd, psykisk uhelse og kriminell aktivitet. Videreutvikling av arbeidet innebærer blant annet etablering av drop-in-tilbud og ved å være tettere på skoler, blant annet på foreldremøter når elever starter på ungdomsskolen.

[Ungdataundersøkelsen](#) i 2019 gir et grunnlag for å prioritere innsatsområder i planperioden.

Flexid

Godt identitetsarbeid er godt integreringsarbeid. En av forebyggingsstrategiene i arbeidet innen kriminalitet- og rusforebygging er å implementere [flexid](#) som et verktøy innen ulike enheter, både innenfor oppvekst skole og oppvekst barn og unge. Flexid gir verktøy for å styrke og fremme tilhørigheten hos krysskulturelle barn og unge med et sterkt ressursfokus.

Flexid er et prosjekt i regi av SLT og satsningsområdene er foreldre og foresatte til krysskulturelle ungdom og ungdom med innvandrerbakgrunn. Det fokuseres også på kompetanseheving hos kommunale instanser som barnehage, skole, helsestasjoner, barneverntjeneste, flyktning tjeneste, kultur, FBU og kurstilbud til barn og unge. Tiltaket er finansiert av ulike tilskuddsordninger og videreføres i kommende planperiode.

Tverrfaglig samarbeid – samtidig innsats

Oppvekst barn og unge har, sammen med oppvekst skole og helse- og velferd, som mål for planperioden å yte enda bedre tverrfaglig, samtidig og tidlig innsats. I henhold til egen plan for psykisk helsearbeid skal disse tjenesteområdene i planperioden vurdere hvorvidt [Bedre Tverrfaglig Innsats \(BTI\)](#) skal innføres som system for å nå dette målet. Barneverntjenesten har fokus på å styrke sin innsats for samarbeid og koordinering for barn som krever tett og samordnet innsats fra flere tjenester. For skole og barnehage innføres Nytt oppvekstadministrativt system. Det vil bli vurdert hvorvidt dette systemet kan utvides til å også å være et samhandlingsverktøy på flere områder innenfor oppvekstfeltet.

Satsingsområder

- Barnehagene, Styrket barnehage og PPT skal arbeide med grenseoppgangene mellom barnehagens § 19 (spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging) og hva som skal rommes av det allmenpedagogiske tilbudet i barnehagene.
- Videreutvikling av svangerskaps- og barselomsorgen.
- Brukerinvolvering, felles barnesyn.
- BFE ved avdeling barnevern skal organisere seg slik at organisasjonen kommer i balanse.
- Styrke tidlig innsats i PPT.
- Videreføre og videreutvikle barnehagesatsingen Den utviklingsstøttene barnehagen.
- Familie for første gang; Prioriteres under forutsetning av evaluering og statlig finansiering og beslutning om implementering fra høst 2020.

Tilskudd som strategi for å muliggjøre tjenesteutvikling

Valg av satsingsområder skal være i tråd med statlige føringer, lovgiving og kommuneplan og delplaner. Bruk av statlige tilskuddsordningene har vært en forutsetning for tjenesteutvikling og styrking av virksomhetene innen oppvekst barn og unge. Ulike tilskuddsordninger finansierer eller delfinansierer i dag flere stillinger og aktiviteter innenfor tjenesteområdet.

Øremerkede tilskudd til stillinger i helsestasjonstjenester

Helsestasjonstjenester finansierer nå stillinger (helsesykepleiere, jordmødre, fysioterapeuter) tilsvarende kr 8,0 millioner i lønnsutgifter via tilskuddsordning fra Helsedirektoratet.

Øremerkede tilskudd til stillinger i ressurscenteret

BFE, avdeling ressurscenter har gjennom tilskuddsordninger styrket tjenesten med 3 psykologstillinger, flere ungdomsteam-stillinger og 6 andre fagstillinger innen kommunalt

rusarbeid. De 6 fagstillingene muliggjør oppstart av drop-in-tilbud for ungdommer og foreldremøter på ungdomsskoler.

3 psykologstillinger ble videreført til 2018 og 2019. 3 nye stillinger ble etablert i 2018 og ytterligere 5 stillinger i 2019. Stillingene ble finansiert gjennom tilskuddsordninger. Denne tjenesten vil i planperioden prioritere å:

- Videreutvikle psykisk helsetjeneste for barn og unge
- Sikre at styrking som finansieres med tilskudd kan videreføres når tilskuddsordningen bortfaller

Øremerkede driftstilskudd til barnevernet

BFE, avdeling barnevern har i flere år fått finansiert store deler av barnevernvakt og andre fagstillinger gjennom øremerkede tilskudd fra fylkesmannen. Dette øremerkede tilskuddet utgjorde om lag kr 7,3 millioner i 2019.

Fremtidige tiltak ved eventuelt bortfall av øremerkede tilskuddsmidler i 2020/planperioden

2 tilskuddsordninger bortfaller for Sandnes kommune i 2020. Dette gjelder SLT-tilskudd og kommunepsykolog. Samme år vil også tilskudd til 3 delfinansierte psykologstillinger bortfalle. Det er videre gitt signaler om at tilskuddsordningen for helsestasjonstjenester skal innlemmes i rammeoverføringene i løpet av planperioden. De 6 fagstillingene innen rusarbeidet, som fra 2019 er finansiert ved tilskudd, vil trappes ned over en fireårsperiode.

For å opprettholde tjenestenivået er det en forutsetning at tiltak innlemmes i økonomiplan når tilskuddene bortfaller eller trappes ned.

For øvrig er det ingen statlig beslutning på når alle tilskuddsordningene bortfaller og eventuelt innlemmes i rammen. Det er signaler om at flere av ordningene vil erstattes av rammeoverføringer fra 2020. Dette er blant annet omtalt i revidert nasjonalbudsjett- [Prop. 88 S\(2017 – 2018\) Proposisjon til Stortinget \(forslag til stortingsvedtak\)](#) [Kommuneproposisjonen](#). Kommunaldepartementet har hatt til høring en ekspertrapport hvor det tilrås innlemming i rammen fra 2020 for flere av disse ordningene, se [Områdegjennomgang av øremerkede tilskuddsmidler i kommunal sektor](#).

Prioriteringer i budsjettet 2020-2023

Driftstiltak

Det er lagt inn følgende driftstiltak i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023:

- B1 Nye stillinger i styrket barnehage
- B2 Omgjøring av barnehagelærerstillinger
- B5-8 Etablering av barnehageplasser 2020-2023
- B15 PPT-To nye faste årsverk til pedagogisk psykologisk rådgivere
- B16 HST-4 årsverk jordmor
- B17 BFE-Tilskudd, kommunalt rusarbeid 6 stillinger. Opptrappingsplan
- B18 BFE-Kommunepsykologer, tilskudd innarbeidet i ramme jamfør revidert nasjonalbudsjett 2019
- B19 BFE-Styrkning fagstillinger, 4 stillinger i 2020 (2 midlertidige)
- B20 BFE-Barnevernssjef, 1 stilling fast

Investeringsiltak

I investeringsbudsjettet er det lagt inn følgende tiltak for å tilby gode barnehagebygg og uteområder:

- B1 Utendørsanlegg, barnehager
- B2 Rehabilitering barnehager
- B3 Planlegging Brueland barnehage, ombygging og utvidelse
- B4 Branntekniske tiltak, barnehager
- B5 Kjøp av tomter til barnehageformål
- B6 FORSAND Fallunderlag i gummi i stedet for grus på uteområder

Strategi 3: Sandnes skal sikre god dialog med innbyggere

Samarbeid med barn, unge og foreldre

Rådmannen har besluttet at alle tjenester som berører barn og unge skal bære preg av samarbeid med barna. Kommunen er nå med i storbynettverket [«Mitt Liv»](#). Dette er drevet fram av [Forandringsfabrikken](#) med mål om at barns stemme skal høres i egen sak og på systemnivå. Målet er at det på tvers av alle enheter skal være felles barnesyn og felles mål for hvordan involvere barn i tråd med deres ønsker og behov.

Alle virksomhetsledere er gjennom internkontrakt forpliktet til å involvere innbyggere/brukere i utvikling av tjenestetilbudet. For å følge opp gjennomføres det brukerundersøkelser i tjenestene.

- Barnehagene har aktive samarbeidsutvalg og foreldreråd.

- Helsestasjonstjenesten har dialog med innbyggere i sitt arbeid med å utvikle den kommunale barselomsorgen.

Feedbackinformerte tjenester

Barne- og familieenheten (BFE) har i flere år hatt samarbeid med ulike innvandrersamfunnsorganisasjoner og med barnevernproffene (Forandringsfabrikken). De har også etablert samarbeid med psykisk helseproffer og med en interesseorganisasjon for foreldre som ikke har omsorg for sine barn. BFE implementerer nå [Feedbackinformerte tjenester - FIT](#) for systematisk tilbakemelding fra brukere for å kunne tilpasse sine tjenester i tråd med disse.

Sandnes Unge bystyre

Sandnes Unge bystyre er viktige medspillere for vårt tjenesteområde for å sikre tiltaksutvikling ut fra ungdommens behov. Både BFE og helsestasjonstjenester har involvert Sandnes Unge Bystyre for innspill til videreutvikling av psykisk helsetilbud for unge.

Digitale verktøy og system

Digitale verktøy og systemer skal bidra til profesjonalisering, forenkling og forbedring av tjenestene samt sikre tilgjengelighet, økt medvirkning og dialog med innbyggere og brukere. Denne satsingen er nedfelt i virksomhetsledningens internkontrakter.

Årsplanene på barnehageområdet digitaliseres og utformes universelt i løpet av planperioden.

For å oppfylle rammeplanens føringer skal digitale verktøy benyttes i det pedagogiske arbeidet. Løsningen finansieres av kommunens digitaliserings- og innovasjonsfond samt pengegave fra Sparebankstiftelsen SR-bank.

Fagstaben i oppvekst barn og unge bistår virksomhetene i tjenesteområdet i digitalisering av tjenester og ble i 2019 styrket med 1 prosjektstilling for å bistå innen digitale satsingsområder:

- Implementering av nytt oppvekstadministrative systemet for barnehager og skoler (OAS). Barnehagene skal ta i bruk digital kommunikasjonsplattform som på sikt vil erstatte den skriftlige kommunikasjonen med hjemmet.
- Fullelektronisk arkiv hos barnevern.
- Innføring av DigiBarnevern i planperioden.
- Fornyning av PPT sitt elektroniske journalsystem.
- Full drift for elektronisk meldingsutveksling mellom helsestasjonstjenesten og sykehuset (fødselsepikriser).

Prioriteringer i budsjett 2020-2023:

Det er ikke lagt inn nye driftstiltak i henhold til denne strategien i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023.

Mål 2: Sandnes skal være en attraktiv kommune

Kvalitativt gode tjenester for barn, unge og familier er sentralt for etablering og trivsel i en kommune. Gode og robuste tjenester vil også være attraktive arbeidsplasser.

Strategi 1: Sandnes skal styrke kommunens storbykvaliteter

Det er behov for å etablere fellestjenester i sentrum, herunder finne hensiktsmessig og varig plassering av helsestasjon for ungdom og andre lavterskeltilbud for unge.

Det vil bli inngått leieavtale i Hoveveien 30 som skal romme en ny stor sentrum-helsestasjon bestående av nåværende Sentrum– Brueland- og Vågen helsestasjoner. Jordmortjenesten skal i løpet av 2020 flytte inn i det gamle bankbygget i Langgata 72.

På sikt bør det etableres flere barnehageplasser i sentrum. Som arealreserve ligger det regulert barnehagetomt i Skogsbakken og tomta til gamle Hana skole i Skoleveien.

Prioriteringer i budsjett 2020-2023:

Det er ikke lagt inn nye driftstiltak i henhold til denne strategien i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023.

Investeringsiltak

I investeringsbudsjettet er det lagt inn følgende tiltak for å tilby gode barnehagebygg og uteområder:

- B3 Planlegging Brueland barnehage, ombygging og utvidelse
- B7 Langgata 72 helsestasjon
- B8 Inventar ny helsestasjon

Strategi 2: Sandnes skal sikre gode leve- og oppvekstvilkår i alle bydeler

Mange av tjenesteområdets virksomheter er, og skal fortsatt være, sentralisert og plassert i sentrum. På barnehageområdet er det imidlertid viktig å tilby gode barnehager hensiktsmessig plassert i forhold til der familiene er bosatt. Barnehager i eller i nærheten av barnerike områder prioriteres.

Oppfyller barnehageretten

Det er fremdeles nok barnehagekapasitet i kommunen totalt sett. Det er imidlertid underkapasitet i enkelte bydeler. Ganddal er en bydel med spesielt stor underkapasitet. Det planlegges større boligutbygginger i bydelen, noe som vil forsterke utfordringen.

Det er også betydelig underkapasitet i Bogafjell, Figgjo og Sviland. Etter at Rådhusmarka barnehage ble lagt ned i august 2019 er det også underkapasitet i sentrum og sentrumsnære områder.

Overkapasiteten ligger hovedsakelig i Varatun barnehage, Høle barnehage og i barnehager i Luraområdet.

Ved å tilrettelegge for barnehageplasser i barnerike bydeler eller langs hovedferdselsårene og knutepunkt økes sikkerheten for å få søkere som takker ja til barnehageplassene.

Prioriteringer i budsjett 2019-2022

Drift

Det er lagt inn følgende nye driftstiltak i henhold til denne strategien i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023:

- B5-8 Etablering av kommunale barnehageplasser 2020-2023

Investering

I investeringsbudsjettet er det lagt inn følgende tiltak for å imøtekomme strategien:

- B1 Utendørsanlegg, barnehager
- B2 Rehabilitering barnehager
- B3 Planlegging Brueland Barnehage, ombygging og utvidelse
- B4 Branntekniske tiltak, barnehager
- B5 Kjøp av tomter til barnehageformål
- B6 FORSAND Fallunderlag i gummi i stedet for grus på uteområder
- B7 Langgata 72 helsestasjon
- B8 Inventar ny helsestasjon

Strategi 4: Sandnes skal inspirere og tilrettelegge for sunn mobilitet

I planprosesser er det viktig å legge til rette for barnehageplasser i barnerike bydeler, langs hovedferdselsårer og ved trafikale knutepunkt. Dette reduserer barnefamilienes behov for bil for å levere og hente barn i barnehage. I tillegg bør det være trygt å bruke sykkel og gange som framkomstmiddel til barnehagene og mulighet for sykkelparkering i tilknytning til arbeidsteder.

Prioriteringer i budsjettet 2020-2023

Det er ikke lagt inn nye drifts- eller investerings tiltak i henhold til denne strategien i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023.

Mål 3: Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler

Tjenestene skal ivareta barn, unge og foresattes behov i tråd med gjeldende lovverk og faktisk behov i befolkningen. Tjenesteområdet skal videreutvikle sine tjenester i tråd med oppdatert kunnskap om hvordan best ivareta barn, ungdom og familier. Innbyggers ønsker og tilbakemeldinger skal tillegges vekt.

Strategi 1: Sandnes kommune skal møte framtidens vekst og behov

Alle barnehager og helsestasjoner/skolehelsetjenester skal tilby et likt og kvalitativt godt tilbud. Brukerinvolvering skal prege tjenesteytingen og ressurseffektivitet skal ivaretas ved blant annet bruk av digitale verktøy.

Rekruttering av kvalifisert personell

Mange av virksomhetene har over tid blitt styrket med stillinger. Noe som i utgangspunktet er positivt, men som gir utfordringer i det å rekruttere nye medarbeidere innen flere yrkesgrupper. Dette gjelder blant annet barnehagepedagoger, spesialpedagoger, jordmødre og helsesykepleiere.

Oppfylle bemanningsnorm/pedagognorm

Som følge av den måten Sandnes kommune har innrettet barnehagene på når det gjelder mest mulig kostnadseffektive barnehager, førte ny pedagognorm til at kommunen hadde behov for mange nye barnehagelærere. Innføring av bemanningsnorm og pedagognorm i barnehagene innebærer økt behov for ansatte og da spesielt barnehagelærere. Pedagognormen trådte i kraft for alle barnehager fra august 2018. Bemanningsnormen ble innført i de kommunale barnehager fra august 2018. De private barnehagene skal ha gjennomført bemanningsnormen innen 1. august 2019.

Rekruttering

Det har vist seg vanskelig å rekruttere nok barnehagelærere til å oppfylle den nye pedagognormen. Dette har ført til en stor økning av antall ansatte med dispensasjon fra krav om barnehagelærerutdanning.

Det viser seg å være lettere å rekruttere til pedagogisk lederstillinger enn til barnehagelærerstillinger. For å styrke rekrutteringen må det derfor ansette flere i stillingskategorien pedagogisk leder. (Både barnehagelærere og pedagogiske ledere betegnes i barnehageloven som pedagogisk leder, og ligger til grunn når pedagognormen skal oppfylles).

De mange ansatte med dispensasjon fra krav om barnehagelærerutdanning trenger veiledning fra barnehagelærere, pedagogiske ledere og styrere. I noen av barnehagene er det mange som trenger slik veiledning. Det arbeides med å tilrettelegge for gode veiledningsprosesser samtidig som tjenestetilbudet til barna i barnehagene opprettholdes.

På barnehageområdet er det videre en utfordring å rekruttere menn. Det er et uttalt mål å utjevne kjønnsbalansen blant barnehageansatte og få flere menn til å søke jobb i barnehagene. Målet vil være å gi bedre kjennskap til arbeid i barnehage slik at det på sikt vil øke rekrutteringen av flere menn til stillinger i barnehagene. Lekeressursen er et prosjekt som er utprøvd i andre kommuner. Ut fra disse erfaringene ser man at det på lang sikt føre til en endring når unge menn velger utdanningsvei. Tiltaket er ikke prioritert i Sandnes kommune denne økonomiplanperioden.

Satsingsområder:

- Tilby konkurransedyktig lønn.
- Tilby attraktive og robuste kompetanse- og arbeidsmiljø.
- Omgjøre barnehagelærerstillinger til pedagogiske leder stillinger.

Prioriteringer i budsjettet 2020-2023

Følgende driftstiltak er lagt inn i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023:

- B2 Omgjøring av barnehagelærerstillinger
- B5 Etablering av kommunale barnehageplasser 2020
- B6 Etablering av kommunale barnehageplasser 2021
- B7 Etablering av kommunale barnehageplasser 2022
- B8 Etablering av kommunale barnehageplasser 2023
- B15 PPT-To nye faste stillinger til pedagogisk-psykologisk rådgivere
- B16 HST-4 årsverk jordmor

I investeringsbudsjetter det lagt inn følgende tiltak i forhold til ovennevnte strategi:

- B1 Utendørsanlegg, barnehager
- B2 Rehabilitering barnehager
- B3 Planlegging Brueland Barnehage, ombygging og utvidelse
- B4 Branntekniske tiltak, barnehager
- B5 Kjøp av tomter til barnehageformål
- B6 FORSAND Fallunderlag i gummi i stedet for grus på uteområder
- B7 Langgata 72 helsestasjon
- B8 Inventar ny helsestasjon

Strategi 2: Sandnes kommune skal utøve et bevisst samfunnsansvar

Oppvekst barn og unge skal tilrettelegge for fagutvikling og ha robuste enheter. Virksomhetene erfarer stadig større kompleksitet i problematikk og behov. Robuste fagmiljø, relevant kompetanse, brukerinvolvering og tverrfaglig samarbeid er forutsetninger for å ivareta tjenesteområdets samfunnsansvar.

Satsingsområder

- Tidlig innsats
- Digitalisering
- Tverrfaglig samarbeid
- Brukerinvolvering
- Robuste fagmiljø
- Rekruttering / konkurransedyktig lønn
- Kompetanseutvikling

Bemannings og pedagognorm gir rom for bedre grunntjenester og kan på den måten styrke arbeidet med forebygging og tidlig innsats i barnehagene. Det er imidlertid utfordrende å rekruttere nok barnehagelærere. Helsestasjonstjenester har utfordringer med å rekruttere nok jordmødre og helsesykepleiere. Dette både fordi det er et underskudd på disse profesjonene og fordi lønnsnivået er høyere i nabokommuner.

Prioriteringer i budsjettet 2020-2023

Følgende driftstiltak er lagt inn i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023:

- B2 Omgjøring av barnehagelærerstillinger
- B15 PPT-To nye faste stillinger til pedagogisk-psykologisk rådgivere
- B16 HST-4 årsverk jordmor

Strategi 3: Sandnes kommune skal arbeide målrettet for å oppfylle

Klimaforliket

Mange virksomheter har tjenestebiler og flere ansatte nytter egen bil i tjenesten. Sandnes kommune skal bidra til å nå målet om nullvekst i persontransport med bil. Med økt mulighet for videomøter/skypemøter og elektroniske samhandlingsløsninger, kan reisevirksomheten reduseres noe. Men det vil fremdeles være nødvendig å forflytte medarbeidere innad i kommunen og det gjelder spesielt Styrket barnehage, PPT, BFE og helsestasjonstjenester.

Alle tjenesteområdene har i oppgave å vurdere om det er hensiktsmessige alternativer til bilbruk og/eller om reiseruter bør endres. Prinsippet om hurtigst og rimeligst reise må fortsatt ligge til grunn for å kunne drive effektivt innenfor stramme økonomiske rammer.

For å bidra ytterligere til nullvekstmålet bør det i størst mulig grad tilbys barnehageplasser i nærområdene til bosted eller arbeidsplass, slik at behovet for omkjøring med bil kan reduseres.

Prioriteringer i budsjettet 2020-2023

Det er ikke lagt inn nye drifts- eller investerings tiltak i henhold til denne strategien i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023.

Helse og velferd

Helse og velferd har fokus på å levere tjenester som virker, er trygge og rettferdig fordelt. Dette gjøres gjennom målrettede tiltak og tidlig innsats. Dyktige og kompetente ledere og medarbeidere sørger for gode og trygge tjenester til innbyggerne.

Organisering av tjenesteområdet:

I 2019 har Sandnes og Forsand samarbeidet for å utvikle tjenestene i nye Sandnes. Tjenesteområdet består nå av Enhet for hjemmetjenester og korttidsrehabilitering (EHR), to sykehjemsenheter, Enhet for funksjonshemmede (EFF), legevakt med Jæren øyeblikkelig hjelp (vertskommunesamarbeid), legetjenester, Aktiv kompetansebygging i Sandnes (AKS), Boligtjenesten, Flyktningeenheten, Samordningsenheten, Fysio- og ergoterapi, Mestringsenheten og NAV.

Mål 1: Sandnes skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn

Hverdagsmestring er en felles strategi for alle tjenestene i helse- og velferd og betyr at en vektlegger den enkeltes mestring i hverdagen, uansett funksjonsnivå. Målet skal være å styrke den enkelte brukers tro på egen mestring, og unngå at brukeren føler eller gjør seg avhengig av det offentlige hjelpeapparatet. Tjenestene bygger på brukers ressurser og uttrykte ønsker.

Kommunens ansatte skal invitere til dialog og innspill, og være tilgjengelige. Forskning viser at brukere som er med på å utforme tjenestene opplever et bedre pasientforløp.

Strategi 1: Sandnes skal skape gode og likeverdige livsvilkår for alle

Sosial ulikhet

Sosial ulikhet i helse handler om at helsestatusen bedres med økende sosioøkonomisk status. Det er derfor et mål å bidra til økt utdanning og bedret livssituasjon, særlig for utsatte grupper, for å utjevne slike forskjeller. I kommunens "Barnefattighedsplan" er det vedtatt strategier og tiltak for å bedre barns oppvekstvilkår i lavinntektsfamilier, og styrke deres mulighet til å bryte sosial arv. Dette skjer blant annet gjennom å bistå foreldre til arbeid og selvforsørgelse gjennom NAV sine innsatser, styrke barns mulighet til å gjennomføre skole og utdanning og å bidra til at de kan delta i vanlige aktiviteter. Opplevelseskort, utvikling av

låne-utstyrslager og økonomiske bidrag til fritidsinteresser er eksempler på tiltak som er iverksatt og som gir økt deltakelse for barn i lavinntektsfamilier. Videre vil forslag om å holde barnetrygden utenfor beregningsgrunnlaget for sosialhjelp bidra til at familier med sosialhjelp får litt mer å rutte med.

Frisklivssentralen

Frisklivssentralen retter seg mot alle som har behov for bistand til å endre livsvaner som gir helsevansker. Tilbudet er gratis og sikrer lik tilgang for alle, uavhengig av inntekt og sosial status.

Eldre- og seniorsenter

Det er 5 private og 3 kommunale eldre- og seniorsenter i Sandnes. Kommunen gir tilskudd til drift av de private sentrene basert på stillinger på det enkelte senter. Sentrene driver et godt arbeid med tanke på forebygging av helsesvikt og isolasjon.

LEON-prinsippet

En sentral målsetting for tjenestene er at ingen skal bli fratatt oppgaver som de kan utføre selv og at brukere skal styrkes til selv å mestre eget liv. Dersom det er behov for tjenester skal dette gis på så lavt nivå som mulig, jamfør LEON-prinsippet som står for Lavest Effektive Omsorgsnivå.

Bosetting av flyktninger

Sandnes kommune bosetter flyktninger i henhold til IMDis forespørsler og vedtak i bystyret. Behovet er redusert i antall og for tiden er det mest barnerike familier som har behov for bosetting. Mange kommer direkte fra flyktningeleirer og har manglende eller lav utdanning fra hjemlandet. Sammen med arbeidslivets kompetansekrav medfører dette at flere har behov for minst 3-årig introduksjonsprogram og flere har behov for bistand gjennom lengre skolerettede løp etter dette. I et langsiktig perspektiv er målet overgang til varig tilknytning til arbeidslivet.

Arbeidsledighet

Regionen og kommunen opplever nå bedre tider etter konjunkturedgangen i 2014, og bruttoarbeidsledigheten (alle helt ledige og alle i arbeidsmarkedstiltak) er redusert til 3,1 prosent per september 2019 i Sandnes. Likevel er det slik at mennesker med liten formalkompetanse og/eller lite norskspråklig kompetanse kan ha vansker med å få innpass eller varig tilknytning til arbeidslivet.

Sosialhjelp

Antallet sosialhjelpsmottakere ble noe redusert gjennom 2018, etter flere år med økning. Fortsatt har en stor andel av brukerne omsorg for barn under 18 år. For disse vil forslag om å holde barnetrygden utenfor beregningsgrunnlag for sosialhjelpen bety en bedring av situasjonen. Unge under 25 år med sammensatte vansker og brukere med liten norskspråklig kompetanse er en betydelig del av sosialhjelpsmottakerne og har særskilt fokus i NAV. Mange langtidsmottakere har behov for omfattende oppfølging for å få tilhørighet til arbeidslivet.

Alle under 30 år som søker sosialhjelp, får umiddelbart tilbud og krav om å delta i UKA, kommunens oppfølging av aktivitetsplikten.

Tilrettelagt sysselsetting

Aktiv kompetansebygging i Sandnes (AKS) er kommunens arbeidstrening for brukere som ikke nyttiggjør seg statlige tiltaksplasser. Gjennom AKS får deltakerne hjelp til struktur i hverdagen og arbeidspraksis som grunnlag for overgang til ordinært arbeid eller andre kvalifiserende tiltak. AKS videreutvikler Dagslaget, kommunens arbeidsaktivitet til personer i aktiv rus.

Kommunen har udekket behov for arbeidstilbud for personer med nedsatt funksjonsevne og varig tilrettelagt arbeid (VTA-plasser). Kommunen deltar i prosjekt «Helt med» der en ansetter innbyggere med psykisk utviklingshemming i tjenestene.

Habilitering og rehabilitering

I 2019 har kommunen utarbeidet ny plan for habilitering og rehabilitering. I tråd med denne har helse og velferd søkt om og fått tildelt statlige prosjektmidler til å etablere tverrfaglig vurderingsteam og tverrfaglig behandlingsteam. Målet er å styrke den helhetlige rehabiliteringen og gi tverrfaglig hjelp hjemme hos bruker.

Tilpassede boliger

Tilgang til boliger med tilpasset oppfølging er utfordrende, både til psykisk syke og mennesker med rusavhengighet. Tilnærmet alle kommunale boligsøkere har nå behov for oppfølgingstjenester eller særskilte boligløsninger, per 31. august 2019 er det 61 på venteliste. Gjennom boligsosialt handlingsprogram skal flere boligprosjekt for målgruppene realiseres. For å sikre at beboerne mestrer boforholdet er det også nødvendig med tilrettelagt oppfølging. Sandnes kommune har flere satsinger for å tilby egnede boliger for disse søkergruppene:

- Småhus – etablering av robuste små boliger for mennesker med rusvansker. Det er utfordrende å finne egnede tomter og nabolag.
- Housing first - videreføre arbeidsmetodikk for å bosette mennesker med rus og psykiske vansker i ordinære boliger med tilpasset oppfølging.

- Samlokaliserte boliger (bofellesskap) for psykisk syke skal etableres for å imøtekomme behovet for utskrivningsklare pasienter fra spesialisthelsetjenesten. Betalingsplikt for utskrivningsklare fra spesialisthelsetjenesten innen rus/psykiatri ble iverksatt fra 2019. Per 31. august 2019 er det 8 på venteliste.
- Bofellesskap for personer med psykisk utviklingshemming og andre funksjonshemminger. Per 31. august 2019 er det 33 på venteliste.

I byggeprosjekter er det viktig at det allerede i planleggingsfasen tas høyde for behov for trådløse nett, leveranser av TV-signal og hvilken velferdsteknologi som er nødvendig.

Sykehjemsplasser

Dekningsgrad er et begrep som ofte blir brukt som måltall for sykehjems- og andre heldøgns plasser. Dekningsgraden gjenspeiler hvor mange plasser som disponeres i forhold til befolkningen som er 80 år og eldre. Det er usikkerhet om hvor stor dekningsgraden bør være og om hva som er det rette måltallet. Dette fordi behovet for plasser påvirkes av mange faktorer, alt fra hvordan boligmassen og sosiale møtepunkter i kommunen er til befolkningens helsetilstand og den medisinske utviklingen. Befolkningens mobilitetsmønster og antall alenehusholdninger vil også påvirke behovet. Alle innbyggere har ansvar for å ha en bolig som er tilpasset sine behov.

I de siste årene har det i perioder vært flere utskrivningsklare pasienter som trenger videre oppfølging på sykehjem enn det kommunen klarer å gi tilbud til. Helse og velferd ønsker å bruke ledige serviceboliger som midlertidige sykehjemsplasser når det er for mange utskrivningsklare på sykehuset. For å kunne gi et forsvarlig kommunalt tilbud er det ønskelig å avsette driftsmidler til ekstraordinære korttids plasser. Rådmannen har ikke funnet rom for driftsmidler til dette tiltaket, og utviklingen i bruken av ekstraordinære tiltak for å ta imot utskrivningsklare pasienter vil følges nøye i 2020.

Samhandlingsreformen

Kommunen skal i tråd med samhandlingsreformen bosette og gi tjenester til personer med behov for svært ressurskrevende tjenester. Det er nødvendig å skreddersy botilbud og gi omfattende oppfølging for å imøtekomme kravene. Dette krever langsiktig planlegging og bygging av tilrettelagte botiltak og ansatte som har særskilt kompetanse. Det er også innført betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter fra psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling fra 2019. Dette gir ytterligere press på tilgang til ulike bolig- og tjenesteløsninger.

For å oppfylle samhandlingsreformens intensjoner tilrettelegger kommunen for at tjenester kan ytes tidlig i alder og/ eller tidlig i problemutviklingen og med god tilgjengelighet når problemene oppstår. Mer av tjenestene innrettes mot å forebygge ytterligere problemutvikling, med stort fokus på å bidra til at folk opplever mestring og kan få verktøy til å mestre sine helseutfordringer. I en prioriteringsdiskusjon kan det være en balansegang å

avsette ressurser til forebygging og tidlig innsats, samtidig som en skal yte forsvarlige tjenester til brukere med mer omfattende behov.

Tidlig innsats og forebygging:

- I helse og velferd er begrepet «hverdagsmestring» en grunnleggende verdi. I dette ligger det at folk skal få bistand til å mestre hverdagslivet ut fra sine forutsetninger og være i stand til å bo hjemme så lenge som mulig. Dette skjer blant annet gjennom hverdagsrehabilitering i hjemmetjenesten, tilgang til teknologiske hjelpemidler og tilrettelagt oppfølging etter den enkeltes behov og mål.
- Angst og depresjonsplager, særlig hos unge, er økende. Mestringsenheten gir tilbud om «Rask psykisk helsehjelp» for å sikre lett tilgang til hjelp ved lettere psykiske vansker.
- Etter mal fra «Rask psykisk helsehjelp» skal kommunen nå utvikle tilbud for rask rushjelp gjennom statlige tilskuddsmidler. Her skal innbyggere over 18 år som ønsker veiledning i forhold til sitt alkohol- eller rusbruk få lavterskel hjelp. Tiltaket skal særlig prioritere unge, kvinner og eldre personer. Kommunen har også fått tilskuddsmidler for å utvikle tilsvarende hjelp ved andre avhengigheter.
- Med mål om å forebygge ytterlige helsevansker gir frisklivssentralen ulike kurs og tilbud for endring av livsvaner blant annet knyttet til struktur, kosthold, fysisk aktivitet, søvn og bruk av tobakk.
- Styrke- og balansetreningsskurs og annen trening bidrar til at eldre har bedre helse og mestring. Fysio- og ergoterapitjenesten har ulike typer kurs og trening for eldre. Høsten 2019 får Pensjonistforbundet støtte for å drive trening i Austråthallen.
- Trening i eldre- og seniorsenter kan avlaste kommunale tilbud. En oppbygning vil kreve kompetanse og ressurser.
- Rustjenestene har opprettet mottaks- og oppfølgingssenter (MO-senter) slik at brukere og pårørende kan henvende seg, og få tilbud om samtale umiddelbart. Opptrappingsmidler for rusfeltet er nyttet for å sikre slik tilgjengelighet.
- I 2018 ble infohjelpen i mestringssenteret etablert, for lett tilgjengelighet ved spørsmål om bistand til psykiske vansker.
- Ungdomsinnsatsen i NAV, blant annet gjennom UKA, skal sikre tidlig og rett oppfølging av unge NAV-brukere med mål om avklaring og arbeid eller arbeidsrettet aktivitet.
- Unge med langvarige ytelser og behov for tett oppfølging fra NAV i samarbeid med andre, skal prioriteres gjennom særskilt innsats.
- Gjennom oppfølging av tiltak i barnefattigdomsplanen skal utsatte familier få hjelp med mål om å forebygge reproduksjon av dårlige levekår og sosial ulikhet.
- Mål om tidlig innsats styrkes gjennom tverrfaglig arbeid på tvers av aldersgrupper og fagområder.
- For eldre er eldre- og seniorsentrene et viktig lavterskeltilbud med sosialt samvær, mat, kurs og andre aktiviteter. For hjemmeboende eldre er dagaktivitetsplasser et tiltak som kan utsette behovet for tjenester på et høyere nivå. For personer med demens er tilrettelagte dagtilbud et godt tiltak i tidlige stadier i sykdomsutviklingen.
- Et godt smittevern med gjennomføring av basale smittevernrutiner i alle tjenester vil hindre spredning av resistente bakterier. Redusert forbruk av antibiotika hindrer nydannelse av resistente mikrober. Det er nødvendig med økt kunnskap og

oppmerksomhet i alle tjenesteledd for å hindre resistente bakterier å spre seg i samfunnet.

- Kommunene har ansvar for kvalitet i fastlegeordningen. Kommunene har fra 1. mars 2019 fått ansvar for spesialistutdanning i allmenn- og samfunnsmedisin, og å godkjenne at læringsmål er oppnådd. Alle leger i kommunale helsetjenester må enten være spesialister eller under spesialisering i allmennmedisin. Fastlegeordningen er i hele landet under sterkt press og i Sandnes opplever en store utfordringer med å få kvalifiserte søkere til utlyste fastlegehjemler. Kommunen må derfor ta ansvar for at unge leger kan rekrutteres inn i fastlegejobber via fastlønnspraksis mens de er under spesialistutdanning.

Strategi 2: Sandnes skal styrke mangfoldet og det frivillige engasjementet i befolkningen

Helse og velferd har vedtatt en strategi for frivillighet 2015-2020. Hovedmålet her er å legge til rette for frivillig innsats slik at innbyggerne kan mestre egne utfordringer og ta grep i eget liv.

Frivillige lag og organisasjoner bidrar til å utfylle kommunale velferdstjenester og er viktige aktører i et utvidet helsebegrep. Helse og velferd yter tilskudd til flere frivillige/ ideelle organisasjoner. Tiltak til rusavhengige og pårørende prioriteres ved fordelingen, samt de organisasjonene kommunen har inngått forpliktende samarbeidsavtaler med. Videre prioriteres tiltak som rettes mot voldsutsatte og innvandrere.

Bystyret økte i bsak 145/18 rammen for tilskudd til frivillige med en million fra og med 2019. «Frivillighetsmillionen» er brukt til økt støtte for de små seniorsentrene og ulike frivillige organisasjoner.

Lag og foreninger som mottar tilskudd:

Krisesenteret:

- Lovpålagt oppgave med dag- og døgntilbud for personer som er utsatt for vold og trusler i nære relasjoner og som har behov for rådgivning og/eller et trygt midlertidig botilbud.
- Interkommunal samarbeidsavtale der Stavanger kommune drifter tiltaket. Sandnes bidrar med fastsatt beløp, som justeres årlig, til å dekke driftskostnadene.

Senter mot seksuelle overgrep (SMSO):

- Gir lavterskel samtale- og aktivitetstilbud til personer over 16 år som er utsatt for seksuelle overgrep.
- Sandnes er vertskommune.
- Har forpliktende samarbeidsavtale med fastlagt beløp som justeres årlig.

Funkishuset:

- Stiftelse bestående av 6 kommuner med Sandnes som vertskommune.
- Yter nødvendige lavterskel helsetjenester til rusavhengige.

- Arbeider tett med kommunal tjeneste og yter lovpålagte helsetjenester overfor målgruppen.
- Har samarbeidsavtale med forpliktelser på beløp.

Crux:

- Gir aktivitetstilbud til rusavhengige og løslatte i rehabiliteringsfasen.
- Utfyller kommunens ettervernstiltak.
- Har ny samarbeidsavtale med forpliktelser på beløp som justeres årlig.

Klippen, Hjerter for Sandnes /No 13:

- Menighet som driver ulike sosiale og diakonale tiltak rettet mot rusavhengige og sosialt vanskeligstilte, blant annet kafétilbud for rusavhengige.

Mental Helse Sandnes:

- Brukerstyrt organisasjon for mennesker med psykiske helseproblemer.
- Har samarbeidsavtale.

LPP - Landsforeningen for pårørende innen psykisk helse:

- Driver påvirkningsarbeid overfor helseforetak og kommuner, samt informasjon og støtte til pårørende.

Psyk-opp:

- Stiftelse som bidrar til større åpenhet og kunnskap om psykisk helse gjennom forlagsvirksomhet, informasjonsarbeid og kurs.

Voksne for barn:

- Ideell medlemsorganisasjon som jobber for barns oppvekstsvilkår og psykiske helse.

Veiledningssenter for pårørende:

- Lokalt tilbud til pårørende (voksne og barn) til rusavhengige og innsatte.

Pårørendesenteret:

- Regionalt lavterskelsenter for pårørende (voksne og barn) til mennesker med rus, psykiske lidelser eller funksjonsnedsettelse.
- Bidrar med veiledning og opplæring også til ansatte som har kontakt med pårørende.

Kompasset:

- Gir tilbud til unge voksne som har vokst opp i familier med rusavhengighet.
- Bidrar til at unge blir i stand til å mestre eget liv og omsorgsoppgaver.
- Har samarbeidsavtale.

Kirkens SOS:

- Lavterskel forebyggende tiltak overfor mennesker som er selvmordstruet eller er i stor krise.

Kirkelig dialogsenter:

- Prosjekt i Stavanger bispedømme som skal styrke tverreligiøs dialog og samarbeid.

Musikkprosjektet krafttak:

- Tilrettelagt musikkprosjekt for brukere med nedsatt funksjonsevne.

Kreftomsorg Rogaland

- Organisasjon som gir støtte gjennom samtale, rådgivning og veiledning til kreftrammede og berørte, og tilbyr sosiale aktiviteter.

Matsentralen

- Veldedig forening som bekjemper matsvinn og hjelper vanskeligstilte.
- Redistribuerer mat som ellers ville bli kastet.
- Matvarer fra produsenter, grossister og butikkjeder formidles til organisasjoner som har arbeid rettet mot vanskeligstilte i vår region.

SEIF - selvhjelp for innvandrere og flyktninger

- Gir informasjon, råd og veiledning til flyktninger og innvandrere

Kirkens bymisjon/Gatejuristen

Åpen og inkluderende ideell organisasjon som arbeider blant mennesker som strever med hverdagen på ulike måter. Drifter blant annet Gatejuristen.

Følgende organisasjoner har søkt driftsmidler for 2020, men er ikke prioritert:

- Rogaland ME
- ROS Rogaland
- Amatheia

For å nå viktige mål om samfunnsdeltakelse og meningsfull hverdag for helse og velferd sine brukere er det nødvendig med tilrettelegging for store deler av brukergruppene. Det er viktig å se på nye tiltak, organisering av tilbudene samt økt samhandling med andre aktører for å imøtekomme behovet for fritids- og arbeidsrettede aktiviteter.

Ulike aktiviteter:

- Motoriserte rickshawer bidrar til at sykehjemsbeboere kan dra på sykkelstur.
- Nytt avlastningssenter inneholder blant annet aktivitetstilbud, sanserom og velferdsteknologi som kan benyttes til kultur- og fritidsaktiviteter.
- Samarbeid med frivillig sektor.
- Samarbeid med eldre- og seniorsentre.

- Utvidet åpningstid på dagsenter for personer med demens er innarbeidet i driften.
- Rus- og psykisk helsetjenestene videreutvikler aktivitetstilbud til mennesker med psykiske vansker og / eller rus gjennom blant annet oppfølging fra erfaringsmedarbeidere, musikk- og treningstilbud.
- For å styrke integrering av flyktninger har flyktningeenheten tilknyttet om lag 50 frivillige som bidrar til introprogrammet og i fritidstilbud.

I de fleste av virksomhetene er det ansatte og praksiselever fra mange land i Europa, Asia, Sør-Amerika og Afrika. For eksempel har sykehjem vest 23 land representert i arbeidsstokken. 16 prosent av fastlegene har annen etnisk bakgrunn enn norsk.

Strategi 3: Sandnes skal sikre god dialog med innbyggerne

Bruker og pårørendemedvirkning

For å sette særlig fokus på bruker- og pårørendeinvolvering, sikre gode forløp og styrke hverdagsmestring, arbeider Helse og velferd helhetlig gjennom særskilt innsats der en skaper bevissthet, planmessig forbedring og praktiske verktøy på system og individnivå slik at verdiene gjenspeiles i arbeidsmetodikken.

I henhold til pasient- og brukerrettighetsloven har bruker rett til medvirkning. Medvirkningen kan foregå på individnivå eller på systemnivå og med pårørende. Ulike metoder benyttes for å sikre medvirkning, som å innhente tilbakemeldinger og erfaring fra bruker og pårørende, slik at tjenestene kan tilpasses og bli bedre. Nettverkssamlinger, dialogkonferanser, fagdager og infomøter for brukere og pårørende er eksempler på dette.

Mestringsenheten har eget bruker- og pårørendeforum. Enheten tar systematisk i bruk erfaringskompetanse blant annet ved å ansette medarbeidere med brukerkompetanse, og ansette fagpersoner med egenerfaring.

Mestringsenheten benytter i økende grad FIT (feedback-informerte tjenester) som er et nasjonalt anbefalt tilbakemeldingsverktøy innen rus- og psykisk helsearbeid. Systematisk bruk av brukertilbakemeldinger og verktøyet FIT skal bidra til å utvikle gode og effektive tjenester og relasjoner.

Fra 2019 har Mestringsenheten fått statlige prosjektmidler for å utvikle kurs for pårørende.

I bo- og aktivitetssentrene er det etablert brukerråd med representanter fra både pårørende og ansatte. Rådene skal bidra til tjenesteutvikling og kvalitetsforbedrende arbeid på institusjonene. Fra 2020 vil det også være representanter fra eldrerådet i brukerrådene.

Brukerundersøkelser

Helse og velferd gjennomfører brukerundersøkelser som er utarbeidet av KS. Resultatene behandles i virksomhetene og brukerutvalg før de legges fram til politisk behandling. I 2019 har det vært undersøkelse for pårørende til beboere i sykehjem. I 2020 planlegges det undersøkelse for brukere av hjemmetjenesten.

Hva er viktig for deg – dagen

«Hva er viktig for deg - dagen» den 6. juni markeres bredt i tjenestene, og det avholdes stort felles arrangement for å gi innbyggere informasjon om kommunale tjenester og tilbud i frivillige/ ideelle organisasjoner og slik styrke innbyggerdialogen.

Recovery

I Mestringsenheten ligger «Recovery» som faglig grunnlag og disse verdiene gjenspeiles i ledelse og i tjenestene. Finansierte av statlige prosjektmidler, og i samarbeid med andre kommuner, brukerorganisasjoner, frivillige organisasjoner og spesialisthelsetjenesten, har kommunen etablert Jæren recovery-college i Sandnes. Gjennom samskaping skal det lages kurs for å utvikle ferdigheter og kunnskap som hjelper folk til å mestre livet sitt med utfordringer av ulike art.

DigiSos og DigiHelse

Sandnes kommune deltar i nasjonale prosjekt for å utvikle digital dialog med innbyggere og brukere, DigiSos og DigiHelse. DigiSos startet opp 30. november 2018, og i april 2019 var 60 prosent av søknadene digitale. DigiHelse startet opp høsten 2018 med kartlegging og uttesting av løsningen i tre ulike tjenester, fysio- og ergoterapi barn, mestringsenheten og tjenestene hjemmesykepleie og hjemmehjelp.

Prosjektet er nå utvidet til sonene i enhet for hjemmetjenester og korttidsrehabilitering (EHR).

PAS

Enhet for funksjonshemmede (EFF) har valgt PAS (positiv atferdsstøtte) som rammeverk og verdigrunnlag i tjenesteytingen for å øke livskvalitet og deltagelse. Tiltakene skal bygge på personens interesser, ferdigheter, ønsker og muligheter. Metodikken gir også et godt grunnlag for samarbeid med pårørende.

Mål 3: Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler

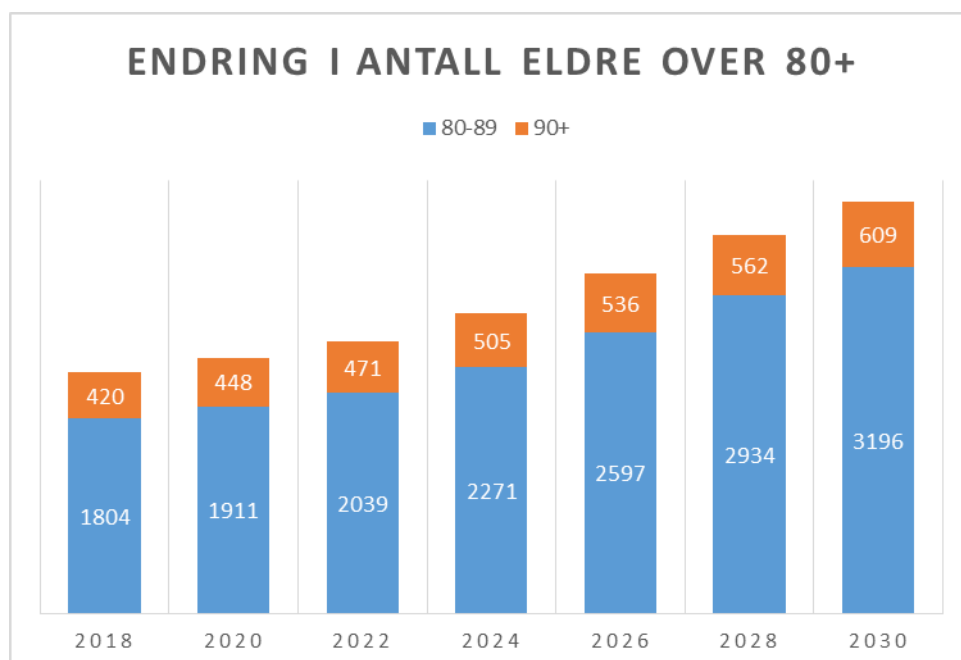
Strategi 1: Sandnes kommune skal møte framtidens vekst og behov

Økning i antall eldre

Økt innbyggertall og en stor økning i antall eldre vil framover gi større etterspørsel etter helse- og omsorgstjenester. Tjenestene vil framover møte brukere som vil bestemme mer selv. Framtidens brukere vil trolig også legge mer vekt på individuelle verdier enn kollektive verdier. Dette betyr at tjenestene må innrettes slik at de møter behovene, og gis på de rette arenaene, samtidig som de er ressurseffektive. Dialog og brukermedvirkning er sentrale grep i tjenesteutvikling, sammen med bruk av ny kunnskap og teknologi.

For å kunne dimensjonere tjenestene og være i forkant av utviklingen er det viktig å ha oversikt over forventede endringer i befolkningsutvikling. Helse- og omsorgstjenester gis til personer i alle aldre og det er mange yngre som får omfattende tjenester. Sandnes har per i dag en ung befolkning og de unge som har behov for tjenester vil sannsynligvis ha behov for dette i lang tid. Personer over 80 år har ofte store behov og Sandnes vil få en stor økning i denne aldersgruppen fram mot 2030.

Prognosen for antall eldre over 80 år viser at det blir en markant økning i antall eldre og at andelen av det totale innbyggertallet vil øke fra 2,9 prosent i 2018 til 4,2 prosent i 2030.

Antall eldre over 80 år per 31.12:

	80-89	90+
2020	1914	454
2022	2078	500
2024	2354	514
2026	2685	554
2028	3015	579
2030	3271	632

Alternativer til sykehjemsplasser

Økningen i antall eldre må møtes med mange ulike virkemiddel i tillegg til en nødvendig økning av sykehjemsplasser. Det primære målet er å tilrettelegge for at personer med omsorgsbehov kan og ønsker å bo hjemme så lenge som mulig. Behovet for heldøgnsopphold kan reduseres ved en god boligplanlegging både av kommunen og av personen selv, hverdagsmestring/hverdagsrehabilitering, velferdsteknologi, aktivitets- og fritidstilbud og gode tjenester i hjemmet.

Store og robuste enheter

Helse og velferd har omorganisert tjenestene og innretter dem for i best mulig grad kunne møte framtidens vekst og behov. Gjennom store og robuste enheter kan en nytte ressurser og kompetanse på en effektiv måte, samt gjennomføre nødvendig kvalitets- og utviklingsarbeid. Hjemmetjenester og korttidsrehabilitering er samlet under samme enhetsleder. Bo- og aktivitetssentrene er delt i to enheter. Det pågår en prosess for å utvide legevaktsamarbeidet med omkringliggende kommuner for å møte innbyggerbehov og kompetansekrav på ressurseffektive måter.

Behovet for heldøgns plasser

Fra slutten av 2022 kan Lunde 2 tas i bruk til eldreformål med 14 plasser. Det nåværende bofellesskapet for yngre med funksjonshemninger flytter til nye lokaler i Skeianegata, og Lunde 2 må oppgraderes for ny bruk. Tabellen under viser Sandnes kommunes disponible plasser i kommende økonomiplanperiode.

Plasser med heldøgnsbemanning	2020	2021	2022	2023
Antall plasser 1. juli 2019	503	503	503	503
Oppstart Lura 4 etter oppussing	14	14	14	14
Lunde 2			14	14
Nye sykehjemsplasser Lunde				30
Disponible plasser 31.12	517	517	531	561
Dekningsgrad i prosent	21,8	21,1	20,6	20,6

Behovet for heldøgns plasser vil stige når antall eldre øker. En godt utbygd hjemmetjeneste, velferdsteknologi og hverdagsmestring samt gode dagaktivitetstilbud kan forsinke behovet for en heldøgns plass. I tillegg kan alternative boformer med enkelte servicetjenester tilknyttet være et virkemiddel. Det må satses sterkt på behovsreducerende tiltak.

Det er vanskelig å si noe eksakt om i hvor stor grad de ovennevnte tiltakene vil redusere behovet for heldøgnsomsorg. I planene for framskriving legges det derfor til grunn to alternativer med en dekningsgrad på henholdsvis 22 prosent og 20 prosent av befolkningen som er 80 år og eldre. Underveis må det vurderes hvilket alternativ som er mest bærekraftig og samtidig dekker behovene. I tabellen under vises antall plasser og dekningsgrad på både 20 og 22 prosent.

Plasser med heldøgnsbemanning	2020	2025	2030
Antall plasser 31.12	517	561	561
<i>Antatt behov, 22 % dekningsgrad</i>	<i>521</i>	<i>674</i>	<i>859</i>
Behov for nye plasser, 22 %	4	113	298
<i>Antatt behov, 20 % dekningsgrad</i>	<i>474</i>	<i>612</i>	<i>781</i>
Behov for nye plasser, 20 %	-43	51	220

Tabellen viser at det vil være behov for en økning av antall heldøgns plasser fram mot 2030 uansett hvilket alternativ som velges.

Fattigdom

Deltakelse i arbeidslivet og selvforsørgelse er viktig i et bærekraftig samfunn. De sosiale forskjellene i kommunen øker. Statistikk fra SSB viser økende andel barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt, og flere familier med behov for sosialhjelp. Fattigdom har umiddelbare negative konsekvenser med tanke på redusert mulighet for deltagelse i samfunnet og økt stresspåvirkning. På lengre sikt kan det gi forhøyet risiko for helsevansker og frafall i skole og arbeidsliv. Helse og velferd tilrettelegger for å motvirke negative konsekvenser av arbeidsledighet og økonomisk marginalisering gjennom blant annet oppfølging i NAV, tiltak mot barnefattigdom, lett tilgjengelige tjenester, boligsosial planlegging og gode integreringstiltak.

Velferdsteknologi

I tråd med velferdsstrategien er det tatt i bruk digitale trygghetsalarmer som videre gir grunnlag for å ta i bruk annen sensorteknologi. Kommunen deltar i et interkommunalt prosjekt for innkjøp og implementering av medisindispensere. For å vise brukere mulighetene innen velferdsteknologi er det samlet ulikt utstyr på Sandnes helsesenter.

Det er anskaffet teknologi som på sikt vil hjelpe kommunen med å nå målsettingen om at innbyggerne skal få bo lengst mulig i eget hjem. Nå må velferdsteknologien implementeres i ordinær drift og gjøres til en integrert del av tjenestetilbudet.

Velferdsteknologi kan ha store gevinster, men for å kunne ta ut kvalitative og kvantitative gevinster er det viktig å få på plass teknisk support og teknisk oppfølgingstjeneste.

All teknologi kommer med et administrasjonsgrensesnitt (websiteside der man logger seg på for å legge inn data, følge opp varsler og lignende). Trygghetsalarmer og annen sensorikk må i tillegg konfigureres før bruk og endres ved behov for tilpasninger. En del utstyr må i mange tilfeller installeres hjemme hos bruker og krever kompetanse og ressurser knyttet til dette.

For at innføring av velferdsteknologi skal bli vellykket er det nødvendig at kommunen har tilstrekkelig ressurser og kompetanse til å sikre teknisk support og oppfølging av systemer og utstyr.

Demensvennlig samfunn

Forekomsten av demenssykdom øker med stigende alder og det vil bli mange flere som lider av demens i årene framover. Helse og velferd arbeider med opplysningsvirksomhet om demens, blant annet ved å bidra til at Sandnes blir et demensvennlig samfunn ved å informere servicenæringene om sykdommen. Et viktig satsingsområde er at mennesker med hukommelsesproblemer blir kartlagt grundig og får tidlig kontakt med demenskoordinator. Dagtilbud med tilpassede aktiviteter er viktig i tidlig fase. I senere faser av sykdommen kan det være nødvendig med opphold på sykehjem.

Strategi 2: Sandnes kommune skal utøve et bevisst samfunnsansvar

Helse og velferd som attraktiv arbeidsplass

Helse og velferd skal være en attraktiv arbeidsplass som legger til rette for faglig utvikling og kompetanseutvikling. Det er en stor utfordring å sikre tilstrekkelig godt kvalifisert arbeidskraft i helse- og omsorgstjenestene. Tjenestene opplever at de faglige oppgavene har økt i omfang og kompleksitet. Mangelen på høyskoleutdannet personell merkes nå ved at det er få kvalifiserte søkere til sykepleier- og vernepleierstillinger. Det er utfordrende å rekruttere nok sykepleiere, særlig til sykehjem. Det må satses på rekruttering ved å ha store stillinger, aktive fagmiljø og muligheter for kompetansebygging. Kommunen skal ha rett kompetanse på rett sted og arbeide for en heltidskultur, særlig rettet mot døgntjenestene.

For å ha god kompetanse satses det på intern opplæring, kurs og kvalifisering av ufaglærte. Flere ansatte tar akademiske grader innen sitt fagfelt og flere virksomheter deltar i ulike forskningsprosjekter.

Heltidskultur

Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal arbeide med heltidskultur. Heltidskultur er avgjørende for å møte fremtidens kompetansebehov. Utvikling av en heltidskultur er mer enn turnusordninger, det handler også om holdninger og forankring, og er en langsiktig og kontinuerlig prosess. Det handler om politisk vilje, ledelse og engasjerte tillitsvalgte og medarbeidere som arbeider mot et felles mål. Arbeidsgruppen vil derfor tilnærme seg arbeidet med heltid utfra tre ulike perspektiv: medarbeider, arbeidsgiver og brukere av tjenestene.

Strategi 3: Sandnes kommune skal arbeide målrettet for å oppfylle klimaforliket

Tjenestebiler

Virksomhetene i helse og velferd har mange tjenestebiler, de aller fleste i hjemmetjenesten. De ansatte er ofte helt avhengig av bil for å forflytte seg fra bruker til bruker. Det skal inngås ny avtale om leasing av biler i 2020 og det bør her vurderes å anskaffe elektrisk drevne biler. Per i dag er det imidlertid mangel på tilgjengelige ladepunkter for el-biler og det må tilrettelegges for lading. Bomringen rundt Sandnes sentrum gir også merutgifter for tjenestene. Bomringen har per i dag fri passering for elektriske biler.

Strategi 4: Sandnes kommune skal styrke kommunens kultur- og idrettsliv

Helse og velferd legger til rette for at brukerne skal få gode kulturelle opplevelser. Dette omfatter blant annet «Den kulturelle spaserstokken», musikkterapeut i mestringsenheten, besøk av artister og organisasjoner på bo- og aktivitetssentrene og betydelig samarbeid med frivillige. Beboere får assistanse til å delta på aktiviteter utenfor boligen.

Kultur og næring

Organisering av tjenesteområdet:

Kultur og næring er ny enhet i organisasjonen fra 1. januar 2019. Virksomhetene som inngår i enheten er:

- Landbruk
- Kulturskolen
- Kultur
- Bibliotek
- Næring

Fra 1. januar 2020 blir også Sandnes kunst og kulturhus KF en del av kultur og næring. Overføringen ble vedtatt i [bsak 81/19](#) og tilsluttet av fellesnemda 27. august 2019.

Styrebehandlet økonomiplan for kunst- og kulturhuset legges som vedlegg til økonomiplanen.

Hensikten med ny organisering er å skape synergier mellom virksomhetene, slik at områdene kan videreutvikle seg i egen virksomhet og på tvers av virksomheter. Det er fokus på utvikling og innovasjon i dagens prosjekter samt i fremtidens prosjekter.

Strategiske initiativ

- Kultur og næring skal utnytte potensiale i og mellom virksomhetene gjennom enhetlig kommunikasjon, intern og ekstern samhandling og utstrakt innbyggerkontakt.
- Sandnes kommune skal være en attraktiv reiselivsdestinasjon gjennom satsning på naturkvaliteter, kulturliv og gardsturisme.
- Sandnes kommune skal ha et tilgjengelig, variert og inkluderende kulturtilbud bygget på storbykvaliteter, friluftsliv og landbruk

De strategiske initiativ er forankret i Kommuneplanens visjon for Sandnes; Sandnes i sentrum for fremtiden. Romslig, modig og sunn. De langsiktige målene for Sandnes i sammenheng med de langsiktige målene danner grunnlag for strategiske tiltak innen enheten. Enhetens visjon har elementer som inkluderende, gode opplevelser, utviklende, samhandling/helhet og kvalitet som grunnlag.

Mål 1 Sandnes skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn

I enhetens visjon «Mangfoldig kulturliv og bærekraftig næring» ligger det blant annet at en skal jobbe for et rikt og inkluderende samfunn som tar vare på og framhever mangfoldet i kommunen.

Strategi 1: Sandnes skal skape gode og likeverdige levekår for alle

[Kulturloven](#) gir kommunen ansvar for å sørge for økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante virkemidler som fremmer og legger til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet.

Kulturavdelingen skal bidra til at flest mulig får oppleve og utøve kunst og kultur, uavhengig av alder, bosted, livssyn og økonomi.

Dette skal oppnås ved å:

- Legge til rette for gode rammebetingelser for etablerte kulturinstitusjoner og det frivillige kulturlivet, blant annet gjennom å sikre tilgang til egnede lokaler og forutsigbare økonomiske rammevilkår.
- Videreutvikle Sandnes kommune sin ungdomsstrategi med vekt på å skape inkluderende møteplasser med en bredde av kultur og fritidstilbud (oppfølging av Fritidserklæringen; regjeringen, KS og organisasjonslivet).

- Stimulere til nyskapende kunst- og kulturvirksomhet.
- Arbeide aktivt for å tilrettelegge for bred deltakelse og medvirkning for innbyggere i alle aldre og samfunnslag.
- Tilby ferietilbud som er åpne for alle barn og unge i skolens ferier.
- Sikre at det er kulturtilbud som gir alle samme anledning til deltakelse og opplevelser.
- Sikre lik mulighet for deltakelse gjennom videreutvikling av fritidskontakttjenesten.

Sandnes bibliotek er kommunens senter for opplevels- og kunnskapsdeling for alle innbyggere i Sandnes og vil stimulere til personlig vekst, frie tanker og ytringer. Biblioteket gir et bredt og variert tilbud til alle og skal være en naturlig, trygg og tilgjengelig møteplass i byen og bydelene.

Kjernevirksomheten til biblioteket er:

- Tilby litteratur og fagkunnskap av høy kvalitet og aktualitet gratis til hjemlån
- Gi gode opplevelser gjennom formidling og arrangement knyttet til kultur og samfunnsaktuelle temaer
- Stimulere til leselyst og kreativitet

Det lånes ut rundt 260 000 fysiske og digitale medier hvert år. Gratis utlån og formidling sikrer like muligheter og deltakelse for alle, uavhengig av alder, kjønn og økonomi. Samlingen må styrkes og oppdateres slik at den er dagsaktuell og dekker de behovene er stor by har, samt bygge opp de storbyvisjoner kommunen har.

Satsningsområder for biblioteket er:

- Styrke mediesamlingen
- Videreutvikle digitale tjenester som sikrer tilgang, tilgjengelighet og effektiv ressursutnyttelse

Kulturskolen skal gi opplæring av høy faglig og pedagogisk kvalitet til alle barn og unge som ønsker det. Undervisningen i Sandnes kulturskole organiseres innenfor tre opplæringsprogram med ulik profil og målsetting: Breddeprogrammet, Kjerneprogrammet og Fordypnings- og talentprogrammet (FoTa). Høsten 2017 startet kulturskolen opp FoTa-tilbud innenfor dans, drama og visuell kunst. Høsten 2019 startet tilsvarende tilbud innenfor musikk.

Denne tredelingen er forankret i [strategiplan Sandnes kulturskole og vedtatt rammeplan for kulturskolen](#). Der er også kulturskolen som lokalt ressurscenter beskrevet.

Sandnes kulturskole har i løpet av det siste året gjennomført en utredning av hvordan kulturskolen best kan oppfylle intensjonen om å være et slikt lokalt ressurscenter for hele kommunen. Utredningen har blitt utført på oppdrag fra Sandnes kommune, gitt i

økonomiplanen 2018-2021. Det er i utredningen definert tre hovedformål som kulturskolen vil prioritere i årene framover:

- Kulturskole for alle
- Styrke og utvikle kommunale kulturordninger
- Styrke samarbeidet med det frivillige kulturlivet

Utredningen ble lagt fram og vedtatt i [utvalg for kultur og oppvekst, sak 33/19](#).

Strategi 2: Sandnes skal styrke mangfoldet og det frivillige engasjementet i befolkningen

Kommunen ønsker å samarbeide med frivillige og ta vare på det sterke engasjementet mange mennesker i lokalsamfunnet har. Å ha tilgang til egnede lokaler er den viktigste enkeltfaktoren for å sikre et levende kulturliv. Kommunen skal være med å legge til rette for gode rammevilkår for det frivillige og profesjonelle kulturlivet. Kulturarenaplanen er et verktøy for å skaffe oversikt over status, muligheter og framtidige behov for lokale møtesteder og egnede lokaler i vår kommune.

Frivillighetssentralen

Frivillighetssentralen er en lokal møteplass som knytter enkeltmennesker og organisasjoner sammen for å skape et godt frivillig miljø, gode aktivitetstilbud og et godt samarbeid mellom det frivillige og det lokale offentlige.

Tilskudd til kultur- og fritidsorganisasjoner

Tilskudd til kultur- og fritidsorganisasjoner er en viktig forutsetning for et mangfoldig kulturliv og gjennom kulturavdelingen formidles flere forskjellige tilskuddsordninger:

- Tilskudd til opprustning av private bydelshus og grendehus
- Driftstilskudd til lag og foreninger i oppgraderes i tråd med kostnadsutviklingen
- Utredning av tilskudd til leie av framføringslokaler for det frivillige kulturlivet
- Forvaltning av tilskudd til flerkulturelle prosjekter og aktiviteter
- Foreningsprotalen videreføres
- Nye lokaler til Frivillighetssentralen

I [utredning for kulturskolen](#) som ble lagt fram for utvalg for kultur og utdanning, i juni 2019, var et av hovedmålene å styrke samarbeidet med det frivillige kulturlivet.

Strategi 3: Sandnes skal sikre god dialog med innbyggerne

God dialog med innbyggerne har stort fokus i kulturavdelingen og kommer til uttrykk på flere måter:

- Kulturavdelingens Prosjekt «medborgerskap i Sandnes kommune» er et prosjekt som skal se på hvordan en kan fremme medborgerskap og tilhørighet for kommunens innbyggere ved å utvikle nye arbeidsmetoder og organisering for å oppnå samskapning mellom Sandnes kommune og innbyggerne.
- Ny kommunelov lovfester ungdomsråd. Det opprettes nytt ungdomsråd i Nye Sandnes med nye retningslinjer. Kulturavdelingen jobber med ny organisering og samordning av de ulike medvirkningsarenaer for barn og unge (BUBS, SUB, Barnas By og plansaker). Kulturavdelingen vil aktivt involvere befolkningen i utvikling av kultur- og fritidstilbud.
- Sandnes Innvandreråd skal være en høringsinstans for å ivareta innvanderne sine interesser i kommunale saker.
- Koordinering av dialog med kommunale og eksterne kulturaktører er viktig for videreutvikling og samhandling for å stimulere til nyskapende kunst- og kulturvirksomhet. Utarbeidelse av Kulturarenaplanen er et eksempel på et styringsdokument som utarbeides i samarbeide med det frivillige og profesjonelle kulturliv.

Mål 2: Sandnes kommune skal være en attraktiv kommune

Strategi 1: Sandnes skal styrke kommunens storbykvaliteter

Innen kultur og næring arbeides det for at steds-kvaliteter og kulturhistoriske verdier skal bevares og at Sandnes sentrum skal videreutvikles som arena for opplevelser, opphold og rekreasjon. Arrangementsstrategien og arrangementshåndboken for Sandnes kommune skal sikre et godt samarbeide mellom kommunen, arrangører og det frivillige foreningslivet. Målet er å legge grunnlag for en god bredde og et mangfoldig kulturtilbud i byen.

Kunst i byen

Byforming og steds-kvaliteter preger vår opplevelse av byen i svært stor grad. Kommunen har valgt å bruke kunst som en del av en helhetlig estetisk utforming av offentlige rom og bygg. Målet er at kunsten skal bidra til et levende bymiljø og skaper økt trivsel gjennom opplevelse av kunst. Retningslinjene er nedfelt i Handlingsplan for kunst og kommunale bygg og uterom.

Bredt kulturtilbud

Kulturinstitusjonene Jærmuseet, Sandnes Kunst- og kulturhus, Regional Arena for Samtidsdans (RAS), Opera Rogaland er profesjonelle kulturinstitusjoner som bidrar til å styrke kommunens storbykvaliteter.

Kulturorganisasjoner på høyt nivå bidrar til at en har et bredt kulturtilbud i Sandnes med eget symfoniorkester, kunstforening, klubber for rytmisk musikk og kor av høy kvalitet. Kommunen har egne tilskuddsordninger med treårige tilskudd for kulturorganisasjoner på høyt nivå.

Sandnes kommune tilrettelegger for at alle skal ha mulighet for å delta, være tilskuer eller være arrangement. Flere årlige arrangement legger til rette for et slikt engasjement:

- Barnas by – Barnas by kunstner
- Sandvedparkfestivalen
- Parkfestival (Urban Street)
- Ung Kultur Møtes (UKM- festival)
- Eventyruka
- Teater Egenart

Attraktiv for nye næringer

Sandnes kommune skal være attraktiv for nye etableringer og videreutvikling av eksisterende bedrifter. Det er viktig med gode rammebetingelser og tilrettelegging av areal. I prinsippdokument står det om næringsutvikling: Ny kommune skal, i kraft av sitt areal, legge til rette for allsidig næringsliv. Økt verdiskapning gjennom flere arbeidsplasser og aktiv tilrettelegging for nye næringsklynger skal ha høy prioritet i kommunens næringspolitikk.

Det skal utarbeides følgende strategier og handlingsplaner:

- Næringsstrategi
- Næringsarealstrategi
- Handlingsplan basert på [Reiselivsstrategi 2019 - 2030](#)

Sandnes kommune sin Reiselivsstrategi 2019-2030, har som hovedmål å se muligheter som kan forsterke reiselivsarbeidet og skape nye arbeidsplasser.

Det er 3 elementer som danner grunnlag for styrking av reiselivsarbeidet og næringen:

- Infrastruktur
- Næringsutvikling
- Omdømmebygging og attraktivitet

Kommunens rolle i reiselivssatsingen:

- Gi rammebetingelser

- Tilrettelegg infrastruktur
- Bidra til næringsutvikling
- Være vertskap

Biblioteket som møteplass

Sandnes biblioteket er byens største kommunale møteplass med et årlig besøk på om lag 300 000. Biblioteket er arrangør av den årlige festivalen Litt. Sandnes som har vokst i antall besøk og har fått et godt omdømme som trekker store forfattere til byen hvert år. I tillegg tilbyr biblioteket hele året aktiviteter knyttet til læring, opplevelser og personlig utvikling.

Strategi 2: Sandnes skal sikre gode leve- og oppvekstvillkår i alle bydeler

Kultur og næring skal bidra til at flest mulig får oppleve og utøve kunst og kultur uavhengig av alder, bosted og økonomi. Møteplasser i nærmiljøet og nettverksarbeid er sentralt i dette arbeidet og er viktige innsatsområder for å utjevne levekårsforskjeller i befolkningen. Handlingsplanen for

Kulturareaplanen foreslår tiltak som skal sikre at det legges til rette for at eksisterende og planlagte offentlige bygg skal kunne benyttes som møtesteder og kulturarenaer etter arbeidstid. Det skal utarbeides egne standarder og plankrav som sikrer at disse lokalene er egnet for kulturformål, og at de er tilgjengelige for det frivillige kulturlivet.

Viktige tiltak satses på er:

- Utarbeidelse av plankrav og standarder for kommunale bygg for å sikre at disse er egnet for kulturformål.
- Digitaliseringsprosjekt for felles bookingsystem for kommunale lokaler.
- Tilrettelegge for lokaler til kor og korps med tilpasninger for akustikk og lagermuligheter i kommunale skoler.

Ungdomslokaler

Ungdom ønsker egne arenaer for kultur- og fritidstilbud både i sentrum og i bydelene. Innhold og drift må planlegges i samarbeid med ungdom, og være fleksible nok til å tilpasses ulike kulturuttrykk og interesser.

Kulturhistoriske verdier

Utvikling av byen skal bygge opp under stedskvaliteter og kulturhistoriske verdier. Formidling av kulturhistorie og samling av kulturhistorisk materiale er et viktig innsatsområde.

Barnas by

Videreføring av prosjektet Barnas By som et viktig prosjekt for byutvikling, medskapning og identitetsbygging.

Strategi 3: Sandnes skal ivareta og videreutvikle naturgitte kvaliteter

Sandnes kommune er en stor landbrukskommune, med lange landbrukstradisjoner som har påvirket kulturlandskapet i kommunen og til dels landskapsformene/ -trekk.

Aktivt landbruk

Det er viktig at det blir lagt til rette for at Sandnes fortsatt skal være en stor landbrukskommune, både innen jord- og skogbruk. Et aktivt landbruk vil på mange måter påvirke innbyggernes hverdag positivt. Det trengs dyr på beite for å hindre at kommunen gror til. Det er viktig med et tett og godt samarbeid mellom grunneiere og andre aktører for å få til et bredt og godt friluftstilbud som også vil kunne være del av en sammenhengende grøntkorridor.

Skal Sandnes opprettholde nåværende matproduksjon må alt tilgjengelig jordbruksareal kunne tas i bruk. Landbruket i Sandnes skal styrkes gjennom et aktivt jordvern og satsning på bynært landbruk. Som del av matfylket Rogaland skal Sandnes kommune følge opp den nasjonale og regionale jordvernstrategien.

Urbant hage- og landbruk

I takt med økende etterspørsel etter lokal mat, og etter å vite mer om innhold og opphav til maten, har hage- og landbruket fått mer innpass i byen. Tak, fasader, plener og verandaer kan nyttes til dyrking av mat. Urbant hage- og landbruk er blitt en del av moderne byutvikling. Det handler om trivsel, folkehelse og bærekraft, rekreasjon og terapi.

Jo tettere det bygges i Sandnes, jo viktigere blir det å sikre nære friområder og møtesteder i alle bydelene. Foruten tradisjonelle fritidstilbud, møtesteder og parker kan satsningen omfatte urbant hagebruk. Eksempler på dette kan være:

- Kolonihage med en samling parseller på kommunal eller privat grunn, helst med sentral beliggenhet. Kan representerer en unik mulighet, for dem som ikke har hageområde rundt boligen sin, for å dyrke blomster og nyttevekster. Hagene er åpne for publikum i sommersesongen, og fellesarealene er å betrakte som åpne parker for allmennheten.

- Andelslandbruk der forbrukere kjøper andeler av gårdens produksjon, og deler risikoen for årsvariasjoner i avlingene med bonden. Andelshavere kan delta i planleggingen av gårdsdriften og deltar i såing, dyrking og høsting. Dette er en driftsform som er å definere som tradisjonelt landbruk.
- Parselhager er ofte interkulturelle hager der man blant annet har som mål å hjelpe til med integrering av flyktninger og innvandrere. Å etablere parselhager knyttet til Varatun gård er et slikt tiltak.
- Takhager vil kunne lette håndtering av overflatevann, og gi dyrkings- og matglede

I Reiselivsstrategi for Sandnes 2019 -2030 er det overordnet at det skal være et bærekraftig reisemål. Lysefjorden er i dag klassifisert som bærekraftig reisemål.

I Reiselivsstrategiene er det peket ut retninger for å lykkes med næringsutvikling i reiselivsnæringen. I prinsippdokument for nye Sandnes står det om turisme spesielt: "tilrettelegging og utvikling av en mangfoldig turistnæring skal ha høy prioritet. Ny kommune har et potensiale til å utvikle grønn turisme. Det betyr for eksempel at grønne områder gjøres tilgjengelig for allmenheten. Opplevelse og friluftsliv, folkehelse og gårdsturisme vil være sentralt.

Havbruksnæringen er prioritert satsing i henhold til prinsippdokument for Nye Sandnes kommune. Det vil arbeides for å styrke denne næringen gjennom hele verdikjeden.

Mål 3 Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler

Strategi 1: Sandnes kommune skal møte framtidens vekst og behov

Kulturavdelingen skal jobbe for kunnskapsbasert utvikling ved å:

- Følge opp resultater fra Telemarksforsknings Kulturindeks
- Følge opp resultater fra interkommunal kulturbruksundersøkelse
- Følge opp resultater fra Ungdomsundersøkelsen
- Iverksette brukerundersøkelser for egne tilbud

Strategi 3: Sandnes kommune skal arbeide målrettet for å oppfylle klimaforliket

Miljøtiltak i landbruksnæringen

Landbruksnæringen gjør nødvendige tiltak for å redusere klimautslepp, tiltak som samtidig bygger opp under målsettingen om økt matproduksjon.

Prioriteringer her er:

- Store husdyrbesetninger og knapphet på spredeareal er en utfordring for landbruket i forhold til avrenning til vassdrag. Intensiv gjødsling og bruk av plantevernmidler gir risiko for tap av disse stoffer til andre miljøer, spesielt til vann. For å oppnå en god økologisk tilstand i vassdragene må det prioriteres tiltak for å redusere næringsavrenningen.
- Kommunen ønsker fortsatt å kunne tilby tilskuddsordninger for å tilrettelegge for at landbruket er med på å utføre kommunens oppgaver innenfor miljøvernområdet. Per i dag kan landbruket også søke om følgende ikke-kommunale tilskudd:
 - Tilskudd knyttet til Regionalt miljøprogram.
 - Tilskudd til drenering.
 - Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket.
 - Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket.

Strategi 5: Sandnes kommune skal tilrettelegge for framtidens næringer og nye arbeidsplasser

Sandnes kommune har rolle som tilrettelegger for etablering og vekst i eksisterende bedrifter.

Rollen som offentlig aktør for næringsutvikling er å bidra til:

- Utvikling av eksisterende næring
- Bedriftsetablering
- Innovasjon og nyskaping
- Tilrettelegging for små og store bedrifter
- Samhandling mellom det offentlige og private aktører
- Tilgang på virkemiddelapparat
- Vilje til investering og verdiskapning
- Faktorer som oppvekst, gode bomiljøer, kultur og idrett er også med og bidrar

Reiselivsstrategi

Nye Sandnes kommune har en vedtatt [reiselivsstrategi](#) som har 3 strategier:

Strategi 1 - INFRASTRUKTUR

Nye Sandnes vil jobbe aktivt for å bedre infrastruktur og øke attraktiviteten og tilgjengeligheten til egen kommune for turistene som kommer til vår region.

Strategi 2 - NÆRINGSUTVIKLING

Nye Sandnes skal være en JA-kommune overfor aktørene i reiselivet og med ulike virkemidler gjøre reisemålet interessant for investorer og andre aktører

Strategi 3 - OMDØMMEBYGGING OG ATTRAKTIVITET

Nye Sandnes vil satse på bærekraftig opplevelsesbasert aktivitetsturisme og friluftsliv. Dette må gjenspeiles i produktutvikling og profil for egen næringsutvikling.

Arealtilgang for etablering og vekst

Kommunen har en særskilt rolle og ansvar for å bidra til at det er tilstrekkelig areal for næringsetablering. Tilgjengelig areal må også være beredt til å bidra til etablering av fremtidens næringer. Fremtidens næringer kan også være det ukjente som en i dag ikke kjenner til, det må derfor være robusthet i forhold til muligheter for det nye og ukjente.

Byutvikling og teknisk

Organisering av tjenesten:

Tjenesteområdet byutvikling og teknisk i Sandnes kommune har ansvaret for kommunale planer, plan- og byggesaksbehandling, kart- og registerinformasjon, kommunal infrastruktur, renovasjon og myndighetsutøvelse.

Tjenesteområdet byutvikling og teknisk sitt ansvar omfatter:

- *Samfunnsutvikling:* Utarbeidelse av overordnede planer og strategier for samfunnsutvikling, underbygget av statistikk, analyse og medvirkning.
- *Planarbeid:* Utarbeidelse av kommuneplan, kommunedelplaner og behandling av områdeplaner, reguleringsplaner og tekniske planer.
- *Byggesaksbehandling:* Forvaltning av byggesaksdelen av plan- og bygningsloven. Dette skal sikre at tiltak blir i samsvar med lov, forskrift og planvedtak, samt sikre at det enkelte tiltak utføres forsvarlig.
- *Infrastruktur:* Utvikling, drift, vedlikehold og forvaltning av kommunal infrastruktur. Dette er inkludert vann- og avløpssystemet med tekniske installasjoner, veier, gang- og sykkelstier, byrom, parker, friluftsområder, idrettsanlegg, lekeplasser, gravlunder og kommunale bygg.
- *Renovasjon:* Forvaltning av renovasjonsordningen for husholdninger inkludert fritidsboliger.
- *Prosjekter og avtaler:* Ivaretar prosjektering og utbygging av tekniske anlegg. Avtaler inngås på vegne av kommunen for å sikre gjennomføring av god infrastruktur når private bygger ut.
- *Kart- og registerinformasjon:* Ansvar for at byens innbyggere, næringsliv, administrasjon, politikere og institusjoner får tilgang til pålitelige kart- og plandata og tilhørende registerinformasjon.
- *Myndighetsutøvelse:* Utøvelse av kommunens myndighet etter plan- og bygningsloven, matrikkelloven, forurensningsloven, vegloven (deler), vegtrafikkloven, lov om friluftslivet, motorferdsel i utmark, hundehold og kirkegårder.
- *Kulturminner:* Arbeide for at byens verneverdige kulturminner tas vare på som en naturlig del av all arealplanlegging, byggevirksomhet og forvaltning av det fysiske miljøet.

Tjenesteområdet er organisert i:

- Åtte virksomhetsområder: *Plan, Byggesak, Geodata, Prosjekt og avtaler, Vann, avløp og renovasjon (VAR), Park, idrett og vei (PIV), Bydrift og Byggdrift.*
- Ett stabsområde: *stab Samfunnsplan.*
- To funksjoner: *Byantikvar* og *Strategi og utvikling.*
- En fagstab.

Mål 1: Sandnes skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn

Strategi 1.1: Sandnes skal skape gode og likeverdige livsvilkår for alle

Store deler av arbeidsområdene til byutvikling og teknisk retter seg mot å skape gode og likeverdige levevilkår for byens innbyggere. Tjenesteområdet Byutvikling og teknisk legger grunnlag for at andre tjenesteområder kan produsere og levere sine tjenester. Eksempelvis omfatter dette planlegging, utbygging og drift av nødvendig infrastruktur for at blant annet skoler og aldershjem skal fungere. Tjenesteområdet tilbyr idrettsanlegg, friluftsområder og parker til aktiviteter for direkte bruk av ulike grupper blant innbyggerne.

Ved å utarbeide faglig gode kommunale planer legges grunnlag for at innbyggernes levekår ikke forringes gjennom tiltak fra utbyggere eller fra kommunen selv. Oppfølging og gjennomføring av vedtatte planer skal ivareta gode livsvilkår. Byutvikling og teknisk sine bidrag til dette arbeidet kommer gjennom flyten av aktiviteter i virksomheten.

I arbeidet med å utarbeide kommuneplan bygges et omfattende kunnskapsgrunnlag. Dagens situasjon beskrives og fremtidige scenarier, og demografi, framskrives. Det er gjennom dette analysearbeidet det etableres prognoser for fremtidig befolkningssammensetning. Prognosene danner grunnlag for tjenesteområdets bidrag til utvikling i ønsket retning.

Bidrag som kommuneplanen og IKDP Sentrum er redskaper som skal sikre nærmiljøkvaliteter og attraktive, varierte bomiljø. Handlingsplaner som byromstrategien går eksempelvis ut på bedre tilrettelegging av gang- og sykkelforbindelser for befolkningen.

Universell utforming og variert boligmasse i planer og behandling av byggesaker skal bidra til at flere skal kunne finne seg til rette i Sandnes.

Tjenester innen vann, avløp og renovasjon skal levere like godt i hele kommunen og legge til rette for tilgjengelighet uavhengig av funksjonsevne.

Prioriteringer i budsjettet 2020-2023

Følgende driftstiltak bidrar til gjennomføring av strategien:

- T4 Økt kapasitet innenfor forvaltning innenfor park, idrett og vei
- T6 Drift og vedlikehold ved overtakelse av nye sentrumsparker, grøntområder og byrom

Følgende tiltak i investeringsplanen bidrar til gjennomføring av strategien:

- T12 Oppgraderinger av vei, gang-og sykkelvei og fortau
- T13 Sykkelveinett - Oppgraderinger og utvidelser

- T16 Veivisningsskilting og trafikkregulering av sykkelveier i Sandnes øst og Sandnes sør
- T17 Etablering av gang- og sykkelvei til rulleskianlegget i Melshei
- T18 Etablering av tursti rundt Frøylandsvatnet
- T19 Oppgradering og sammenkobling av turveinettet
- T20 Opparbeidelse, rehabilitering og utvikling av friluftsområder
- T24 Forbedringer av parker og grøntanlegg
- T29 Opparbeidelse av Gamlaverket leke- og aktivitetsområde

Strategi 1.2: Sandnes skal styrke mangfoldet og det frivillige engasjementet i befolkningen

I Sandnes kommune ønsker en å ta vare på mangfoldet og bygge opp om det frivillige engasjementet. Byutvikling og teknisk skal tilrettelegge tilgang til anlegg slik at foreningslivet kan skape gode aktivitetstilbud i bydelene. Det ytes jevnlig store bidrag til arrangementer som gleder både befolkningen og besøkende.

Prioriteringer 2020-2023

Det er ikke lagt inn tiltak i investeringsbudsjettet for 2020-2023 som gjelder ovennevnte strategi da aktivitetene belastes driftsbudsjettet gjennom bruk av eksisterende anlegg, utstyr og personell.

Strategi 1.3: Sandnes skal sikre god dialog med innbyggere

Tjenesteområdet byutvikling og teknisk er nytt fra 2019. Det prioriteres bedre flyt av oppgaver og kommunikasjon i organisasjonen. De som henvender seg til kommunen, eller som blir kontaktet av kommunen, skal få tydelige svar og ikke bli en "kasteball" mellom ulike virksomheter. Endringen starter på virksomhetsledernivå og skal prege hele organisasjonen.

Det høye aktivitetsnivået på anleggssiden skal gi bedre tilbud til byens innbyggere. Informasjon om tiltakene skal komme i forkant slik at alle kan vite hva som skal skje og hva en kan se frem til. Kommunikasjon om aktivitet skal bedres og hvordan ulemper kan håndtere best mulig. Det arbeides kontinuerlig med å finne bedre måter for kommunikasjon og veiledning, og tilpasse aktiviteten best mulig.

Ansatte skal ha fokus på å bedre innbyggerdialogen.

Formidling er en kjerneoppgave i kommunen, og alle prosesser og beslutninger i samfunnet starter med et informasjonsbehov. Kommunen er pålagt ved lov å aktivt informere om virksomheten, og demokratihensyn tilsier at det er viktig å informere og involvere innbyggere og næringsliv med god og relevant informasjon for å legge til rette for dialog, samhandling og demokratiske prosesser. Dette gir i neste omgang et godt beslutningsgrunnlag i saksbehandling og politiske beslutninger.

Byutvikling og teknisk skal øke involveringen av innbyggerne. Blant annet skal en prøve ut det nye Byromsspillet. Dette skal involvere på en morsom måte og bidra til å kartlegge innbyggernes ønsker og interesser i et område, og slik bidra til vår planlegging.

Kunnskapsgrunnlag og analyser skal deles på kommunens nettsider og det letes kontinuerlig etter måter å få bidrag fra innbyggerne.

Byutvikling og teknisk skal sikre likebehandling av innbyggere og utbyggere gjennom åpenhet og tilgjengelighet, og deling av informasjon og veiledning.

Prioriteringer 2020-2023

Det er ikke lagt inn tiltak i investeringsbudsjettet for 2020-2023 som gjelder ovennevnte strategi da aktivitetene belastes driftsbudsjettet gjennom bruk av eksisterende anlegg, utstyr og personell.

Mål 2: Sandnes skal være en attraktiv kommune

By- og stedsutvikling i Sandnes kommune skal prioriteres i Sandnes sentrum, langs bussveien og ved eksisterende og fremtidige togstopp. Det betyr at framtidig boligbygging prioriteres til sentrale byområder og at kontorarbeidsplasser prioriteres til Sandnes sentrum og kjerneområdet Forussletta Sør. I tillegg åpnes det for moderat boligbygging i eller i nær tilknytning til lokalsenter i de øvrige bydelene. Naturgitte kvaliteter, for eksempel tilgang til sjø og grønt, og kulturminnevern skal videreføres som viktige kvaliteter.

Strategi 2.1: Sandnes skal styrke kommunens storbykvaliteter

Planavdelingen hos byutvikling og teknisk skal gjennom kommunedelplan for sentrum, legge til rette for å skape et attraktivt og levende sentrum som bygger på Sandnes sin identitet som en liten storby ved fjorden. Byantikvarens prosjekt "Sandnesløftet" har som mål å ta i bruk kulturminnene for å styrke sentrums attraktivitet og konkurransekraft. Arbeidet med Ruten byrom og Rådhusplassen er igangsatt.

En rekke aktiviteter i byutvikling og teknisk skal bidra til dette delmålet:

Kartlegging og analyser er input til mulighetsstudier for fortetting med lokal tilpasning innenfor prioritert byutviklingsakse.

Deltakelse i bymiljøpakke gir anledning til å søke midler til å styrke gang-, sykkel- og kollektivforbindelser i Sandnes.

Det skal gjøres grunnlagsarbeid i forbindelse med ny byvekstavtale, kommuneplan og nasjonal transportplan (NTP) for stasjonsutvikling og videreutvikling av dobbeltspor.

Det skal utarbeides formingsveiledere som skal gi praktiske verktøy i saksbehandlingen for å nå mål gitt i gjeldende kommunedelplan og kommunedelplan for sentrum.

Kommunikasjon av resultater skal styrke Sandnesløftets slagkraft, og skape begeistring og stolthet som igjen vil bidra til bred involvering i befolkningen. Kunnskap frembrakt gjøres lett tilgjengelig for alle aktører i byutviklingen og samordnes med digitalt kulturminneregister.

Tilrettelegge for attraktive uterom og aktivitetsanlegg som innbyr til opplevelse, fysisk aktivitet og ettertanke. Slik kan Sandnes bli en storby med et eget preg.

Prioriteringer 2020-2023

Følgende tiltak i investeringsplanen bidrar til gjennomføring av strategien:

- T5 Utvidelse av Solaveien
- T6 Etablering av pendlerparkering på Ganddal stasjon
- T24 Forbedringer av parker og grøntanlegg
- T25 Oppfølging av ny tiltaksplan for parkdraget langs Storåna
- T27 Innløsning av areal som omreguleres til grøntstruktur i Sandvedparken
- T28 Bystrand Luravika
- T29 Opparbeidelse av Gamlaverket leke- og aktivitetsområde
- T30 Etablering av parkdrag langs Storåna i Sandvedparken i forbindelse med realisering av plan 2013114 Åsedalen boligpark
- T31 Oppgradering av gravplasser
- T32 Utarbeidelse av bevarings- og forvaltningsplan for gravplassen Sandnes gamle gravlund og andre gravplasser
- T33 Utvidelse av Høyland kirkegård
- T34 Utvidelse og opparbeidelse av gravsteder på Soma gravlund
- T35 Opparbeidelse av urnelund på Høyland gravlund
- T36 FORSAND Utviding og opparbeidning av areal til gravplass
- T39 Iglemyr svømmehall
- T40 Rehabilitering av svømmehall og hall 1 i Giskehallen
- T41 Rehabilitering idrettsbygg
- T42 Skifte av kunstgress
- T43 Rehabilitering og utvikling av eksisterende idrettsplasser og løkker
- T44 Grunnerverv og etablering av idrettsanlegg/kunstgressbaner
- T45 Tiltak for å oppfylle nye miljøkrav til kunstgressbaner
- T46 Infrastrukturinvesteringer i forbindelse med etablering av Østerhus Arena
- T48 Flytende offentlig utendørsbasseng i Vågen med varmtvann
- T49 Etablering av utkikkspunkt på toppen av Hanatrappene
- T50 Utrede ishall, evt. kombinert med dobbel idrettshall/svømmehall
- T51 Etablering av havnepromenade nord for rådhuset
- T53 Byutviklingstiltak
- T54 GASS-egenandel (Gjennomføring Av SentrumsStrategien)
- T55 Rundkjøring og diagonal Hoveveien, finansiering

Strategi 2.2: Sandnes skal sikre gode leve- og oppvekstsvilkår i alle bydeler

Sandnes kommune har, og ønsker, variasjon i typer bydeler i kommunen. Sandnes skal ha et attraktivt sentrum med gode boforhold og aktivitetstilbud, men har en uttrykt ambisjon om å ha bydeler rundt sentrum med tilgang på gode boligområder og infrastruktur, bydelsfunksjoner for fritid og idrett og møteplasser.

Sandnes kommune legger til grunn en strategi for lokalsenterutvikling i alle bydelene. Utviklingsstrategien for lokalsenter består av å utvikle lokalsentre med lokalt særpreg, kulturmiljø, grønne kvaliteter og sosiale møtesteder for bydelens befolkning. Lokalsentra skal betjene bydelen med nærservice og dagligvarehandel, offentlige og private tjenestetilbud i bydelen skal fortrinnsvis lokaliseres innenfor lokalsenteret. Det skal jobbes for at lokalsentra skal ha et effektivt kollektivtransporttilbud til Sandnes sentrum.

Byutvikling og teknisk vil gjennomføre overordnede planarbeider med generelle krav til nærmiljø og bokvalitet. Dialog med regionale myndigheter og andre transportaktører for å tilby bedre transporttilbud i alle deler av kommunen, også de utenfor bussveiens influensområde. Kartleggingsarbeid som oversiktsdokument folkehelse og levekårsundersøkelse utarbeides og legges til grunn for planlegging.

I alle reguleringsplaner skal det være gode områdekvaliteter, høy bokvalitet og en variasjon av boliger.

Byggesaksbehandling vil bidra til å sikre at formålsparagrafen i plan- og bygningsloven oppfylles gjennom at den enkelte byggesak fremmer bærekraftig utvikling til det beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner.

Alle bydeler skal sikres tilstrekkelig vedlikehold av sosial infrastruktur som lekeplasser og aktivitets- og grøntområder. Veinettet skal være i en tilstand som sikrer tryggest mulig transport, og sykkel- og gangnettet prioriteres med hensyn til vedlikehold.

Prioriteringer 2020-2023

Følgende tiltak i driftsbudsjettet bidrar til gjennomføringen av strategien:

- T20 Driftskostnader for basseng i havna
- T21 Driftsinntekter fra basseng i havna

Følgende tiltak i investeringsplanen bidrar til gjennomføring av strategien:

- T1 Trafikksikring - egne prosjekter samt FTU midler
- T2 Trafikksikring på eksisterende veinett (strakstiltak)
- T3 Trafikksikring - tiltak prioritert i Trafikksikkerhetsplan
- T4 Etablering av fortau langs Figgenveien
- T5 Utvidelse av Solaveien
- T7 Sikringstiltak i forbindelse med lovpålagt tilsyn av kommunale broer
- T8 Rehabilitering av Figvedveien bru
- T9 Utskiftning av Bråstein bru
- T10 Nyanlegg gatelys
- T11 Utskifting av utrangerte gatelys
- T12 Oppgraderinger av vei, gang-og sykkelvei og fortau
- T13 Sykkelveinett - Oppgraderinger og utvidelser
- T15 Tilpassning av kryss i Melsheiveien til Blinktrase
- T16 Veivisningsskilting og trafikkregulering av sykkelveier i Sandnes øst og Sandnes sør
- T17 Etablering av gang- og sykkelvei til rulleskianlegget i Melsheia
- T18 Etablering av tursti rundt Frøylandsvatnet
- T19 Oppgradering og sammenkobling av turveinettet

- T20 Opparbeidelse, rehabilitering og utvikling av friluftsområder
- T21 Grunnerverv for sikring til friluftsmål i Sandnesmarka
- T22 FORSAND Sjøhuset i Bergevik
- T23 Oppgradering av kommunale lekeplasser
- T24 Forbedringer av parker og grøntanlegg
- T25 Oppfølging av ny tiltaksplan for parkdraget langs Storåna
- T27 Innløsning av areal som omreguleres til grøntstruktur i Sandvedparken
- T28 Bystrand Luravika
- T29 Opparbeidelse av Gamlaverket leke- og aktivitetsområde
- T30 Etablering av parkdrag langs Storåna i Sandvedparken i forbindelse med realisering av plan 2013114 Åsedalen boligpark
- T39 Iglesmyr svømmehall
- T40 Rehabilitering av svømmehall og hall 1 i Giskehallen
- T41 Rehabilitering idrettsbygg
- T42 Skifte av kunstgress
- T43 Rehabilitering og utvikling av eksisterende idrettsplasser og løkker
- T44 Grunnerverv og etablering av idrettsanlegg/kunstgressbaner
- T46 Infrastrukturinvesteringer i forbindelse med etablering av Østerhus Arena
- T48 Flytende offentlig utendørsbasseng i Vågen med varmtvann
- T49 Etablering av utkikkspunkt på toppen av Hanatrappene
- T50 Utrede ishall, evt. kombinert med dobbel idrettshall/svømmehall
- T51 Etablering av havnepromenade nord for rådhuset
- T53 Byutviklingstiltak
- T54 GASS-egenandel (Gjennomføring Av SentrumsStrategien)
- T57 Tiltak ved fjerning av oppdemming Frøylandsvatnet

Strategi 2.3: Sandnes skal ivareta og videreutvikle landbruk og naturgitte kvaliteter

Sandnes kommune har tilgang på varierte naturgitte kvaliteter med både fjord og fjell. Å sikre bevaring og tilrettelegging for aktiv bruk av naturområder er en omfattende og viktig oppgave for byutvikling og teknisk. Sandnesmarka skal bevares og styrkes som en viktig ressurs i Sandnes kommune. Sandnesmarka ble tegnet inn i kommuneplan for Sandnes 2007 for å definere områder som er spesielt viktige for landbruk og friluftsliv.

Byutvikling og teknisk skal bidra med tiltak i ny miljø- og klimaplan for Sandnes. Tjenesteområdet utfører også kartleggingsarbeid og foreslår plangrep i forbindelse med overordnede planarbeider, som kommuneplan og IKDP Forus.

Via reguleringsplaner skal viktige stedegne naturkvaliteter sikres, samt legge til rette for en bærekraftig bruk av områdene.

Byggesaksbehandling skal bidra til å sikre at formålsparagrafen i plan- og bygningsloven følges gjennom den enkelte byggesak fremmer bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner.

Byutvikling og teknisk tilrettelegge for at folk kan ferdes trygt i sentrale friluftsområder, uten at dette går på bekostning av de naturgitte kvalitetene i områdene. Videre gjennomføres naturtiltak som fremmer det stedegne natur- og dyreliv.

Prioriteringer 2020-2023

Følgende tiltak i driftsbudsjettet bidrar til gjennomføring av strategien:

- T18 Økte tilskudd til friluftsrådet og Rogaland Arboret
- T19 Driftstilskudd til Rogaland Arboret

Følgende tiltak i investeringsplanen bidrar til gjennomføring av strategien:

- T18 Etablering av tursti rundt Frøylandsvatnet
- T19 Oppgradering og sammenkobling av turveinettet
- T20 Opparbeidelse, rehabilitering og utvikling av friluftsområder
- T21 Grunnerverv for sikring til friluftsformål i Sandnesmarka

Strategi 2.4: Sandnes skal inspirere og tilrettelegge for sunn mobilitet

Tilrettelegging for sunn mobilitet er et nasjonalt satsingsområde. Føringene fra statlig hold tilsier at veksten i persontransport skal skje i form av kollektivtransport, sykkel og gange. Sandnes som sykkelby er et satsingsområde og våren 2019 ble det montert om lag 150 nye skilt og fjernet like mange i denne forbindelse. Flere planer og strategier er utarbeidet for å sikre arbeidet for tilretteleggelse av sunn mobilitet i Sandnes.

Byutvikling og teknisk skal bidra gjennom handlingsplanens byromsstrategi, og gjennom innmelding av aktuelle prosjekter og grep til blant annet bymiljøpakken, nasjonal transportplan (NTP) og byvekstavtale.

I reguleringsplaner skal myke trafikanter prioriteres gjennom å sikre trygge, tilgjengelige og attraktive mobilitetsløsninger.

Det skal kommuniseres at det er attraktivt å gå og sykle i hverdagen ved å synliggjøre folkehelseaspektene.

Prioriteringer 2020-2023

Følgende tiltak i investeringsplanen bidrar til gjennomføring av strategien:

- T4 Etablering av fortau langs Figgenveien
- T5 Utvidelse av Solaveien
- T6 Etablering av pendlerparkering på Ganddal stasjon
- T12 Oppgraderinger av vei, gang- og sykkelvei og fortau
- T13 Sykkelveinett - Oppgraderinger og utvidelser
- T16 Veivisningsskilting og trafikkregulering av sykkelveier i Sandnes øst og Sandnes sør
- T17 Etablering av gang- og sykkelvei til rulleskianlegget i Melsheia

Strategi 2.5: Sandnes skal ha en bærekraftig hyttepolitikk

Sandnes er i dag Rogalands største hyttekommune med over 2 000 registrerte fritidsboliger. I kommuneplanen er det avsatt egne områder for fritidsbebyggelse. Kommuneplanen legger føringer for en bærekraftig forvaltning av fritidsbebyggelse og allmenne friluftsinnteresser. Det er særlig nødvendig med klare føringer og streng forvaltning for hytter som er bygd i NLF-områder og bygging i kystsonen.

Byutvikling og teknisk skal bidra gjennom overordnet planarbeid for helhetlig hyttestrategi og nye bestemmelser i ny kommuneplan. Reguleringsplaner for hytteområder skal utarbeides i samsvar med kommuneplan og ivareta stedege kvaliteter og naturverdier. Byggesaksbehandling skal legge til rette for at utvikling skjer i tråd med krav i plan- og bygningsloven og kommunens egen planer. Gode løsninger for vann og avløp skal tilbys i de områdene der hytteeierne ønsker dette.

Prioriteringer 2020-2023

- V13 Oppfølging av avløpsstrategi spredt bebyggelse

Det er ikke lagt inn tiltak i driftsbudsjettet for 2020-2023 som gjelder ovennevnte strategi.

Mål 3: Sandnes skal være en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler

Strategi 3.1: Sandnes kommune skal møte framtidens vekst og behov

Planer og modeller for byutvikling viser hvor og hvordan vekst kan skje i Sandnes. Byutvikling og teknisk utreder etablering av en fysisk og digital bymodell som verktøy for involvering og kommunikasjon.

Byutvikling og teknisk skal utarbeide befolkningsprognoser, boligreserveanalyser og levekårsundersøkelser med jevne mellomrom. Alle kommunens tjenesteområder skal bruke disse i vurdering av behov for sykehjemsplasser, skoler, barnehager og så videre. Overordnede planer for tilrettelegging av offentlige arealer skal ivareta kommunens behov.

Saksbehandlingen skal preges av effektive planprosesser tuftet på fagkompetanse og god dialog. Utbyggere skal bidra til å realisere infrastrukturtiltak der utbygging utløser behov for økt kapasitet.

Ventede klimaendringer og planlagt vekst i folketall tas inn i hovedplaner for vann, avløp og renovasjon.

Byutvikling og teknisk utreder behov for, og planlegger robuste og funksjonelle offentlige anlegg i utbyggingsområdene, til glede for nye beboere.

Prioriteringer 2020-2023

Følgende tiltak i investeringsplanen bidrar til gjennomføring av strategien:

- T1 Trafikksikring - egne prosjekter samt FTU midler
- T2 Trafikksikring på eksisterende veinett (strakstiltak)
- T3 Trafikksikring - tiltak prioritert i Trafikksikkerhetsplan
- T4 Etablering av fortau langs Figgeneveien
- T5 Utvidelse av Solaveien
- T6 Etablering av pendlerparkering på Ganddal stasjon
- T7 Sikringstiltak i forbindelse med lovpålagt tilsyn av kommunale broer
- T8 Rehabilitering av Figvedveien bru
- T9 Utskiftning av Bråstein bru
- T10 Nyanlegg gatelys
- T11 Utskifting av utrangerte gatelys
- T12 Oppgraderinger av vei, gang-og sykkelvei og fortau
- T13 Sykkelveinett - Oppgraderinger og utvidelser
- T15 Tilpassning av kryss i Melsheiveien til Blinktrase
- T16 Veivisningsskilting og trafikkregulering av sykkelveier i Sandnes øst og Sandnes sør
- T17 Etablering av gang- og sykkelvei til rullestolpassasjen i Melsheia
- T18 Etablering av tursti rundt Frøylandsvatnet
- T19 Oppgradering og sammenkobling av turveinettet
- T20 Opparbeidelse, rehabilitering og utvikling av friluftsområder
- T21 Grunnerverv for sikring til friluftsmål i Sandnesmarka
- T22 FORSAND Sjøhuset i Bergevik
- T23 Oppgradering av kommunale lekeplasser
- T24 Forbedringer av parker og grøntanlegg
- T25 Oppfølging av ny tiltaksplan for parkdraget langs Storåna
- T27 Innløsning av areal som omreguleres til grøntstruktur i Sandvedparken
- T28 Bystrand Luravika
- T29 Opparbeidelse av Gamlaverket leke- og aktivitetsområde
- T30 Etablering av parkdrag langs Storåna i Sandvedparken i forbindelse med realisering av plan 2013114 Åsedalen boligpark
- T31 Oppgradering av gravplasser
- T32 Utarbeidelse av bevarings- og forvaltningsplan for gravplassen Sandnes gamle gravlund og andre gravplasser
- T33 Utvidelse av Høyland kirkegård
- T34 Utvidelse og opparbeidelse av gravsteder på Soma gravlund
- T35 Opparbeidelse av urnelund på Høyland gravlund
- T36 FORSAND Utviding og opparbeidning av areal til gravplass
- T39 Iglesmyr svømmehall
- T40 Rehabilitering av svømmehall og hall 1 i Giskehallen
- T41 Rehabilitering idrettsbygg
- T42 Skifte av kunstgress
- T43 Rehabilitering og utvikling av eksisterende idrettsplasser og løkker

- T44 Grunnerverv og etablering av idrettsanlegg/kunstgressbaner
- T45 Tiltak for å oppfylle nye miljøkrav til kunstgressbaner
- T46 Infrastrukturinvesteringer i forbindelse med etablering av Østerhus Arena
- T48 Flytende offentlig utendørsbasseng i Vågen med varmtvann
- T49 Etablering av utviklingspunkt på toppen av Hanatrappene
- T50 Utrede ishall, evt. kombinert med dobbel idrettshall/svømmehall
- T51 Etablering av havnepromenade nord for rådhuset
- T53 Byutviklingstiltak
- T54 GASS-egenandel (Gjennomføring Av Sentrums Strategien)
- T55 Rundkjøring og diagonal Hoveveien, finansiering
- T56 Opparbeidelse av Kydnaveien
- T57 Tiltak ved fjerning av oppdemming Frøylandsvatnet
- T58 Tiltak for håndtering av økt vannføring i Frøylandsbekken
- V1 Oppgradering kulvert Lurabekken
- V2 Omlegging kulvert Stangelandsåna
- V4 Sanering Skeianeområdet, Skogsbakken, Kiprå med flere
- V5 Omlegging hovedkloakken på strekningen Ganddalsgaten- Vågsgata
- V9 Forsand, hovedavløpsledning Dagevik - Myra
- V10 Sanering Espedalsveien - Odinsgate med flere
- V11 Optimalisering av vannforsyning Hommersåk
- V12 Tiltak for å redusere lekkasjer i vannledningsnettet
- V13 Oppgradering og driftsoptimalisering tekniske installasjoner
- V15 Separering og trykksonejustering på strekningen Åsveien-Ulvanuten
- V16 Hovebakken - Sanering og omlegging VA
- V17 Etablering VA ledninger Usken
- V18 Avfallsbeholdere/teknisk utstyr
- V19 Tiltak på nedlagt deponi
- V20 Kommunale returpunkt
- V21 Flytting av vann- og avløpsledninger i forbindelse med bygging av fylkesvei 505 på strekningen Skjæveland-Foss-Eikeland
- V22 Omlegging og oppgradering av ledningsnett i forbindelse med etablering av bussveien på Lura
- V23 Omlegging kommunale ledninger E39 fra Kvelluren til Ålgård

Strategi 3.2: Sandnes kommune skal utøve bevisst samfunnsansvar

Byutvikling og teknisk skal bidra til at planer og tiltak følger bærekraftige prinsipper. Konsekvenser av framtidig klimautvikling i Sandnes sentrum er kartlagt. Rapporten viser at deler av sentrumsområdet er utsatt for flom og stormflo. I framtidige planarbeid er det nødvendig å ta høyde for og tilrettelegge i forhold til befolkningsprognoser, klima og miljø, infrastruktur og innbyggernes ønsker og behov. Byutvikling og teknisk bidrar gjennom åpne planprosesser med deling av kunnskapsgrunnlag og fakta om utfordringsbilde og langsiktige planer.

Byutvikling og teknisk bidrar til medvirkningsprosesser og oppfølging av nasjonale og regionale føringer for og forventninger til arealutvikling, arealforvaltning, naturressurser, sårbarhets- og risikoforhold og transportutvikling.

Reguleringsplanprosesser skal sikre løsninger som er både økonomisk, sosialt og miljømessig bærekraftige. Planprosessene skal være etterrettelige og sørge for likebehandling.

Byggesaksbehandling fremmer bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner.

Likebehandling i forvaltningen bidrar til at alle innbyggere nyter godt av det samme offentlige tjenestetilbud.

Prioriteringer 2020-2023

Det er ikke lagt inn tiltak i budsjettet for 2020-2023 som gjelder ovennevnte strategi.

Strategi 3.3: Sandnes kommune skal arbeide målrettet for å oppfylle klimaforliket

Sandnes kommune sin strategi omfatter målrettet innsats for å oppfylle klimaforliket om 40 prosent reduksjon av klimagassutslipp innen 2030. Dette inkluderer et «føre var- prinsipp» for klimatilpasning og bevaring av biologisk mangfold, bærekraftig forvaltning av naturressursene, samt arbeide for å sikre god miljøkvalitet i jord, luft og vann. Videre å sikre befolkningen mulighet for helse og trivsel gjennom fysisk aktivitet og opplevelse i natur og nærmiljø. Det omfatter også i egen drift og tjenesteutvikling å bidra til reduserte utslipp av klimagasser og ikke påføre miljøet større skade enn absolutt nødvendig. På plansiden dreier det seg om å føre en areal- og transportpolitikk som bidrar til utslippsreduksjoner og ivaretar miljø og ressurser.

Byutvikling og teknisk skal bidra gjennom handlingsplan for ny miljø- og klimaplan for Sandnes.

Reguleringsplaner søker å fremme en kortreist hverdag, med kort avstand til viktige hverdagsfunksjoner og løsninger der grønn mobilitet prioriteres.

Byutvikling og teknisk arbeider for å legge til rette for reduserte avfallsmengder og redusert forbruk gjennom aktiviteter som hindrer matsvinn, fremme ombruk, gjenbruk og reparasjoner. Det skal tilbys renovasjonsordninger med størst mulig grad av gjenvinning med enkle og gode løsninger for abonnentene. Videre skal det velges løsninger med lavest mulig CO₂-avtrykk innenfor våre ansvarsområder og aktiviteter. Virksomheten skal tilstrebe miljøvennlig drift med redusert bruk av kjemisk plantevern og mer bruk av elektrisk verktøy, biler og maskiner.

Kommunen skal tilby gode muligheter for sykkel og gange i hverdagen.

Kommunen skal også være “vaktbikkje” på vegne av natur og dyreliv som er essensielt for det lokale økosystemet som vi alle er en del av.

Prioriteringer 2020-2023

Følgende tiltak i investeringsplanen bidrar til gjennomføring av strategien:

- T11 Utskifting av utrangerte gatelys
- T45 Tiltak for å oppfylle nye miljøkrav til kunstgressbaner
- V3 Klimatilpassing
- V14 Enøk-tiltak tekniske installasjoner

Strategi 3.4: Sandnes kommune skal styrke kommunens kultur- og idrettsliv

Byutvikling og teknisk skal gjennom utvikling av infrastruktur og sin driftsorganisasjon bistå kultur- og idrettslivet slik at arrangementer kan gjennomføres og videreutvikles i hensiktsmessige lokaler og arenaer.

Kartlegging og mulighetsstudier for idrettsanlegg, svømmehall og ishall skal gjennomføres for å sikre arealer til dette i kommuneplanens arealdel.

Foreningslivet sikres gode vilkår på trygge anlegg hvor de kan ha sine aktiviteter og arrangementer.

Prioriteringer 2020-2023

Følgende tiltak i driftsbudsjettet bidrar til gjennomføring av strategien:

- T16 Tilskudd Sandnes håndballklubb

Følgende tiltak i investeringsplanen bidrar til gjennomføring av strategien:

- T39 Iglemyr svømmehall
- T40 Rehabilitering av svømmehall og hall 1 i Giskehallen
- T41 Rehabilitering idrettsbygg
- T42 Skifte av kunstgress
- T43 Rehabilitering og utvikling av eksisterende idrettsplasser og løkker
- T44 Grunnerverv og etablering av idrettsanlegg/kunstgressbaner
- T45 Tiltak for å oppfylle nye miljøkrav til kunstgressbaner
- T46 Infrastrukturinvesteringer i forbindelse med etablering av Østerhus Arena
- T48 Flytende offentlig utendørsbasseng i Vågen med varmtvann
- T49 Etablering av utkikkspunkt på toppen av Hanatrappene
- T50 Utrede ishall, evt. kombinert med dobbel idrettshall/svømmehall

Strategi 3.5: Sandnes kommune skal tilrettelegge for framtidens næringer og arbeidsplasser

Byutvikling og teknisk skal gjennom utvikling av kommunal infrastruktur bidra med nødvendige forutsetninger for at Sandnes kommune framstår som en foretrukken næringsadresse slik at framtidens næringer og arbeidsplasser etableres i vår kommune.

Utvikle ny næringsutviklingstrategi i kommuneplanens samfunnsdel og tilby nye næringsområder. Blant annet er IKDP Forus en strategi for å videreutvikle og styrke næringsområdet Forus.

Gjennom områdeplaner og kommunedelplan sentrum legges det til rette for å sikre gode næringsarealer for fremtidig utvikling.

Stimulere til utbygging og vekst ved å etablere anleggsbidragsavtaler eller avtaler om justeringsrett,

Ved deltakelse i planprosesser, formidle tydelig nye behov og konsekvenser for eksisterende teknisk infrastruktur.

Prioriteringer 2020-2023

Følgende tiltak i investeringsplanen bidrar til gjennomføring av strategien:

- T53 Byutviklingstiltak
- T54 GASS-egenandel (Gjennomføring Av SentrumsStrategien)

Innovasjon og digitalisering

Viktige samfunnsoppgaver kan ikke lenger løses med å gjøre mer av det samme – Sandnes kommune må jakte på de smarte løsningene. Ny teknologi åpner nye muligheter for forenkling og forbedring av tjenesteproduksjon, og for nye og bedre måter å samhandle med innbyggere og næringsliv. Det nyopprettede området Innovasjon og digitalisering samler fagfeltene innovasjon, digitalisering og kommunikasjon, og skal være en pådriver for endring og forbedring i kommunen.

Organisering av tjenesten:

Innovasjon og digitalisering består av områdene innovasjon, kommunikasjon, digitalisering, informasjonssikkerhet og miljøledelse for egne virksomheter.

Mål 1: Sandnes skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn

Tjenesteinnovasjon og bruk av teknologi for å forenkle, forbedre og effektivisere tjenesteleveransene er vesentlig for å opprettholde og øke kvaliteten på kommunens tjenester. Sandnes kommune skal utvikle bedre og mer effektive tjenester ved å ta i bruk ny teknologi, søke samarbeid på tvers av sektorer og fagområder, og gjennom god dialog med innbyggerne. Sandnes kommune skal være pådriver for modige, kreative og gode løsninger, og vil ta i bruk både etablerte standarder og egenutviklede tjenester - til beste for både innbyggerne og kommunen.

Strategi 1: Sandnes skal skape gode og likeverdige levekår for alle

Det er viktig for kommunen å sikre at alle henger med i den digitale utviklingen. Digital analfabetisme kan bli en utfordring dersom løsninger som velges blir for krevende å bruke. Sandnes kommune skal derfor sikre at løsninger som utvikles ikke virker ekskluderende, men ivaretar flest mulige behov.

Løsningene skal være:

- Enkle og lett forståelige
- Universelt utformede og brukerorienterte
- Relevante
- Samkjørte slik at det ikke spørres om opplysninger som vi allerede har tilgang til

Prioriteringer innen ovennevnte strategi i økonomiplanen 2020-2023

- D1 Workshops, fasilitering og kompetanseutvikling
- D2 Medlemskap i nasjonale og regionale nettverk
- D3 IT-sikkerhet - Holdningsskapende arbeid, phishingtester, nasjonal sikkerhetsuke, interne seminarer og kurs, konsulentbistand for styringsverktøy med mer.
- D4 Medlemskap og deltakelse i DigiRogaland
- D5 0,5 årsverk kommunikasjonsmedarbeider
- D6 Generell innsparing Innovasjon og digitalisering

Strategi 2: Sandnes skal styrke mangfoldet og det frivillige engasjementet i befolkningen

Nærdemokrati er viktig. Ny teknologi gir nye muligheter for dialog og samhandling med brukere, innbyggere og næringsliv. For å styrke lokaldemokratiet må ulike kanaler tas i bruk for å koble innbyggere med lokalsamfunnet. Streaming av politiske møter og meroffentlighet på de politiske arenaer og et klarere språk er prioriterte tiltak for å styrke deltakelsen i demokratiet lokalt.

Proriteringer innen ovennevnte strategi i økonomiplanen 2020-2023

- D1 Workshops, fasilitering og kompetanseutvikling
- D2 Medlemskap i nasjonale og regionale nettverk
- D3 IT-sikkerhet - Holdningsskapende arbeid, phishingtester, nasjonal sikkerhetsuke, interne seminarer og kurs, konsulentbistand for styringsverktøy med mer.
- D4 Medlemskap og deltakelse i DigiRogaland

- D5 0,5 årsverk kommunikasjonsmedarbeider

Strategi 3: Sandnes skal sikre god dialog med innbyggere

God dialog med innbyggerne er grunnpilaren i en velfungerende kommune og viktig for å gjøre den enkelte i stand til å engasjere seg i sin hverdag. Ny teknologi og innovative samarbeidsformer gir nye muligheter og krever samarbeid mellom ansatte, innbyggere, næringsliv og academia. Innbyggerne er en ressurs i utviklingen av framtidens tjenester.

Sandnes kommune vil være god på brukerservice og effektiv oppgaveløsning. Det skal arbeides for tillit og godt samspill mellom byens befolkning, kommunale virksomheter, ansatte og folkevalgte organer. Klart språk og brukertilpasset kommunikasjon vil være en viktig del av dette. Gjennom aktivt kommunikasjonsarbeid skal kommunens omdømme som tjenesteyter og arbeidsplass styrkes. Kommunen skal kommunisere som en aktør; helhetlig, åpent og profesjonelt, slik at innbyggerne kjenner og har tillit til Sandnes kommune.

Prioriteringer innen ovennevnte strategi i økonomiplanen 2020-2023

- D1 Workshops, fasilitering og kompetanseutvikling
- D2 Medlemskap i nasjonale og regionale nettverk
- D3 IT-sikkerhet - Holdningsskapende arbeid, phishingtester, nasjonal sikkerhetsuke, interne seminarer og kurs, konsulentbistand for styringsverktøy med mer.
- D4 Medlemskap og deltakelse i DigiRogaland
- D5 0,5 årsverk kommunikasjonsmedarbeider
- D6 Generell innsparing Innovasjon og digitalisering

Mål 2: Sandnes kommune skal være en attraktiv kommune

Sandnes kommune arbeider for å bli et smartere samfunn, gjennom å sette innbygger i fokus og ta i bruk ny teknologi, innovative metoder, samarbeid og samskaping for å bli mer bærekraftig, attraktiv og tilpasningsdyktig. Sandnes kommune er medlemmer i kommunenettverket Smartbyene, og har i fellesskap med disse utviklet et [nasjonalt veikart](#) for smarte og bærekraftige byer og lokalsamfunn. Sandnes kommune vil legge det nasjonale vegkartet til grunn ved utvikling av strategi for innovasjon, digitalisering og smartbysatsing.

Strategi 4: Sandnes kommune skal inspirere og tilrettelegge for sunn mobilitet

Mobilitetstiltak for å legge til rette for at flere ansatte sykler, går eller benytter kollektive transportmidler til og fra jobb og på arbeidsreiser er viktige bidrag til det samlede mobilitetsomstillingen i kommunen. Kommunen tilbyr medlemskap i [HjemJobbHjem-ordningen](#) for ansatte. Gjennom denne ordningen er det også satt ut bysykler i sentrum og på sentrale målepunkt utenfor sentrum.

En samlet løsning for mobilitet er i ferd med å bli etablert, i første omgang for rådhusets ansatte. Løsningen innebærer at el-sykler, el-sparkesykler og biler tilgjengeliggjøres for ansatte slik at de kan booke riktig transportmiddel til riktig tid. Løsningen er skalerbar for andre lokasjoner i kommunen dersom den fungerer som tenkt. Målet er å redusere behov for egen bil på jobb, samt flytte ansatte effektivt rundt i løpet av arbeidsdagen.

Prioriteringer innen ovennevnte strategi i økonomiplanen 2020-2023

- D1 Workshops, fasilitering og kompetanseutvikling
- D2 Medlemskap i nasjonale og regionale nettverk
- D3 IT-sikkerhet - Holdningsskapende arbeid, phishingtester, nasjonal sikkerhetsuke, interne seminarer og kurs, konsulentbistand for styringsverktøy med mer.
- D4 Medlemskap og deltakelse i DigiRogaland
- D5 0,5 årsverk kommunikasjonsmedarbeider
- D6 Generell innsparing Innovasjon og digitalisering

Mål 3 Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler

I Sandnes kommune skal det satses på kunnskapsbygging som gjør kommunen bedre i stand til å møte framtiden. Evnen til å henge med i utviklingen innen ny teknologi, nye samarbeidsformer, nye ledelsesformer og nye næringer vil være helt avgjørende for at Sandnes skal være en attraktiv kommune å bo og jobbe i. Derfor skal kommunen øke den digitale kompetansen internt i kommunen, sikre at Sandnes har god digital infrastruktur, og bruke kommunens åpne datasett aktivt som 'råvare' for å stimulere til innovasjon og effektivisering.

Nye digitale løsninger gir nye muligheter, men samtidig også øke sårbarheten. God sikkerhetskultur og stabile IKT-løsninger er sentralt for at befolkningen og sentrale brukere skal ha tillit til at alle systemer, nettverk og digitale tjenester som driftes av Sandnes kommune er sikre og pålitelige. Enheten innovasjon og digitalisering vil ha ansvar for å øke organisasjonens kompetanse og bevissthet omkring informasjonssikkerhet.

Strategi 1: Sandnes kommune skal møte framtidens vekst og behov

For å møte framtidens vekst og behov vil økt bruk av innovasjon, teknologi og digitale løsninger være viktige for å opprettholde og øke dagens tjenesteproduksjon så langt som mulig innenfor gjeldende rammer.

Innovasjonsarbeid

Innovasjonsarbeid vil nesten alltid foregå på tvers av grupper, profesjoner og organisasjoner, fordi man trenger andres kunnskap og ressurser, og fordi endring av praksis ofte påvirker andre rundt. Dette stiller krav til kompetanse innen omstilling hos ansatte og ledere.

Innovasjon defineres som nytt, nyttig og nyttiggjort. Det som skapes skal ikke bare være nytt og nyttig, men også tas i bruk. Arbeidet med innovasjon omfatter både konsernfunksjoner og tiltak innenfor de enkelte tjenesteområdene

Endring og omstilling ved ny bruk av teknologi

Teknologien åpner opp for å løse innbyggernes behov og krav på en mer effektiv måte. Digitalisering handler selvsagt om teknologi, men mest av alt innebærer den en endring for menneskene som skal bruke teknologien. Sandnes kommune vil tilby tjenester basert på digitale plattformer og selvbetjeningsløsninger der det er mulig. Kommunen må derfor skape en kultur der ansatte jobber sammen og på tvers av eksisterende organisasjon og hvor innbyggerne involveres når behov skal forstås og løsninger skal utvikles. Det er en endring som stiller krav til omstillingsevne og riktig kompetanse på rett sted i alle kommunens virksomheter.

Nasjonale krav til digital utvikling

Behovet for forsterket innsats på digitaliseringsområdet og sektorspesifikke krav til bruk av standarder og felleskomponenter øker i takt med at omfanget av statlige digitaliseringsprosjekter som berører kommunene og nasjonale felleskommunale prosjekter og løsninger vokser frem. Kommunene opplever at digitale trender utfordrer dagens tjenesteproduksjon og at det er krevende å møte de nasjonale initiativene innenfor ulike tjenesteområder.

DigiRogaland

For å møte utfordringsbildet har kommunene i Rogaland gått sammen om å etablere for et felles regionalt kompetansesamarbeid på digitaliseringsområdet – [DigiRogaland](#). Til nå har samarbeidet vært finansiert gjennom skjønnsmidler fra Fylkesmannen, men fra 2020 må kommunene selv dekke finansieringen.

Prioriteringer innen ovennevnte strategi i økonomiplanen 2020-2023

- D1 Workshops, fasilitering og kompetanseutvikling
- D2 Medlemskap i nasjonale og regionale nettverk
- D3 IT-sikkerhet - Holdningsskapende arbeid, phishingtester, nasjonal sikkerhetsuke, interne seminarer og kurs, konsulentbistand for styringsverktøy med mer.

- D4 Medlemskap og deltakelse i DigiRogaland
- D5 0,5 årsverk kommunikasjonsmedarbeider
- D6 Generell innsparing Innovasjon og digitalisering

Strategi 2: Sandnes skal utøve et bevisst samfunnsansvar

Informasjonshåndtering

Sandnes kommune er opptatt av at kommunens innbyggere og næringsliv har tillit til at informasjon, herunder sensitiv eller personlig informasjon, håndteres på en betryggende måte og i henhold til gjeldende lover og regler. Kommunen forvalter store mengder informasjon og stadig mer av den er elektronisk. Det finnes mange typer slike informasjonsressurser, og mye av denne informasjonen er verdifull, sensitiv eller på andre måter beskyttelsesverdig. Den skal forvaltes og arkiveres på forskriftsmessig vis, og det skal sikres at den ikke kommer på avveie, mistes eller blir kompromittert slik at man ikke kan stole på den lenger. Det skal også sikres at bare de rette personene har tilgang til informasjonen.

Informasjonssikkerhet

Informasjonssikkerhet er arbeidet med å sikre og forvalte informasjonsressurser. Dette arbeidet berører fagfelter som ledelse, jus, revisjon, organisasjon, administrasjon og IT-sikkerhet. Kunnskap er en forutsetning for å ivareta informasjonssikkerhet på en god måte i kommunens virksomheter og prosesser. Det er viktig med høy bevissthet, forståelse og kompetanse på informasjonssikkerhet både blant ledere og ansatte i kommunen.

Viktige aspekter innen informasjonssikkerhet er:

- Holdninger og rutiner i organisasjonen
- Gjennomføre informasjonssikkerhetsdag
- Deltakelse i nasjonale kampanjer
- Gjennomføre stresstester i egen organisasjon.

Prioriteringer innen ovennevnte strategi i økonomiplanen 2020-2023

- D1 Workshops, fasilitering og kompetanseutvikling
- D2 Medlemskap i nasjonale og regionale nettverk
- D3 IT-sikkerhet - Holdningsskapende arbeid, phishingtester, nasjonal sikkerhetsuke, interne seminarer og kurs, konsulentbistand for styringsverktøy med mer.
- D4 Medlemskap og deltakelse i DigiRogaland
- D5 0,5 årsverk kommunikasjonsmedarbeider
- D6 Generell innsparing Innovasjon og digitalisering

Strategi 3: Sandnes kommune skal arbeide målrettet for å oppfylle klimaforliket

Sandnes kommune som arbeidsgiver er en av de største virksomhetene i kommunen. Kommunen er derfor bevisst på at en gjennom virksomheten innvirker på ytre miljø og klimaendringer. Skal Sandnes kommune kreve at næringslivet og resten av samfunnet gjennomfører ressurskrevende miljøtiltak, må kommunen gå foran med et godt eksempel og samtidig være åpne om hva som gjøres.

Sandnes kommune har derfor valgt å bli en del av ordningen Miljøfyrtårn, og har som mål å sertifisere alle kommunens virksomheter innenfor denne ordningen innen 2023.

Innflytting i nytt rådhus bidrar positivt til nullvekstmålet i bymiljøpakken. Rådhuset har nærhet til kollektivknutepunkt og flere benytter seg av offentlig transport. Nærhet til andre avdelinger i kommunen reduserer behovet for forflytning og bilbruk i løpet av arbeidsdagen.

Prioriteringer innen ovennevnte strategi i økonomiplanen 2020-2023

- D1 Workshops, fasilitering og kompetanseutvikling
- D2 Medlemskap i nasjonale og regionale nettverk
- D3 IT-sikkerhet - Holdningsskapende arbeid, phishingtester, nasjonal sikkerhetsuke, interne seminarer og kurs, konsulentbistand for styringsverktøy med mer.
- D4 Medlemskap og deltakelse i DigiRogaland
- D5 0,5 årsverk kommunikasjonsmedarbeider
- D6 Generell innsparing Innovasjon og digitalisering
-

Organisasjon

Organisasjon består i hovedsak av interne tjenester som skal støtte kommunens primærvirksomhet gjennom å være utviklingsorientert, en aktiv støttespiller og strategisk partner. Organisasjon forvalter kommunens arbeidsgiverpolitikk som beskriver hvordan kommunen skal utøve sin rolle som arbeidsgiver. Organisasjon utdanner fagkompetanse. Organisasjon leverer IT-systemer og løsninger som sikrer plattformer for innbyggerkontakt, og som er avgjørende for kommunens tjenester til innbyggerne. Videre forvalter organisasjon kommunens kollektive hukommelse og sikrer innsyn i og bruk av kommunens arkiver. Det er også organisasjon som betjener og legger til rette for den politiske virksomheten. Organisasjon har overordnet beredskaps- og HMS ansvar som inkluderer både ansatte og innbyggere. Organisasjon er i tillegg mange innbyggers første møte med kommunen da servicekontoret veileder innbyggere og er bindeleddet inn til tjenesteområdene. Gjennom fagkompetanse, ansvarsområder og rådgivende funksjon skal organisasjon bistå tjenesteområdene med å nå de overordnede mål i kommuneplanen.

Organisering av tjenesteområdet:

Organisasjon er virksomhetene IT, Servicekontor, Politisk sekretariat, Dokumentsenter og HR/HMS som inkluderer rekrutteringstjenesten, fagopplæring og kompetansesenter. I tillegg har organisasjon en stab som ivaretar fagområdene: beredskap, forhandlinger og personvernombud.

Litt mer forklaring på områder under:

Politisk sekretariat

Politisk sekretariat betjener og legger til rette for den politiske virksomheten i Sandnes kommune, og er bindeledd mellom folkevalgte, administrasjon og innbyggere. Der et politisk sekretariat som har sekretærfunksjon for bystyre, formannskap, administrasjonsutvalg, de faste utvalgene, kommuneplankomite, bydelsutvalg, eldreråd og rådet for personer med nedsatt funksjonsevne ligger her. Politisk sekretariat er ansvarlige for gjennomføring av valg, inkludert valgstyret, herunder også saker knyttet til oppnevninger av styrever, råd og utvalg. Politisk sekretariat er en støttefunksjon for ordfører og varaordførere, og har ansvar for ordførers arrangementer. Videre ivaretas sekretariatfunksjonen for rådmann og for møtene i rådmannens ledergruppe. Andre støttefunksjoner opp mot folkevalgte utføres også av politisk sekretariat, deriblant ansvar for godtgjørelse til folkevalgte med mer. Politisk sekretariat har også ansvar for bestilling av felles rekvisita til Sandnes rådhus og for produksjon av adgangskort til ansatte i Sandnes kommune.

Servicekontoret

Servicekontoret veileder innbyggere innen alle kommunale tjenester. I dialog og ved bistand arbeider servicekontoret med å øke bruken av digitale løsninger. Servicekontoret er lokalisert i 1. etage i nytt rådhus og er for mange det første møtet med rådhuset og kommunen. Besøkende får veiledning i å finne frem, samt mulighet til å benytte seg av pc. Innbyggere som ikke selv kan gjøre seg kjent med informasjon som er digitalt tilgjengelig oppsøker servicekontoret for bistand. Servicekontoret hjelper med å finne riktig informasjon, tolke tekster og veilede i digitale løsninger. Servicekontoret bidrar til å svare alle henvendelser i et klart språk. Servicekontoret evaluerer egne løsninger og informasjon med «innbyggerbriller» på, og i dialog med innbyggerne fanges det opp endringsbehov for at tjenester skal være i større samsvar med innbyggernes behov. Servicekontoret er knutepunkt for kommunens tjenester og er tilgjengelige i ulike kanaler; oppmøte, telefon, e-post og Facebook.

Servicekontoret har ansvaret for forhåndsstemmingen ved valg. Her håndteres tidligstemming, ordinær forhåndsstemming, forhåndsstemmer på institusjoner og ambulerende stemmemottak.

Dokumentsenter

Dokumentsenteret har ansvar for kommunens dokumenthåndteringssystem.

Innsynsløsninger koblet mot dette systemet gjør deler av kommunens arkiver lett tilgjengelig for innsyn for presse og publikum. Dokumentsenteret har også en sentral rolle i å langtidssikre relevant dokumentasjon i øvrige systemer i kommunen. Når presse, publikum og tidligere mottakere av kommunale tjenester har behov for innsyn, bistår disse med å

spore opp og hente ut det som etterspørres. Dokumentsenteret jobber altså for å tilgjengeliggjøre arkivene. Men samtidig skal personvernet ivaretas.

Beredskap

Sandnes kommune har et generelt beredskapsansvar som innebærer sikkerhet og trygghet for alle innbyggere, kommunens virksomhet ansatte og areal.

Mål 1: Sandnes skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn

For Sandnes kommune betyr målet at alle, uavhengig av kjønn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsevne og seksuell orientering, opplever likeverd. At alle har like muligheter og rettigheter og opplever tilgjengelighet og nødvendig tilrettelegging. Strategien for likestilling, inkludering og mangfold skal være en veiviser for organisasjonen slik at alle jobber i samme retning i forhold til disse overordnede prinsippene. Strategien skal følges opp med tiltak i tjenesteområdene og i virksomhetene. Sandnes Kommune har også et [eget kapittel i arbeidsgiverstrategien](#) med fokus på mangfold og et med fokus på helsefremmende arbeidsplasser.

Strategi 1: Sandnes skal skape gode og likeverdige livsvilkår for alle

Digitale ferdigheter

Innen skole- og barnehageområdene satses det på økt bruk av digitale verktøy. For at enhetene skal kunne nå målene sine innen digitalisering er det nødvendig med oppgradering av infrastruktur og samband. Dette danner hele grunnmuren i muligheten for ansatte, elever og barnehagebarn til å lære seg å jobbe digitalt og ha god trådløs dekning i en til en løsning. Behovene til tjenesteområdene utredes og tilrettelegges i samarbeid med IT.

Arbeidsgiverstrategi

Sandnes Kommune må ta et betydelig ansvar både som offentlig aktør og som den største arbeidsgiveren i kommunen. [Arbeidsgiverstrategien](#) har definert klare og tydelig mål slik at kommunen fremstår som en ansvarlig arbeidsgiver som ivaretar likestilling, inkludering og mangfold.

Strategi 2: Sandnes skal sikre god dialog med innbyggere

I møtet med innbyggeren strekker kommunen seg langt i å imøtekomme informasjons- og veiledningsbehov innen alle kommunens tjenester. Samhandling mellom det offentlige og publikum er i økende grad digital.

Innbyggere som ikke selv kan gjøre seg kjent med informasjon som er digitalt tilgjengelig, kan oppsøke servicekontoret for bistand. Her er det digitale veiledere tilgjengelige.

Digitale løsninger som knyttes til kommunens nettsider understøtter arbeidet med å utvikle digitalt førstevalg mot kommunens målgrupper. Eksempler på dette er Tømming av søppel-app og PDF-app for effektiv lesing av politiske saksdokumenter.

Servicekontoret

Servicekontoret bidrar til å svare alle henvendelser i et klart språk. Her hjelpes også innbyggere med å tolke tekster som er vanskelige å forstå. Veldig mange av dem som henvender seg til servicekontoret er fremmedspråklige som trenger hjelp til å forstå den kommunale organisasjonen og tjenestene som tilbys.

Servicekontoret skal i perioden:

- Kontinuerlig utvikle kommunens nettsider for økt brukervennlighet
- Kontinuerlig utvikle kommunens selvbetjeningsløsninger for økt brukervennlighet
- Tilrettelegge for, og ta imot, forhåndsstemmer i forbindelse med Kommunestyret- og Fylkestingsvalg og Stortingsvalg.

Mål 3: Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv

samfunnsutvikler

Sandnes kommune skal være en attraktiv arbeidsplass som tilrettelegger for fleksibilitet, utvikling og arbeidsglede. [Arbeidsgiverstrategien](#) skal peke på de innsatsområdene kommunen må være god på for å utvikle organisasjonen og medarbeiderne.

Kommunens ledere har et stort ansvar for å både skape gode arbeidsplasser og ha et høyt faglig nivå på tjenestene. Det er viktig at kommunen tilbyr et lederopplæringsprogram som setter lederne i stand til å ivareta dette ansvaret.

Strategi 1: Sandnes kommune skal møte framtidens vekst og behov

IT

IT har ansvar for å drifte kommunens IT systemer og gi support til brukerne. Tjenesten deles inn i tre tjenesteområder:

Brukerstøtte

Dette tjenesteområdet har ansvar for å bistå brukerne med IT relaterte henvendelser og være en SPOC (Single Point Of Contact) for denne type henvendelser.

Operasjonell drift

Dette tjenesteområdet har ansvar for å drifte hele IT løsningen til Sandnes kommune.

Utvikling og leveranser

Dette tjenesteområdet har ansvar for videreutvikling av eksisterende IT løsning og prosjekter knyttet til IT.

Bemanning

IT er per i dag på et minimumsnivå bemanningsmessig i forhold til forsvarlig drift og brukerstøtte av kommunens nettverk og fagsystemer. I gjeldende økonomiplan, vedtatt i bsak 145/18, ble IT styrket på bemanningssiden. IT har som mål å øke bemanning og kapasitet i løpet av høsten 2019. På grunn av utfordrende arbeidsmarked i IT bransjen vil IT måtte kjøpe tjenester inntil bemanning er økt.

Dokumentsenteret

Dokumentsenteret skal jobbe for mer automatisert arkivering slik at saksbehandlere bruker mindre tid på dette og kvaliteten på arkivene blir bedre. Dette skal gjøres ved å

- tilgjengeliggjøre for intern og ekstern bruk både av analogt og digitalt skapte arkiver.
- legge til rette slik at flere datasystemer i kommunen også i arkivlovgivningens forstand kan regnes som fullelektroniske.

Beredskap

Sandnes kommune har et generelt beredskapsansvar som innebærer sikkerhet og trygghet for alle innbyggere, kommunens virksomhet ansatte og areal.

Hendelser oppstår til tider når kommuneadministrasjonen er sårbar. Dette er spesielt ved høytider og ferier. Sandnes kommune mangler i dag en vaktordning knyttet til generell beredskap. Den overordnede kommunale beredskapsordningen håndterer driftstekniske oppgaver, men ikke generell beredskap. For å kunne utøve beredskapsansvaret styrkes nå beredskapsordninger, inkludert vaktordning, fremover slik at administrasjonen ikke skal komme i situasjoner som forsinker tiltak i å bli iverksatt eller skader kommunens omdømme.

GDPR

Det er, per i dag, ikke avsatt ressurser til eget personvernombud. Det er hjemlet i lov at personvernombudet skal ha tid og ressurser til å utøve funksjonen som ombud.

Ombudet skal gjennom rollen som rådgiver og tilsyn se til at kommunen oppfyller kravene i den nye personopplysningsloven av mai 2018.

Prioriteringer innen ovennevnte strategi i økonomiplanen 2020-2023

O1 1stilling IDM (identitetsforvaltning)

O2 Vaktordning beredskap

O3 Ny løsning sak/arkivsystem

O4 Frittstående arkivkjerne – utvidelse av lisenskostnader

O5 Vaktordning knyttet til IT-beredskap og drift

O9 Forsand, reiseutgifter overgangsordning

O10 Forsand, 0,8 årsverk tillitsvalgt i 2020

O11 Økt stilling tillitsvalgte

Strategi 2: Sandnes kommune skal utøve et bevisst samfunnsansvar

Organisasjonskultur

Å skape en felles identitet, tillit og tilhørighet på tvers av kommunen krever målrettet arbeid. God ledelse, sterkt medarbeiderskap samt medbestemmelse er viktig i arbeidet med organisasjonskultur. 10-faktor medarbeiderundersøkelse gjennomføres hvert annet år og ble gjennomført våren 2019, neste gjennomføring er våren 2021.

HR og HMS Analyse

Tall og statistikk er viktig for å sikre at beslutninger tas på riktig grunnlag, for å se utvikling og trender, og for å måle effekten av iverksatte tiltak. HR/HMS skal i perioden ha økt fokus på nøkkeltall og analyse. I første omgang vil HR/HMS jobbe med å systematisk ta i bruk flere deskriptive målinger. Eksempelvis gir deskriptive målinger svar på spørsmål om demografi, personalkostnader og turnover. Dette gir historiske nøkkeltall om hva som har skjedd og hva som skjer nå, og selv om det er for sent til å påvirke gir de en oversikt og mulighet for å sikre fremgang til neste måling.

HR/HMS skal i løpet av perioden:

- Kartlegge og utarbeide en oversikt over hvilke deskriptive nøkkeltall organisasjonen har behov for både i sentralisert og desentralisert HR/HMS arbeid.
- Bruke Robotic Process Automation (RPA) teknologi til å hente ut nøkkeltall.
- Samarbeide med andre interne tjenester og eksterne samarbeidspartnere for å utvikle og samle nøkkeltall i et «lederdashbord».

Prosjekter vil sendes inn til digitaliseringsfondet for finansiering.

Lederutvikling

Ny arbeidsgiverstrategi betyr implementering av ledelsesprinsipper og plattform for ledelse for ny kommune. Dette vil danne grunnlaget for opplæring og utvikling, og lederne må få den rette kompetansen for å lede etter kommunens prinsipper.

Ledere skal legge til rette for at medarbeider utvikler seg og tar ansvar slik at det skapes resultater som sikrer at organisasjonen når sine mål. Økt grad av digitalisering, innovasjon og endring, forventes å gi mer effektiv ressursbruk, høyere kvalitet i tjenestene og økt gjennomføringsevne. Dette stiller store krav til styring og ledelse av enhetene, og det er viktig at våre ledere blir rustet med gode verktøy for utøvelse av godt lederskap.

HR/HMS skal i perioden:

- Gjennomgå ledernivåene i organisasjonen og tydeliggjøre de ulike lederrollene.
- Evaluere eksisterende lederskole for nye ledere og interne kurs til ledere.
- Kartlegge behov, utarbeide og igangsette lederutviklingsprogram.

Kompetanse

Kompetanseplaner er tatt i bruk og er en integrert del av felles system for medarbeideroppfølging, Kompis. Alle nyansatte medarbeidere og ledere tildeles automatisk kompetanseplaner i basiskompetanse ved oppstart som en del av kommunens «onboarding». Målet er at alle medarbeidere skal ha to kompetanseplaner, en ansattplan (det vil kreve at alle ansatte skal mestre/ha kjennskap til) og en fagplan (knyttet til din stillingskategori). HR/HMS har ansvaret for innholdet i ansattplanen og tjenesteområdene i fagplanene.

Det skal utdannes fagkompetanse i tråd med de overordnede målene i «[Samfunnskontrakt for flere læreplasser](#)» i samarbeid med tjenesteområdene.

HR/HMS skal i perioden:

- Måle bruken av kompetanseplaner og følge opp implementeringen av planer for nyansatte medarbeidere og ledere.
- Fortsette arbeidet med kompetanseplaner for å nå målet om at alle ansatte skal ha to kompetanseplaner. Arbeidet vil skje i tett samarbeid med tjenesteområdene.
- Arbeide videre med å utvikle e-læringskurs.
- Se på hvordan organisasjonen kan øke bruken av tilgjengelig kompetansekartlegging.
- Tilby kurs til ledere i Kompis for utvidet bruk av systemet.
- Videreutvikle instruktørutdanningen i fagopplæring.
- Følge opp og kvalitetssikre den yrkesfaglige utdanningen i henhold til gjeldende lover

Rekruttering

HR er total leverandør av rekrutteringstjenester i organisasjonen og bistår i all lederrekruttering samt rekruttering av spesialiserte rådgiverstillinger. I dag er det nærmere 400 ledere som rekrutter egne medarbeidere. Det er viktig å arbeide målrettet med å sikre høy rekrutteringskompetanse i organisasjonen og sikre prosesser i tråd med gjeldende retningslinjer og lov- og avtaleverk.

HR/HMS skal i perioden:

- Ta i bruk GAT til booking og bekreftelse av vikarer til barnehager.
- Erstatte eksisterende kontraktsmodul med integrert kontraktsmodul i webcruiter med elektronisk signatur.
- Avdekke tiltak for å effektivisere rekrutteringsprosessen av lærlinger.
- Bistå tjenesteområdene i rekrutteringsutfordringer.
- Tilby kurs i rekruttering og webcruiter for leder.

HMS og IA

Arbeidsmiljøet påvirker ansattes helse og jobbensgjement samt kvaliteten på tjenestene som leveres. Satsningen på et inkluderende arbeidsliv (IA) skal bidra til redusert sykefravær og et positivt arbeidsmiljø. God HMS-kultur og systematisk oppfølging er med på å styrke kvaliteten på tjenester og arbeidsmiljø. Systemer og rutiner for å ivareta ansattes medvirkning er viktig for å få kunnskap om arbeidsforholdene i organisasjonen og skape godt samarbeid mellom partene.

HR/HMS skal i perioden:

- Følge opp tiltak i etterkant av sykefraværprosjektet.
- Sette struktur for vernetjenesten og HAMU/AMU.
- Lage årshjul for saker som skal tas opp i HAMU/AMU.
- Tilby grunnopplæring i arbeidsmiljø til verneombud og ledere.
- Arbeide videre med HMS-opplæring slik at obligatorisk grunnopplæring kan settes sammen av ulike kursmoduler som er tilpasset rolle og organisatorisk tilhørighet.
- Ta i bruk ny versjon av Compilo.
- Øke bruken av statistikken i Compilo for å bidra til at organisasjonen i større grad arbeider risikobasert.

Digitalisering og robotisering

HR/HMS har stort fokus på digitalisering og robotisering. Det er mange administrative prosesser knyttet til både HR og HMS, og avdelingen jobber med å kartlegge prosesser som kan meldes inn som Robot Process Automation (RPA) prosjekt. Som støttefunksjon er det viktig å huske at «brukerne» er lederne, og at målet hele tiden er å gjøre det lettere for ledere å ivareta sin rolle og ansvar.

HR/HMS skal i perioden:

- Bruke RPA teknologi aktivt som verktøy for å realisere prosjekter.

- Ha tett samarbeid med digitaliseringssjefen for bistand til å realisere prosjekter.

Prosjekter vil bli sendt inn til digitaliseringsfondet for finansiering.

Lønnspolitikk

Sandnes Kommune skal være konkurransedyktige, kommunen må beholde og rekruttere dyktige medarbeidere.

- Kommunens lønnspolitikk skal være basert på likeverd og være tydelige kommunisert innad og utad. Den skal revideres i perioden.
- Avlønning skal vurderes på tvers av områdene og fastsettes på likeverdige vilkår.
- Ulike vakt og arbeidstidsordninger skal harmoniseres i perioden, gjelder generelt og spesielt i forhold til nye Sandnes.

Prioriteringer innen ovennevnte strategi i økonomiplanen 2020-2023

- O1 1 stilling IDM (Identitetsforvaltning)
- O2 Vaktordning beredskap
- O3 Ny løsning sak/arkivsystem (dokumenthåndteringssystem) – lisens, serviceavtaler og utvikling, jfr. investeringstiltak om anskaffelse av et mer fleksibelt dokumenthåndteringssystem
- O4 Frittstående arkivkjerne - utvidelse av lisenskostnader
- O5 Vaktordning knyttet til IT -beredskap og drift
- O6 0,6 årsverk reduksjon i Forsand
- O7 Innsparing IT Forsand
- O8 Innsparing Personal/HMS
- O9 Forsand, reiseutgifter overgangsordning
- O10 Forsand, 0,8 årsverk tillitsvalgt i 2020
- O11 Økt stilling tillitsvalgte
- O12 Gevinster ved digitalisering
- O13 Generell innsparing organisasjon

Økonomi

Økonomiavdelingen skal legge til rette for at kommunens ressurser kan benyttes optimalt og effektivt, til beste for nåværende og fremtidige generasjoner. Avdelingen skal også tilrettelegge for at virksomhetene i Sandnes kommune kan ha god økonomistyring og gjennomføre riktige og/eller innovative anskaffelsesprosesser. Avdelingen skal kreve inn skatt, utbetale rett lønn til rett tid og ha ajourført regnskap.

Gode og brukervennlige systemer, hjelp til selvhjelp, høy kompetanse og effektive arbeidsprosesser skal gi fornøyde brukere av økonomiavdelingen sine tjenester.

Økonomiavdelingen skal levere kostnadseffektive tjenester med høy grad av faglig integritet og kvalitet. Data, saker og informasjon skal være i elektronisk format. I det videre digitaliseringsarbeidet skal arbeidsprosesser kartlegges for å se hvilke prosesser som kan forbedres og effektiviseres.

Organisering av tjenesteområdet:

Økonomiavdelingen består av anskaffelser, budsjett og analyse, kemnerkontor, lønn, regnskap, og økonomi stab.

Mål 1: Sandnes skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn

Strategi 1: Sandnes skal skape gode og likeverdige livsvilkår for alle

Avdelingen bør speile samfunnets mangfold og det gir store muligheter å ha en heterogen sammensetning av medarbeidere.

Kommunale anskaffelser

Gjennom kommunens anskaffelser tas det en proaktiv rolle ved at tilbydere som bruker Attførings- og vekstbedrifter som underleverandører gis tilleggspoeng, der konkurranseformen tillater det. Felles retningslinjer i samsvar med [Lov om offentlige anskaffelser](#) vil bli utarbeidet og innarbeidet i kommunens innkjøpsstrategi.

Strategi 3: Sandnes skal sikre god dialog med innbyggere

Økonomiavdelingen vil legge til rette for god informasjon om Handlings- og økonomiplanen via media. Det blir laget film om budsjettet og innholdet blir på den måten lett tilgjengelig for byens innbyggere, og kan forhåpentligvis skape engasjement om prioriteringer. Det blir sendt ut pressemelding om årsresultatet og viktige saker, som eksempelvis mangel på momskompensasjon for Iglesmyr svømmehall, løftes fram i media.

Det vil bli gjort et forsøk på å framstille eksempler på hva Sandnes kommunes budsjett betyr for deg som innbygger.

Det er fokus på bruk av klart, enkelt og godt språk i all kommunikasjon. Dette gjelder spesielt i saker til politisk behandling og ut mot eksterne brukere.

Elektroniske dokumenter

Planer og rapporter publiseres på internett som elektroniske dokumenter. Dette gjelder økonomiplan, årsrapport, årsregnskap, perioderapporter, innkjøpspolitikk og anskaffelsesstrategi. I de publiserte dokumentene er det fokus på klart språk og at teksten

som publiseres er beregnet for lesing på nett og presentert etter retningslinjer for universell utforming.

Dokumentene som publiseres på internett kan oversettes til mange språk ved hjelp av Google translate. Det er og en opplesningsfunksjon slik at de som ser dårlig kan lytte til teksten som er publisert på internett. Men opplesningsfunksjonen fungerer relativt dårlig da den ikke tar hensyn til at tekst er skrevet i kolonner på skjermen.

Selvhjelpsløsninger ved kemnerkontoret

For kemnerkontoret er det viktig at innbyggerne på en enkel måte kan finne fram til nødvendig informasjon. Innbyggere som har behov for det skal enkelt få bistand til å få betalt inn skatten sin ved hjelp av digitale systemer og gode nettsider for selvhjelpsløsninger. Kontoret også tilgjengelig for telefonhenvendelser og personlig oppmøte for de som måtte ønske direkte kontakt og hjelp.

Anskaffelsesprosessene

I Anskaffelser er det tatt i bruk et konkurransegjennomføringsverktøy (KGV) som benyttes i hele anskaffelsesprosessen fra kunngjøring til kontraktsinngåelse. Systemet sikrer sporbarhet og dokumentasjon av alle aktiviteter og hendelser slik at tilbydere som samhandler med kommune kan være trygge på prosessen.

Likebehandling

Regnskapsavdelingen utfører elektroniske kontroller og har tatt i bruk Svar ut for å sikre lik behandling av innfordringer.

Fakturavalg

Kommunens innbyggere kan få faktura på ønsket format, også papir dersom det er foretrukket. Eldre ønsker ofte papir. Kommunen tar fremdeles også imot kontanter. Det er et dilemma at samfunnet generelt ønsker forskjellige betalingsmetoder, men at digitalisering og standardisering gir en mer effektiv ressursutnyttelse.

Kommunens innbyggere har videre valgfrihet på type faktura de mottar; eksempelvis felles barnehage og SFO faktura.

Prioriteringer 2020-2023

Det er lagt inn følgende driftstiltak i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023:

- Ø3 Programvareoppgraderinger regnskapsavdelingen

Mål 2: Sandnes skal være en attraktiv kommune

Mål 2 fremhever at Sandnes kommune skal styrke sin attraktivitet for dagens og fremtidige innbyggere. Eksisterende kvaliteter som landbruk, friluftsliv, nærhet til sjø, kulturhistorie, kulturtilbud og idrettsmiljø skal bevares og videreutvikles. Samtidig skal nye kvaliteter, for eksempel arbeidsplasser, varierte boligtyper og urbane tilbud gjøre kommunen enda mer attraktiv.

Strategi 1: Sandnes skal styrke kommunens storbykvaliteter

Økonomiavdelingen skal bidra til at virksomhetene fremdeles kan styre egen økonomi godt. God økonomistyring og profesjonell forvaltning av offentlige ressurser gir kommunen gode kvaliteter og godt omdømme.

Mål 3: Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv

samfunnsutvikler

Bærekraftig utvikling bygger på tre pilarer: økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft. Økonomisk bærekraft tilsier at det kommunen setter av mål og strategier må være gjennomførbare innenfor kommunens økonomiske handlingsrom på lang sikt. Ressursene skal forvaltes på en god måte til beste for nåværende og fremtidige generasjoner.

Sandnes kommune har de senere år opplevd store endringer i forutsetninger og økonomiske rammer. For Sandnes kommune er det viktig å kunne tilpasse seg i et samfunn i rask endring. Nye måter å utføre tjenester på vil gjøre seg gjeldende i stadig raskere tempo og det er viktig at kommunen til enhver tid er godt rustet til å møte framtidens utfordringer.

Innovasjon og digitalisering er to viktige komponenter i utviklingen av morgendagens kommune. De nærmeste årene kan det bli mulig å hente inn og bruk data i større grad enn i dag slik at ressursene kan brukes på en mer optimal måte.

Anskaffelser skal gjennomføres på en måte som bidrar til økt verdiskapning i samfunnet ved å sikre mest mulig effektiv ressursbruk. Anskaffelser skal gjennomføres slik at de bidrar til at kommunen opptre med stor integritet, slik at allmennheten har tillit til at kommunens anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte og i overensstemmelse med gjeldende regelverk.

Strategi 1: Sandnes kommune skal møte framtidens vekst og behov

Økonomiavdelingen skal levere kostnadseffektive tjenester med høy grad av faglig integritet og kvalitet. Elektroniske systemer og rutiner skal tas i bruk for å effektivisere driften og arbeidsprosesser. Manuelt arbeid skal fases ut.

Befolkningsprognoser og økonomiske nøkkeltall brukes aktivt. Dette sikrer økonomisk bærekraft i framtiden.

Sandnes kommune skal gjennom sine anskaffelser bidra til bedre behovsdekning og økt innovasjonsevne. Det legges til rette for involvering og samspill mellom interessenter i forkant av en anskaffelsesprosess for å utfordre og stimulere til nytenkning både internt og i leverandørmarkedet.

Digitalisering

Det satses på utvidet bruk av systemer og moduler som konkurransegjennomføringsverktøy og e-handel. Elektroniske løsninger og nettversjoner av rapporter er stadig under utvikling for å få bedre og enklere tilgang til informasjon og saker som skal til politisk behandling.

På kommunens intranett legges informasjon til virksomhetsledere og andre medarbeidere som har behov for informasjon fra økonomiavdelingen. Det er imidlertid ønskelig med bedre systemer og løsninger for å gjøre arbeidsdagen enklere for ledere og andre med økonomiansvar. En lederportal på kommunens intranettside med oppgaveliste som er knyttet mot systemene kan være en løsning. Alternativt vurderes det om det bør anskaffes et nytt virksomhetsstyringssystem med innrapporterings- og dialogmuligheter.

Virksomhetsstyringssystem

Et virksomhetsstyringssystem skal kunne ivareta løpende drift for økonomiavdelingen der det er mulig å hente inn data fra andre systemer, foreta analyser og produsere rapporter som enkelt kan publiseres på nett, og der ledere kan melde inn og beskrive tiltak til økonomiplanen. Data for sykefravær, økonomi, produksjon, aktivitet og annet bør kunne gjøres tilgjengelig automatisk slik at dataen enkelt kan benyttes i andre Virksomhetsstyringssystemrapporteringsystemer eller på nett og for analyseformål. Prosess med å finne et tilfredsstillende system er igangsatt.

Digitaliseringsprosjekt i regnskapsavdelingen

Regnskap har satt i gang et eget digitaliseringsprosjekt. Første mål er å få alt av informasjon, data og saker i elektronisk format. Deretter skal arbeidsprosesser kartlegges for å kunne forbedre og effektivisere disse. Nye systemer, bruk av robotteknologi og kunstig intelligens er aktuelle teknologiske løsninger i digitaliseringsarbeidet. Det er laget en prioritering over hvilke rutiner og arbeidsprosessers som er enkle å gjøre noe med og hvilke som er viktige ut fra volum, men som kan være mer omfattende og krevende å gjøre noe med. I en oppstartsfase med bruk av ny teknologi, vil enkle prosesser bli valgt ut for å opparbeide kompetanse i avdelingen og vinne erfaringer med ny teknologisk løsning.

Følgende arbeidsprosesser, rutiner, systemer og moduler er endret, tatt i bruk eller vil bli tatt i bruk i nær framtid:

- Elektroniske sykemeldinger og egenmeldinger. Automatisk tildeling av sykemeldinger til ledere og automatisk overføring av opplysninger fra Altinn til HRM lønssystem, og digital innsending av Inntektsbilag til NAV er implementert. Det er fremdeles noen

manuelle behandlinger i forbindelse med registrering og behandling av egenmeldinger og sykmeldinger.

- Det er innført elektroniske skjemaer og e-ordre som grunnlag for utfakturerings på Matservice
- Vederlagsberegning (betaling for sykehjemsplasser): nye maler er utarbeidet. Disse er bedre tilpasset brukernes behov og gir mindre manuell behandling.
- Eget prosjekt for å redusere antallet fakturaer som betales etter forfall.
- Automatisering vedrørende stopp av fakturaer med samme fakturanummer for å unngå dobbeltbetaling
- Ny modul som gir flere alternative distribusjonskanaler ved utsendelse av fakturaer etter kundens ønsker. Alternativer kan være avtalegiro, vipps faktura, digital postkasse eller eventuelt utsendelse på papir. Målet er at det i fremtiden kun sendes ut elektroniske fakturaer til kundene.
- Elektronisk inngående faktura; det er fremdeles stort fokus på å få flere leverandører til å sende elektroniske fakturaer. Per i dag mottas 83 prosent av alle fakturaer elektronisk, noe som er en økning i forhold til fjoråret hvor prosenten var 80 prosent. For å redusere antallet manuelle fakturaer ytterligere, planlegges det å sende ut melding til alle leverandører som fremdeles leverer manuelle fakturaer hvor en ber om at de går over til å sende elektroniske fakturaer til kommunen.

Det er også meldt inn følgende forslag til RPA pilotprosjektet (bruk av robotteknologi):

- Automatiske kontroller av faktura
- Automatisering av betaling for sykehjemsplasser (vederlagsberegning)
- Automatisering av returpost som er feiladressert

Kunnskap, kartlegging og statistikk skal være grunnlaget for kommunens planarbeid og prioriteringer

Økonomiavdelingen benytter ulike datakilder for å sammenligne Sandnes med andre kommuner og finne ut om ressursene brukes optimalt. I et samarbeide med de 10 største kommunene ([ASSS-nettverket](#)). sammenligner avdelingen data om tjenestene, utgifter, inntekter, produksjon, output og kvalitet.

I økonomiavdelingen bør det være god kunnskap om både økonomi og samfunnsutvikling. Medarbeiderne skal være faglig oppdaterte, forutseende og omstillingsdyktige i egen avdeling. I tillegg skal avdelingen bidra til at resten av organisasjonen har forutsetninger og evne til å forstå og handle i forhold til endring og utvikling i samfunnet og tilgang på økonomiske ressurser.

Prioriteringer 2020-2023

Det er lagt inn følgende driftstiltak i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023:

- Ø3 Programvareoppgraderinger regnskapsavdelingen
- Ø8 Gevinster ved digitalisering

Strategi 2: Sandnes kommune skal utøve et bevisst samfunnsansvar

Kemnerkontoret

Kemnerkontorets kontroll av kommunens arbeidsgivere skal medvirke til et bedre arbeidsliv.

Anskaffelser

Anskaffelser skal, ved gjennomføring konkurranser om tjenestekontrakter og bygge- og anleggskontrakter for kommunen, stille krav til leverandørene som forhindrer sosial dumping og arbeidskriminalitet. Sandnes kommune skal følge lov og [forskrift om lønns- og arbeidsvilkår](#) i offentlige kontrakter.

Det stilles krav til bruk av lærlinger i anbudprosesser. Sandnes følger [seriøsitetsbestemmelsene](#) og ved utførelsen av kontraktsarbeidet skal minimum 7 prosent av arbeidede timer innenfor bygg- og anleggsgagene samlet (de fag som omfattes av utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk, samt anleggsgartnerfaget) utføres av lærlinger. Det stilles også krav til at leverandører som har avtale med kommunen, på forespørsel og innen tidsfristen satt av oppdragsgiver, skal kunne dokumentere at kravene til lønns- og arbeidsvilkår blir overholdt i egen virksomhet og hos eventuelle underleverandører.

Videre er det et mål å øke og legge til rette for involvering og samspill mellom interessenter i forkant av en anskaffelsesprosess for å utfordre og stimulere til nytenkning både internt og i leverandørmarkedet. Det skal fortløpende vurdere mulighetene for å reservere kontrakter for virksomheter med funksjonshemmede eller vanskeligstilte personer.

En attraktiv arbeidsplass som legger til rette for faglig utvikling og kompetansestyrking

Det jobbes for et godt faglig og sosialt arbeidsmiljø. Medarbeidere blir involvert og hørt ved endringer i arbeidsoppgaver og ved omorganisering. Saker tas opp i AMU og i medbestemmelsesmøter. Arbeidsmiljøet blir jevnlig undersøkt i form av medarbeiderundersøkelsen og medarbeiderne velger sammen med leder ut områder for forbedring.

Det legges opp til mye intern opplæring og kunnskapsdeling i det daglige arbeidet i økonomiavdelingen. I tillegg forventes det at medarbeiderne er selvlærte og holder seg faglig oppdatert. Ved behov for kurs blir internkompetanse ofte benyttet. Eksterne kurs, for utvidet, oppdatert og ny kompetanse innen fag og nye arbeidsprosesser er også nødvendig.

Tverrsektorielle samarbeid

Gjennom nettverk med de 10 største kommunene ([ASSS-kommunene](#)) i Norge, møtes økonomirådgivere og fagpersoner innenfor de største tjenesteområdene. Hovedfokus i

arbeidet i nettverksgruppene er utvikling og analyse av økonomi og styringsdata på aggregert nivå. Det utarbeides rapporter som presenterer situasjonen i de samarbeidende kommunenes tjenester når det gjelder økonomi, produksjon, effektivitet og kvalitet. Sammenligningen kan benyttes som beslutningsgrunnlag for ønskelige omprioriteringer.

I økonomiavdelingens koordinerende arbeid i økonomiplanprosessen, samt i skriving av perioderapporter og årsrapporter, ønsker avdelingen å bidra til helhetlig forståelse for kommunens ståsted, økonomisk og utviklingsmessig, på tvers av tjenestekområdene.

Ved at økonomiplanen og rapporteringene gjennom året nå også knyttes tettere til kommuneplanen vil kunnskapen øke på tvers av sektorer. I tillegg blir det mer samsvar mellom kommunens mål fastsatt i kommuneplanens samfunnsdel og prioriteringer, handlinger og ressursbruk i økonomiplanen.

Strategi 3: Sandnes kommune skal arbeide målrettet for å oppfylle klimaforliket

Anskaffelsene skal redusere miljøbelastningen, påvirke arbeidsforhold og sikre like konkurransevilkår og fremtidig konkurransekraft for næringslivet. Samfunnsansvarlige anskaffelser skal bidra til å sikre godt omdømme og tillit til offentlig anskaffelsesvirksomhet.

Avdelingen skal følge etablert metodikk og rutiner for krav og kriterier når det gjelder miljøansvar og synliggjøre gevinster. Overgang til mer papirfri hverdag er noe som gir miljøgevinst.

Prioriteringer 2020-2023

Det er lagt inn følgende driftstiltak i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023:

- Ø3 Programvareoppgraderinger regnskapsavdelingen

Strategi 5: Sandnes kommune skal tilrettelegge for framtidens næringer og nye arbeidsplasser

Anskaffelser skal bidra til innovasjon og utvikling av leverandørmarkedet ved å ha god dialog med markedet. Det arbeides med å utforme konkurransene slik at de stimulerer til innovasjon og nytenkning, og tilpasses det aktuelle markedet med tanke på oppdragets størrelse og innhold.

Prioriteringer 2020-2023

Det er ikke lagt inn nye driftstiltak i økonomiplanens budsjettforslag for 2020-2023.

Sentrale staber og kommune felles

Organisering av tjenesteområdet:

Rådmannens staber omfatter rådmann, kommuneadvokaten samt nærstaben, totalt 7,8 årsverk. For tiden er engasjement som prosjektleder Nye Sandnes med 1,0 årsverk tilknyttet sentrale staber. Fra 01. januar 2019 ble 4 årsverk overflyttet til henholdsvis nyopprettede Kultur og Næring og Digitalisering og innovasjon. Innen 31. desember 2019 avvikles Sandnes Eiendomsselskap KF. Virksomheten reetableres som sentral stabsenhet fra 01. januar 2020. Ingen medarbeidere fra nåværende Forsand kommune går inn i rådmannens staber. Alt av kommunekonsernets juridiske tjenester er lagt her. Kontroll og tilsyn er eget budsjettområde som fastsettes årlig av bystyret selv og styres fullt ut av Kontrollutvalget. Rent budsjetteknisk er det knyttet til rådmannens staber.

Kommune felles består av en rekke budsjettposter som gjelder overordnede avtaler, forpliktelser og utviklingsoppgaver for konsernet som helhet. Det omfatter eksempelvis:

- Sentral lønnsreserve, pensjon, seniortiltak, AFP (avtalefestet pensjon), forsikringer, post- og intern budtjeneste og andre fellesutgifter
- Budsjett til eiendom som ny stabsfunksjon
- budsjett for internhusleier som fordeles til virksomheter som benytter kommunale bygg
- Drifts- og kapitaltilskudd til interkommunale selskaper (IKS) som Rogaland brann- og redning IKS, de fire regionale idrettsanleggene og Interkommunalt arkiv i Rogaland IKS (IKA)
- Driftstilskudd til Den norske kirke og andre trossamfunn
- Utgiftsandeler i felles interkommunale prosjekter og utredninger

Den politiske virksomheten omfatter driften av bystyret, formannskapet og hovedutvalgene, samt kommuneplanutvalget, områdeutvalgene, lovpålagte råd og gjennomføring av kommune- og fylkestingsvalg og stortingsvalg. Utgiftene omfatter både lønn og godtgjørelser, møter, studieturer og konferanser. Formannskapet forvalter tilskuddsposten for reservert tilleggsbevilgning i tråd med reglement for tildeling av engangstilskudd/støtte. Bystyret forvalter selv disposisjonsfondet for næringsutvikling - Utvikling Sandnes. Næringsjefen ivaretar sekretariatsoppgavene for begge tilskuddsordningene.

Stabene hos rådmannen har hele kommunekonsernet og kommuneovergripende arbeidsfelt. Rådgivning, utredninger og juridiske vurderinger skjer i hovedsak for rådmannen og politisk ledelse (bystyret og formannskapet), samt styrene i de kommunale foretakene. Oppgaver knyttet til utøvelsen av kommunens eierskap i selskapene har økt i omfang, grunnet kompleksiteten i offentlig eierstyring. Flere sentrale lovverk er i endring. Etableringen av ny kommune har utløst økt behov for juridisk bistand fra kommuneadvokaten, og behovet ventes å vedvare utover i 2020.

I tillegg kommer kravene som følger av lov- og regelverk om at styringen av konsernet, myndighetsutøvelse og forvaltning skjer på en betryggende måte. Kommuneadvokaten saksforbereder og fører kommunens saker i domstolene og fylkesnemnda for barnevern og for klagenemnda og bystyrets ad hoc utvalg for saksbehandling- og delegasjon og for arbeidsbetingelser for folkevalgte. Juridiske spørsmål angående reglene om offentlig støtte, plan- og bygningsloven og selskapsrettslige spørsmål har økt i både omfang og kompleksitet de siste årene. Kontroll- og tilsynsansvaret for kommunens samlede virksomhet er i kommuneloven lagt til Kontrollutvalget som utøver rollen på vegne av bystyret. Internkontrollansvaret omfatter kommunen som arbeidsgiver, økonomi, andre ressurser kommunen rår over samt kommunens ansvar som samfunnsutvikler. Å styrke det tverrfaglige arbeidet gjennom et tydeligere konsernpreg i oppgaveløsningen er et vesentlig satsingsområde for rådmannen. I ny kommunelov er ansvaret for forsvarlig internkontroll lagt til rådmannen.

Kommunens bygningsmasse forvaltes av Sandnes eiendomsselskap KF (SEKF) som fra 01. januar 2020 blir ny stab eiendom. Virksomhetene betaler internhusleie for lokalene som brukes. Budsjett for internhusleie til nye bygg vises i økonomiplanen under hvert tjenesteområde. Eventuelle KPI-justeringer og andre felles budsjettposter som omhandler internhusleien føres opp på fellesområdet. Internhusleie budsjetteres samlet på fellesområdet og fordeles til virksomhetene etter hvert som internhusleiene faktureres fra eiendom. I internhusleien ligger midler til drift og vedlikehold av byggene. Beløpet som kan avsettes til vedlikehold er imidlertid ikke stort nok til å dekke behovet. Som følge av befolkningsvekst og behov for oppgradering av flere bygg har Sandnes kommune de siste årene hatt et høyt investeringsnivå innen rehabilitering og nybygg. Dette sammen med statlige midler "Tiltak for arbeid" i 2016 og 2017 har resultert i at vedlikeholdsbehovet i den kommunale bygningsmassen er redusert fra kr 1,5 milliarder i 2013 til kr 726 millioner i 2018. I styresak [126-18 i SEKF](#) ble det redegjort for hva vedlikeholdsetterlepet er etter ny kartlegging av byggene. Tilstandsvurderingen er basert på å tilbakestille bygget til «opprinnelig» standard, ikke oppgradering til de krav og standarder som gjelder i dag, verken når det gjelder teknisk eller bruksmessig art. Vedlikeholdsbehovet på kr 726 millioner inkluderer imidlertid behov for oppgradering i henhold til krav om universell utforming, beregnet til kr 95 millioner.

Det er per i dag ikke utarbeidet samlet samfunnsdel av kommuneplanen for nye Sandnes, arbeidet med planstrategi er imidlertid startet. Nedenfor gjøres derfor rede for prioriteringer med grunnlag i revidert kommuneplan for Sandnes 2019-2035, godkjent 11. september 2019. I tillegg legger rådmannen til grunn sine konsern og kommuneovergripende prioriteringer fra Prinsippdokumentet for nye Sandnes. Her fremgår følgende seks mål:

Kommunens roller	Mål for ny kommune
Samfunnsutvikling, næring og samferdsel	Være ledende innen havbruksnæring, turisme og energi og være pådriver for en fremtidsrettet areal- og transportutvikling.
Lokaldemokrati og politisk styring	Være åpen og i forkant på digital-kommunikasjon. Områdesatsing skal sikre god innbyggerinvolvering.

Tjenester	Ha en effektiv tjenesteproduksjon og gi innbyggere og næringsliv tjenester med kvalitet.
Kommunen som organisasjon og arbeidsgiver	Ha en effektiv organisasjon. Kapasitet og kompetanse sikrer nødvendig utvikling og nyskaping i tjeneste- og samfunnsutvikling.
Lokalisering av funksjoner	Rådhus og kommunehus skal brukes slik at det gir kvalitet og effektivitet i tjenestene til innbyggere og næringsliv.
Kommuneøkonomi	Skal kjennetegnes av god økonomistyring, kostnadseffektive løsninger og tydelige økonomiske prioriteringer som sikrer nødvendig handlingsrom i dag og for fremtiden.

Mål 1: Sandnes skal være et inkluderende og mangfoldig samfunn

Hovedprioritet i planperioden er gjennomføring av boligsosialt arbeid, målrettet bruk av midlene fra konsesjonsavgift og fondet Utvikling Sandnes til næringsutvikling i form av flere arbeidsplasser og læreplasser samt økt verdiskapning. Realisering av Ruten byrom som trygt og opplevelsesrikt offentlig byrom for alle bygger opp om et mangfold i bruken av sentrum. I tillegg må mål for områdesatsing i ny kommune konkretiseres i løpet av 2020. Oppgaver og ansvar for områdeutvalgene er en del av virkemidlene for å oppnå målene om medvirkning og utjevning i samfunnsutviklingen på lengre sikt.

Strategi 1: Sandnes skal skape gode og likeverdige livsvilkår for alle

Foreslåtte tiltak og prioriteringer i tjenesteområdene bygger opp om at ny kommune skal yte likeverdige velferdstjenester og løse samfunnsoppgavene på en forsvarlig måte. En tverrfaglig oppgave for hele konsernet gjelder det boligpolitiske arbeidet. Eierstrategien for Sandnes tomteselskap KF er i sluttfasen av revisjonsarbeidet. Rådmannen legger i dette arbeidet særlig vekt på foretakets ansvar i gjennomføringen av boligsosial handlingsplan, i tillegg til fremskaffing av arealer til ulike offentlige formål. Målet om at alle skal bo i egnet bolig står fast. Derfor er utvikling av varierte boligtyper og mangfold i beliggenhet fortsatt sentral. Forventningene som er stilt til den nye stabsenheten for eiendom er å holde god styringsfart i å utvikle og realisere vedtatte boligsosiale prosjekter i samsvar med økonomiplanens fremdrift, omfang og økonomiske rammer. Behovet for tilvekst av kommunale utleiebolig og omsorgsboliger gjør at den målrettede satsingen videreføres. I ny kommuneplan som skal utarbeides i planperioden er det nødvendig å prioritere både lokalisering av offentlige funksjoner og boligsosiale formål i arealdelen. Innenfor byutviklingsaksen og senterområder vektlegges å få frem areal- og kostnadsmessig effektive arealer/tomter.

Ny kommune er aksjonær i fem vekst- og attføringsbedrifter. Sandnes har som eierkommune deltatt i pilotprosjektet "inkluderende kommune". Ny kommune må være modig i sin prioritering for å bidra til at flere kommer i arbeid. Rådmannen er opptatt av at kommunen både prioriterer utviklingsmuligheter for vekst- og attføringsbedriftene, innsats for flere

VTa-plasser og å selv kunne være en VTO-bedrift for relevante arbeidsplasser. Deltakelse i det statlige programmet "Helt med", og videreføring av tilrettelagte arbeidsplasser prioriteres i denne perioden.

Prioriteringer innen rammen 2020-2023

- F16 Tilskudd til andre trossamfunn

Strategi 2: Sandnes skal styrke mangfoldet og det frivillige engasjementet i befolkningen

Rådmannen har videreført avsetning til tilskudd til frivillige lag- og organisasjoner (frivillighetsmillionen) samt til Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn. Tilsvarende opprettholdes tilskuddsordninger innenfor kultur, park og idrett. Lag og foreninger melder til Sandnes eiendomsselskap KF behov for å få låne/leie lokaler. Rådmannen vil følge opp arbeidet. Aktuelle lokaler må identifiseres, merutgifter ved slik bruk konkretiseres og tilgangen må løses slik at alle frivillige lag og organisasjoner har samme mulighet for å søke om tilgang. Det er et klart mål at tilganger og administrering av utlån og utleie forenkles og et tverrfaglig digitaliseringsprosjekt arbeider med dette. Arbeidet hittil har vist at det er nødvendig å få frem konsekvenser i forhold til spørsmål som momskompensasjon og støtteregulverket. En utlåns- og utleieordning må skje på lovlig og ordentlig måte og uten at det utløser merutgifter. Det fremmes egen sak til bystyret om retningslinjer, vilkår for utlån/leie og innretning av formelle økonomiske sider i 2020.

Nytt rådhus ble tatt i bruk februar 2019. Et plankrav som må innfris er å sikre aktivitet i 1. etasje, utover ordinær arbeidstid. Lokalene er tilrettelagt for ulike bruk og parallelle aktiviteter, samt fellesbruk av kantine- og kafeområdet. Rådmannen er opptatt av at bygget brukes aktivt også på ettermiddags- og kveldstid. Evaluering av erfaringer med bruk av bygget er nyttige for videre arbeid. Spørsmål som tilsynsfunksjon er kommet tydelig frem. Samtidig må administrering, kriterier for utlån/begrenset utleie og regler for dette avklares. Fremtidig bruk av kommunehuset i Forsand må tilsvarende vurderes, når det gjelder ordninger, lov- og regelverk og økonomiske konsekvenser. Rådmannen vil bruke en tverrfaglig gruppe til å fullføre utredningsarbeidet, slik at resultater og forslag til retningslinjer kan avklares av bystyret i 2020.

Prioriteringer 2020-2023

- F16 Tilskudd til andre trossamfunn

Strategi 3: Sandnes skal sikre god dialog med innbyggere

Dialogen med innbyggere og næringsliv foregår i ulike kanaler. For å lykkes med deltakelse og god dialog, er det vesentlig at innsatsen og bruken av kanaler målrettes. Rådmannen vil fortsette prioriteringen av digitale løsninger og benytte avsatte fondsmidler til dette.

Konsernet må videre prioritere innovasjon og nye løsninger i tjenesteproduksjon sammen med brukere, innbyggere og næringsliv. Ruten bypark og nytt rådhus skal være spydspisser i å teste ut og vise mulighetene. Streaming av politiske møter og meroffentlighet på de politiske arenaer sammen med utviklingen av hjemmesiden med flere "gjør det selv-funksjoner" er prioriterte tiltak. Samtidig er målet med etablering av områdeutvalg i ny kommune å øke deltakerdemokratiet og sørge for at det er lav terskel for deltakelse i utviklingen av den nye kommunen. Ulike metodeverktøy har blitt utviklet, for eksempel byromsspillet og "Sandnes - helt med". Det er behov for å videreutvikle verktøykassen for å oppnå en god dialog med brukere, innbyggere og næringslivet.

Prioriteringer 2020-2023

I kommende planperiode vil ovennevnte satsingsområder videreføres.

Mål 2: Sandnes skal være en attraktiv kommune

Sandnes er i 2019 blant de 10 største kommunene i landet, og målinger viser tilfredsstillende nivå på velferdstjenestene. Ressursgrunnlaget i næringslivet er sammensatt i den nye kommunen, men sårbarheten med hensyn til sysselsetting er fortsatt gjeldende. Prinsippdokumentet har fremholdt "blå sektor", reiseliv, opplevelse og grønn turisme som innsatsområder i næringsutviklingsarbeidet. Reiselivsstrategi er utarbeidet i 2019 og Lauvik inngår som ny reiselivsdestinasjon i revidert kommuneplan. Sandnes tomteselskap KF har videreutviklet konsept og det arbeides nå overfor interessenter og kjøpere. Ny kommune skal være både en attraktiv bo-, arbeids- og oppvekstkommune. Tilrettelegging for utvikling av eksisterende og etablering av nye næringer og flere arbeidsplasser er derfor nødvendig fremover. Parallelt må målrettet satsing på utdanning og forskning og et variert tilbud i den videregående skolen prioriteres. Behovet for lærlingeplasser både i offentlig sektor og privat næringsliv er en del av dette.

Lokale løsninger for sunne bo- og oppvekstmiljø og nærmiljø er utfordringer som krever modige innovative grep. Nye Sandnes er en kommune som omfatter både by og land. Kommunen må i samfunnsutviklingen forholde seg både til Regionalplan for Jæren og Regionalplan for Ryfylke. Av Regionalplan for Jæren følger at det skal gjennomføres betydelig fortetting og transformasjon, store områder i Sandnes sentrum og lokalsentre som Ganddal skal byomformes. Rådmannen ser at gjennomføringen vil kreve betydelig økonomisk innsats framover, i bussveitraseén, realisering av KDP sentrum og for å sikre offentlige funksjoner og kvalitet i form av kommunalt engasjement i grøntstrukturer og aktivt byliv.

Ny kommune skal tilby kostnadseffektive og funksjonelle bygg i sine tjenester. Kommunale bygg er arbeidsplass for mange og brukes hver dag av mer enn 30 prosent av kommunenes innbyggere. I årene 2014-2018 har Sandnes foretatt store investeringer i nybygg og rehabilitering av kommunens bygg. Standarden på den kommunale bygningsmassen blir stadig bedre og den siste tilstandsvurderingen som ble lagt fram for styret i SEKF, i sak 126-18, viser at vedlikeholdsbehovet for kommunens bygg er redusert fra kr 1,5 milliarder i 2013

til kr 726 millioner i 2018. Forsand kommune har de siste årene iverksatt rehabiliteringstiltak i skolebygget og oppfører nye lokaler til kulturskolen.

Strategi 1: Sandnes skal styrke kommunens storbykvaliteter

Sandnes sentrum er ett av to regionsentre på Nord-Jæren. Sandnes skal realisere storbykvaliteter som Altonaparken, Ruten-området, Elveparken, Brueland og Havneparken og bussveisatsingen med byomforming i influensområdene. For å nå målene og realisere den regionale oppgaven er det avgjørende at kommunen som konsern er og framstår samordnet. Rådmannen vil derfor spisse arbeidet i sin konsernkoordinering fremover, for å oppnå målsatt utvikling.

Økt kollektivtilgjengelighet til og fra sentrum er nødvendig for å nå målene om flere arbeidsplasser i sentrum, god bokvalitet og mulighet for et sosialt byliv for alle. KDP sentrum legger rammer og gir virkemidler for arbeidet. Av oppgaver kommunen har ansvaret for vil rådmannen i denne perioden prioritere å få frem byomstrategien, konkretisering av parkeringpolitisk strategi og oppføring av nytt offentlig parkeringsanlegg på S1 i Havneparken samt grunnlaget for videre planlegging av Ruten som regionalt kollektivknutepunkt.

Videre anbefaler rådmannen at det i kommende planperiode prioriteres planarbeid med lokalsentrene Vatnekrossen/Skippergata og Ganddal, i tillegg til Sandnes sentrum. Dette for å få på plass grunnleggende infrastruktur i samferdselsløsninger og byomforming. Bystyret har i kommuneplanforslaget prioritert utredning av togstopp på Lura, som et framtidig knutepunkt. Rådmannen er opptatt av at dette arbeidet inkluderer muligheter for framtidig Gandsfjord bru. Også virkninger av en mulig langsiktig utvikling av Varatunparken, som en større bypark og mulig utbyggingsområde inkludert idrettsanlegg/ishall inkluderes. Planstrategi for ny kommune gir grunnlaget for hvordan utviklingsstrategi for Forsand som lokalsenter bør utvikles. Nødvendige prioriteringer må gjøres i kommende økonomiplaner.

Rådmannen viderefører Sandnes bystyre sin strategi om at det i hele den nye kommunen skal satses på økt kapasitet i offentlige funksjoner som grunnskole, bo- og aktivitetssentre og idrettsanlegg primært skjer ved utvidelse og utvikling av eksisterende anlegg og i senterområdene.

Arbeidsledigheten i er nå på vei ned, og næringslivet melder om bedring og økt ordretilgang. Bruk av «Utvikling Sandnes» og Kraftfondet er verktøy for å delta aktivt i næringsutviklingsarbeidet lokalt og regionalt. Sammen med en aktiv næringsarealpolitikk gir dette kommunen muligheter for nødvendig offentlig tilrettelegging. Nyetablering og utvikling av eksisterende bedrifter krever tilgang til egnet areal, transportløsninger samt støtte til innovasjon og nyskaping.

Filmkraft Rogaland

Bystyret vedtok i [bsak 116/17](#) at kommunen har som intensjon å gå inn på eiersiden i Filmkraft Rogaland med en eierandel på 20 prosent og med vilkår om at selskapet relokaliseres til KINOKINO i Sandnes. Det følger av vedtaket at aksjekjøp og to års driftstilskudd finansieres ved bruk av fond Utvikling Sandnes. Sak om resultater av forhandlinger ventes fremlagt før årsskiftet 2019/2020.

Prioriteringer 2020-2023

- F2 Tilskudd til Greater Stavanger
- F3 Greater Stavanger AS, tjenestekjøp fra 2020, Nye Sandnes

Strategi 2: Sandnes skal sikre gode leve- og oppvekstsvilkår i alle bydeler

Prinsippdokumentet har fastsatt at dagens bydelsorganisering i Sandnes opphører i den nye kommunen, til fordel for områdesatsing. Målet for områdesatsingen er økt deltakelse fra innbyggere og næringsliv i utviklingen av nærområdene. En egen temagruppe, nedsatt av fellesnemnda, har arbeidet med konkretiseringen av dette. Målene i revidert kommuneplan for Sandnes utgjør en del av grunnlaget for den framtidige områdesatsingen i ny kommune. Medlemstallet skal være 9 medlemmer, hvorav 7 medlemmer oppnevnes av kommunestyret samme år som kommunestyret konstituerer seg. I tillegg velges to av utvalgets medlemmer med varamedlemmer blant elever på 9. klassetrinn som bor i området. Funksjonstiden for disse er 2 år, og følger skoleåret.

Følgende seks områdeutvalg er forslått opprettet i ny kommune:

- Område øst: Høle og Forsand
- Område nord: Hana, Riska og Sviland
- Område sørøst: Austrått, Bogafjell og Figgjo
- Område sør: Ganddal (øst for Rv44) og Sandved
- Område sentrum: Lura (øst for E39 og nord for Løwenstrasse), Stangeland (øst for E39/Rv44), Trones og sentrum
- Område vest: Landbruksområdene vest for E39 og Rv44, inkludert Malmheim og Soma

Prioriteringer 2020-2023

I kommende planperiode vil ovennevnte satsingsområder videreføres.

Strategi 3: Sandnes skal ivareta og videreutvikle naturgitte kvaliteter

Sandnes har et regionalt ansvar for å forvalte den sammenhengende regionale grøntstrukturen for hele befolkningen i storbyområdet. Med et bysentrum som gir muligheter for forbindelser både fra sjøen og via sammenhengende grøntdrag til

Sandnesmarkå og Sandvedparken prioriteres den offentlige innsatsen for å sikre disse forbindelsene. Rådmannen er av den oppfatning at Elveparken, grøntdrag og forbindelse/promenade fra Havneparken via Norestraen og til Luravika, inkludert teknisk plan for Altonaparken i områdeplan for Norestraen sør, bør gis prioritet i perioden. Tilgangen til sammenhengende tur- og grøntområder tilfører kvaliteter i byutviklingen og bylivet for alle.

Videre er landbruket en betydelig næring i ny kommune. Tilrettelegging for både livskraftig bynært landbruk og vekst i landbruksnæringen generelt er en prioritert oppgave, jamfør nasjonal Jordvernstrategi og lokal KDP-landbruk. Samarbeid med næringen om tilrettelegging i Sandnesmarkå og økt torghandel og tilgang til "kortreist mat" prioriteres. Ved å tilrettelegge for dette har Sandnes mulighet til å trekke landbruket mer inn i bylivet.

Ny kommune er del av nasjonalpark-/verneområdet for Setesdal Vestehei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane og er også representert i styret. Aktiv forvaltning av områdene er en sentral oppgave for ny kommune.

Ny kommune vil i nasjonal målestokk bli av de største vasskraftkommunene i landet. Inntektene fra de etablerte kraftverkene er innarbeidet i rådmannens forslag. Eget kraftkontor med 2 årsverk etableres med arbeidssted kommunehuset i Forsand med ansvar for oppfølgingen og forvaltningen av kommunens vannkraftressurser og inntekter. Kraftskatteutvalget la 30. september 2019 frem sin innstilling. Her forslås å avvikle konsesjonsavgiften og konsesjonskraften samt å foreta endringer i grunnlaget for utmåling av eiendomsskatten fra kraftverk. Inntektsgrunnlaget på om lag 3,3 milliarder forslås overført til staten. Grove beregninger fra Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar (LVK) i samarbeid med KS viser at av totale inntekter på 71 millioner i dagens Forsand, bortfaller om lag 38 millioner av kommunens inntekter. Arbeidet med høring og oppfølging av utvalgets rapport prioriteres av rådmannen fremover. I tillegg krever dette tett politisk oppfølging overfor partiene på Stortinget. Forslaget rokker ved grunnleggende prinsipper i forvaltningen av naturressursene og samfunnskontrakten som er inngått om vannkraften. Samtidig reiser det spørsmål ved mulighetene for å oppnå økt tilførsel av grønn energi og bruk av de fornybare ressursene som finnes i vannkraftverkene.

Prioriteringer 2020-2023

I kommende planperiode vil ovennevnte satsingsområder videreføres.

Mål 3: Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler

Kommunen har et ansvar for å tilrettelegge for og bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt og regionalt. Utviklingen skal blant annet bidra til å nå nasjonalt fastsatte klima- og miljømål og jordvernstrategi. Ansaret omfatter også en sunn byutvikling som gir rammene for god folkehelse og som ivaretar kulturarv og stedsskaping for kommende generasjoner. Konsernet kan fastsette mål og de planmessige rammene, men gjennomføringen skjer ofte av innbyggere og næringsliv. Kommunens rolle som en aktiv samarbeidspart står sentralt for å oppnå målene for samfunnsutviklingen. Forutsigbarhet, åpenhet, effektivitet,

løsningsfokus og likebehandling er de fem prioriterte pilarene rådmannen framholder som vesentlige i alt samarbeid om framtidig utvikling av nye Sandnes.

Strategi 1: Sandnes kommune skal møte framtidens vekst og behov

I [økonomiplan 2018-2021](#) ble det lagt fram en analyse av Sandnes kommunens økonomiske rammer og forventet tjenestebehov mot 2030. I gjeldende økonomiplan er det fulgt opp med en analyse av økonomiske måltall for bærekraftig utvikling i ny kommune. Den viser tydelig at det er nødvendig med målrettet innsats på ny teknologi, innovasjon og kostnadseffektive byggløsninger, for å kunne håndtere veksten i tjenestebehovet framover. Nye behov må møtes med nye og rimeligere løsninger, både investerings- og driftsmessig. Inntektsveksten framover er ikke stor nok til å løse behovene alene. Ny kommune må innrettes for videre omstilling og tilpasninger for å møte framtidens oppgaver og behov. Parallelt er det behov for at det arbeides strategisk både politisk og administrativt for å bedre rammevilkårene slik at det kommunale selvstyret og lokaldemokratiet muliggjøres reelt. Virkningene rådmannen har redegjort for hva gjelder Statsbudsjettet 2020 krever oppfølging for å kunne utvikle en bærekraftig ny kommune på sikt.

For å møte framtidig tjenestebehov er det viktig for kommunen å ha bygg som er tilpasset og funksjonelle. De siste årene er det i Sandnes prioritert å investere mye i både barnehager, skoler og helsebygg, i tillegg til det nye rådhuset og svømmehallen på Iglesmyr som er under oppføring. I kommende planperiode skal flere skoler, idrettshaller og helsebygg ferdigstilles, samtidig som det legges inn midler til rehabilitering av eksisterende bygg og planleggingsmidler.

Rådmannen ser at det blir særlig viktig å konkretisere resultatmål som sikrer økt kostnads-effektivitet i arealutvikling, kommunale bygg og eiendomsforvaltning fremover. Strategiske grep for å sikre langsiktighet og målretting av kommunens kjøp av eiendom til offentlige formål i sentrum og lokalsentre, er oppgaver rådmannen vil prioritere som strategiske konsernoppgaver. Sandnes bystyre har vedtatt at det skal søkes lokalisering av et nytt grunnskoleanlegg og svømmehall på strekningen Ganddal – Lura. Det er en krevende oppgave for konsernet å løse denne oppgaven på en økonomisk effektiv måte.

Prioriteringer 2020-2023

I kommende planperiode vil ovennevnte satsingsområder videreføres.

Strategi 2: Sandnes kommune skal utøve et bevisst samfunnsansvar

Kommunen som konsern må prioritere og målrette sine oppgaver i samfunnsutviklingen. Kommunen har tydelige prioriteringer innen næringsutvikling og tomtepolitikk for næringsarealer som stimulerer til nyetablering, utvikling og vekst. Bedrifter som må flytte grunnet transformasjon må tilbys reelle muligheter til reetablering. I tillegg er tilrettelegging for etablering av nye næringsklynger et klart mål. Bredden i næringslivet gir attraktivitet og sikrer framtidig vekst.

I Sandnes sentrum og i byutviklingsaksen prioriteres samarbeid med utdannings- og forskningsmiljø, men også andre kultur- og kunnskapsbaserte næringer spesielt. Tilrettelegging for utvikling av tilbudet av videregående skoler og høyskoletilbudet i Sandnes inngår i dette. Kommunen som arbeidsgiver vil bidra til kompetanseutvikling lokalt for ansatte og styrke grunnlaget for framtidig rekruttering av nødvendig fagkompetanse.

Ny kommune eier en stor bygningsmasse og mengde av bygg. Forvaltning av eiendomsmassen tilligger den nye stabsenheten for eiendom og de kommunale virksomhetene betaler internhusleie for bruk av lokaler i byggene. Internhusleien skal dekke kapitalkostnader samt kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggene. Av midlene fra internhusleien ser en at det er relativt lite midler igjen til vedlikehold når alle andre kostnader er betalt. Ser en på avsatte midler til å opprettholde en forsvarlig standard på byggene, er disse lavere enn anbefalte satser, basert på Holte middels sats(((Sats for FDV-kostnader som benyttes av mange norske kommuner, inkludert ASSS-kommunene))). Utviklingen i vedlikeholdskostnader per m2 har de tre siste årene utviklet seg slik:

	2019	2018	2017
Kr per m2	49	33	17

Prioriteringer 2020-2023

I kommende planperiode vil ovennevnte satsingsområder videreføres.

Strategi 3: Sandnes kommune skal arbeide målrettet for å oppfylle klimaforliket

Sandnes kommune har mål om en miljø- og klimavennlig kommunal drift. Økte kostnader til bilbruk medfører at virksomhetene må tenke nytt og søke alternative måter å organisere arbeidet/mobilitetsbehovet på. Nytt rådhus er oppført uten parkeringsplasser for ansatte og folkevalgte, kun handicap parkering. Bil- og sykkelpoolløsninger er testet ut og implementert som alternativ. Rådmannen er opptatt av at arbeidshverdagen skal være effektiv. Virksomheter som trenger arbeidsbiler med utstyr er det etablert midlertidige løsninger for. Permanent løsning kan det være å leie parkeringsplasser i det nye offentlig parkeringsanlegg på S1, i den delen som gjelder næringsarealene. Deltakelse i Hjem-Jobb-Hjem ordningen videreføres. I tillegg er det vedtatt retningslinjer for reisegodtgjørelse for medarbeidere som skifter oppmøtested i ny kommune, ordningen gjelder ut 2022.

Prioriteringer 2020-2022

I kommende planperiode vil ovennevnte satsingsområder videreføres.

Strategi 4: Sandnes kommune skal styrke kommunens kultur- og Idrettsliv

Sandnes kommune har en langsiktig driftsavtale med Stiftinga Jærmuseet om forvaltningen av Sandnes bys industrihistorie, tidligere Sandnes museum, og driften av Vitenfabrikken. Avtalen omfatter også museal forvaltning av kommunens identifiserte og kartlagte antikvariske bygg og anlegg. Basistilskuddet i driftsavtalen indeksreguleres og justeres i samsvar med folketall. Rådmannen har i tillegg innarbeidet restbevilgningen av engangstilskudd knyttet til overflytting av gjenstander fra lagrene på Altona og Vitenfabrikken over til nytt magasin på Kvia når dette står ferdig høsten 2019. Kommunens bygg på Altona skal rives i forbindelse med utbygging av Norestraen sør og bussveien i Strandgata. Forsand kommune er deltaker i Ryfylkemuseet og yter tilskudd i tillegg til kontingenten. Tilskudd og kontingenter er videreført.

Tilstandskartlegging av KinoKino sine lokaler og Sandnes kulturhus er utarbeidet av Sandnes eiendomsselskap KF i samarbeid med kulturhusforetaket. Omfanget av tiltak, i begge byggene, er stort og må derfor gjennomføres over tid. Sandnes bystyre vedtok i gjeldende økonomiplan å fremskynde gjennomføringen og rådmannen har videreført tiltakene i samsvar med dette og hensyntatt at dette er prosjekter som er igangsatt. Styret i kulturhusforetaket har som nye tiltak fremmet forslag om oppgradering av foaje i kulturhuset og sal 1 i KinoKino. Da forslagene bygger opp om økt bruk av eksisterende lokaler samt utbedringer og sikkerhet har rådmannen innarbeidet tiltakene tidlig i planperioden.

I 2020 er Sandnes kulturhus 20 år. Styret søker om tilskudd på vel kr 1,1 millioner til jubileumsaktiviteter gjennom året og i samarbeid med andre. Det søkes også om tilskudd til sommeraktiviteter i 2020 som ledd i dette og tiltaket søkes videreført i hele perioden. Rådmannen har ikke funnet rom for å kunne tilrå som omsøkt, men prioritert et mindre tilskudd i 2020 til jubileet og sommeraktiviteter. Økningen i tilskuddet til RAS og til Opera Rogaland IKS følges opp i samsvar med delt finansiering mellom stat, fylkeskommune og kommune. Begge virksomhetene har vist et bredt engasjement, og hvor barn og unge inkluderes.

Lokalisering av hovedbiblioteket er vedtatt av Sandnes bystyre løst med forlengelse av leien i eksisterende lokaler. Rådmannen har innarbeidet merutgiftene som følger av reforhandlet leieavtale.

Prioriteringer 2020-2023

- F19 Jærmuseet, magasinplass for samlingen på Altona i nytt magasin på Vitengarden tilskudd

Strategi 5: Sandnes kommune skal tilrettelegge for framtidens næringer og nye arbeidsplasser

Kommunen som konsern er en stor arbeidsplass som også i framtiden vil ha behov kompetente ansatte innenfor en rekke fagområder for å kunne løse tjenestebehovet. Arbeidsgiverpolitisk må det derfor både sikres muligheter for faglig utvikling for ansatte og

videreutvikling av rekrutteringsarbeidet for å nå nye medarbeidere. Satsingen på lærlinger fortsetter. I tillegg prioriteres utviklingen av kommunen som en inkluderende arbeidsplass ved å få til flere VTO-plasser i samarbeid med vekst og attføringsbedriftene regionalt.

Strategisk næringsplan og revidert regionalplan for Jæren legger rammene for regional næringsutvikling og lokalisering av arbeidsplasser framover. Kommunen tilrettelegger for at Sandnes sentrum, som regionalt senter, utvikles med handel, service, offentlig- og privat tjenesteyting og kontorarbeidsplasser. Mangfoldet av arbeidsplasser og attraktivitet skapes gjennom etablering av ulike næringer, herunder kulturnæringer. Arealplanleggingen er kommunens fremste redskap for å oppnå dette.

Både regionen og kommunen har behov for at det utvikles og etableres nye næringer. Matklyngen er eksempel på slik regional satsing. Nye Sandnes har prioritert grønn turisme og reiseliv samt blå sektor som sin satsing i næringsutviklingen. Med attraksjoner som Kjerag og Lysefjorden ligger det godt til rette for målrettet utvikling av reiselivsnæring. Samtidig gir områder som Lauvik, Sandnesmarkå og områdene i Forsand muligheter for utvikling av familie- og fritidstidsturisme. I samsvar med vedtatt reiselivsstrategi konsentreres innsatsen om blant annet helårsturisme og at besøkende forblir lengre i regionen. Samarbeidet med nabokommuner, bedrifter og andre aktuelle aktører fortsetter i konkretiseringen av dette arbeidet. Flere nye arbeidsplasser og økt verdiskapning innenfor både turisme, kongress- og reiselivssektorene er klare mål for satsingen.

Prioriteringer 2020-2022

I kommende planperiode vil ovennevnte satsingsområder videreføres.

Økonomiske måltall for bærekraftig utvikling

Økonomiske måltall for bærekraftig utvikling – Nye Sandnes bykasse

Kommunelovutvalget la våren 2016 fram NOU 2016:4 ny kommunelov. Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) sendte utredningen ut på høring med høringsfrist 6. oktober 2016. Sandnes kommune ga i all hovedsak sin tilslutning til den framlagte NOU, jamfør [høringsuttalelse i bsak 116/16](#). Den nye kommuneloven ble vedtatt av Stortinget den 8. juni 2018.

Ny kommunelov inneholder en ny generalbestemmelse som slår fast at kommunene skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivarettatt over tid. Det nevnes nøye prioriteringer, jevnlig oppfølging av budsjett, egenfinansiering av investeringer, planmessig vedlikehold av eiendom og håndtering av risiko som noen stikkord for god langsiktig økonomiforvaltning.

Den nye kommuneloven inneholder nå en lovfestet plikt til å benytte finansielle måltall som verktøy for langsiktig styring av kommunens økonomi. Ny kommunelov inneholder likevel ikke noen klare føringer til hvilke måltall som kan være aktuelle. Kommunen må selv definere gode og relevante måltall, som videre kan bidra til å synliggjøre økonomiske prioriteringer på en enkel og lettfattelig måte.

Prinsippdokument kommunesammenslåing

1. januar 2020 slår Sandnes seg sammen med Forsand kommune. I prinsippdokumentet «[Muligheter ved en ny kommune](#)» er det satt overordnede økonomiske resultatmål som den nye kommunen skal bygge sine prioriteringer og styring på. Det er satt følgende overordnede resultatmål i prinsippdokumentet:

- Netto driftsresultat på minimum 3 prosent av driftsinntektene
- Netto langsiktig lånegjeld skal være på maksimum 50 prosent av driftsinntektene
- Egenfinansiering av investeringene skal være på minimum 50 prosent av total finansiering

Dette er ambisiøse mål, men samtidig et uttrykk for en sunn økonomi som sikrer den nye kommunen nødvendig økonomisk handlefrihet til å håndtere framtidige nye behov for tjenester.

Kommunelovutvalget la våren 2016 fram NOU 2016:4 ny kommunelov. Utvalget foreslo blant annet en lovfestet plikt til å benytte finansielle måltall som verktøy for langsiktig styring av kommunens økonomi. På bakgrunn av dette vedtok Sandnes kommune i økonomiplan 2019-2022 måltall på nøkkeltallene gjengitt i tabellen under.

Nøkkeltall 2018	Forsand	Sandnes	Nye Sandnes	Mål Sandnes
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene	-0,4 %	2,8 %	2,7 %	>3%
Disposisjonsfond + mindreforbruk i prosent av driftsinntektene	52,5 %	11,6 %	13,1 %	>7%
Arbeidskapital i prosent av driftsinntektene	78,3 %	12,7 %	15,1 %	10-15%
Langsiktig lånegjeld i prosent av driftsinntektene	86,2 %	102,5 %	101,9 %	<110%
Lån som betjenes av frie inntekter	95,8 %	76,4 %	77,1 %	<90%
Sertifitaklån i prosent av langsiktig gjeld	0,0 %	49,9 %	48,3 %	<70%
Netto lån med renteeksponering i prosent av driftsinntektene	-6,5 %	-0,1 %	-0,3 %	<20%

Tabellen over viser resultatene for Forsand og Sandnes kommune i 2018. Kolonnen «Nye Sandnes» viser konsoliderte tall for de to kommunene. Som tabellen viser, leverte Nye Sandnes kommune gode resultater i 2018. Netto driftsresultat for Nye Sandnes på 2,7 prosent er noe under målet i både prinsippdokumentet og vedtatte mål i Sandnes kommunes økonomiplan 2019-2022, men over det anbefalte nivået til teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) på 1,75 prosent. Nye Sandnes kommune har mye i oppsparte reserver i form av disposisjonsfond. Arbeidskapitalen, som både benyttes for å angi likviditet (evnen til å betale forpliktelsene etter hvert som de forfaller) og soliditet (evnen til å tåle tap), er positiv.

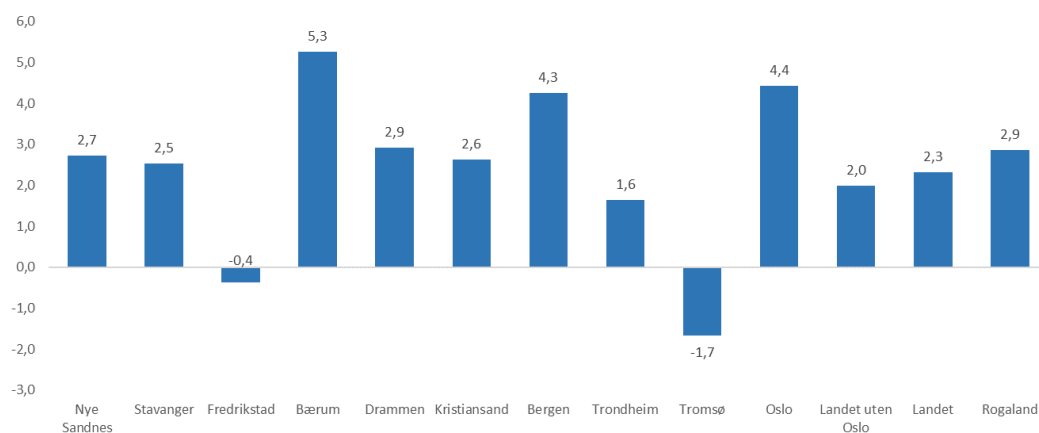
Når det gjelder nøkkeltallene knyttet til gjeld, ligger disse innenfor vedtatte mål i Sandnes kommunes økonomiplan 2019-2022. I 2018 var langsiktig lånegjeld i prosent av driftsinntektene på 101,9 prosent i Nye Sandnes. Det er positivt at netto lån med renteeksponering er lav.

Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene

Netto driftsresultat viser hva kommunen sitter igjen med av løpende inntekter etter at løpende utgifter er trukket fra. I tillegg til inntekter og utgifter knyttet til den ordinære driften, inngår også finansinntekter- og utgifter. Netto driftsresultat kan benyttes til finansiering av investeringer eller avsettes til senere bruk, og gir dermed en indikasjon på kommunens økonomiske handlefrihet.

Figuren under viser netto driftsresultat blant ASSS-kommunene i 2018. I tillegg vises snittet for landet og for Rogaland.

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter i 2018

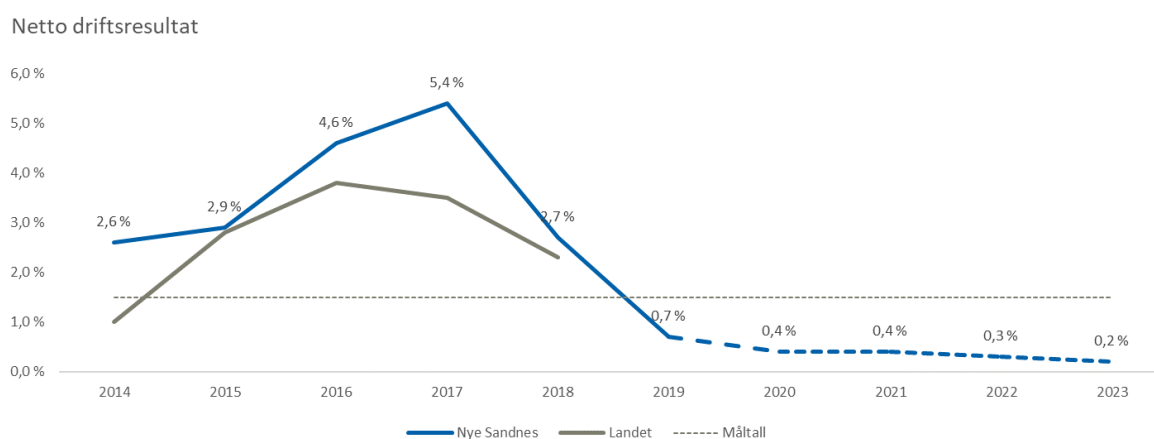
Gjennomsnittlig netto driftsresultat for ASSS-kommunene var på 2,4 prosent i 2018, men det er store forskjeller mellom kommunene. Netto driftsresultat for alle landets kommuner samlet ble positivt med 2,3 prosent. Dette er en nedgang fra 2017, da netto driftsresultat for alle kommunene var positivt med 3,5 prosent. Som en ser ligger Nye Sandnes over landsgjennomsnittet og snittet blant ASSS-kommunene, men under snittet for Rogaland.

En av årsakene til det positive netto driftsresultatet blant landets kommuner i 2018 (2,3 prosent) skyldtes høyere skatteinntekter enn lagt til grunn. Skatteveksten på årsbasis ble i statsbudsjettet for 2018 anslått til 1,3 prosent for kommunene. På bakgrunn av lavere lønnsvekstanslag ble anslagene på skatteveksten satt ned til 1,0 prosent i revidert nasjonalbudsjett (RNB). Deretter ble vekstanslagene oppjustert til 2,4 prosent for kommunene i oktober 2018. Endelige regnskapstall for 2018 viste at landets kommuner fikk inn kr 162,5 milliarder i skatteinntekter. Dette tilsvarte enn vekst fra 2017 på 3,8 prosent. I forhold til anslaget i statsbudsjettet for 2018 medførte dette kr 4 milliarder i merinntekter for kommunene.

Erfaringsmessig viser det seg at regnskapsmessig netto driftsresultat overstiger det budsjetterte. God økonomistyring med mindreforbruk i resultatenhetene og høyere frie inntekter enn budsjettert er hovedforklaringene på at Nye Sandnes kommune i 2018 fikk et netto driftsresultat på kr 161,4 millioner, tilsvarende 2,7 prosent av driftsinntektene.

Figuren under viser utviklingen i netto driftsresultat for Nye Sandnes og for landet i perioden 2014-2018. De stiplede linjene viser prognosen for årene 2019-2023 i henhold til framlagt økonomiplan.

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter, 2014-2023

I 2020 er det budsjettert med et netto driftsresultat på 0,4 prosent som utover i perioden forventes å reduseres til 0,2 prosent i 2023.

Nye Sandnes kommune skal ha en forsvarlig økonomiforvaltning som legger til rette for framtiden. Teknisk beregningsutvalg anbefaler et netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene på 1,75 prosent.

Vedtatte måltall for 2018 og 2019 ble satt til 3 prosent og de gode resultatene skyldes i stor grad bedre skatteinntekter for alle landets kommuner enn det regjeringen la opp til. Rådmannen kan imidlertid ikke legge til grunn at skatteinntektene på landsbasis skal bli bedre enn det regjeringen legger opp til i de årlige statsbudsjettene. Sandnes har også relativt lave disponible inntekter og bruker stort sett mindre ressurser enn landsgjennomsnittet på mange av tjenesteområdene. Rådmannen er derfor av den oppfatning at måltallet bør settes ned til 1,5 prosent som er et mer realistisk nivå.

Nøkkeltallet netto driftsresultat settes til 1,5 prosent av driftsinntektene.

Disposisjonsfond + mindreforbruk i prosent av driftsinntektene

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering av drifts- eller investeringsutgifter.

Regnskapsmessig mer- eller mindreforbruk er bunnlinjen i kommuneregnskapet. Den består av årets netto driftsresultat tillagt årets bruk av fond, fratrasket årets avsetninger til fond og årets overføring av driftsinntekter til investeringsbudsjettet.

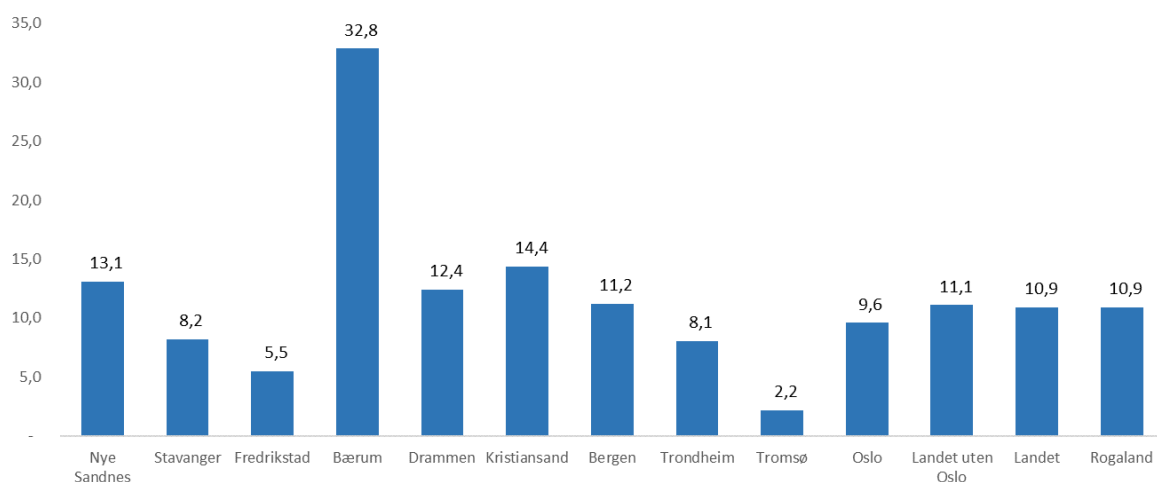
Et regnskapsmessig mindreforbruk er de midlene som er til overs etter at netto driftsresultat er disponert i tråd med kommunestyrets budsjettvedtak. Et mindreforbruk innebærer at driftsresultatet ikke er disponert fullt ut. Disposisjonsfond og mindreforbruk er i dette nøkkeltallet slått sammen for å vise hvor mye kommunen reelt sett har til disposisjon. Nøkkeltallet sier noe om hvor stor økonomisk buffer kommunen har for sin løpende drift. Tabellen under viser utviklingen i nøkkeltallet i perioden 2014-2018.

Tusen kr					
Nye Sandnes	2014	2015	2016	2017	2018
Disposisjonsfond	351 946	420 914	527 311	663 810	753 336
Mindreforbruk	69 076	59 107	112 518	74 875	23 980
Sum	421 022	480 021	639 829	738 685	777 316
Driftsinntekter	4 787 503	5 040 211	5 282 707	5 641 619	5 938 470
Nøkkeltall	8,8 %	9,5 %	12,1 %	13,1 %	13,1 %

God økonomistyring i resultatenhetene har medført at årlige mindreforbruk har kunnet blitt avsatt til disposisjonsfond, og en ser at summen av Nye Sandnes disposisjonsfond har økt fra kr 352 millioner i 2014 til kr 753 millioner i 2018. Summen av disposisjonsfond tillagt årlig mindreforbruk i prosent av kommunens driftsinntekter har økt fra 8,8 prosent i 2014 til 13,1 prosent i 2018. Vedtatt måltall på nøkkeltallet ble i gjeldende økonomiplan 2019-2022 for Sandnes kommune satt til minimum 7 prosent.

Figuren under viser nøkkeltallet blant ASSS-kommunene og snittet for landet og Rogaland.

Disposisjonsfond + mindreforbruk i prosent av driftsinntektene i 2018

Snittet for ASSS-kommune var i 2018 på 11,8 prosent, men det er store forskjeller mellom kommunene. Spesielt Bærum trekker snittet betydelig opp (uten Bærum er snittet på 9,4 prosent). Som en ser ligger Nye Sandnes kommune over snittet både for landet (10,9 prosent) og for Rogaland (10,9 prosent).

Kommunens inntekter skal disponeres slik at det gis gode tjenester til kommunens innbyggere. Å bygge opp store disposisjonsfond og reserver bør derfor ikke være et mål i seg selv. Det er likevel fornuftig å ha oppsparte midler på disposisjonsfond som en økonomisk buffer til framtidige tiltak. Det foreslås derfor å sette målet noe lavere enn det som har blitt resultatet de siste fire årene. Rådmannen foreslår i framlagt økonomiplan 2020-2023 å disponere til sammen kr 185,4 millioner av disposisjonsfondene. Kr 125 millioner av dette er en generell disponering for å få disposisjonsfondene mer tilpasset måltallet, samtidig som driftsutgiftene blir lavere. Dette blir en ekstraordinær overføring fra drift til investering og lånegjelden blir tilsvarende lavere. Dette vil igjen medføre at rente- og avdragsutgiftene i driftsbudsjettet vil bli om lag kr 6-7 millioner lavere.

Nøkkeltallet disposisjonsfond + mindreforbruk settes til minimum 7 prosent av driftsinntektene.

Arbeidskapital (fratrasket premieavvik) i prosent av driftsinntektene

Arbeidskapitalen er lik omløpsmidler (fratrasket premieavvik) fratrasket kortsiktig gjeld. Arbeidskapitalen omfatter bankinnskudd, verdipapirer (aksjer, sertifikater og liknende) og kortsiktige fordringer, fratrasket kassakredittlån og leverandørgjeld. Premieavvik er regnskapsteknisk definert under kortsiktige fordringer/gjeld, men er i realiteten bare en periodiseringspost. Premieavviket er derfor trukket fra i indikatoren for arbeidskapital for å få et bedre mål på likviditeten. Utviklingen i arbeidskapital bestemmes av forskjellen mellom årets tilgang og bruk av midler, korrigert for årets endring i ubrukte lånemidler.

Arbeidskapital benyttes både for å angi likviditet (evnen til å betale forpliktelsene etter hvert som de forfaller) og soliditet (evnen til å tåle tap). Arbeidskapitalen bør være positiv, og

normtall for tilfredsstillende arbeidskapital er at den bør utgjøre 10-15 prosent av driftsinntektene.

Eiendeler	Egenkapital og gjeld
Anleggsmidler (AM)	Egenkapital (EK)
Omløpsmidler (OM)	Langsiktig gjeld (LG)
	Kortsiktig gjeld (KG)

Når arbeidskapitalen ($AK = OM - KG$) er positiv, betyr det at kommunen har tilstrekkelig likviditet til å dekke utbetalinger. I tillegg vil kommunen ha mulighet til å betale ned på langsiktig gjeld eller la pengene stå udisponert til senere anvendelse.

Formelen for arbeidskapital kan skrives om, slik at kommunens soliditet framkommer. Formelen $AK = (EK + LG) - AM$ viser differansen mellom langsiktig kapital ($EK + LG$) og investeringer i anleggsmidler. En positiv arbeidskapital betyr da at det er tilstrekkelig med langsiktig kapital til å dekke langsiktige investeringer. Dersom arbeidskapitalen er negativ, betyr dette at det er brukt kortsiktig gjeld til å dekke langsiktige investeringer. Tabellen under viser utviklingen i arbeidskapital i prosent av driftsinntektene i perioden 2014-2018.

Tusen kr					
Nye Sandnes	2014	2015	2016	2017	2018
Omløpsmidler	1 932 941	1 739 075	2 076 495	2 429 807	2 185 244
- Premieavvik	367 026	310 302	277 861	282 957	329 594
Kortsiktig gjeld	822 461	817 415	822 623	948 441	957 547
Arbeidskapital	743 454	611 358	976 011	1 198 409	898 103
Driftsinntekter	4 787 503	5 040 211	5 282 707	5 641 619	5 938 470
Nøkkeltall	15,5 %	12,1 %	18,5 %	21,2 %	15,1 %
Likviditetsgrad 1	1,90	1,75	2,19	2,26	1,94
Likviditetsgrad 2	1,34	1,21	1,68	1,64	1,26

Som en ser er nøkkeltallet redusert fra 21,2 prosent i 2017 til 15,1 prosent i 2018. Årsaken er knyttet til reduksjon i omløpsmidler, i all hovedsak redusert bankinnskudd. Nøkkeltall for likviditetsgrad 1 og 2 er også tatt med for å få et mer nyansert bilde over kommunens likviditet.

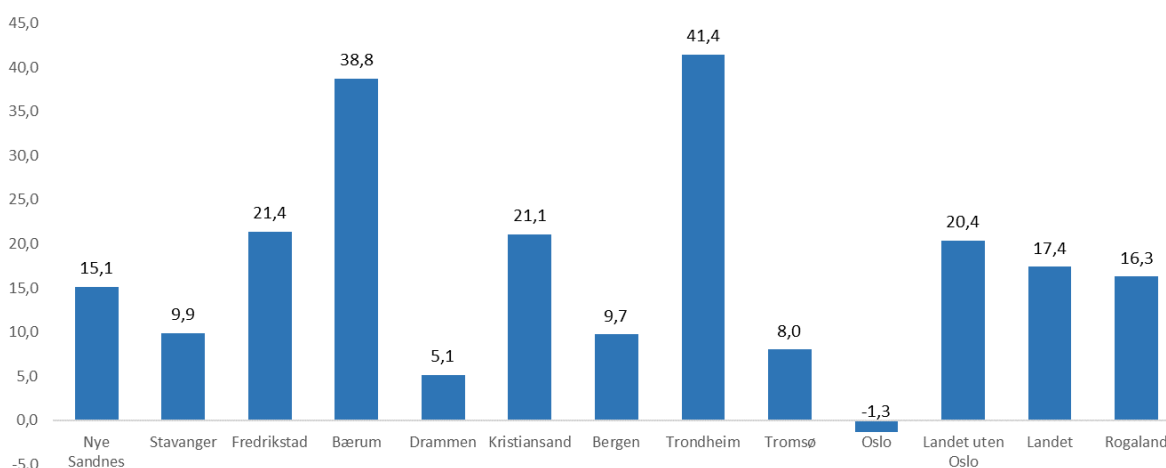
Normen for god likviditetsgrad 1 er at omløpsmidlene delvis bør være finansiert av langsiktig kapital. Omløpsmidler bør derfor være større enn den kortsiktige gjelden. Normtall for god likviditetsgrad 1 er satt til 2. Likviditetsgrad 2 består av de mest likvide omløpsmidlene (bankinnskudd) sett i forhold til kortsiktig gjeld. Normen for god likviditetsgrad 2 er at de mest likvide omløpsmidlene bør være minst like store som kortsiktig gjeld, altså 1.

Som tabellen over viser kan en si at likviditetssituasjonen i Nye Sandnes kommune i 2018 var tilfredsstillende. Det er viktig å presisere at nøkkeltallene er satt utfra regnskapstall per 31. desember. Per 31. desember 2018 var omløpsmidler fratrasket premieavvik på kr 1,86

milliarder, og av dette utgjorde bankinnskudd kr 1,2 milliarder. Dette er bankinnskudd nøyaktig ved årsskifte, og erfaringsmessig kan saldo på bankinnskudd variere med +/- kr 200-300 millioner fra dag til dag enkelte ganger i året. Slike variasjoner kan utgjøre store utslag på nøkkeltallene knyttet til likviditet, så hensyntatt dette foreslås det å sette målet for arbeidskapital i prosent av driftsinntektene innenfor intervallet 10-15 prosent.

Som figuren under viser er det store variasjoner blant ASSS-kommunene når det kommer til arbeidskapital, men en ser at Nye Sandnes i 2018 lå om lag på nivå med snittet for landet (17,4 prosent) og i Rogaland (16,3 prosent).

Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekter i 2018

Nøkkeltallet arbeidskapital settes til 10-15 prosent av driftsinntektene.

Langsiktig gjeld og lånegjeld som betjenes av frie inntekter

Langsiktig gjeld (fratrasket pensjonsforpliktelser) er gjeld som er tatt opp til investeringer etter kommuneloven § 50. Dette vil også omfatte sertifikatlån når disse har finansiert investeringer i bygg, anlegg og andre varige driftsmidler. Indikatoren gir uttrykk for kommunens utestående, brutto låneopptak.

I tillegg til å benytte langsiktig gjeld i prosent av driftsinntektene som nøkkeltall, velges det også å se på lånegjelden som betjenes av frie inntekter (skatt og rammetilskudd). Langsiktig gjeld inkluderer startlån, lån som staten betjener i forbindelse med eldre- og psykiatriplanen, lån med rentekompensasjon til skolebygg og svømmehaller samt lån som betjenes av gebyrinntekter i VAR-sektoren. Lån som betjenes av frie inntekter viser det låneopptaket kommunen selv må finansiere ved hjelp av frie inntekter, og det er utviklingen i denne lånegjelden som er kritisk med hensyn til kommunens framtidige handlingsrom.

Tabellen under viser utviklingen i langsiktig gjeld i prosent av driftsinntektene og lånegjeld som betjenes av frie inntekter i perioden 2014-2018.

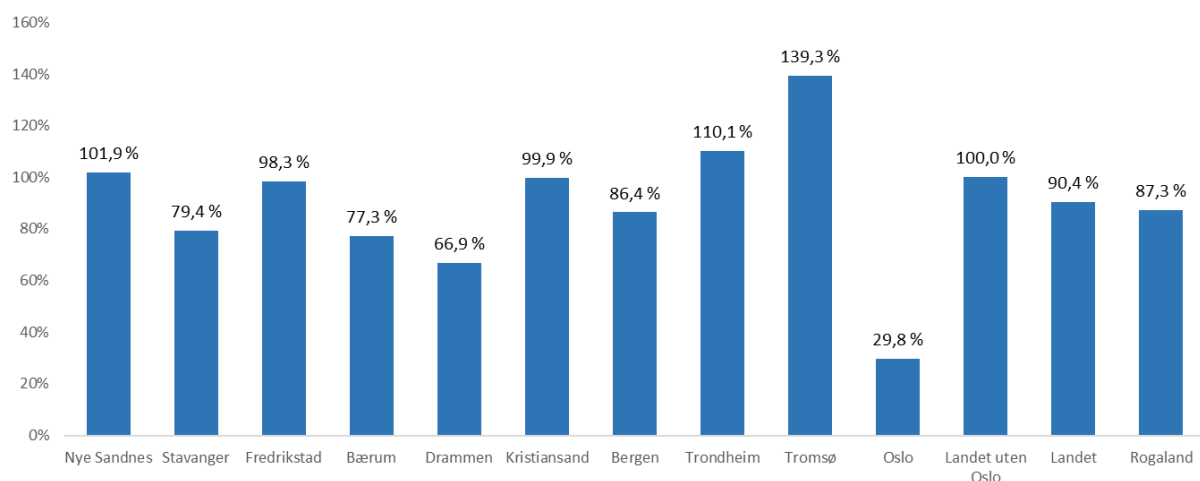
Tusen kr

Nye Sandnes	2014	2015	2016	2017	2018
Langsiktig lånegjeld eksklusiv pensjonsforpliktelser	4 374 835	4 523 916	5 306 192	5 703 461	6 052 493
Lånegjeld som betjenes av frie inntekter	2 445 881	2 553 753	3 091 894	3 096 087	3 243 168
Langsiktig lånegjeld i % av driftsinntektene	91,4 %	89,8 %	100,4 %	101,1 %	101,9 %
Lånegjeld som betjenes av frie inntekter	69,7 %	69,1 %	79,0 %	76,6 %	77,1 %

Som tabellen viser har langsiktig lånegjeld i prosent av driftsinntektene økt fra 91,4 prosent i 2014 til 101,9 prosent i 2018, og lånegjelden som betjenes av frie inntekter har økt fra 69,7 prosent i 2014 til 77,1 prosent i 2018. I framlagt økonomiplan 2020-2023 vil langsiktig lånegjeld i prosent av driftsinntektene utgjøre 133,8 prosent i 2023, og lånegjeld som betjenes av frie inntekter vil tilsvarende utgjøre 105,5 prosent. Nøkkeltallene vil i 2023 dermed overstige måltallene på 110 prosent (langsiktig lånegjeld i prosent av driftsinntektene) og 90 prosent (lånegjelden som betjenes av frie inntekter).

Som figuren under viser er det store variasjoner blant ASSS-kommunene når det kommer til langsiktig gjeld (fratrullet pensjonsforpliktelser) i prosent av driftsinntektene (bykassetall). Snittet blant ASSS-kommunene eksklusiv Oslo var i 2018 på 95,5 prosent. Som en ser ligger Sandnes over snittet blant ASSS-kommunene, og også over snittet for landet (90,4 prosent) og i Rogaland (87,3 prosent).

Langsiktig gjeld i prosent av driftsinntektene i 2018

Sandnes kommune har høy gjeld og lav vekst i frie inntekter i årene framover. Framtidig investeringsnivå bør derfor holdes på et lavere nivå enn det en ser i dag for at langsiktig lånegjeld ikke øker betydelig i årene framover. De langsiktige målene på nøkkeltallene settes derfor lavere enn det prognosen viser i 2023.

Nøkkeltallet langsiktig lånegjeld (fratrullet pensjonsforpliktelser) skal ikke overstige 110 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.

Nøkkeltallet lånegjeld som betjenes av frie inntekter skal ikke overstige 90 prosent av kommunens frie inntekter.

Sertifikatlån i prosent av langsiktig gjeld (fratrullet pensjonsforpliktelser)

Sertifikatlån er kortsiktige lån med løpetid på inntil tolv måneder. Det betales ikke avdrag i løpetiden, og ved lånets utløp må låntaker enten nedbetale eller fornye avtalen. Variabelen angir hvor stor del av kommunens langsiktige gjeld som er sertifikatlån og gir uttrykk for i hvilken grad kommunen går i sertifikatmarkedet når den skal ta opp lån. Ettersom kommunen ved kortsiktig finansiering jevnlig må rullere lånene, kan kortsiktig finansiering innebære at kommunene påtar seg en ekstra refinansieringsrisiko i forhold til å ta opp lån med lenger løpetid. Når sertifikatgjelden som andel av langsiktig gjeld ses sammen med indikatoren for langsiktig gjeld og lån som betjenes av frie inntekter, kan den også gi uttrykk for hvor stor sertifikatgjelden er i forhold til kommunens driftsinntekter. Dette kan ses opp mot indikatoren for kommunens arbeidskapital for å kunne gi uttrykk for hvilken refinansieringsrisiko kommunen har påtatt seg.

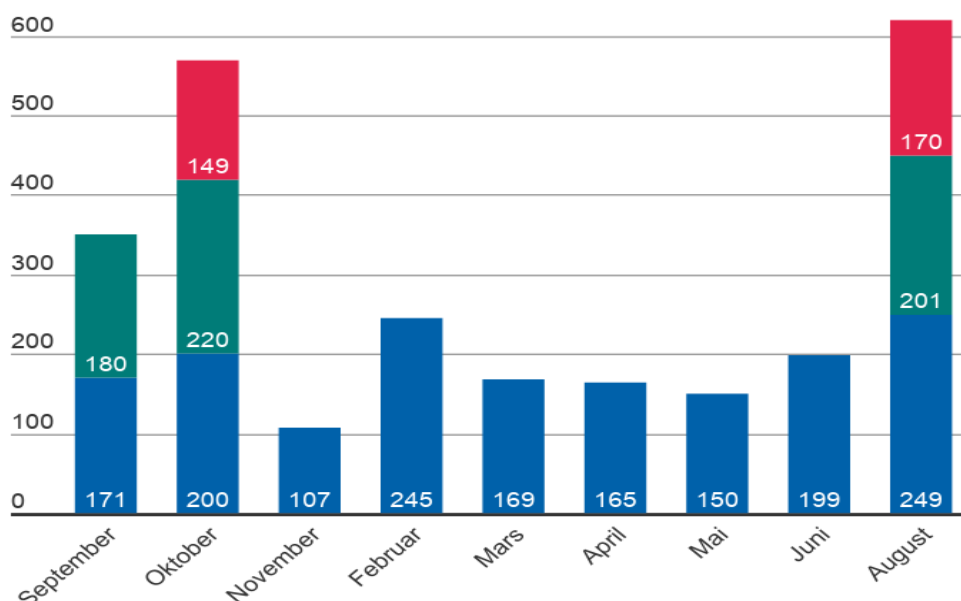
Tusen kr					
Nye Sandnes	2014	2015	2016	2017	2018
Sertifikatlån	3 422 000	3 483 000	2 904 000	2 714 000	2 925 000
Langsiktig lånegjeld ekskl pensjonsforpliktelser	4 374 835	4 523 916	5 306 192	5 703 461	6 052 493
Nøkkeltall	78,2 %	77,0 %	54,7 %	47,6 %	48,3 %

Per 31. desember 2018 hadde Nye Sandnes kommune kr 2,9 milliarder i sertifikatlån. Dette utgjorde 48,3 prosent av langsiktig gjeld fratrullet pensjonsforpliktelser.

Ved å være i sertifikatmarkedet vil kommunen være utsatt for refinansieringsrisiko. Refinansieringsrisiko omhandler faren for at kommunen får problemer med å refinansiere gjeld, og problemet kan oppstå dersom noe uventet skjer i markedet. Dette kan medføre mangel på likviditet i markedet og kommunen kan dermed få problemer med å ta opp nye eller refinansiere lån. Risikoen anses som lav, da kommuner vurderes som særdeles sikre låntakere. Kommunen kan derimot utsettes for økte marginpåslag i markedet slik en så høsten 2015.

Kommunen styrer sin gjeldsforvaltning etter flere momenter som er med på å redusere denne risikoen. Ett enkelt sertifikatlån skal ikke være større enn kr 300 millioner. Kommunen har god likviditet på bankkonto (og tilfredsstillende arbeidskapital) til å kunne dekke forfall på lån på kort sikt, slik at man har anledning til å la være å refinansiere lån ved økte marginpåslag på renten. En annen viktig faktor for å redusere refinansieringsrisikoen er å spre låneforfallene utover de neste 12 månedene. Figuren under viser sertifikatlånenes forfallstruktur de neste 12 månedene (per andre tertial 2019). Lånenes forfall er spredt utover flere måneder. Kommunen prøver å unngå å ha lån til forfall mot slutten av året, da man historisk har sett økte marginpåslag i markedet på denne tiden.

Forfall sertifikatlån neste 12 måneder

Kommunes overordnede strategi er å ha lav finansiell risiko og høy likviditet. Kommunens finansportefølje (rentebærende eiendeler og gjeld) skal forvaltes som en helhet hvor en søker å oppnå lavest mulig netto finansutgifter samt best mulig avkastning innenfor akseptabel risiko. Gunstige betingelser i sertifikatmarkedet sammenlignet med langsiktige fastrenteavtaler, kombinert med lav refinansieringsrisiko tilsier at kommunen bør ha en viss andel gjeld plassert i sertifikatmarkedet. Det foreslås derfor at nøkkeltallet andel sertifikatlån settes til under 70 prosent av langsiktig gjeld fratrasket pensjonsforpliktelser. Nøkkeltallet bør sees i sammenheng med nøkkeltallet netto renteeksponering (se avsnitt under).

Nøkkeltallet andel sertifikatlån settes til under 70 prosent av langsiktig gjeld (fratrasket pensjonsforpliktelser).

Netto lån med renteeksponering i prosent av driftsinntektene

Netto renteeksponering tar utgangspunkt i kommunenes langsiktige gjeld. Kommuner har både store passiva (gjeld) og store aktiva (fordringer og likviditet), og langsiktig gjeld gir i seg selv ikke uten videre et riktig bilde av gjeldsbyrden. Deler av gjelden vil være knyttet til forhold som ikke, eller bare delvis, belaster kommuneøkonomien. Kommunene har utlån til andre, og staten dekker renteutgifter på investeringer foretatt innen rentekompensasjonsordningene for skoler, sykehjem og kirkebygg. Innen selvkostregulerte tjenester blir renter og avdrag dekket gjennom gebyrene fra innbyggerne. I tillegg har kommunene likviditet (bankinnskudd og eventuelle plasseringer i sertifikater og obligasjoner), der effekten av en renteendring vil være den motsatte av effekten på gjeldssiden. Ved å korrigere for disse forholdene lages en indikator som i større grad gir uttrykk for hvor eksponert kommunen er for en endring i rentenivået.

Tabellen under viser kommunens renterisiko i perioden 2014-2018.

Nye Sandnes	2014	2015	2016	2017	2018
Brutto rentebærende gjeld	4 374 835	4 517 412	5 298 691	5 703 461	6 052 493
Rentebærende eiendeler:					
Ansvarlig lån i Lyse	468 744	449 213	429 682	410 151	390 620
Ansvarlig lån i Sandnes tomteselskap KF	117 001	112 668	108 335	104 002	99 669
Startlån - videre utlån	806 492	837 656	919 843	1 067 278	1 216 353
Bankinnskudd	1 105 428	991 123	1 384 408	1 559 956	1 202 744
Sum rentebærende eiendeler	2 497 664	2 390 659	2 842 267	3 141 387	2 909 386
	-	-	-	-	-
Netto rentebærende gjeld	1 877 171	2 126 753	2 456 424	2 562 074	3 143 107
	-	-	-	-	-
Rentekompensasjon Husbanken	381 362	354 507	327 652	300 796	274 014
Lån finansiert av VAR-gebyr	741 100	778 000	877 300	946 300	1 035 300
Lån som betjenes av Brann IKS	-	-	-	293 000	283 000
Lån med fastrente	23 778	62 982	1 324 800	1 532 700	1 568 628
Andel lån med renterisiko	730 930	931 264	-73 328	-510 722	-17 835
Brutto driftsinntekter	4 787 503	5 040 211	5 282 707	5 631 578	5 938 470
Nøkkeltall	15,3 %	18,5 %	-1,4 %	-9,1 %	-0,3 %

Som det framkommer av tabellen over, overstiger i utgangspunktet rentebærende gjeld rentebærende eiendeler med kr 3,1 milliarder per 31. desember 2018. I all hovedsak er kommunens rentebærende eiendeler plassert til flytende rente. Låneopptak er derfor også i stor grad tatt opp til flytende rente. Kommunen mottar rentekompensasjon fra Husbanken på enkelte lån, og kommunen har dermed ikke renterisiko på disse lånene. Bykassen har heller ikke renterisiko på lån som betjenes av andre.

Som tabellen viser er andel lån med renterisiko svært lav og utslagene av en renteendring vil derfor være liten.

Rettesnor for styring av gjeldsporteføljen skal være å optimalisere låneopptak og rentebindingsperiode i forhold til oppfatning om framtidig renteutvikling og innenfor et akseptabelt risikonivå, gitt et ønske om forutsigbarhet i lånekostnadene. Det vil dermed være lite hensiktsmessig å sette mål om andel lån med renterisiko lik null. Det foreslås derfor at netto renteeksponering ikke skal overstige 20 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.

Nøkkeltallet netto lån med renteeksponering skal ikke overstige 20 prosent av kommunens brutto driftsinntekter.

I tabellen under er nøkkeltall med foreslåtte måltall oppsummert:

Nøkkeltall	Mål
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene	>1,5%
Disposisjonsfond + mindreforbruk i prosent av driftsinntektene	>7%
Arbeidskapital i prosent av driftsinntektene	10-15 %
Langsiktig lånegjeld i prosent av driftsinntektene	<110%
Lån som betjenes av frie inntekter	<90%
Sertifikatlån i prosent av langsiktig gjeld	<70%
Netto lån med renteeksponering i prosent av driftsinntektene	<20 %

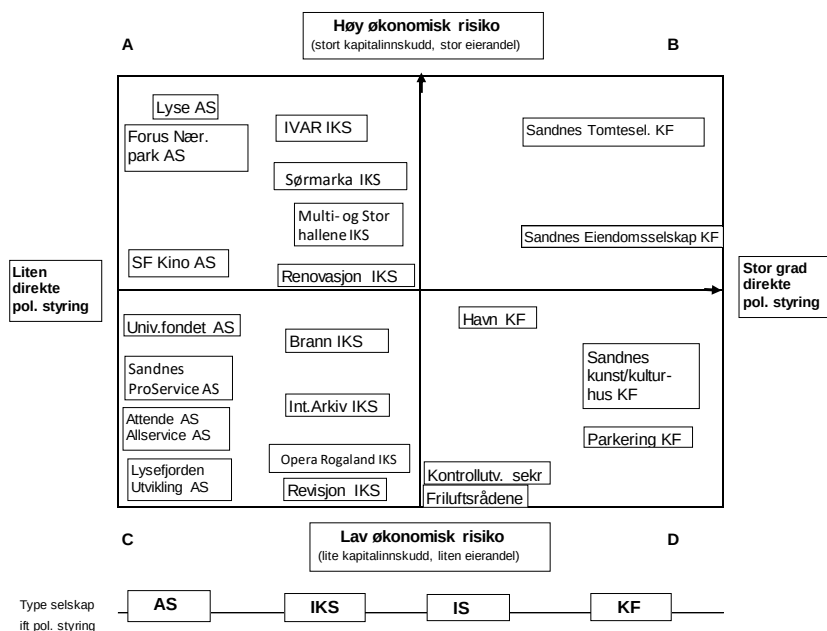
Risikoanalyse for selskaper kommunen har eierskap i

Introduksjon

I tillegg til virksomheten som er organisert i de fem kommunale foretakene (KF) i 2019, har Sandnes kommune eierskap i åtte interkommunale selskaper (IKS), tre interkommunale samarbeid (IS) og tretten aksjeselskap (AS).³ Kommunens eierandel, grad av politisk styring og økonomisk risiko varierer mellom de ulike selskapene og selskapstypene. I 2019 er det vedtatt at tre kommunale foretak skal avvikles⁴ 31 desember 2019. Virksomhetene skal fortsette som del av linjeorganisasjonen. Med etableringen av nye Sandnes kommune fra 1. januar 2020 vil omfanget av selskaper øke. Forsand og Sandnes kommune sine eierskap i selskaper vil utgjøre samlet eierskapsportefølje i den nye kommunen. Ny eierpolitisk strategi utarbeides i 2020 for nye Sandnes jfr § 26-1 i ny kommunelov.

For å anskueliggjøre økonomisk risiko og grad av politisk styring er selskapene grovt vurdert og innplassert i fire grupper hvor:

- A. Er høy grad av økonomisk risiko – liten grad direkte politisk styring
- B. Er høy grad av økonomisk risiko – stor grad av politisk styring
- C. Er lav økonomisk risiko – liten direkte politisk styring
- D. Er lav økonomisk risiko – stor grad av politisk styring

³ Aksjene i Nord Jæren Bompengeselskap AS er solgt til SørVest Bompengeselskap AS, nå Ferde AS, i samsvar med Stortingsvedtak om fusjoner til et fåtall store regionale bompengeselskaper Bsak 199/17. Måltidets Hus AS ble avviklet, ekstraordinær generalforsamling 2017. Ruten Parkering AS er avviklet Bsak 41/18.

⁴ Sandnes Parkering KF, Sandnes Eiendomsselskap KF og Sandnes kunst- og kulturhus KF.

Som det kommer frem av figuren over, følger det ulik grad av økonomisk risiko og grad av politisk styring for de ulike selskapene. De ulike selskapsformene, samt selskapenes virksomhetsområder, er med på å fastsette dette. Når det gjelder risiko, er ikke kommunens risiko begrenset kun til den økonomiske risikoen. Det finnes også andre risikoelementer, som for eksempel risikoen for tap av tingsinnskudd/produksjonsmidler, produksjon av samfunnsutviklertjenester og omdømme. Nedenfor gis nærmere informasjon og vurderinger av risikomomenter kommunen står ovenfor. Tallene som presenteres er fra avlagte regnskaper for regnskapsåret 2018.

Interkommunale selskap

IKS

IKS er egne rettssubjekt. Et særtrekk ved selskapsformen er at hver deltakerkommune har et ubegrenset ansvar (pro rata-ansvar) for selskapets samlede forpliktelser. Sandnes kommune sin eierandel i det enkelte IKS-et er bestemmende for omfanget av kommunens ubegrensede ansvar.

Ettersom kommunen har et pro rata-ansvar, er kommunen ansvarlig for selskapets gjeld i samsvar med eierbrøken. Kommunens totale potensielle risiko angående gjeld, tilsvarer dermed kommunens prosentvise eierandel av lånerammen. Det følger derfor av selskapsavtalene at et IKS ikke kan ta opp lån med mindre det er fastsatt en låneramme i selskapsavtalen. Dersom et IKS avvikes er deltakerkommunene ansvarlig for alle selskapets forpliktelser i inntil tre år etter avviklingstids-punktet.

Andre økonomiske risikoaspekter kommunen kan ha ovenfor IKS-ene er knyttet til tap av eventuell innskutt kapital, tingsinnskudd i form av anlegg/utstyr/bygg, samt tap av utbetalt årlig driftstilskudd fra eierkommunen til selskapet. Selskapsavtale og/eller eierstrategi kan også fastsette utbyttestrategi ovenfor selskapet. I tabellen under framkommer kommunens eierandel i IKS-ene, kapital- og tingsinnskudd, årets driftstilskudd til selskapene og utbetalt utbytte til eierkommunene i 2018.

Selskap (beløp i 1000 kr)	Eierandel	Kapitalinnskudd	Tingsinnskudd	Driftstilskudd	Utbetalt utbytte 2018
Rogaland brann og redning IKS ¹⁾	25,42 %	1 205	6 030	59 310	
Rogaland Revisjon ²⁾	15,97 %	1 418		Tjenestekjøp	
IVAR IKS	21,97%	5 540		Kjøp VA	
Interkommunalt Arkiv IKA IKS ³⁾	18,97 %	-		1 164	
IKS Renovasjonen	50,00 %	600		Tjenestekjøp	1 000
Opera Rogaland IKS	50,00 %	400		650	
Sørmarka Flerbrukshall IKS ⁴⁾	30,76%	141		5 492	
Multihallen og Storhallen IKS ⁴⁾	30,76%	195		5 637	
Sum		9 499	6 030	72 253	1 000

- 1) Eierbrøk i Rogaland brann og redning IKS justeres årlig i henhold til folketall fram mot 2022, deretter blir eierbrøk fastsatt utfra folketall.
- 2) Eierbrøk Rogaland Revisjon IKS justert i Bsak 17/17 ved opptak av Suldal kommune fra 01.01.2017 som ny eier.
- 3) Eierbrøk IKA IKS justert Bsak 158/17 ved opptak av Haugesund kommune og fylkeskommunen som nye eiere.
- 4) Fra og med 01.01.2018 ble eierandelene i begge IKS-ene endret til 30,76 prosent, Bsak 72/18 om bygging av Sola Arena og at Sola kommune gikk inn som eier i begge IKSene.

Som det framkommer av tabellen over har kommunene skutt inn totalt kr 9,5 millioner i IKS-ene. Kommunen har kun foretatt tingsinnskudd i Rogaland brann og redning IKS. I 2018 ble det gitt driftstilskudd til Rogaland brann og redning IKS, IKA IKS, Opera Rogaland IKS, Sørmarka Flerbrukshall IKS og Multihallen og Storhallen IKS på til sammen kr 72,3 millioner, en økning på kr 4,4 millioner fra 2017. Kommunen mottok utbytte på kr 1 million i 2018 fra IKS Renovasjonen. Det er samme nivå som i 2017.

Dersom det skulle skje noe med selskapene har kommunen økonomisk risiko knyttet til faren for tap av kapital- og tingsinnskudd, samt utbytte som presentert i tabellen over. Den største økonomiske risikoen for kommunen knytter seg imidlertid til selskapenes forpliktelser. Per 31. Desember 2018 framkommer følgende oversikt for Sandnes sitt eierskap i IKS-ene:

Selskap / (beløp i 1000 kr)	Garantiansvar per 31.12.2018	Pro-rata ansvar per 31.12.2018	Total låneramme for IKSet	Totalt potensielt tap, Sandnes	Resultat 2018	Sum egenkapital 2018
Rogaland brann og redning IKS	826	15 999	25 000	28 763	-1 224	79 994
Rogaland Revisjon		3 471	4 000	5 528	232	4 759
IVAR IKS ³⁾	826 573	919 280	5 000 000	1 196 784	12 100	181 737
Interkommunalt Arkiv IKA IKS		3 051	1 000	3 233	-150	4 458
IKS Renovasjonen		59 010	25 000	72 110	6 840	56 670
Opera Rogaland IKS		65	1 000	1 579	-882	1 359
Sørmarka Flerbrukshall IKS ^{1), 2)}	66 063	78 304	411 700	139 022	-2 140	3 305
Multihallen og Storhallen IKS ¹⁾	29 818	30 557	206 000	64 300	946	7 021
Sum	923 280	1 109 738	5 673 700	1 511 319	15 722	339 303

1) Folkehallene mottar årlig kapitaltilskudd fra eierkommunene for oppføring av hallene. Selskapene har balanseført både langsiktig gjeld (lån) og utsatt inntektsføring under langsiktig gjeld. Samtidig er utestående lånebeløp ført som kortsiktig fordring på eierkommune under omløpsmidlene. Utsatt inntektsføring er trukket ut av tallene i analysen (her kr 194,7 millioner for Sørmarka Flerbrukshall IKS og kr 162,8 millioner for Multihallen og Storhallen IKS).

2) Eierkommunens vedtak om oppføring av Sola Arena i regi av Sørmarka Flerbrukshall IKS betyr at selskapets låneramme fra 01.01.2018 ble økt til kr 411,7 millioner. Med justert eierbrøk er Sandnes sin andel 30,76 prosent (kr 126,6 millioner ved fullt låneopptrekk).

3) IVAR IKS avlegger konsernregnskap. Selskapet har et 100% datterselskap og aksjer i 6 tilknyttede selskaper. Årsresultat for morselskapet 2018 var overskudd på kr 1,005 millioner og sum egenkapital utgjorde kr 174,4 millioner. IVAR IKS har fremmet søknad om økt låneramme i 2019 til kr 7 milliarder. Endringen krever godkjenning av samtlige eierkommuner i saken som skal behandles høsten 2019.

Som det framkommer i tabellen over har kommunen påtatt seg et betydelig økonomisk ansvar ved eierskapet i IKS-ene. Størst er pro rata-ansvaret overfor IVAR IKS som utgjør kr 919 millioner. IVAR IKS har en total låneramme på kr 5 milliarder, som betyr at kommunens økonomiske ansvar kan komme opp i over kr 1,1 milliard ved fullt låneopptak jamfør selskapsavtalen. Tjenestene kommunen kjøper fra IVAR IKS er finansiert gjennom

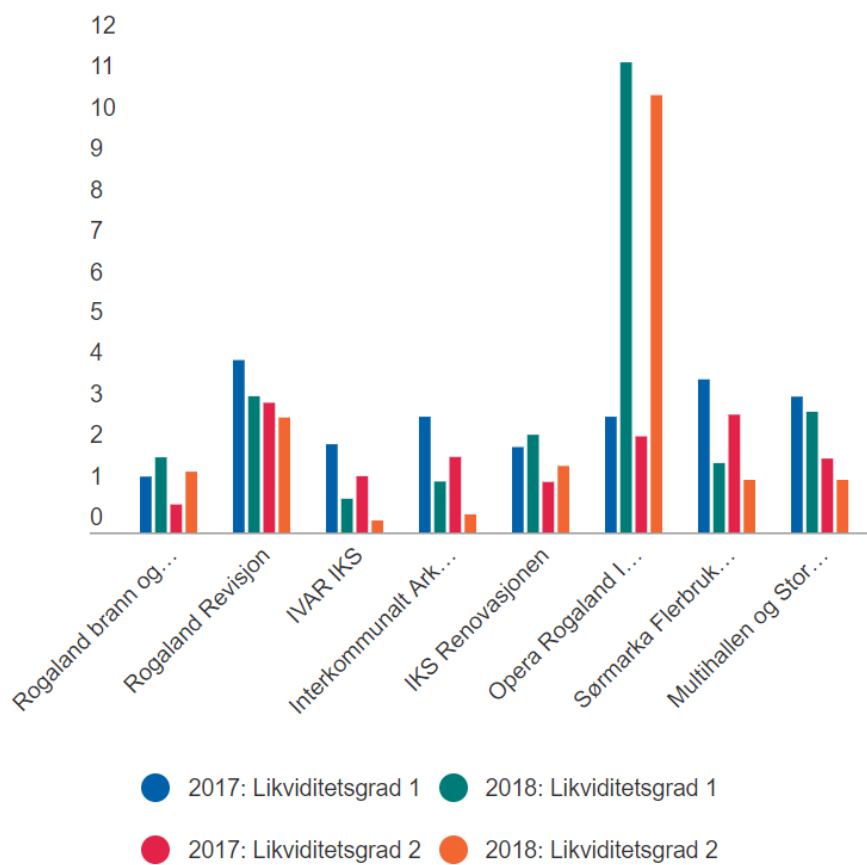
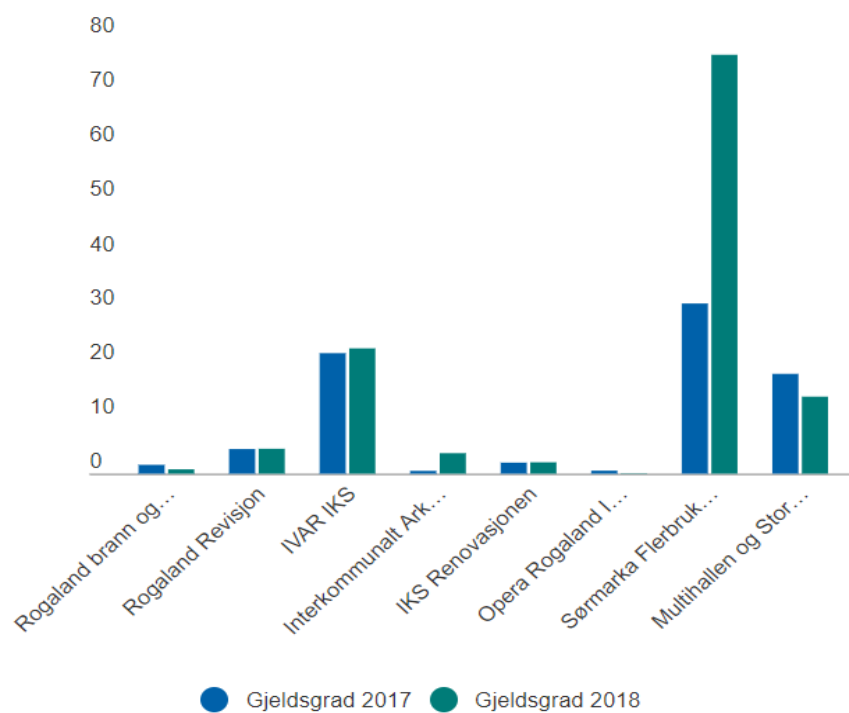
selvkostgebyrene. Det betyr at økonomisk risiko også knytter seg direkte til gebyrene fra kommunen og til innbyggere og næringsliv. Sørmarka Flerbrukshall IKS bærer finansiell risiko knyttet til over kr 400 millioner i låneramme som konkret gjelder oppføringen av Sørmarka Arena og den nye sykkelvelodromen Sola Arena. Sola Arena er under oppføring og byggelån skal konverteres til langsiktig lån. IKS-et hadde negativt årsresultat i 2018 og det har således ikke blitt bygd opp ny fri egenkapital i 2018. Eierkommunene yter både samlet årlig tilskudd til selskapet, hvor en andel dekker kapitalutgiftene i samsvar med låneopptak.

Kommunens pro rata-ansvar er beregnet med kommunens eierandel som andel av selskapenes totale forpliktelser (kortsiktig og langsiktig gjeld) ved utgangen av 2018. Faktoren «totalt potensielt tap» viser kommunens totale økonomiske risiko i form av selskapets forpliktelser (pro rata-ansvar) og forutsatt at selskapet har benyttet hele lånerammen. I tillegg inkluderer den innskutt kapital og tingsinnskudd. Ved beregning av totalt potensielt tap, er eventuell gjeld selskapene måtte ha trukket fra i faktoren pro rata-ansvar, ettersom den økonomiske risikoen knyttet til gjeld framkommer i form av lånerammen ved beregning av totalt potensielt tap. «Total låneramme» er selskapets totale låneramme. I beregningen av «totalt potensielt tap» er den delen av lånerammen Sandes kommune kan bli ansvarlig for (eierbrøk) benyttet.

Kommunen har høy økonomisk risiko knyttet til IKS-ene. «Totalt potensielt tap» utgjør kr 1 511 millioner. Økning fra 2017 utgjør om lag kr 102 millioner for Sandnes kommune.

For å få et bedre bilde av selskapenes økonomiske stilling og risikoen i denne delen av kommunens eierskapsportefølje fremstilles nøkkeltallene gjeldsgrad, likviditetsgrad 1 og likviditetsgrad 2 i figurene under. Gjeldsgrad viser selskapets gjeld i forhold til egenkapital. Jo mindre dette tallet er, desto mer solid er selskapet. Likviditetsgrad forteller oss om selskapenes evne til å dekke sine kortsiktige forpliktelser. Likviditetsgrad 1 er forholdet mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld. Omløpsmidlene bør derfor være større enn den kortsiktige gjelden. Normtallet på god likviditetsgrad 1 er satt til 2. Likviditetsgrad 2 består av de mest likvide omløpsmidlene (kasse og bank) sett i forhold til kortsiktig gjeld. Normen for god likviditetsgrad 2 er at de mest likvide omløpsmidlene bør være minst like store som kortsiktig gjeld, altså 1. Alle tre nøkkeltallene er mål på soliditet, og de kan derfor ses på i tilknytning til hverandre.

Figurene under illustrerer gjeldsgrad og likviditetsgrad 1 og 2 i IKS-ene for årene 2017 og 2018. At noen av selskapene har høy gjeldsgrad trenger ikke være negativt isolert sett, ettersom formålet med eierskapet i seg selv nødvendigvis ikke er at selskapene skal kunne betale ut utbytte til eierne, men operere med en god og effektiv drift innenfor sitt virksomhetsområde. Det kan likevel være nyttig å følge med på utviklingen i nøkkeltallet.

Endringene i nøkkeltallene fra 2017 til 2018 har vært forholdsvis små for de fleste selskapene med unntak av for Sørmarka Flerbrukshall og Opera Rogaland IKS.

Selskapene Rogaland brann og redning IKS, Renovasjonen IKS og Opera Rogaland IKS har en gjeldsgrad i 2018 som er under eller lik to. Disse selskapene anses derfor å ha lav gjeldsgrad og god soliditet. Forklaringer ligger i at blant annet Renovasjonen IKS benytter leasing i stedet for kjøp av biler/utstyr. I Rogaland brann og redning IKS eies samtlige brannstasjoner av kommunene og selskapet betaler husleie (drift) for disse. Lånerammene for disse to IKS-ene er derfor satt lavt i selskapsavtalene. Opera Rogaland IKS har ikke langsiktig gjeld og den kortsiktige gjelden er lav.

Renovasjonen IKS og Opera Rogaland IKS har i tillegg likviditetsgrad 1 og 2 som ligger over normaltallene for god likviditetsgrad. Økningen fra 2017 i Opera IKS sine likviditetsgrader kommer i hovedsak av at selskapets kortsiktige gjeld kraftig redusert. Rogaland brann og redning IKS har likviditetsgrad 2 over normtall, men en likviditetsgrad 1 som er noe under normtallet for god likviditetsgrad. Til gjengjeld har selskapet høy egenkapital på om lag kr 80 millioner. Risiko knyttet til disse selskapene vurderes som lav.

Rogaland Revisjon IKS har en gjeldsgrad på 4,6, noe som i utgangspunktet anses å være høyt. Selskapet har derimot ingen gjeld til kredittinstitusjoner. Årsaken til at gjeldsgraden slår ut som høy er at selskapet har høye pensjonsforpliktelser (avsetning under langsiktig gjeld). Begge likviditetsgradene i selskapet er svært gode. Soliditeten anses derfor å være god, og risikoen knyttet til selskapet liten.

IVAR IKS har en svært høy gjeldsgrad på 23 i 2018. Årsaken er høy gjeld til kredittinstitusjoner med kr 3,76 milliarder, blant annet som følge av store investeringer i hovedinfrastrukturen. Likviditetsgrad 1 og 2 er begge under normtall. Sikkerheten for gjelden ligger i balanseførte selvkostfond og opptjent egenkapital, samt at virksomheten i hovedsak er gebyrfinansiert. Selskapet hadde også positivt årsresultat i 2018. Soliditeten anses derfor å være tilfredsstillende.

Interkommunalt Arkiv (IKA) IKS har gjeldsgrad på 3,7. Dette anses som noe høyt. Likviditetsgrad 1 og 2 er også noe under normtallet. Sammenlignet med 2017 er soliditeten i selskapet svekket. IKA IKS flyttet til nytt bygg i 2017 og det er i hovedsak høyere kostnader knyttet til leie av lokaler og bruk av opptjent egenkapital til anskaffelser i relokaliseringen som har påvirket utviklingene i nøkkeltallene.

Sørmarka Flerbrukshall IKS og Multihallen og Storhallen IKS har begge høye gjeldsgrader på henholdsvis 77 og 14 i 2018. Som nevnt tidligere mottar de to IKS-ene kapitaltilskudd fra eierkommunene som dekker kapitalutgiftene på lånene for oppføring av hallene. Selskapene har lån i kommunalbanken med flytende rente og 50 prosent av lånene er sikret via renteswap i Nordea. Høy gjeld til kredittinstitusjoner for oppføring av hallene, samtidig som den opptjente egenkapitalen er lav er årsakene til utviklingen av nøkkeltallene. Sørmarka flerbrukshall IKS fikk et regnskapsmessig underskudd, mens Multihallen og Storhallen IKS fikk et regnskapsmessig overskudd i 2018. Årsresultat ble ført mot selskapenes egenkapital etter anbefaling fra revisor. Begge IKS-ene mottar tilskudd fra eierkommunene til både drifts- og finanskostnader.

Oppsummering IKS

Det følger av selskapsformen IKS at eiernes risiko er høy da kommunen står pro rata-ansvarlig for selskapets totale forpliktelser i samsvar med eierbrøk. Sandnes kommune er i flere av selskapene nest største eier, da eierbrøk ofte er folketallsbasert. Vesentlige eierkrav til IKS-ene er derfor at det er utarbeidet og benyttes et finansreglement i selskapene, samt at det foreligger klare prosedyrer for risikovurderinger før større investeringsbeslutninger tas. Selskapskontroll er verktøyet kommunen kan benytte til å forbedre og målrette eierkravene overfor de interkommunale selskapene. Dette innebærer blant annet å kontrollere at de som utøver kommunens eierinteresser gjør dette i samsvar med lover, forskrifter, bystyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring. IVAR IKS har for eksempel implementert finansreglement som del av oppfølgingen av selskapskontrollen. Dette for å regulere selskapets risikoeksponering og å sikre gode rutiner for finansforvaltningen.

Sørmarka flerbrukshall IKS og Multihallen og Storhallen IKS er selskaper hvor risiko- og finansstyring blir prioriterte tema i arbeidet med eierstrategi når Sola Arena nå innarbeides i IKS-et. I tillegg er det nødvendig å ta aktivt grep om finansforvaltningen i selskapene for å dempe den økonomiske risikoen. Med anleggsverdier opp mot kr 0,5 milliard (når Sola Arena er ferdigstilt i 2020), som i stor grad er lånefinansiert, øker nødvendigheten av god finansiell styring i disse to IKS-ene. Eierkommunene yter årlige tilskudd til å dekke drift, renter og avdrag på lån, og aktiv styring av driftskostnader og finansiell struktur har dermed direkte konsekvens for tilskuddet.

Rogaland brann og redning IKS er det IKS-et hvor årlig driftstilskudd er størst. Med gjennomføring av ny brannstasjonsstruktur vil tilskuddet måtte påregnes å øke betydelig framover. Økonomisk risiko kan dempes ved å utforme funksjonskrav for nye stasjoner, bruke revidert dimensjonerings-forskrift proaktivt samt ta et aktivt eiergrep med virkninger og handlingsrom som ny beredskapsplan (nytt krav) gir. Det er gjennomført selskapskontroll og tiltaksplan er iverksatt i 2018. Det er iverksatt flere interne styringsmessige forbedringstiltak i tillegg til omstillingsprosjekter. Eierkommunene må framover følge opp tiltakene fra kontrollen og derigjennom medvirke til å begrense utgiftsveksten, men også være pådriver for omstilling og utvikling i samsvar med lovkrav og statlige rammer.

Den samlede risikoen som knytter seg til IKS-ene gjør det nødvendig å sette klare krav til risikostyring i selskapene framover gjennom oppdateringer av de enkelte eierspesifikke eierstrategiene. Av dette følger også klare eierkrav til rutiner for finansiell styring og risikovurderinger i forbindelse med investeringer overfor IKS-ene.

Aksjeselskap

AS

Aksjeselskap er egne rettssubjekt. I et AS hefter eierne kun for innskutt aksjekapital. Økonomisk risiko i forhold til eierandel i AS-et er dermed direkte knyttet til verdien av aksjekapitalen som kommunen har skutt inn. Verdien av aksjekapitalen kan imidlertid være betydelig høyere enn innskutt kapital (eksempelvis Lyse AS), og størrelsen på et eventuelt tap kan dermed bli betydelig større enn den innskutte kapitalen. Kommunen vil i enkelte tilfeller kunne få et personlig og direkte ansvar for selskapsforpliktelsene til et kommunalt eid aksjeselskap. Et slikt ansvar oppstår dersom kommunen har stilt en egen garanti overfor selskapskreditorene. Andre risikomomenter knytter seg til selskapenes utbyttestrategi, kapital- og tingsinnskudd, makroøkonomiske- og markedsmessige forhold samt skatte- og avgiftsmessige forhold i tillegg til reglene om ulovlig offentlig støtte.

Selskap (beløp i 1000 kr)	Eierandel	Kapital innskudd (bokført verdi)	Tingsinnskudd	Driftstilskudd	Garanti ansvar	Utbetalt utbytte 2018	Resultat 2018	Sum egenkapital 2018
Sandnes Pro-Service AS	83,33 %	100				Forbud jf. lov	1 957	46 800
Allservice AS	9,97%	295				Forbud jf. lov	566	4700
Attende AS	14,60 %	224				Forbud jf. lov	-2 978	
Lyse AS	19,53 %	197 064				97 655	1 148 000	5 491 000
Lysefjorden Utvikling AS	1,60 %	50					93	1 700
Forus Næringspark AS	49,00 %	7 400			44 000		-14 677	450 500
Universitetsfondet i Rogaland AS	13,60 %	500				Forbud jf. vedtekter	-9 324	43 500
ODEON Stavanger/Sandnes AS	17,85 %	3 571				1 464	8 577	18 770
Sum		209 204			44 000	99 119	1 132 214	6 056 970

Som det framkommer av tabellen over har kommunen foretatt kapitalinnskudd på til sammen kr 209,2 millioner i AS-ene. Kommunen mottok i 2018 totalt kr 99 millioner i utbytte fra to av AS-ene. Dette er en reduksjon på kr 17,5 millioner fra 2017. Årsaken er at utbytteutbetaling på kr 20 millioner i Forus Næringspark AS i 2017 var siste av to utbetalinger. Ny vurdering av utbytte kan først skje om 10 år i selskapet.

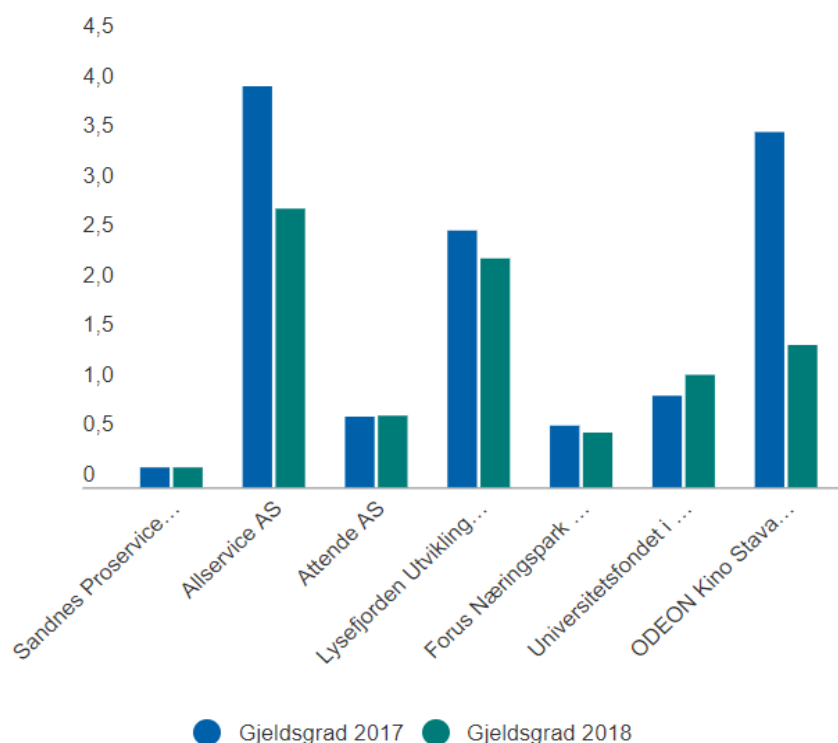
Utbytterne skal regnskapsføres i driftsregnskapet. Utbetalt utbytte fra AS-ene er et vesentlig bidrag til kommunens netto driftsresultat. Sandnes kommune hadde i 2018 netto finansinntekt på eksterne finanstransaksjoner på kr 95,2 millioner. Uten utbytterne ville kommunen hatt netto finansutgift på eksterne finanstransaksjoner på kr 3,9 millioner og følgelig et svekket regnskapsmessig resultat. Utbytterne i 2018 hadde en resultateffekt som var 0,7 millioner høyere enn 2017. Et sentralt risikomoment for eierkommune er derfor

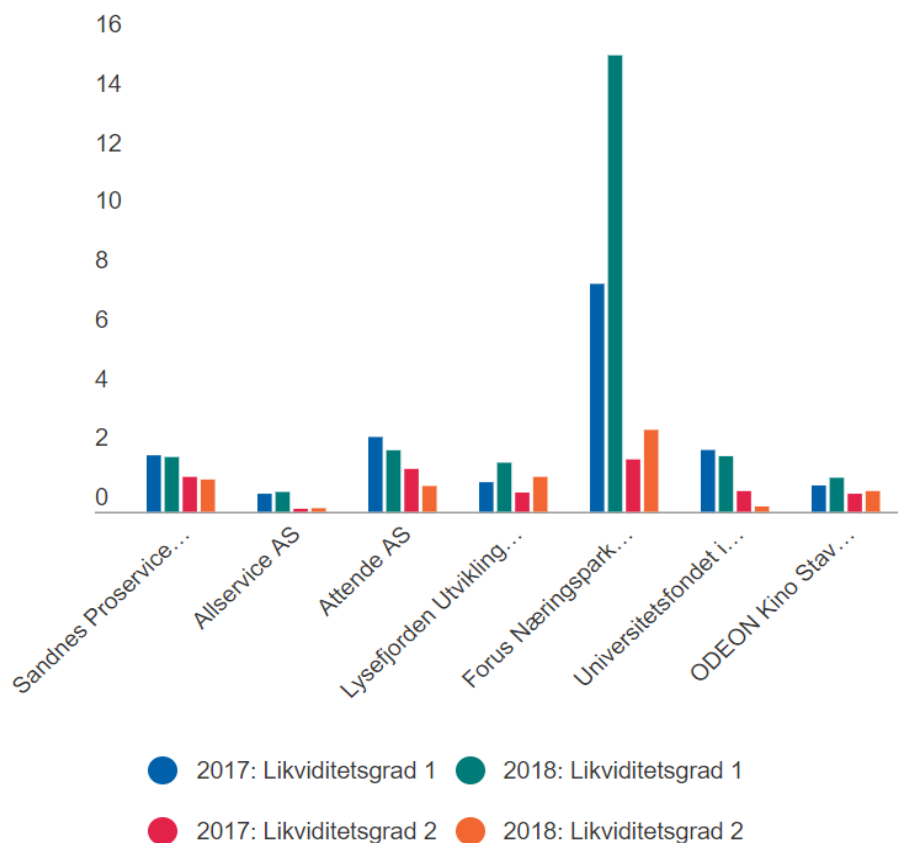
knyttet til selskapenes framtidsutsikter, da endring i utbetaling av utbytte vil direkte påvirke kommunens netto driftsresultat.

For å få et bilde av selskapenes økonomiske stilling og denne delen av kommunens eierskapsportefølje fremstilles nøkkeltallene gjeldsgrad, likviditetsgrad 1 og likviditetsgrad 2 i figurene under. Gjeldsgrad viser selskapets gjeld i forhold til egenkapital. Jo mindre dette tallet er, desto mer solid er selskapet. Likviditetsgrad forteller oss om selskapenes evne til å dekke sine kortsiktige forpliktelser. Likviditetsgrad 1 er forholdet mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld. Omløpsmidlene bør derfor være større enn den kortsiktige gjelden. Normtallet på god likviditetsgrad 1 er satt til 2. Likviditetsgrad 2 består av de mest likvide omløpsmidlene (kasse og bank) sett i forhold til kortsiktig gjeld. Normen for god likviditetsgrad 2 er at de mest likvide omløpsmidlene bør være minst like store som kortsiktig gjeld, altså 1. Alle tre nøkkeltallene er mål på soliditet, og de kan derfor ses på i tilknytning til hverandre.

Lyse AS sine nøkkeltall omtales for seg selv, se nedenfor. Selskapet er pålagt å avlegge sitt regnskap etter IFRS (Internasjonale regnskapsstander). Dette er ikke sammenlignbart med nøkkeltallvurderingen for de andre AS-ene som avlegger regnskap etter regnskapsloven og GRS (god regnskapsskikk). Hovedforskjellene i de to regnskapsprinsippene er at eiendeler og forpliktelser regnskapsføres etter virkelige verdier i IFRS, mens det etter regnskapsloven og GRS skal i hovedsak benyttes anskaffelseskost.

I de to figurene under presenteres nøkkeltall for de øvrige aksjeselskapene.

Selskapene Sandnes Proservice AS, Attende AS og Forus Næringspark AS har lave gjeldsgrader på under en. Sandnes Proservice AS har ikke langsiktig gjeld og omstilling og salg i Attende AS i 2018 har medført at langsiktig gjeld er redusert. Forus Næringspark AS sin langsiktige gjeld har økt fra 2017, men reduksjon i kortsiktig gjeld har gjort at gjeldsgraden er redusert. Disse selskapene anses å ha en lav gjeldsgrad. Sandnes Proservice har tilfredsstillende likviditetsgrad 1 og 2, mens det kun er likviditetsgrad 1 som er nært normtall av likviditetsgradene til Attende AS. Soliditeten til Sandnes Proservice anses som god, mens Attende AS evne til å dekke kortsiktige forpliktelser med sine mest likvide omløpsmidler er under normtallet (likviditetsgrad 2). Forus Næringspark AS har høye likviditetsgrader. Disse har økt ytterligere fra 2017 og det er kraftig reduksjon i kortsiktig gjeld som har medvirket til dette.

ODEON Kino Stavanger/Sandnes AS og Universitetsfondet i Rogaland AS har gjeldsgrader på henholdsvis 1,43 og 1,13. For ODEON er gjeldsgraden redusert med mer enn 50 prosent fra 2017. Årsak til dette er økt egenkapital og redusert kortsiktig og langsiktig gjeld. For Universitetsfondet i Rogaland AS har gjeldsgraden økt noe. Hovedårsaken til gjeld i kinoselskapets balanse er pensjonsforpliktelser. Øvrig gjeld er leasing-gjeld, men denne er marginal. Begge selskapene har per 2018 likviditetsgrader under normtall for hva som anses som god likviditet.

Lysefjorden Utvikling AS og Allservice AS har noe høy gjeldsgrad på henholdsvis 2,3 og 2,8. Til tross for at selskapenes gjeldsgrad er redusert fra 2017 kan ikke soliditeten anses som tilfredsstillende. Lysefjorden Utvikling AS har ikke tilfredsstillende likviditetsgrad 1, mens

likviditetsgrad 2 er over normtall. For Allservice AS er verken likviditetsgrad 1 eller 2 er tilfredsstillende. Begge selskapene har positiv egenkapital på henholdsvis kr 1,7 og kr 4,7 millioner og hadde i 2018 positive resultater.

Eierne har en uttrykt forventning om årlig utbytte fra ODEON Kino Stavanger/Sandnes AS, mens det er lovpålagt forbud mot utbetaling av utbytte for vekst- og attføringsbedriftene.

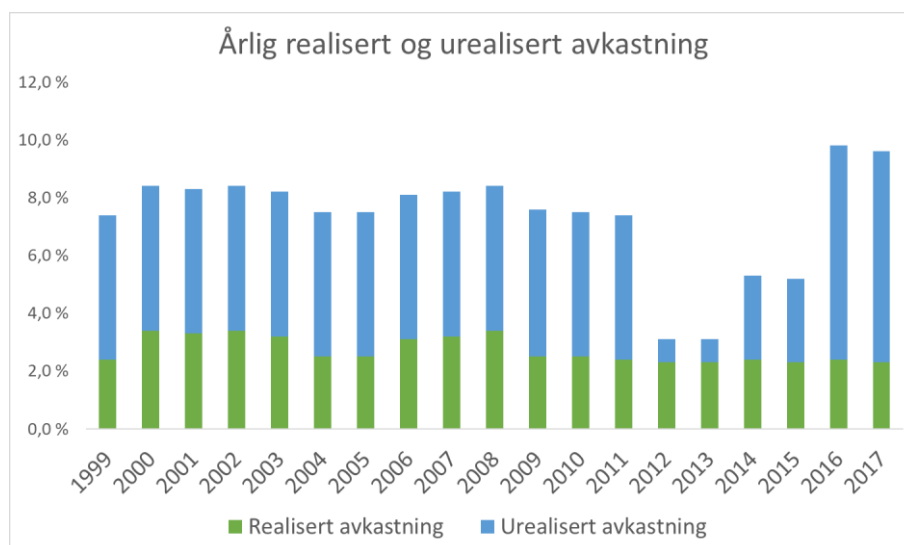
Andre selskapsspesifikke forhold

Ved etableringen av Lyse AS ble kr 3 milliarder omdannet fra egenkapital til ansvarlig lån fra eierne. Lånet var avdragsfritt til og med 2008, deretter nedbetales det over 30 år med like store avdrag, og det forrentes med 3 måneders NIBOR + 2 prosent. Ved utgangen av 2018 er ansvarlig lån på kr 2,0 milliarder. For Sandnes kommune utgjør avdraget kr 19,5 millioner årlig og inntektsføres i investeringsregnskapet. Renteinntektene utgjorde i 2018 kr 12,6 millioner og føres i driftsregnskapet. Samlet overføring fra Lyse AS utgjorde kr 129,8 millioner i 2018 for Sandnes kommune. Eierne har satt mål overfor Lyse AS om en utbyttestrategi der utbyttet i 2012 gradvis skal dobles i samsvar med strategi 2020. Målet ble nådd med et årsresultat på over en milliard og utbetaling av utbytte på kr 550 millioner for regnskapsåret 2018.

Høsten 2018 ble det i et samarbeid mellom aksjonærene og Lyse AS arbeidet med mulige nye kapital- og låneinstrumenter. En rekke ulike låne- og kapitalinstrumenter og mulige virkninger av disse ble vurdert. I slutfasen av arbeidet ble fokus lagt på utforming av en utbyttefondmodell som inkluderer kompensasjon for rentebortfall, som følge av at hovedstol på eksisterende ansvarlige lån reduseres årlig. Det skal fremover benyttes en femårig rullerende utbytteprognose og instrumenter som bygger opp om et forutsigbart og jevnt stigende utbytte til aksjonærene. Vurderingene er gjort både i et kortsiktig tidsperspektiv mot 2023 i innværende handlings- og økonomiplan, og langsiktig mot 2037 som er utløpet for det eksisterende ansvarlige lånet selskapet har til aksjonærene. Prinsippene er nedfelt i selskapets retningslinjer og bygger opp om aksjonæravtalens § 13 og gjeldende vedtekter. Eierkommunene behandlet sluttrapporten (bsak 64/19) i forbindelse med generalforsamlingen 2019 og fastsettelsen av årsregnskapet 2018. Oppfølgende arbeid som er revisjon av eierstrategien overfor Lyse AS pågår og ventes fremlagt første gang for politisk behandling i årsskiftet 2019/2020. Parallelt har konsernstyret igangsatt arbeidet med strategi 2030 for Lyse AS.

Deloitte gjennomførte i 2018, på oppdrag fra Lyse AS, en verdsettelse av virksomhetsområdene i konsernet. I rapporten fra verdsettelsen framgår det at estimert verdijustert egenkapital var på kr 31,364 milliarder per 31 desember 2017. Basert på verdiestimatet er det foretatt en beregning av gjennomsnittlig årlig eieravkastning. Figuren under viser total avkastning fordelt på realisert og urealisert avkastning. I realisert avkastning inngår utbytte samt renter og avdrag på ansvarlig lån, som andel av verdijustert egenkapital (inkludert ansvarlig lån). Urealisert avkastning er definert som periodens endring i verdijustert egenkapital som andel av verdijustert egenkapital (inkludert ansvarlig lån). En verdijustert egenkapital på kr 31,364 milliarder indikerer en internrente på 7,4 prosent i

perioden fra desember 1998 til desember 2017. Realisert avkastning har i gjennomsnitt vært på 2,7 prosent i samme periode. Til sammenligning ville avkastning på Oslo Børs (inkludert utbytte) i samme periode vært 10,2 prosent.

Forus Næringspark AS er som følge av implementeringen av eierens vedtatte nye salgsstruktur, blitt et omfattende konsernselskap. I 2017 ble tomtearealer fisjonert ut i 33 heleide datterselskaper. Strategisk oppnås det risikospredning og økt grad av styring knyttet til realiseringen av solgte arealer ved opprettelse av datterselskaper. Styringsmessig er denne formen for organisering mer krevende. Organiseringen medfører økt kompleksitet grunnet omfattende konsernregnskap og behov for årvåkenhet med tanke på konserntransaksjoner og verdivurderinger av arealene. Det er aktuelt å vurdere hvilke virkninger den nye salgsstrategien kan ha for eierstyringen gjennom en fremtidig selskapskontroll. For eierne betyr dette at det må utøves overvåkenhet om transparente transaksjoner og at konkurransevilkår ivaretas. Ved utgangen av 2018 er det 38 datterselskaper og tilknyttede selskaper i konsernet Forus Næringspark AS. Av bokførte verdier ligger 99,8 prosent (kr 548 millioner) i de underliggende selskapene. Resterende verdier fordeler seg på Greater Stavanger AS, Forus Utvikling AS og Bysykkel AS. I 2018 ble det gitt konsernbidrag på kr 1,8 millioner til det heleide datterselskapet Greater Stavanger AS.

Sandnes kommune er aksjonær i tre av totalt fem vekst- og attføringsbedriftene på Nord-Jæren (Sandnes Proservice AS, Allservice AS og Attende AS). Felles for bedriftene er at de i henhold til lov er avskåret fra å utdele utbytte. Årsoverskuddet i tiltaksbedriftene skal tilføres egenkapitalen. Risikoeksponeringen for bedriftene har økt de siste årene som følge av at en mye større del av [Tiltaksforskriften](#) nå er omfattet anbudskonkurranser. De tre bedriftene har gjennomført/står i dels store omstillinger, for å tilpasse seg nye ytre rammevilkår. Attende AS har oppnådd flere gode resultater av sitt omstillingsarbeid i 2017 og 2018. Eierpolitisk er det nødvendig å øke innsatsen overfor Allservice og Sandnes Proservice AS framover, særlig med tanke på omstilling. Styrene melder også om ønsket økt engasjement fra eierne. Det statlige inkluderingsprogrammet «Helt med» er sammen med endringer gjort i kommunens Anskaffelsespolitikk nyttige verktøy i dette arbeidet.

Oppsummering AS

Utbytte og finansinntekter fra ansvarlig lån i AS-ene har direkte betydning for kommunens økonomiske handlingsrom. Risikoen knytter seg først og fremst til at selskapene kan levere årsresultater i tråd med eierforventningene. Med en konkurs taper kommunen i tillegg aksjekapitalen, men også potensiell leveranse av tjenester slik som for eksempel tiltaksplassene i vekst- og attføringsbedriftene. Tjenestetilbud til disse brukerne vil kommunen være forpliktet til å yte, og med omlag 100 varig tilrettelagte arbeidsplasser er omfanget betydelig.

På samme måte som i IKS-ene er de viktigste grepene for å dempe risiko som ligger i eierskapet at eierne stiller tydelige krav om finansreglement og regler om risikovurderinger knyttet til investeringsbeslutninger gjennom eierstrategiene overfor selskapene. Verdivurderinger av tomter, eiendommer med mer må det også settes krav om, slik at verdifastsettelsen i balansen er så reell som mulig. I selskaper som er konsern, er det nødvendig at konsernstyret følger opp at det foreligger og brukes godt dokumenterte prosedyrer for alle konserninterne transaksjoner. Krav om åpenhet og offentlighet skal praktiseres så langt loven tillater det. Krav til omstilling og tilpasninger til skiftende markedsførhold og endringer i finansielle rammebetingelser er forhold som må følges opp konkret i eierstyringen knyttet til enkelte selskap fremover. Revisjon av eierstrategiene i regi av den nye kommunen, må prioritere disse vilkårene i eierstyring for ønsket fremtidig utvikling og vekst i AS-ene.

På samme måte som de andre kommunene på Nord-Jæren har Sandnes organisert ulike tjenester og oppgaver i kommunalt eide samarbeid og selskaper. Risikoeksponeringen både økonomisk, innen tjenesteleveranser og omdømme øker i forhold til at bystyret selv har den avgjørende myndigheten.

Håndtering av risikoen i selskapene kan i første rekke dempes gjennom bevisste og entydige eierkrav om finansstyring og risikovurderinger i beslutningsgrunnlaget i det enkelte selskap. Det er utformet eierstrategier overfor flere av selskapene og disse er viktige eierstyringsverktøy. Større fokus på risikostyring, krav om rapportering og risikoanalyser før store investeringsbeslutninger er tre sentrale tema i oppdatering av eierstrategiene fra eierne, i tillegg til kravet om langsiktighet i utviklingen av selskapet. Økonomisk for kommunen er god risikostyring i selskapene vesentlig for egen håndtering av kommunekonsernets samlede risiko på kort og lang sikt.

Nye Sandnes skal utforme sin eierpolitiske strategi for hele sitt eierskap. En vesentlig del av beslutningsunderlaget vil være nøkkeltall og analyser nevnt ovenfor og muligheter for å oppdatere eierstrategier overfor selskapene slik at eierkrav om risikostyring er tydeliggjort.

Øvrige økonomiske forpliktelser

Garantier

I tillegg til risikoelementer som er presentert ovenfor som følge av eierskapet i IKS-ene og AS-ene har Sandnes kommune garantiansvar ovenfor flere andre aktører, på totalt kr 176 millioner per 2018.

Garantihaver (beløp i 1000 kr)	Garanti per 31.12.2018	Øvrig vedtatt/utstedt garanti	Total
Barnehager	50 087		50 687
Borettslag/bofellesskap	6 314		6 314
Sandnes kirkelige fellesråd	93 627		93 627
Forus Folkehelsesenter AS	26 135		26 135
Sandnes Ulf Stadion		23 968	23 968
Sum	176 163	23 968	200 731

Størrelsen på garantiene er i kolonnen «garanti per 31.12.2018» basert på regnskapstall over saldo på lån kommunen garanterer for. Garantien på kr 23,9 millioner til Sandnes Ulf Arena AS er vedtatt av bystyret, men lånet er ikke tatt opp enda. Østerhus Arena er under oppføring og det løper derfor byggelån. Det er ventet at byggeprosjektet ferdigstilles på våren 2020, og da foretas også konvertering til langsiktig lån. Garantien stilt til Forus Folkehelsesenter AS er beheftet med høy risiko og mulighet for oppbud. Inndekning av garantien må skje ved finansiering fra frie midler (disposisjonsfond). Selskapet har ikke likvide midler til å betjene finansutgifter i den størrelsesorden som oppføringen av anlegget representerer. Sandnes, sammen med garantikommunene Stavanger og Sola, følger tett opp utviklingen i de tre selskapene som utgjør Forus Sportssenter.

Summen av vedtatte garantier for Sandnes kommune utgjør et garantiansvar på kr 200 millioner (både lån som er tatt opp og nye vedtatte garantier).

Oppsummert – kommunens samlede økonomiske risiko ved selskaper og garantier

Redegjørelsen ovenfor viser at kommunens totale økonomiske garantiansvar ved utgangen av 2018 utgjør kr 1,168 milliarder. Dette omfatter de rene garantier som kommunen har ansvar for i form av direkte garantiavtaler og lån som IKS-ene har tatt opp. Legges pro-rata ansvaret per 31.12.2018 til for IKS-ene øker kommunens økonomiske ansvar til kr 1,355 millioner. Risikoen knyttet til et slikt betydelig garantiansvar er høy, sett i forhold til muligheten kommunen har for å omsette pant i bygg/eiendom til penger. Erfaringene fra arbeidet knyttet til garantien i Forus Folkehelsesenter AS bekrefter dette. Rådmannen vil

derfor fremover legge betydelig mer vurderinger i blant annet omsettelighet av pant og driftsutgifter/inntekter før det innvilges kommunal garanti. Med hjemmel i ny kommunelov og dens forskrifter vil det bli utarbeidet nye retningslinjer og avtalemål for garantier.

Risiko i tilknytning til datterselskaper i de kommunale foretakene (KF)

Sandnes tomteselskap KF organiserer og driver virksomheten sin i stor grad sammen med andre, gjennom datterselskaper og tilknyttede selskaper. Over tid endres dette. Ferdige utbyggingsområder avsluttes og selskap avvikles. Nye etableres for å utvikle nye utbyggingsområder til bolig-, nærings- og kombinert formål og i noen områder også arealer til offentlige formål. Aktiviteten og dermed også den økonomisk situasjon i det enkelte selskapet vil variere over tid, avhengig av hvor i utviklingsløpet selskapets aktivitet er. Normalt vil de første årene etter regulering være finansiert med opptrekk av byggelån for opparbeidelse av infrastruktur og utgiftssiden er tung. Risiko håndteres ved stram prosjektstyring både med tanke på framdrift og økonomi. Etter hvert som salg av delfelter kommer i gang styrkes inntektssiden og den økonomiske balansen. Salg er forbundet med markedsrisiko. Prosjektkonkurransesmodellen er et virkemiddel som demper risikoen og gir handlingsrom for tiltak ved behov. I ferdigstillelsesfasen til slutt er normalt omsetningen i selskapene liten og risikoen lav.

Tabellen under viser Sandnes tomteselskap KF sine datterselskap ved utgangen av 2018. Kvelluren Næringspark AS og Sandnes Byutvikling AS ble solgt i 2018. Resultatet fra salget ble netto overskudd på vel kr 4,7 millioner. Bærheim Utvikling AS er under avvikling og ventes oppgjort i løpet av 2019.

Selskap (beløp i 1000 kr)	Ervervet	Eierandel	Aksjekapital	Antall aksjer	Egenkapital 100%	Bokført verdi (kostpris)	Resultat før skatt 2018	Utbytte 2018
Sørbo Hove AS	2007	36 %	2 000	2 000	20 830	1 520	11 515	
Brattebø Gård AS	2009	70 %	100	100	725	105	147	
Kleivane utviklingsselskap AS	2011	64,50 %	5 000	5 000	28 418	12 900	148	
Sandnes Næringsareal AS	2011	60 %	1 000	1 000	4 924	1 800	3 680	
Sandnes Indre Havn Infrastruktur AS	2012	60,05%	1 182	100 000	4 865	2 900	0	
Bærheim Utvikling AS – Under avvikling	2014	60 %	300	300 000	-602	600	-543	
Austrått Utvikling AS	2014	6,68 %	1 820	910 000	15 173	608	9 102	

Bogafjell Vest Utvikling AS	2014	60 %	2 500	250	8 205	1 500	2 665	
Vagle Næringspark AS	2015	20 %	31	15 565	59 767	1 318	16 545	
Hammaren Utvikling AS	2015	78 %	3 000	3 000	10 911	2 340	6 220	
Sum					153 234	25 591		0

Sandnes Havn KF og Sandnes Parkering KF har hver ett 100 prosent eid datterselskap. Datterselskapet i Sandnes Havn KF har til formål å utføre den operative havnedriften, mens datterselskapet i Sandnes parkering KF drifter privateide parkeringsplasser- og anlegg ved leieavtaler. I tabellen under fremkommer innskutt aksjekapital og opptjent egenkapital i de to datterselskapene.

Foretak (beløp i 1000 kr)	Datterselskap	Innskutt aksjekapital datter	Opptjent EK datter
Sandnes Havn KF	Sandnes Havneterminal AS	1000	3613
Sandnes Parkering KF	Sandnes Parkeringsdrift AS	100	744

Med grunnlag i bystyrets vedtak sak 145/18 om økonomiplan 2019 – 2022 har den fremtidige organiseringen i kommunale foretak blitt utredet. I endelig sak til bystyret 17. juni 2019 og sluttbehandling i Fellesnemda nye Sandnes 27. august 2019 er det vedtatt at tre kommunale foretak skal avvikles i 2019 og virksomheten flyttes til tjenesteområder og stabsenhet hos rådmannen. I tabellen nedenfor vises hovedtransaksjoner som er mellom bykassen og KF-ene basert på regnskap 2018:

Foretak	Driftsbudsjettet i KF	Driftsbudsjett i bykassen
Sandnes kunst og kultur KF	Driftstilskudd: kr 12,0 mill, ekskl. internhusleie	
Sandnes Eiendomsselskap KF	Konserninternt lån: kr 5,6 milliarder	Betalt internhusleie: kr 355 millioner
Sandnes Parkering KF	Driftsutgift: 2,1 mill., leie vei og gategrunn betalt til PIV	Tilført av årsoverskuddet i KF: kr 1,1 mill.

Oppsummering - datterselskaper (AS) i de kommunale foretakene

Ansvar for løpende styring av virksomheten i KF-ene inkludert datterselskaper tilligger foretaksstyrene. I dette ansvaret ligger både å påse at lov- og regelverk med henhold til anskaffelser, meroffentlighet, internkontroll, HMS samt økonomi- og risikostyring er dokumentert og følges opp på tilfredsstillende måte. Styret i Sandnes tomteselskap KF har

løst sin oppgave ved at det tertialvis avlegges konsernregnskap og måltall som det kommunale foretaket rapporterer på til bystyret.

I Sandnes Havn KF og Sandnes Parkering KF utøver styrene i KF-ene også funksjonen som generalforsamling. Eierrollen er her omfattet av de samme krav til styring og kontroll som for konsernstyringen i Sandnes Tomteselskapet KF.

Felles for de tre KF-ene med datterselskaper er at utøvelsen av styring er omfattet av kommunelovens bestemmelser med forskrifter. Det betyr at all virksomhet har rammer som er fastlagt for ett år om gangen, jamfør reglene om bindende årsbudsjett. Disposisjoner og tiltak som strekker seg utover dette tilligger det bystyret selv å avgjøre, jamfør kommunelovens bestemmelser.

Rådmannen vil i denne prosessen prioritere arbeidet med forbedringer av kontroll- og risikostyring, men også lov- og regelverk knyttet til anskaffelser, støtteregelverket/konkurransedirektiv og meroffentlighet når det gjelder kommunale foretak i nye Sandnes. For kommunekonsernet er det avgjørende at slike risikoforhold identifiseres og at handling skjer så tidlig som mulig, for å sikre forutsigbarhet om virkninger av disposisjoner som skjer i KF-ene. Dette vil også gi et forbedret beslutningsunderlag til bystyret i strategiske saker som gjelder virksomheten i KF-ene.

Ny kommunelov

Ny kommunelov – fra konstituering av nytt kommunestyre oktober 2019

Ny kommunelov er vedtatt av Stortinget, og flere av lovens forskrifter er også blitt endret. Store deler av den nye loven trer i kraft fra den dato nytt kommunestyre konstitueres, mens økonomikapittelet med forskrifter trer i kraft fra 1. januar 2020.

Den nye loven innskjerper kravene til risikostyring og konsernkonsolidering. Videre lovfestes at kommunen skal ha en samlet eierskapsstrategi/eierskapsmelding for hele sin eierskapsportefølje, inkludert kommunale foretak.

Dagens interkommunale samarbeider etter lovens §27 utgår i ny lov. I stedet hjemles muligheter for organisering som *interkommunalt oppgavefelleskap* eller *interkommunalt politisk råd*. Det er gitt en frist på inntil 4 år fra konstitueringen i oktober 2019 på å foreta omdanning av §27 selskaper. For nye Sandnes gjelder dette Jæren Friluftsråd og Ryfylke friluftsråd samt Rogaland Kontrollutvalgssekretariat.

Ny kommunelov §17 hjemler at et hvert interkommunalt samarbeid skal organiseres på en måte som det er rettslig adgang til. Bestemmelsen lister opp mulighetene som kommunen har, herunder også vertskommune, IKS og AS. Felles for de to nye organisasjonsformene i loven er at kommunen blir gjort pro-rata ansvarlig for samarbeidets økonomiske forpliktelser etter modell av IKS-ene.

Rådmannen vil sette i gang arbeidet med en samlet eierpolitisk strategi for hele eierskapsporteføljen i den nye kommunen. Eierskapet som Forsand kommune har i selskaper og samarbeidet vil bli gjennomgått og vurdert tilsvarende som Sandnes sitt eierskap er gjort i risikovurderingen her. Spørsmålene om hva som er hensiktsmessig organisering for friluftsrådene og kontrollutvalgssekretariatet vil bli drøftet underveis med disse. Når det gjelder de to kommunale foretakene i ny kommune er arbeidet med revidert eierstrategi og ajourføring av vedtektene for Sandnes tomteselskap KF igangsatt og ventes ferdigstilt i løpet av 2019. Eierstrategi for Sandnes Havn KF påregnes utarbeidet 1. halvår 2019, med grunnlag i den nye havneloven som trer i kraft 1. januar 2020.

Økonomiske rammebetingelser

Befolkningsframskriving

Befolkningsutvikling og konsekvenser av veksten

Årets framskriving viser at Sandnes kommune i planperioden vil ha en befolkningsvekst på mellom 1,38 og 1,44 prosent, tilsvarende 1143 nye innbyggere per år, som vist i tabellen nedenfor.

Befolkningsframskriving for planperioden (per 1. januar hvert år)	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Vekst 2020-2024
0-2 år	3243	3155	3165	3164	3160	3158	3
3-5 år	3261	3331	3291	3318	3252	3271	-60
6-9 år	4525	4547	4480	4418	4468	4454	-93
10-12 år	3221	3254	3403	3432	3476	3404	150
13-15 år	2980	3042	3145	3261	3298	3441	399
16-19 år	3962	3995	3976	4040	4156	4216	221
20-39 år	22254	22497	22657	22858	23034	23243	746
40-69 år	27226	27699	28231	28702	29213	29720	2021
70-79 år	4365	4518	4722	4929	5096	5275	757
80+ år	2209	2289	2368	2452	2577	2718	429
Totalt	77246	78327	79438	80574	81730	82900	4573
Befolkningsvekst i antall		1081	1111	1136	1156	1170	
Befolkningsvekst i prosent		1,42 %	1,43 %	1,44 %	1,43 %	1,38 %	
Befolkningsvekst for Sandnes SSBs MMMM alternativ		1,09 %	1,15 %	1,26 %	1,33 %	1,30 %	

Befolkningsframskrivingen for Sandnes kommune viser dermed en noe høyere vekst sammenlignet med de siste tre årene, men lavere sammenlignet med perioden før.

Sandnes kommune har en ung befolkning sammenlignet med mange kommuner, og om lag 27 prosent av innbyggerne er under 20 år. Ifølge Statistisk sentralbyrå er andelen av befolkningen som er 67 år og eldre er 11 prosent i Sandnes, sammenlignet med 15 prosent på landsbasis. Befolkningen forventes å bli eldre de kommende årene. I kapittel om helse og velferd beskrives strategier og planer for å imøtekomme veksten i antall eldre innbyggere.

Framskrivningen gjelder for «gamle» Sandnes kommune. Etter sammenslåing med Forsand kommune i 2020 vil folketallet og befolknings sammensetningen endres. Vi vil imidlertid først få på plass alle register og datasett til framskrivningen i 2020.

Forutsetninger for befolkningsframskrivningen

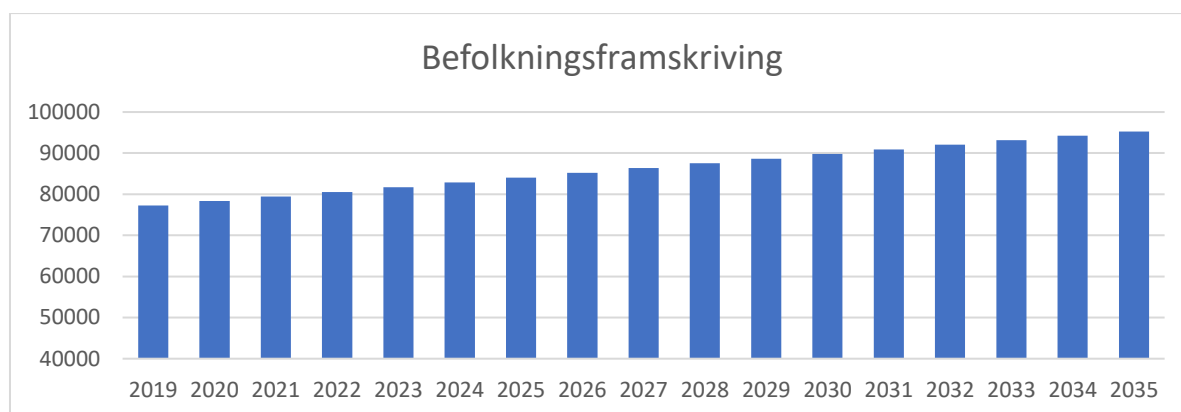
Forutsetninger i befolkningsframskrivningen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Antall ferdigstilte boliger. Ref figur som ligger i dokumentet nå	354	443	520	627	637	627	633	640
Innflytting (ekstern)	4 337	4 409	4 494	4 565	4 632	4 667	4 734	4 811
Utflytting (ekstern)	3 880	3 919	3 959	4 000	4 042	4 088	4 134	4 182
Netto flytting	457	490	534	565	590	578	601	628
Fødte	1 030	1 026	1 022	1 019	1 016	1 015	1 013	1 012
Døde	406	405	420	427	434	448	454	467
Fødselsoverskudd	625	620	602	592	582	567	559	545

Befolkningsframskrivningen for Sandnes er basert på en forventning om vekst også i de kommende årene. De siste årene har kommunen hatt nettovekst både fra fødselsoverskudd og tilflytting til kommunen. Fødselsoverskuddet har vært stabilt, med en svak stigning, de siste ti årene. Nettotilflytting og –innvandring hadde en topp i 2012 med 1 572 personer. I 2018 var netto tilflytting 302 personer.

Befolkningsutviklingen har sammenheng med sysselsettingen i regionen. Lavere aktivitet i oljebransjen har hatt stor innvirkning på befolkningsutviklingen. En antar at investeringene innen oljevirksomhetene vil holde seg på et noe lavere nivå i årene framover enn det som har vært tilfelle den siste tiårsperioden. Det er derfor sannsynlig at Sandnes kommune vil ha en svakere økning i befolkningsutviklingen fram mot 2035 enn tidligere antatt. Innbyggertallet til kommunen forventes likevel å være omlag 95 000 i 2035.

Sandnes er [mangfoldig](#) og har en relativt stor innvandrerandel. I dag har en av fem innbyggere i Sandnes innvandrerbakgrunn. Bakgrunnen deres er fra mange ulike land, hvor de største er Polen, Litauen og Vietnam. Innvandringen er den mest usikre delen av befolkningsframskrivingene da den er avhengig av flere ytre faktorer.

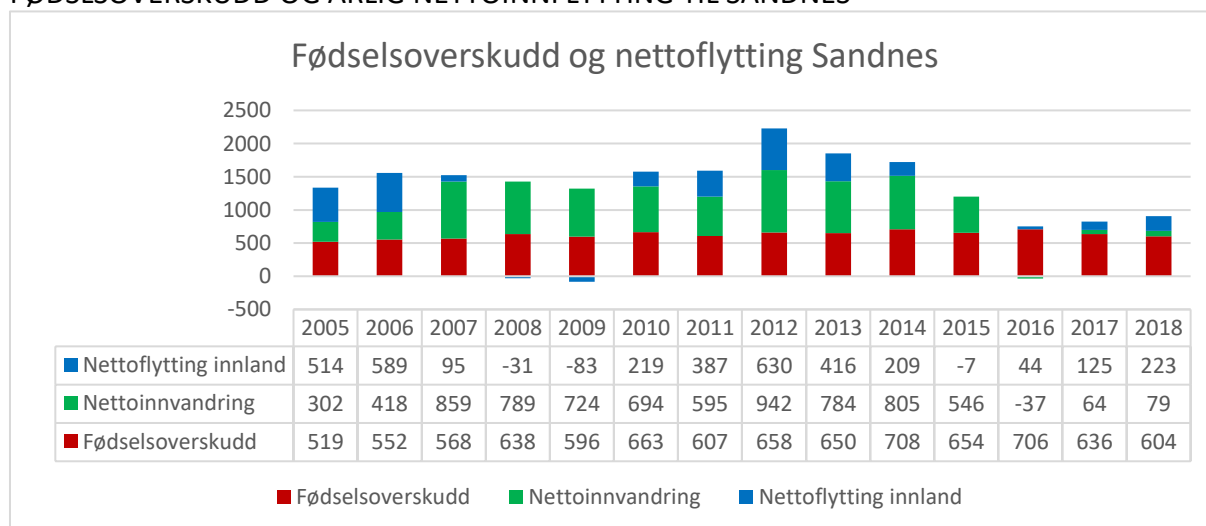
FOLKETALLSUTVIKLING I SANDNES

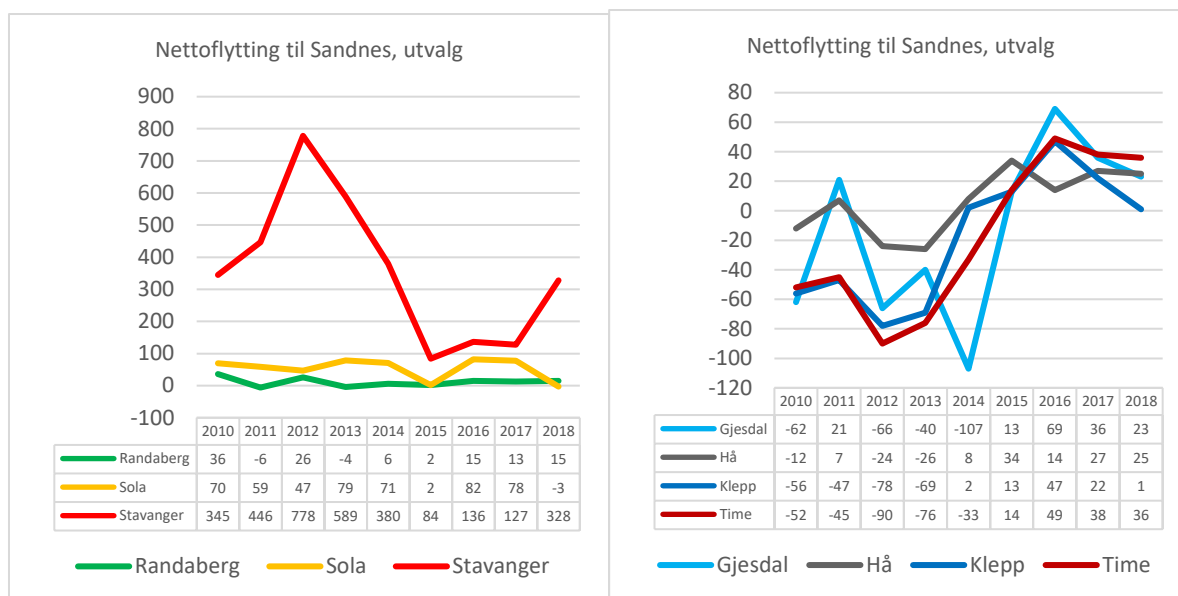

Flytting

Sandnes kommune har i lengre tid hatt både positivt fødselsoverskudd og nettoinnflytting. I perioden 2007-2015 har den største andelen nettoflytting til Sandnes vært tilflytting fra utlandet. Dette har hovedsakelig sammenheng med etterspørsel etter arbeidskraft og tilflytting fra blant annet Øst-Europa. Per i dag er rett i overkant av 20 prosent av kommunens innbygger av utenlandsk opprinnelse. Det legges til grunn en fortsatt netto innflytting i de nærmeste årene, men tilflytningsoverskuddet ligger an til å ligge på et moderat nivå. Endringene i arbeidsmarkedet har hatt konsekvenser for nettoinnflyttingen. Det sterke arbeidsmarkedet har tidligere vært en av driverne bak den store befolkningsveksten i regionen. Selv om sysselsettingsutviklingen ser ut til å være positiv nå, er veksten lavere enn tiårsperioden vi har lagt bak oss. Vi har derfor lagt til grunn en moderat positiv nettoflytting til Sandnes.

FØDSLISOVERSKUDD OG ÅRLIG NETTOINNFLYTTING TIL SANDNES

Lokalt har Sandnes stått sterkt når en ser på flyttemønsteret overfor nabokommunene. På Nord-Jæren har flyttestrømmen gått sørover, og Sandnes har gjennom årene hatt en solid nettoflytting fra Stavanger.

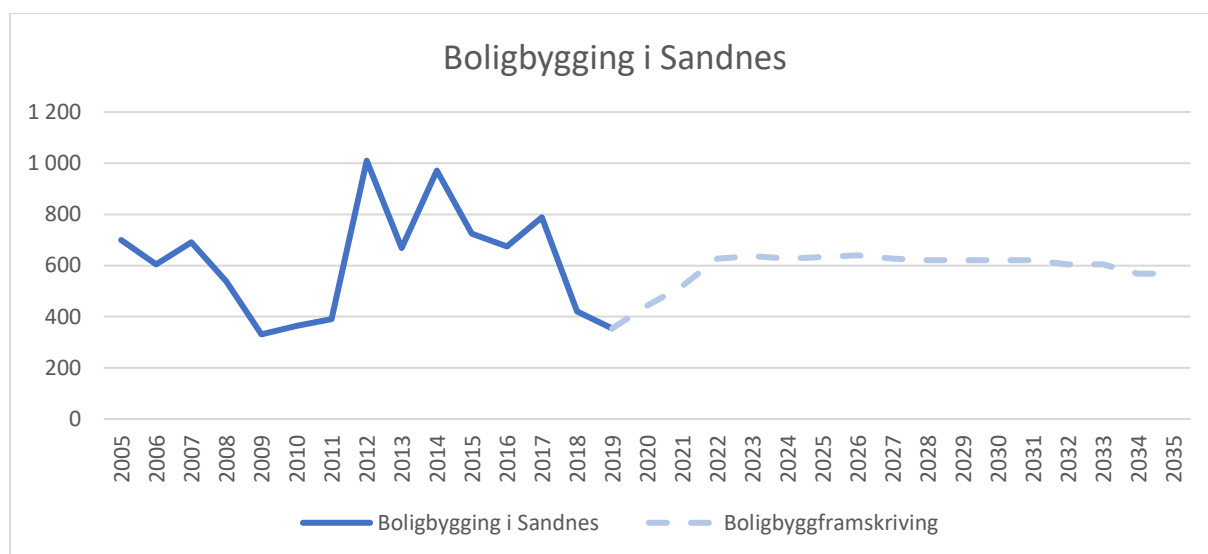
Også fra Jærkommunene har Sandnes hatt positiv nettoflytting de siste fire årene. Her har det imidlertid vært et trendskifte. Før 2015 gikk flyttestrømmen fra Sandnes og til Jæren. Fra 2015 har Sandnes hatt nettoflytting også fra Jærkommunene.

Det lokale flyttemønsteret viser at Sandnes har en sterk stilling ved at det er netto tilflytting både fra nord og fra sør og inn til Sandnes.

Boligbygging

I den siste tiårsperioden er det bygget rekordmange boliger i Sandnes, og i 2012 ble det bygget om lag 1 000 boliger, som er det høyeste registrerte antallet. Kommuneplanen har målsetting om en boligproduksjon på 700 boliger i året. Dette forutsetter at alle boliger blir innflyttet slik at det vil være en direkte sammenheng mellom boligbygging og folkevekst i kommunen. En moderat befolkningsvekst og krevende boligmarked i distriktet gjør at en i kommende økonomiplanperiode forventer en moderat boligbygging framover, om lag 354 i 2019 økende til om lag 627 i 2024.

ANTALL FERDIGSTILTE BOLIGER PER ÅR I SANDNES

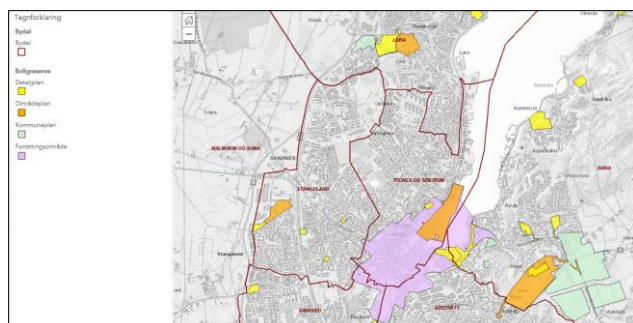
Framtidig utbyggingsmønster og folketallsutvikling vil fordele seg noe forskjellig innenfor hver enkelt bydel i kommunen. Det legges til grunn at utbyggingen vil skje i samsvar med godkjente regulerings- og arealplaner i kommuneplanen. Den samlede boligbyggingen i kommunen er resultat av mange ulike aktører og enkeltpersoner som treffer sine beslutninger ut fra en rekke ulike forhold. Selv om utbyggingen skjer i henhold til godkjente arealplaner, er det imidlertid usikkerhet knyttet til å anslå eksakt hvilket årstall i perioden utbyggingen vil skje.

Dette gjør seg kanskje spesielt gjeldende for sentrum. I sentrum er det flere store boligprosjekter som er godkjent, og enda flere under planlegging. Imidlertid er det flere forhold som gjør det vanskelig å fastsette tidspunkt for når disse er ferdigstilt, da dette er avhengig av blant annet markedssituasjonen.

Oversikt over ledig boligkapasitet

I vedtatte reguleringsplaner framkommer det oversikt over antall boliger som er godkjent, antall som er bygget, og hvor mange gjenværende boliger som utgjør ledig kapasitet for utbygging til enhver tid. Kartskissen nedenfor viser en oversikt over hvordan den ledige kapasiteten fordeler seg på hver bydel. Framskrivningen legger til grunn at alle disse boligene som er regulert kommer til å bli bygget i løpet av kommuneplanperioden (i tillegg til disse kommer de nye arealene i kommuneplanen som enda ikke er regulert og enkeltprosjekter innen byens sentrumsnære områder som ikke er «planlagt» i samme grad).

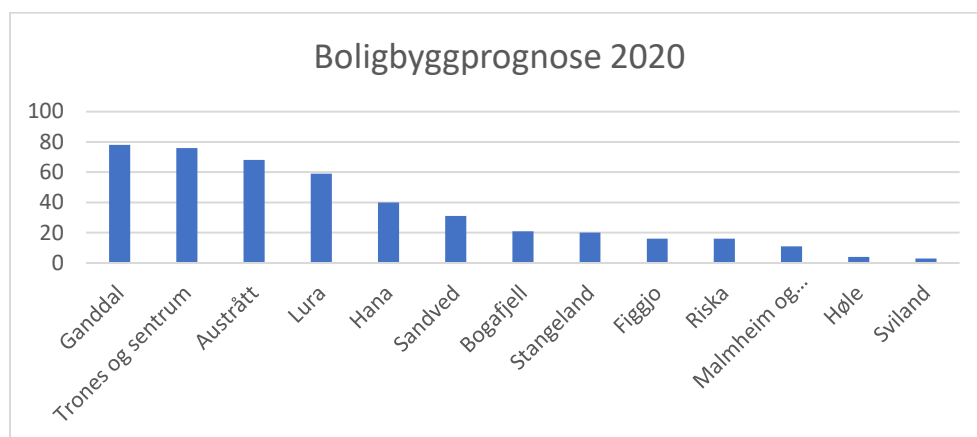
LEDIG BOLIGKAPASITET I VEDTATTE REGULERINGSPLANER PER 1. JANUAR 2019

En interaktiv utgave av dette kartet, som viser detaljene for hver plan, [kan man finne her](#). I det interaktive kartet kan man zoome inn og se planenes arealavgrensning, samt klikke på hver enkelt plan for blant annet å se konkret antall boliger.

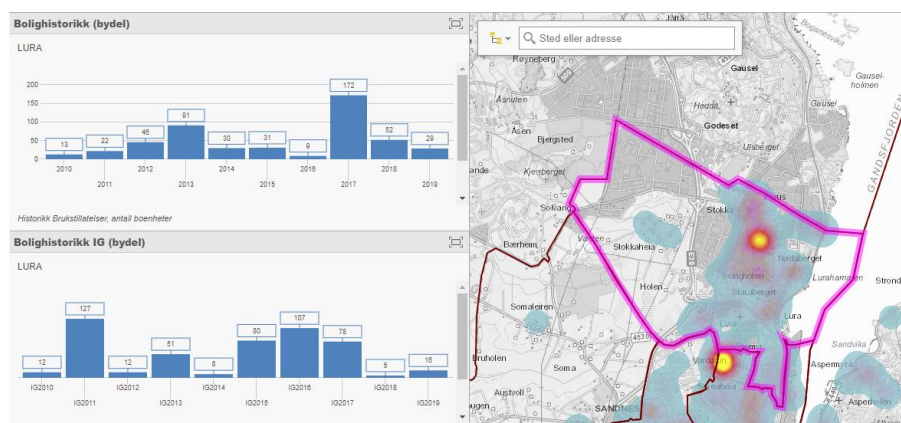
Framskriving av den årlige boligutbyggingen og folkeveksten er prosjektert framover i perioden i tråd med de ledige boligreservene i hver enkelt bydel. Framskrivningen av utbygging av boligene i 2020 ser slik ut:

BOLIGBYGGEPROGNOSE FOR 2019. ANTALL BOLIGER PER BYDEL

Det er stor variasjon i sammensetningen av boligtyper mellom bydelene. Generelt har Sandnes en stor andel eneboliger sammenlignet med andre byer. Sentrum har naturlig nok størst andel rekkehus og blokkbebyggelse. Utenom sentrum er det Bogafjell bydel som har den laveste andelen eneboliger. I kartene under kan man se boligkonsentrasjoner og antall boliger på kommunenivå, samt antall boliger og boligtype på bydelsnivå. Kartet finnes i en interaktiv utgave der man kan se detaljer for hvert område [her](#).

BOLIGKONSENTRASJONER OG ANTALL BOLIGER, SANDNES KOMMUNE

Konsekvenser av lavere befolkningsvekst

Befolkningsveksten i Sandnes var høy fram til 2014, med en vekst som lå over landsgjennomsnittet. Fra 2015 har befolkningsveksten i Sandnes flatet ut, og årets befolkningsframskriving viser en moderat økning i veksttakt (rundt 1,4 prosent). Befolkningsframskrivingen i perioden slår mest ut på aldersgruppen 3-9 år, som viser at denne aldersgruppa har en negativ vekst fra 2019 og ut planperioden. Samtidig er det en tydelig økning i antall personer i de eldste aldersgruppene.

Lønns- og prisvekst samt rentenivå

Det budsjetteres med lønnsvekst på 3,6 prosent i 2020 og renteforutsetninger basert på siste [pengepolitiske rapport fra Norges Bank](#). Prisvekst kompenseres ikke. Rådmannens forslag til økonomiplan er utarbeidet i faste 2020-kroner.

Lønns- og prisvekst i kommunesektoren

Lønns- og prisvekst i kommunesektoren (kommunal deflator) er i forslag til statsbudsjett anslått å bli på 3,1 prosent i 2020, hvorav lønnsveksten er anslått til 3,6 prosent. Prisveksten kompenseres ikke i rådmannens forslag til økonomiplan.

I økonomiplanen er det lagt opp til kompensasjon for økte lønnsutgifter i henhold til faktiske lønnsoppgjør. Det budsjetteres med 97 prosent lønnsbudsjett for administrative enheter, mens øvrige resultatenheter hovedsakelig har 98-99 prosent lønnsbudsjett.

For å møte den forventede lønnsveksten, foreslår rådmannen en lønnsreserve på totalt kr 173,8 millioner. Dette dekker helårsvirkning av lønnsvekst fra lønnsoppgjørene i 2019 og opp til 3,6 prosent i lønnsoppgjøret for 2020. I tillegg er det tatt høyde for:

- lønnsvekst i Sandnes kirkelige fellesråd
- lønnsvekst i private eldresentre
- kompetansetillegg
- studentavlønning
- seniortiltak
- kompensasjon til resultatenheter for manglende refusjon på pensjonsutgifter fra NAV ved sykefravær og svangerskapspermisjoner

Renteforutsetninger

Når det gjelder renteforutsetningene for neste planperiode har rådmannen tatt utgangspunkt i [Norges Banks siste pengepolitiske rapport](#) som ble offentlig i september. Rådmannen følger referansebanen for styringsrenten samt anslagene for 3 måneders NIBOR rente.

Følgende renteforutsetninger er lagt til grunn i planperioden.

RENTEFORUTSETNINGER	2020	2021	2022	2023
3 måneders NIBOR	1,98 %	1,99 %	1,95 %	1,95 %
Rente Lyse, 3 måneders NIBOR + 2 %	3,98 %	3,99 %	3,95 %	3,95 %
Rente Tomteselskapet, 3 måneders NIBOR +3%	4,98 %	4,99 %	4,95 %	4,95 %
Flytende rente i Husbanken	2,88 %	2,89 %	2,85 %	2,85 %
Flytende rente på lån	2,08 %	2,09 %	2,05 %	2,05 %
Fastrente 1, kr 364 millioner, 5 år	1,89 %	2,90 %	2,90 %	2,90 %
Fastrente 2, kr 500 millioner, 10 år	2,49 %	2,49 %	2,49 %	2,49 %
Fastrente 3, kr 200 millioner, 5 år	1,67 %	1,67 %	2,67 %	2,67 %
Fastrente 4, kr 200 millioner, 10 år	2,12 %	2,12 %	2,12 %	2,12 %
Fastrente 5, kr 210 millioner, 3 år	2,50 %	2,50 %	2,50 %	2,50 %
Fastrente 6, kr 201 millioner, 10 år	2,61 %	2,61 %	2,61 %	2,61 %
Fastrente 7, kr 200 millioner, 5 år	2,13 %	2,13 %	2,13 %	2,13 %
Fastrente 8, kr 95 millioner	2,30 %	2,30 %	2,30 %	2,30 %
Kalkylerente for selvkostområdene, (5-årig SWAP + 0,5 %)	2,37 %	2,37 %	2,37 %	2,37 %

Avdragstiden for kommunens nye lån til egne investeringer er som tidligere satt til 30 år. For nye lån er det forutsatt at disse tas opp midt i året med halv rente- og avdragsbetaling første året. Avdragstiden for videre utlån fra Husbanken (startlån) er på 22 år.

De frie inntektene

Anslag for skatt og rammetilskudd bygger på forutsetningene i statsbudsjettforslaget som ble lagt fram 7. oktober. Veksten i Sandnes har de siste årene stabilisert seg på et lavere nivå som følge av konjunkturedgangen i oljenæringen og høyere arbeidsledighet. Inntektene til kommunen har som følge av dette blitt lavere. Regjeringen legger opp til at skatteinngangen for alle landets kommuner vil bli kr 172,3 milliarder i 2020. Rådmannen legger til grunn at skatt per innbygger i Sandnes i prosent av landsgjennomsnittet øker fra et anslått nivå på 100,3 prosent i 2019 til 104,6 prosent i 2020.

Kommunens frie inntekter består av skatteinntekter og rammetilskudd. Dette er inntekter som kommunene kan disponere fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. De frie inntektene fordeles til kommunene gjennom inntektssystemet.

For 2019 anslås det i statsbudsjettet at den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter utgjør kr 5,3 milliarder. Skatteinngangen i 2019 er kommet inn høyere enn ventet. Kommunesektorens skatteinntekter anslås i statsbudsjettet til å bli kr 4,9 milliarder høyere enn lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett (RNB) 2019. Særlig har skattearter relatert til sysselsetting, som inntektsskatt for lønnstakere og arbeidsgiveravgift blitt høyere enn ventet. I tillegg er det også i 2019 høy skatteinngang knyttet til store uttak av utbytte.

I løpet av de siste fire årene (2016-2019) har skatteinntektene blitt betydelig høyere enn opprinnelig lagt til grunn, totalt over kr 20 milliarder samlet for kommunesektoren. Dette har medført at Sandnes kommune har fått et lavere trekk i inntektsutjevningen enn opprinnelig budsjettert. For Sandnes medførte dette at man i andre perioder rapport 2019 kunne redusere inntektsutjevningen med kr 40 millioner. Totalt har inntektsutjevningen for Nye Sandnes utgjort kr 51 millioner i 2017, kr 30,4 millioner i 2018 og budsjettert med kr 46,2 millioner i 2019. Rådmannen er i skrivende stund usikker på skatteanslaget også for 2020, men skatteanslag for landet er lagt inn som forutsatt i statsbudsjettforslaget.

Regjeringen legger i statsbudsjettet opp til realvekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2020 på kr 3,2 milliarder (tilsvarende 0,6 prosent). Økningen i de frie inntektene utgjør kr 1,3 milliarder (tilsvarende 0,3 prosent), hvor alt går til (primær)kommunene. Veksten er beregnet ut fra anslått inntektsnivå i 2019 i revidert nasjonalbudsjett 2019. Dette er i tråd med vanlig praksis.

Ettersom anslaget for inntektene for 2019 siden da er oppjustert med kr 4,9 milliarder vil inntektsveksten i 2020 regnet fra oppdatert anslag bli lavere. Sammenlignet med oppdatert anslag på regnskap for 2019 anslås kommunesektorens samlede inntekter å falle reelt med om lag kr 1,9 milliarder, tilsvarende 0,4 prosent, mens de frie inntektene anslås å falle med om lag kr 3,8 milliarder.

Statsbudsjettets anslag for kommunene gjelder kun for 2020. For årene 2021-2023 forutsetter rådmannen at frie inntekter på landsbasis øker med om lag kr 2,1 milliarder årlig. Beløpene tilsvarende økte kostnader med en årlig befolkningsvekst på 0,7 prosent i perioden 2021-2023.

Mer om inntektssystemet:

Inntektssystemet for kommunene er [omtalt i Grønt hefte](#). Det overordnede formålet med inntektssystemet er å utjevne kommunenes forutsetninger for å gi et likeverdig tjenestetilbud til sine innbyggere. Ved fordelingen av rammetilskuddet tas det hensyn til strukturelle ulikheter i kommunenes kostnader og etterspørselsforhold (utgiftsutjevning) og ulikheter i skatteinntektene (inntektsutjevning). Inntektssystemet inneholder i tillegg tilskudd som er begrunnet ut fra regionalpolitiske målsettinger. Det gis også et skjønnstilskudd, for å korrigere for forhold som ikke ivaretas godt nok i fordelingsystemet forøvrig.

Forutsetninger for skatteanslaget

Regjeringens anslag for kommunene samlet sett:

- Skatteanslag for 2020 på kr 172,29 milliarder. Dette anslaget bygger blant annet på 3,6 prosent lønnsvekst og at skatten skal utgjøre om lag 40 prosent av kommunens samlede inntekter. Den kommunale skatteøren for 2020 er redusert med 0,45 prosentpoeng, fra 11,55 prosent i 2019 til 11,1 prosent i 2020
- Nominell skattevekst på 2,1 prosent fra 2019-2020

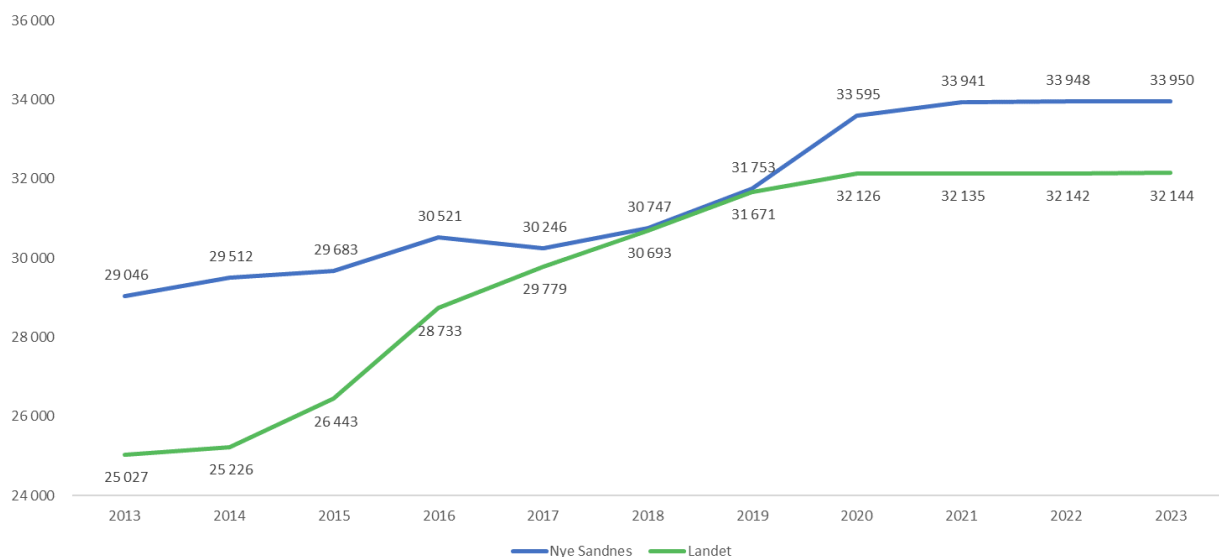
- Nominell skattevekst på 5,6 prosent fra 2019-2020 i forhold til statsbudsjett 2019
- Revidert skatteanslag for 2019 på kr 168,75 milliarder
- Nominell skattevekst på 3,8 prosent fra 2018-2019

Rådmannens anslag for Sandnes kommune:

- Skatteanslag for 2020 på kr 2,667 milliarder
- Nominell skattevekst, inkludert inntektsutjevning, på 5 prosent fra 2019-2020
- Nominell skattevekst på 4,6 prosent fra 2018-2019
- Skatt per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet på 104,6 prosent i 2020.
- Skatt per innbygger for 2021-2023 er økt med 1 prosentpoeng fra 2020. Dette medfører at skatt i prosent av landsgjennomsnittet øker fra 104,6 prosent i 2020 til 105,6 prosent i perioden 2021-2023

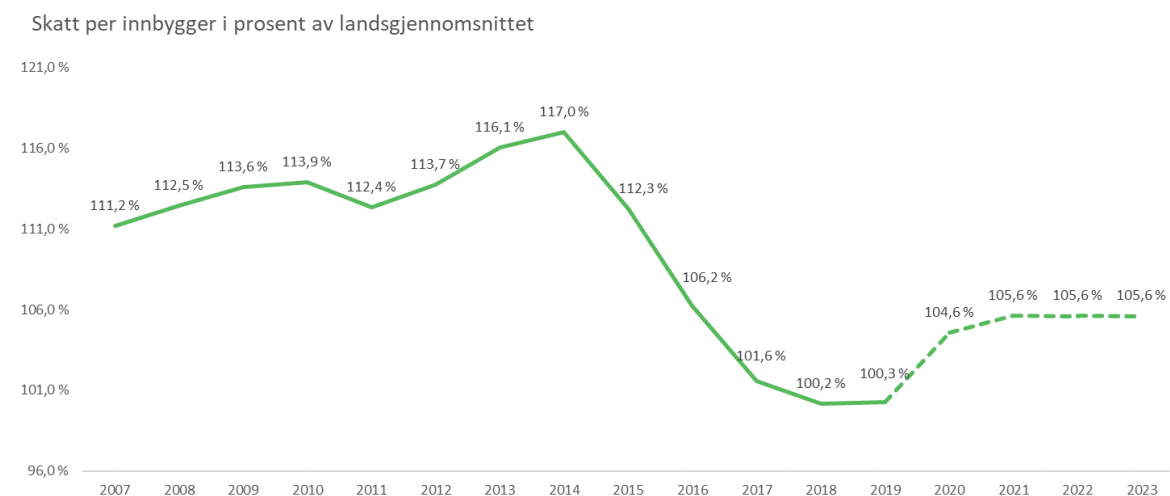
Skatt per innbygger økes fra 2019 til 2020, for så å holdes jevnt i perioden 2021 til 2023.

SKATT PER INNBYGGER

Figuren under viser at svikten i skatt per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet har vært betydelig siden 2014.

SKATT PER INNBYGGER I PROSENT AV LANDSGJENNOMSNITTET

Som figuren viser har skatt per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet sunket fra 117 prosent i 2014 til 100,2 prosent i 2018. Dersom Sandnes i 2020 hadde hatt skatteinntekter på 117 prosent av landsgjennomsnittet, ville skatteinntektene for Sandnes vært om lag kr 316 millioner høyere i 2020 enn det rådmannen nå legger til grunn. Samlet ville de frie inntektene (inkludert inntektsutjevning) da vært rundt kr 127 millioner høyere.

Rådmannen vil presisere at det alltid er usikkerhet knyttet til skatteanslag. Det er også større usikkerhet jo lenger ut i planperioden man kommer, og skattenivået vil bli fortløpende justert i tråd med faktisk skatteinngang.

Rammetilskuddet

Netto rammetilskudd for Sandnes med utgiftsutjevning, inndelingstilskudd, regionsentertilskudd og fratrasket inntektsutjevningen anslås å bli kr 1,824 milliarder i 2020.

Skatt og rammetilskudd	2019	2020	2021	2022	2023
Innbyggertilskudd (likt beløp per innbygger)	1 929 257	1 980 868	2 002 609	2 029 844	2 057 386
Utgiftsutjevning	-78 158	-105 224	-83 613	-70 638	-62 971
INGAR	-3 394	-4 254	-3 598	-3 243	-2 878
Saker særskilt fordeling	15 388	29 449	29 042	29 063	29 084
Veksttilskudd	0				626
Regionsentertilskudd	8 257	8 579	8 655	8 731	8 808
Inndelingstilskudd	0	14 713	14 713	14 713	14 713
Overgangsordning	6 177				
Budsjettvedtak 2019	-3 521				
RNB 2019	1 442				
Sum rammetilskudd uten inntektsutjevning	1 875 447	1 924 130	1 967 809	2 008 471	2 044 768
Rammetilskudd - endring	4,7 %	2,6 %	2,3 %	2,1 %	1,8 %
Skatt på formue og inntekt	2 490 662	2 667 281	2 732 420	2 771 507	2 810 935
Netto inntektsutjevning	-46 249	-100 289	-117 954	-119 641	-121 343
Skatt på formue og inntekt inkludert skatteutjevning	2 444 413	2 566 991	2 614 467	2 651 867	2 689 592
Skatteinntekter - endring	3,7 %	5,0 %	2,4 %	1,4 %	1,4 %
Sum frie inntekter	4 319 860	4 491 122	4 582 275	4 660 337	4 734 360
Endring fra foregående år	4,2 %	4,0 %	2,0 %	1,7 %	1,6 %

Eiendomsskatt

Rådmannen foreslår at eiendomsskatten etter eieendomsskattelova § 3 c) «berre på kraftverk, vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum» skal gjelde for Nye Sandnes. Det vil si at denne skatten videreføres i Forsand og innføres for gamle Sandnes.

Ved sammenslåing av Forsand og Sandnes kommune må eiendomsskatten i de to kommunene samordnes. Regjeringen har i forslag til statsbudsjett for 2020 foreslått regler for hvordan denne samordning av eiendomsskatt kan gjennomføres. Her foreslås det at kommunene plikter å samordne skattesatsene på alle eiendoms-kategorier som skal være gjenstand for eiendomsskatt i den nye kommunen. Eiendomsskatten skal harmoniseres etter en overgangsperiode på 3 år. Overgangsperioden kan ifølge forslaget til statsbudsjett enten starte opp i 2020 eller 2021. I økonomiplanen er det foreslått oppstart 2020.

Forsand kommune skriver i dag ut eiendomsskatt etter eieendomsskattelova § 3 c «berre på kraftverk, vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum». Skatten blir skrevet ut med en skattesats på 7 promille. I sak til fellesnemnda 7. mai 2019 «Etablering av kraftkontor på Forsand» (sak 10/19) ble eiendomsskatten fra Forsand kommune anslått til å utgjøre kr 50 millioner i 2020.

Fra 2019 ble eiendomsskatteloven endret slik at underkategorien verk og bruk (sandtak, betong, etc.) skulle fjernes og følge reglene som gjelder for næringseiendom generelt. Etter overgangsreglene skal grunnlaget for denne kategorien årlig reduseres med 1/7 del i syv år. Forsand kommune har denne kategorien som i 2019 har gitt en inntekt på ca. kr 1,3 millioner. Rådmannen foreslår i samsvar med vedtak i kommunestyret (sak 59/19) at det ikke lenger skrives ut eiendomsskatt etter denne kategorien. Det betyr at denne typen eiendommer utgår og ikke beskattes i 2020 eller senere år.

For «gamle» Sandnes kommune foreslås det som nevnt innført eiendomsskatt på verk og anlegg i henhold til eieendomsskattelova §3c (Jfr. vedtak sak 59/19 i kommunestyret 21.10.2019). Iverksetting skjer i samsvar med foreslåtte regler for samordning av eiendomsskattesatsene. Det betyr at «gamle» Sandnes kommune får skrevet ut eiendomsskatt med 2 promille i 2020, 4 promille i 2021, 6 promille i 2022, før skattesatsene i den nye sammenslåtte kommunen harmoniseres med 7 promille i 2023.

Arbeidet med å takserer verk og anlegg er igangsatt. For skattlegging i 2020 videreføres gjeldende takster (fra 2017) på eiendom i tidligere Forsand, og nye takster benyttes for de eiendommer som blir omfattet av skatteplikt i tidligere Sandnes. Takstene i tidligere Sandnes må gjenspeile takstnivået til tidligere Forsand fra 2017. Grunnen er at takstene i de to kommunen må harmoniseres i ny kommune. Eventuell omtaksering av skattetakster kan da foretas etter 10 år i 2026 ut fra samme verdimålingstidspunkt.

Det anslås at eiendomsskatt fra kraftnettet i «gamle» Sandnes kommune vil kunne utgjøre kr 2 millioner i 2020 og gradvis stige til kr 7 millioner i 2023.

Forslag til satser og retningslinjer er basert på det som regjeringen foreslår i statsbudsjettet. Hvis det skjer endringer i forslaget eller i fortolkninger av regelverket må dette justeres i endelig vedtak.

Andre inntekter

Det budsjetteres med inntekter fra utbytte og ansvarlig lån fra Lyse AS og Sandnes tomteselskap KF. Det budsjetteres også med overføringer fra Odeon kino Stavanger/Sandnes AS, Renovasjonen IKS og Sandnes Parkering.

Overføring fra Lyse AS

Sandnes kommune eier 19,53 prosent av Lyse AS. Kommunen mottar utbytte, renter og avdrag på ansvarlig lån fra Lyse som omtalt i driftstiltak I16, driftstiltak I17 og investeringstiltak I5.

Hovedstolen på det ansvarlige lånet var opprinnelig kr 585,9 millioner. Renten er fastsatt til 3 måneders Nibor med et tillegg på 2 prosentpoeng. Renteforutsetningene er gjengitt i avsnitt om lønns- og prisvekst samt rentenivå (lenke).

Det er forutsatt et utbytte til alle eierkommunene fra Lyse på kr 600 millioner i 2020, økende til kr 660 millioner i 2023. I 2019 var utbetalt utbytte fra Lyse på totalt kr 550 millioner for regnskapsåret 2018.

De budsjetterte inntektene fra Lyse AS i planperioden:

PROGNOSE - OVERFØRINGER FRA LYSE AS	2020	2021	2022	2023
Avdrag i 30 år fra 2009 (føres i investering)	19 530	19 530	19 530	19 530
Rente 3 måneders NIBOR + 2 % (føres i drift)	14 600	13 800	12 900	12 200
Utbytte (føres i drift)	117 200	123 000	127 000	129 000
Totalsum overføring fra Lyse AS	151 330	156 330	159 430	160 730
Rente	3,98 %	3,99 %	3,95 %	3,95 %
Utbytte til alle eierkommunene	600 000	630 000	650 000	660 000

Overføring fra kommunale foretak

Ansvarlig lån fra Sandnes kommune til Sandnes tomteselskap KF var opprinnelig kr 130 millioner. Foretaket betaler rente på disse lånene tilsvarende 3 måneders Nibor, med et tillegg på 3 prosentpoeng. Avdragstiden er 30 år. Renteinntektene er omtalt i driftstiltak I21 og avdragene i investeringstiltak I5. Det budsjetteres også med ekstraordinær overføring fra tomteselskapet som omtalt i driftstiltak I20 og investeringstiltak F5.

De budsjetterte inntektene fra Sandnes tomteselskap KF i planperioden:

PROGNOSE - OVERFØRINGER FRA SANDNES TOMTESELSKAP KF	2020	2021	2022	2023
Ansvarlig lån (kr 130 millioner)				
Avdrag i 30 år (føres i investering)	4 333	4 333	4 333	4 333
Rente 3 måneders NIBOR + 3 % (føres i drift)	4 700	4 600	4 300	4 100
Ekstraordinær overføring	27 300	25 000	0	0
Totalsum overføring fra Sandnes tomteselskap KF	36 333	33 933	8 633	8 633
Rente	4,98%	4,99%	4,95%	4,95%

I tillegg til overføringer fra Sandnes tomteselskap KF, budsjetteres det også med kr 1,1 millioner i overføring fra Sandnes Parkering, som omtalt i driftstiltak I22.

Overføring fra andre selskaper

Det er i tråd med eierstrategiene forventet utbytter fra Odeon Kino Stavanger/Sandnes AS og Renovasjonen IKS. Sandnes sin andel utgjør kr 1,22 millioner fra Odeon Kino Stavanger/Sandnes AS og kr 1 million fra Renovasjonen IKS som omtalt i driftstiltak I18 og I19.

De budsjetterte inntektene fra andre selskaper i planperioden:

PROGNOSE - OVERFØRINGER FRA ANDRE SELSKAP	2020	2021	2022	2023
Odeon Kino Stavanger/Sandnes AS (utbytte)	1 220	1 220	1 220	1 220
Renovasjonen IKS (utbytte)	1 000	1 000	1 000	1 000
Totalsum overføringer fra andre selskap	2 220	2 220	2 220	2 220

Den økonomiske situasjonen

Sandnes sine disponible inntekter ble i 2018 lavere enn tidligere år, sammenlignet med landsgjennomsnittet. Omstillingsprosjektet for 2016-2019 har medført at ressursbruken i de store tjenesteområdene er redusert. Høyt investeringsnivå har medført høy vekst i lånegjelden.

Den økonomiske situasjonen per desember 2018

ASSS-nettverket består av de 10 største kommunene i landet – Bergen, Bærum, Drammen, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Trondheim og Tromsø. KS er sekretariat for og samarbeidspartner i nettverket.

Hovedfokus i arbeidet er utvikling og analyse av økonomi og styringsdata på aggregert nivå. Aktiviteten og rapportene fra arbeidet skal presentere situasjonen i de samarbeidende

kommunenes tjenesteproduksjon og gi grunnlag for sammenlikning og styring med sikte på effektiv tjenesteproduksjon med god kvalitet, og for egen kompetanseutvikling.

Data og analyser av økonomien for de 10 største kommunene, ASSS-kommunene, finnes på <https://www.ks.no/asss-hjem/>.

Av ASSS kommunene hadde Sandnes lavest korrigert fri disponibel inntekt i 2018 med kr 4 930 mindre i inntekt per innbygger enn landsgjennomsnittet. Sandnes mangler med andre ord kr 380 millioner på å ha inntekter som en landsgjennomsnittlig kommune.

Sett i forhold til inntektsnivået, hadde kommunen relativt høye utgifter til pleie og omsorg og relativt høyt netto driftsresultat målt i kroner per innbygger.

Kommunen har relativt sett lave netto renteutgifter og avdrag, og lave utgifter til barnevern og skole.

Når vi ser på sektorene innenfor inntektssystemet så var tjenesteproduksjonen i Sandnes i 2018 2,5 prosent under ASSS-snittet, mens effektiviteten var 4 prosent høyere enn ASSS-snittet.

Investeringsutgiftene har vært svært høye de siste årene og har utgjort over 25 prosent av driftsinntektene. Lånegjelden og rente og avdragsutgiftene har derfor økt de siste årene.

Økonomien i årene som kommer

For verdensøkonomien er utsiktene svakere og flere sentralbanker har nedjustert sine anslag for veksten. Rentene ute er svært lave og mange land har negative renter.

Arbeidsledigheten i Rogaland er blitt lavere de siste årene. I september var 2,7 prosent av arbeidsstyrken i Sandnes kommune registrert som helt arbeidsledige. Veksten i oljeinvesteringene har vært høy i 2019, men ventes å avta de neste årene. Det er og en tendens til satsing på fornybare energikilder fra investorer i aksjemarkedet.

Sammenslåingen med Forsand gjør at Sandnes blir en kraftkommune. Kraftinntektene vil til sammen utgjøre om lag kr 110 millioner. Midlene er i stor grad benyttet til tjenesteproduksjonen i Forsand, og dette videreføres i sin helhet med noen få unntak innen økonomi, organisasjon og politisk virksomhet.

Det er lagt fram et forslag fra Kraftskatteutvalget om å fjerne inntekter kommuner får fra konsesjonskraften og konsesjonsavgifter. Eiendomsskatten på kraftanlegg foreslås også endret. Forslaget kan medføre et inntektstap for Sandnes på brutto om lag kr 60 millioner. Dersom staten kompenserer kr 3,7 milliarder til alle landets kommuner gjennom kostnadsnøkkelen i inntektssystemet, vil Sandnes få kompensert om lag kr 54 millioner. Netto tap kan således utgjøre om lag kr 6 millioner. Det er imidlertid stor motstand mot forslaget, og rådmannen anser det som lite sannsynlig at forslaget blir vedtatt.

Det er ikke tegn til at skatteinntektene fra formue- og inntektsskatten til personlige skattytere vil øke vesentlig i årene som kommer. Rådmannen forventer imidlertid en

oppgang som følge av at oljeinvesteringene også til neste år vil øke noe og at arbeidsledigheten er vesentlig lavere enn for noen få år siden.

Den økonomiske situasjonen vil være utfordrende i årene som kommer. Det er ikke rom for å planlegge store nye tiltak i perioden, utover det som ligger i økonomiplanforslaget.

I 2019 ble det vedtatt innsparinger på kr 20 millioner i 2019 som øker til kr 40 millioner i 2020. Dette er videreført i den foreliggende økonomiplanen. På bakgrunn av fortsatt stramme rammer foreslår rådmannen ytterligere reduksjon i netto ramme på om lag 1,0 prosent i 2020 som øker til 1,5 prosent fra og med 2020. De nye innsparingene tilsvarer om lag kr 70 millioner fra og med 2021.

For å dekke inn innsparingsbehovene er det nødvendig for tjenesteområdene å jobbe videre med digitaliseringsprosjekter for å oppnå effektivisering. I tillegg vil det bli behov for å vurdere både kvalitet og avvikling av tjenestetilbud.

De nye innsparingene er fordelt jevnt på samtlige tjenesteområder. Rådmannen vil imidlertid vurdere situasjonen på nyåret og ved behov foreslå ny fordeling av innsparingene mellom tjenesteområdene.

Totale innsparinger er høye og rådmannen vil involvere tillitsvalgte i prosessen med å finne områder der det er mulig å redusere driftsnivået.

Digitalisering og effektiviseringsarbeidet fortsetter. Men for å dekke innsparinger i nevnte størrelsesorden vil det bli behov for å vurdere om det er tilbud kommunen må redusere eller la være å gi. Hva som kan vurderes er omtalt i teksten til innsparingstiltaket på hvert tjenesteområde.

Sandnes har som nevnt relativt lave inntekter, lave utgifter i tjenesteproduksjonen og driftes effektivt. Det er således verre for Sandnes å kutte ytterligere i drift, enn det vil være for sammenlignbare kommuner i regionen. Når det er store gap i tilgjengelige ressurser, tilbud og kvalitet kan det gi svekket konkurranseevne i forhold til rekruttering.

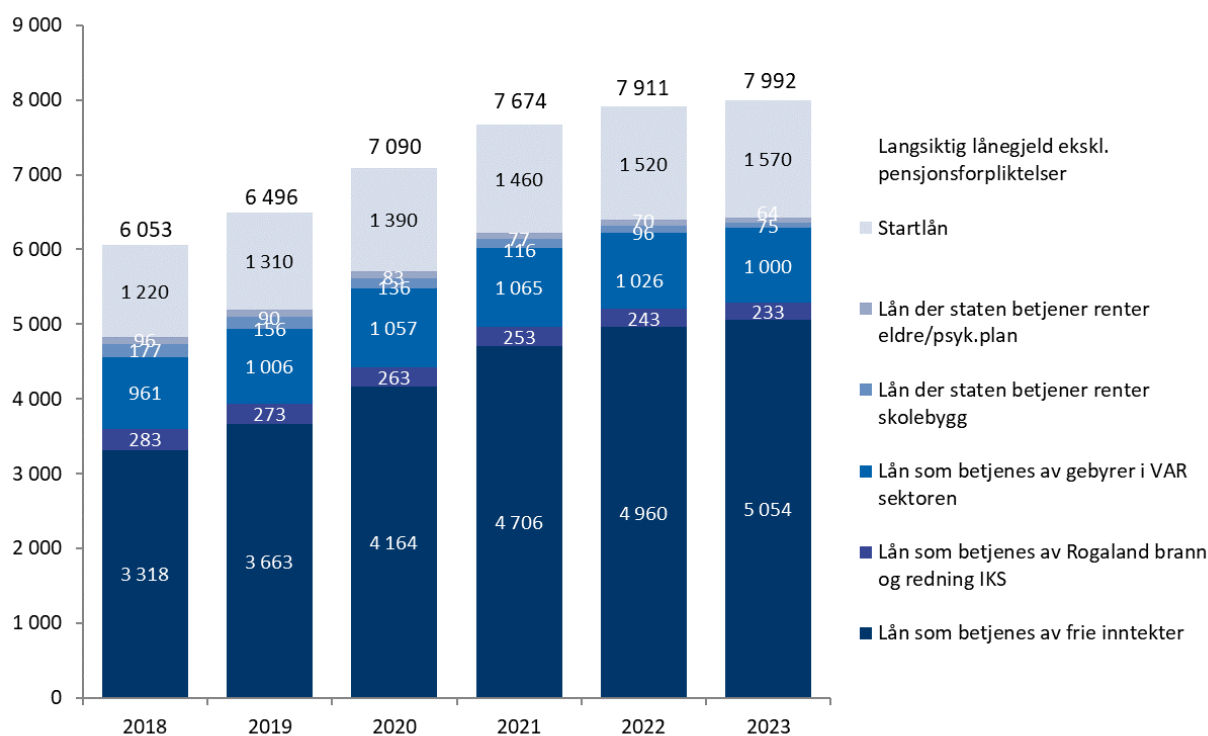
Utvikling i lånegjeld

I økonomiplanperioden vil Sandnes kommunes lånegjeld som betjenes ved hjelp av frie inntekter øke fra kr 3,7 milliarder i 2019 til kr 5,1 milliarder i 2023.

Kommunens lånegjeld

I vedtatt budsjett for 2019 lå det opprinnelig inne et høyt investeringsnivå og låneopptaket var opprinnelig på om lag kr 902 millioner. Prosjektene ble imidlertid ikke gjennomført i like høyt tempo som planlagt. Investeringsbudsjettet er derfor nedjustert både i første og andre perioderapport 2019. Låneopptaket for 2019 er også nedjustert i takt med dette. I skrivende stund er låneopptaket for 2019 på rundt kr 601 millioner. Dette betyr at de lånene som skulle vært tatt opp i 2019 for å finansiere det som skulle vært utgiftsført i 2019, blir forskjøvet til 2020. Ordinært låneopptak for 2020, inklusiv forskjøvet låneopptak fra 2019, er på om lag kr 785 millioner.

FORVENTET UTVIKLING I LANGSIKTIG LÅNEGJELD

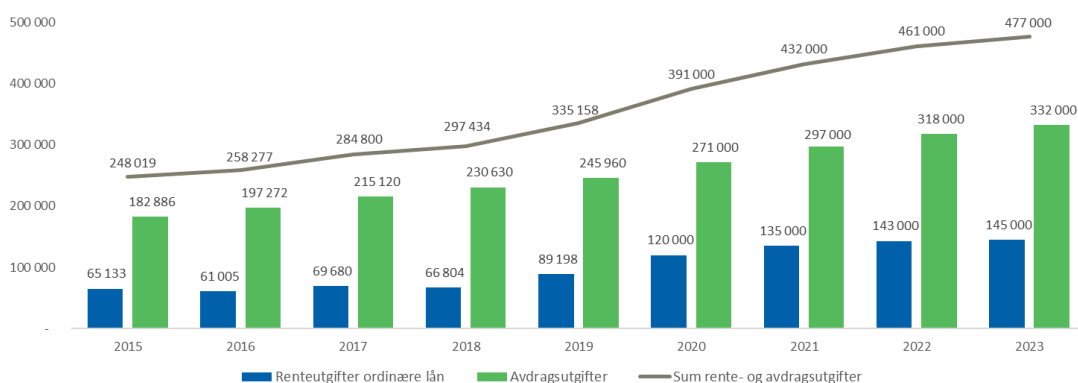

Lånene som kommunen må betjene ved hjelp av frie inntekter øker fra kr 3,7 milliarder i 2019 til 5,1 milliarder i 2023. Årsakene til økt lånegjeld er et høyt investeringsnivå og lav egenfinansiering av investeringer. Kostnadene til den nye brannstasjonen lånefinansieres i Sandnes kommune. Store deler av dette lånet betjenes av leietakerne (Rogaland brann og redning IKS, Stavanger universitetssykehus og deltakerkommunene i legevakt og øyeblikkelig hjelp-tilbud) i bygget i form av husleie.

Økt lånegjeld, kombinert med økte renteforventninger i planperioden sammenlignet med de siste årene, medfører at rente- og avdragsutgifter øker betydelig i planperioden. Som figuren under viser, øker rente- og avdragsutgiftene med kr 86 millioner i perioden 2020-2023, fra kr 391 millioner i 2020 til kr 477 millioner i 2023.

RENTE- OG AVDRAGSUTGIFTER

Rente- og avdragsutgifter 2015-2023

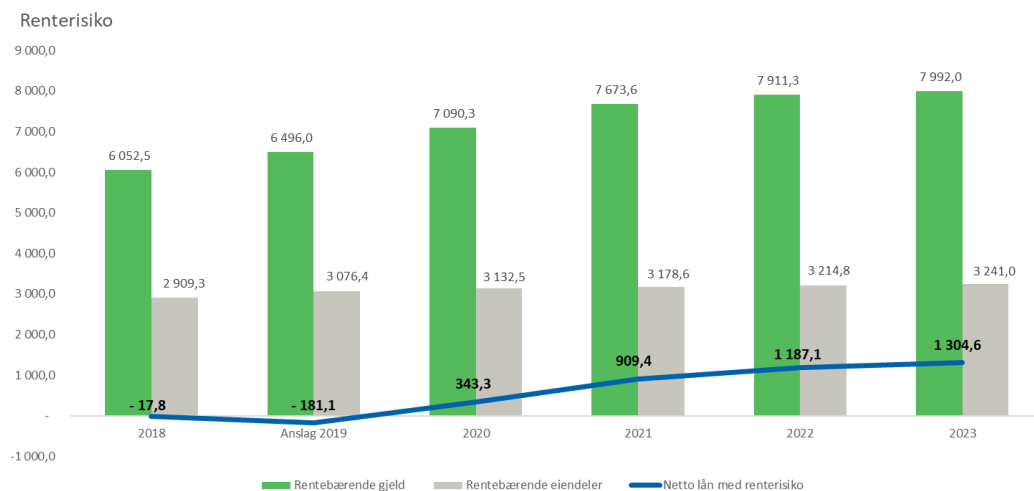
I kapittel om «Økonomiske måltall for bærekraftig utvikling» er det satt som mål at netto lån med renterisiko ikke skal overstige 20 prosent av kommunens brutto driftsinntekter. Netto lån med renterisiko tar utgangspunkt i kommunenes langsiktige gjeld. Kommuner har både store passiva (gjeld) og store aktiva (fordringer og likviditet), og langsiktig gjeld gir i seg selv ikke uten videre et riktig bilde av gjeldsbyrden. Deler av gjelden vil være knyttet til forhold som ikke, eller bare delvis, belaster kommuneøkonomien. Kommunene har utlån til andre, og staten dekker renteutgifter på investeringer foretatt innen rentekompensasjonsordningene for skoler, sykehjem og kirkebygg. Innen selvkostregulerte tjenester blir renter og avdrag dekket gjennom gebyrene fra innbyggerne. I tillegg har kommunene likviditet (bankinnskudd og eventuelle plasseringer i sertifikater og obligasjoner), der effekten av en renteendring vil være den motsatte av effekten på gjeldssiden.

Som figuren og tabellen under viser var netto lån med renterisiko i 2018 negativt med kr 17,8 millioner. Det er i framlagt økonomiplan 2020-2023 ikke forutsatt opptak av nye fastrentelån i perioden, og netto lån med renterisiko vil dermed øke i perioden. I 2023 vil netto lån med renterisiko utgjøre kr 1 304,6 millioner. Dette tilsvarer 21,8 prosent av brutto driftsinntekter.

Rentebærende eiendeler	2018	Anslag 2019	2020	2021	2022	2023
Ansvarlig lån i Lyse	390,6	371,1	351,5	332,0	312,5	293,0
Ansvarlige lån i Tomteselskapet	99,6	95,3	91,0	86,6	82,3	78,0
Startlån - videre utlån	1 216,4	1 310,0	1 390,0	1 460,0	1 520,0	1 570,0
Bankinnskudd	1 202,7	1 300,0	1 300,0	1 300,0	1 300,0	1 300,0
Sum rentebærende eiendeler	2 909,3	3 076,4	3 132,5	3 178,6	3 214,8	3 241,0

	2018	Anslag 2019	2020	2021	2022	2023
Rentebærende eiendeler	2 909,3	3 076,4	3 132,5	3 178,6	3 214,8	3 241,0
Rentebærende gjeld	6 052,5	6 496,0	7 090,3	7 673,6	7 911,3	7 992,0
Differanse rentebærende gjeld og eiendeler	3 143,2	3 419,6	3 957,8	4 495,0	4 696,5	4 751,0
Rentekompensasjon husbanken	274,0	246,4	219,6	192,8	166,0	139,2
Lån finansiert av VAR-gebyrer	1 035,3	1 006,4	1 057,1	1 065,1	1 025,8	999,7
Lån som betjenes av Brann IKS	283,0	272,9	262,8	252,7	242,6	232,5
Lån med fast rente	1 568,6	2 075,0	2 075,0	2 075,0	2 075,0	2 075,0
Netto lån med renterisiko	-17,8	-181,1	343,3	909,4	1 187,1	1 304,6

RENTERISIKO

Makroøkonomiske forhold og risiko

Det er alltid en viss risiko for at forutsetningene som er lagt til grunn i økonomiplanen ikke inntreffer. Ved sviktende forutsetninger og manglende evne til å ta nødvendige grep over tid, kan kommunen havne i ubalanse ved at inntektene ikke er høye nok i forhold til de utgiftene som påløper. Risikomomenter kommunen er eksponert for er makroøkonomiske forhold, endringer i statlige føringer og rammevilkår og et lavt netto driftsresultat. Midler på disposisjonsfond gjør at risikoen anses som lav.

Makroøkonomiske forhold

Norges bank har per september 2019 hevet styringsrenten 3 ganger. Økningen fra 0,75 prosent i januar til dagens nivå på 1,50 prosent gjenspeiler i hovedsak at veksten i norsk økonomi er god. Høy kapasitetsutnyttning og høyere underliggende prisvekst enn inflasjonsmålet har bidratt til oppjusteringen. Den viktigste drivkraften bak rentehevingene er oppgangen i oljeinvesteringene. Den høye investeringsveksten er i hovedsak drevet av utbyggingen av feltene Johan Sverdrup II og Johan Castberg. I perioden mellom 2013 og 1. kvartal i 2018 ble petroleumsinvesteringene nesten halvert. Etter dette har det per august 2019 vært en investeringsvekst på 16 prosent, tilsvarende 182 mrd. SSB anslår en reduksjon i investeringene på 4,5 prosent i 2020, hvor totale investeringskostnader er oppgitt til 174 mrd. Investeringsnivået kan imidlertid bli noe høyere enn dette, da enkelte prosjekter ikke har levert ferdigstilt plan for utbygging og drift. Norsk olje og gass har analysert utsiktene for årene 2021, 2022 og 2023 og det antas at totale petroleumsinvesteringer i disse årene reduseres med hhv. 8, 7 og 10 prosent. Investeringsanslag i kroner for disse årene er anslått til kr 168 (2021), 156 (2022) og 141 (2023) milliarder.

Økt aktivitet i oljesektoren gir ringvirkninger til andre sektorer i norsk økonomi. [Regionalt nettverk](#) meldte i sin juni-rapport at veksten ikke bare hadde tatt seg opp i oljenæringen, men også innen tjenestesektoren og i bygg- og anleggsbransjen. Dette bekreftes også i SR-Banks konjunkturbarometer, hvor bedrifter i samtlige sektorer i Rogaland fortsatt har tro på opptur i 2020.

I årene frem mot 2030 vil en mindre andel av verdiskapningen komme fra nye investeringer. I vareproduksjonen er veksten forventet å være svakest i bygg og anlegg, industri og kraftnæringen. En strammere klimapolitikk vil medføre reduserte olje og gassinntekter. Verdien av norsk vannkraft vil derimot øke på grunn av økte kvote- og kraftpriser. Vekstanslag for fornybar energi er høye. Dette er i stor grad drevet av fallende kostnader som følge av effektivisering og teknologiutvikling i sektoren. Jord- og skogbruk forventes å ha jevn vekst, mens fiske- og oppdrettsnæringen vil vokse raskere enn i dag. Det forventes at produksjonen i tjenesteytende næringer vil øke raskere enn i vareproduserende næringer. All netto jobbvekst vil komme i tjenesteytende næringer. Dette skyldes både vridningen i etterspørselen etter helse- og omsorgstjenester som følge av en eldre befolkning, men også av at produktivitsveksten er lavere i tjenesteproduksjon enn i vareproduksjon. Offentlig sysselsetting forventes å øke mer enn øvrig sysselsetting, og om lag halvparten av alle nye jobber frem mot 2030 vil komme i offentlig sektor.

Arbeidsledigheten i Rogaland er blitt lavere i 2019. I juli var 2,7 prosent av arbeidsstyrken i Sandnes kommune registrert som helt arbeidsledige. Dette betyr at flere har kommet i arbeid siden januar samme år, da ledigheten i kommunen var 2,9 prosent. Høyere sysselsetting antas å kunne øke skatteinngangen til kommunen, mens det for arbeidsgivere kan bli vanskeligere å anskaffe riktig kompetanse. Likevel har 6/10 bedrifter i regionen planer om å ansette flere, noe som tilsier enda mer konkurranse om arbeidskraften. Å realisere bedriftenes planer om vekst vil trolig kreve god tilflyt av arbeidskraft til Norge, samt flere i jobb og økt produktivitet. Statistisk Sentralbyrås vekstutsikter for Fastlands-Norge er 2,2 prosent i 2020 og 1,8 prosent i 2021.

For verdensøkonomien er utsiktene svakere og flere sentralbanker har nedjustert sine vekstanslag. Usikkerhet er en gjennomgående årsak, som i hovedsak skyldes forhold knyttet til politikk og økonomi. Eksempler på dette er prosessen rundt Storbritannias utmelding fra EU og den pågående handelskonflikten mellom USA og en rekke andre land. USAs forsøk på å redusere handelsunderskuddet sitt med økte tollsatser har gjort at landets import fra Kina lå 13 prosent lavere første kvartal i 2019 sammenlignet med første kvartal i 2018. Kina har slitt med å opprettholde den økonomiske veksten, og i andre kvartal i år var veksten på det laveste siden 90-tallet. I Europa styrkes usikkerheten ytterligere på grunn av økt frykt for «hard brexit» etter at Boris Johnson tiltrådte som statsminister.

Usikkerheten påvirker den økonomiske utviklingen dersom aktørene i økonomien tar hensyn til denne i sine beslutninger. Dette kan igjen påvirke bla. aksje- og valutakurser, rentenivå og den økonomiske politikken. Internasjonalt har aktørene vært avventende i sine beslutninger, og veksten har vært svak i en rekke viktige industriland. Så langt har konsekvensene vært størst for europeiske eksportbedrifter og investeringsnivået i industrien. En sterk konsum- og servicesektor har bidratt til å holde aktivitetsnivået oppe. Mye tyder likevel på at verdensøkonomien er på vei inn i en lavkonjunktur. Lange renter har falt betydelig, og flere lands sentralbanker har [negative styringsrenter](#). Dette betyr at landenes banker må betale for å plassere penger i sentralbankene. Norges Bank har ikke utelukket at vi kan få negative renter også i Norge, men den økonomiske framgangen den siste tiden har resultert i at styringsrenten har blitt hevet, og ikke redusert. Mange er tvilende til kommende rentehevinger ettersom det internasjonale rentebildet er svekket, mens andre mener at den norske konjunkturoppgangen, inflasjonsutsiktene og høyt gjeldsnivå blant husholdningene vil kreve en ytterligere økning.

Oljeprisen har også latt seg påvirke av den globale usikkerheten, og man kan høsten 2019 beregne like troverdige prisestimer fra 40 USD per fat til 80 USD per fat. Denne påstanden ble bekreftet når oljeprisen gjorde et historisk prishopp som følge av drone-angrepet mot saudiarabiske installasjoner i september 2019. Over 5 prosent av verdens oljeproduksjon ble slått ut, og prise økte på det meste fra 59 til 71 dollar fatet.

Budsjettrisiko

Forslag til statsbudsjettet for 2020 medførte en god del lavere rammetilskudd til Sandnes enn det som var forutsatt. Sandnes taper på uttrekk av midler til kemnerkontor og innlemming av øremerkede tilskudd til lærernorm og tilskudd til kommunale boliger.

Inntektsnivået er i tillegg lavt, utgiftene er lave og Sandnes drives stort sett effektivt. Det vil derfor være vanskeligere for Sandnes å effektivisere ytterligere enn det vil være for andre kommuner.

Med forslag til nye innsparinger kombinert med i utgangspunktet lave budsjetter og et lavt netto driftsresultat, anser rådmannen likevel risikoen for at kommunen vil gå med underskudd i 2020 som liten. Dette fordi kommunen har relativt mye midler på disposisjonsfond. Fondsmidler kan som kjent ikke brukes flere ganger, så risikoen for å havne i ubalanse på sikt anses som moderat.

Virksomhetene i kommunen sin evne til å innfri innsparingskravene og styre egen økonomi innenfor de lave budsjetterrammer vil bli enda viktigere i årene som kommer.

Det er også risiko for at det brukes for lite midler på forebygging, tidlig innsats og vedlikehold som igjen kan gi seg utslag i høye kostnader på lang sikt.

Det er lagt fram forslag fra kraftskatteutvalget om å fjerne inntekter kommuner får fra konsesjonskraften og konsesjonsavgifter. Eiendomsskatt på kraftanlegg forslås også endret. Forslaget kan medføre et brutto inntektstap for Sandnes i størrelsesorden 60 millioner kroner. Blir det kompensasjon til kommunene gjennom inntektssystemet kan netto tap utgjør i størrelsesorden 7 millioner kroner. Det er stor motstand mot forslaget, og rådmannen anser det som lite sannsynlig at forslaget blir vedtatt.

Rådmannen vil og trekke fram at skatteinntekten for alle kommuner samlet sett hittil i år tyder på at 2019 blir femte år på rad hvor skatteinntektene blir høyere enn anslått i statsbudsjettet. De siste fire årene har kommunene fått merskatteinntekter på til sammen 20 milliarder kroner. Rådmannen er i skrivende stund usikker på skatteanslaget også for 2020. Skattøren er redusert betydelig fra 11,55 i 2019 til 11,10 i 2020. Dette skal isolert sett gi en mindreinntekt på 5,5 milliarder for landet og om lag 85 millioner for Sandnes.

Rentenivået i Norge er fortsatt lavt. Spesielt i år er at lange renter i en periode har vært lavere enn korte. Det er negative renter i flere land, noe som tyder på svak vekst og dårligere tider. Sandnes kommune har inngått fastrenteavtaler også i 2019. Netto lånegjeld med renterisiko er negativ/ tilnærmet lik null.

Driftsbudsjett

Driftstiltakene utgjør i 2020 om lag kr 194 millioner, økende til om lag kr 369 millioner i 2023. Netto driftsramme samlet er kr 4,5 milliarder i 2020.

Det er prioritert inn nye tiltak som følge av befolkningsveksten i skole, barnehage og helse & velferd. I tillegg er det lagt inn nødvendige midler til lærernorm, spesialundervisning, nye stillinger innen styrket barnehage, flere faste stillinger innen barne- og familieenheten (BFE) og økt tilskudd til private barnehager som følge av bemanningsnormen. Innen helse & velferd er det prioritert drift av nye sykehjem og samlokaliserte boliger samt etablering av kommunal fastlegepraksis. Rådmannen foreslår også at barnetrygden holdes utenfor ved beregning av sosialhjelp.

Høye investeringsutgifter gir økte rente- og avdragsutgifter og økning i internleie med kr 134 millioner i 2023. Totalt sett utgjør internleiene i 2020 kr 436 millioner og samlede FDV-midler er på kr 75 millioner. Om lag kr 30 millioner er avsatt til forvaltning og resterende kr 45 millioner fordeles mellom drift og vedlikehold.

I 2019 ble det vedtatt innsparinger på kr 15 millioner som øker til kr 29,5 millioner i 2020. Dette er videreført i årets økonomiplan. På bakgrunn av fortsatt stramme rammer foreslår rådmannen ytterligere reduksjon i netto ramme på om lag 1 prosent tilsvarende kr 46 millioner fra og med 2020 økende til 1,5 prosent tilsvarende kr 70 millioner fra 2021. Innsparingene er fordelt jevnt på samtlige tjenesteområder, men for å dekke inn innsparingsbehovene er det nødvendig for tjenesteområdene å jobbe videre med digitaliseringsprosjekter for å oppnå effektivisering. I tillegg vil det bli behov for å vurdere kvaliteten og tjenestetilbudet. Rådmannen vil vurdere situasjonen på nyåret, og ved behov foreslå ny fordeling mellom tjenesteområdene.

Totale innsparinger er nå høye, og rådmannen vil involvere tillitsvalgte i prosessen med å finne områder der det er mulige å redusere driftsnivået.

Sentrale inntekter og utgifter

NR	TILTAKSTEKST	2020	2021	2022	2023
I1	Formue- og inntektsskatt	-2 667 000	-2 732 000	-2 772 000	-2 811 000
I2	Statlige rammeoverføringer inkludert inntektsutjevning	-1 824 000	-1 850 000	-1 889 000	-1 923 000
I3	Eiendomsskatt	-52 000	-54 000	-56 000	-57 000
I4	Konsesjonskraft	-30 000	-30 000	-30 000	-30 000
I5	Konsesjonsavgift	-10 300	-10 300	-10 300	-10 300
I6	Konsesjonsavgift avsettes kraftfond	10 300	10 300	10 300	10 300
I7	Reformstøtte del 2, engangsutbetaling ved kommunesammenslåing	-32 400			
I8	Rentekompensasjon sykehjem, omsorgsboliger og skolebygg	-12 800	-12 000	-11 200	-10 500
I9	Integreringstilskudd flyktninger	-73 500	-59 400	-48 700	-46 300
I10	Renteutgifter ordinære lån	120 000	135 000	143 000	145 000
I11	Avdrag ordinære lån	271 000	297 000	318 000	332 000
I12	Renteinntekter av bankinnskudd	-33 300	-33 400	-32 900	-32 900
I13	Utbytte aksjer/grunnfond	-4 500	-4 500	-4 500	-4 500
I14	Renteinntekter startlån	-37 700	-40 200	-41 600	-43 300
I15	Renteutgifter startlån	37 700	40 200	41 600	43 300
I16	Renter ansvarlig lån Lyse AS	-14 600	-13 800	-12 900	-12 200
I17	Aksjeutbytte Lyse AS	-117 200	-123 000	-127 000	-129 000
I18	Aksjeutbytte Odeon kino Stavanger/Sandnes AS	-1 220	-1 220	-1 220	-1 220
I19	Aksjeutbytte Renovasjonen IKS	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
I20	Ekstraordinært uttak av opptjent egenkapital fra Sandnes tomteselskap KF	-2 300			
I21	Renter ansvarlig lån Sandnes tomteselskap KF	-4 700	-4 600	-4 300	-4 100
I22	Overføring fra Sandnes Parkering KF	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100
I23	Overføring til investeringsregnskapet	124 206	47 663	42 964	35 638
I24	Bruk av disposisjonsfond	-100 000	-25 000		
I25	Avskrivinger	244 000	257 000	270 000	273 000
I26	Motpost avskrivinger	-244 000	-257 000	-270 000	-273 000
I27	Kalkulatoriske renter og avskrivinger vann	-17 880	-18 199	-18 222	-17 952
I28	Kalkulatoriske renter og avskrivinger avløp	-36 503	-40 099	-42 060	-42 497
I29	Kalkulatoriske renter og avskrivinger renovasjon	712	336	-19	284
	SUM SENTRALE INNTEKTER OG FINANSPOSTER	-4 510 085	-4 523 319	-4 548 157	-4 611 347

I1: Formue- og inntektsskatt

Det budsjetteres med kr 2 667 millioner i formues- og inntektsskatt i 2020. Fra 1. januar 2020 vil om lag 163 innbyggere fra Kolabygda tilhøre Strand kommune etter vedtatt grensejustering. Nye Sandnes kommune vil motta formue- og inntektsskatt fra disse personene i 2020, men grensejusteringen medfører at skatteanslaget reduseres med kr 5,1 millioner årlig fra og med 2021. Se mer informasjon i [avsnitt om de frie inntektene](#).

Naturressursskatt er en særskatt for kraftselskap med hjemmel i skatteloven § 18-2. Naturressursskatten utgjør til sammen 1,3 øre per kWh, hvorav 1,1 øre per kWh til kommunen og 0,2 øre per kWh til fylkeskommunen. Den kommunevise fordelingen av naturressursskatten bygger på den kommunevise andelen av kraftformuen og på gjennomsnittlig kraftproduksjon i skatteåret og de 6 tidligere årene. I [sak til fellesnemnda 7. mai 2019 «Etablering av kraftkontor på Forsand» \(sak 10/19\)](#) ble naturressursskatten anslått til å utgjøre kr 19,5 millioner i 2020.

I2: Statlige rammeoverføringer inkludert inntektsutjevning

Rammetilskuddet budsjetteres med kr 1 824 millioner i 2020, og er basert på statsbudsjettforslaget og på prognose for inntektsutjevning i tråd med skatteanslaget (tiltak I1) for planperioden. Fra 1. januar 2020 vil om lag 163 innbyggere fra Kolabygda tilhøre Strand kommune etter vedtatt grensejustering. Nye Sandnes kommune trekkes kr 4 millioner i rammetilskuddet fra og med 2020 for disse personene. Se mer informasjon i [avsnitt om de frie inntektene](#).

I3: Eiendomsskatt

Rådmannen foreslår at det innføres eiendomsskatt etter eignedomsskattelova § 3 c) «berre på kraftverk, vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum» for Nye Sandnes. Nærmere spesifisert vil det si at denne skatten videreføres i Forsand og innføres for «gamle» Sandnes.

Rådmannen foreslår at skatt på næring etter [overgangsregel til eignedomsskattelova §§ 3 og 4](#) fjernes fra og med 1. januar 2020.

Forsand har i dag en skattesats på 7 promille, og i sak til fellesnemnda 7. mai 2019 «Etablering av kraftkontor på Forsand» ([sak 10/19](#)) ble eiendomsskatten fra Forsand kommune anslått til å utgjøre kr 50 millioner i 2020.

Det anslås at eiendomsskatt fra kraftnettet i «gamle» Sandnes kommune vil kunne utgjøre kr 2 millioner i 2020 og gradvis stige til kr 7 millioner i 2023. For ytterligere informasjon om eiendomsskatten henvises det til [eget avsnitt](#).

I4: Konsesjonskraft

Eiere av større vannkraftverk plikter å levere en andel av kraften som produseres til kommunene som er berørt av kraftutbyggingen. Denne konsesjonskraften skal leveres til en [pris som loven foreskriver](#). Som sluttprodukt ender konsesjonskraften ut i strømmarkedet via en innleid megler.

Konsesjonskraft til vertskommunen er hjemlet i vassdragsreguleringsloven § 22. Ordningen har som formål at vertskommunen skal få ta del i verdiskapningen som følge av kraftutbygging. «Gamle» Forsand kommune har konsesjonskraftrettigheter fordelt på fire konsesjoner på til sammen 111 GWh. Årlig forbruk i «gamle» Forsand lå på om lag 40 GWh. Det vil si at om lag 70 GWh har gått til fylkeskommunen. Når Forsand-forbruket fra og med 2020 blir slått sammen med Sandnes-forbruket, vil hele konsesjonskraftretten bli fullt utnyttet av vertskommunen. Det anslås at konsesjonskraften utgjør kr 30 millioner i 202

I5: Konsesjonsavgift

Ved konsesjoner gitt etter vassdragsreguleringsloven plikter kraftverkseierne å betale en årlig avgift til staten og til de berørte kommunene. Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE) beregner mengde konsesjonsavgifter og fordelingen mellom de berørte kommunene. Avgiftssatsen indeksjusteres hvert femte år av NVE. [I sak til fellesnemnda 7. mai 2019 «Etablering av kraftkontor på Forsand» \(sak 10/19\)](#) ble konsesjonsavgiften anslått til å utgjøre om lag kr 10,3 millioner i 2020.

Avgiften avhenger av kraftgrunnlaget som er en teoretisk beregning av effekten som kraftverket kan gi, og beregnes uavhengig av kraftverkets faktiske produksjonskapasitet. Kraftgrunnlaget regnes i naturhesterkrefter (nat.hk.), og blir beregnet ut fra regulert vannføring og fallhøyde. Avgiftssatsen settes normalt til 24 kr per nat.hk til kommuner og 8 kr til staten i nye konsesjoner, men varierer betydelig i tidligere gitte konsesjoner. Avgiftssatsene er normalt gjenstand for jevnlig justeringer.

I6: Konsesjonsavgift avsettes kraftfond

Konsesjonsavgiftene på kr 10,3 millioner skal avsettes til et bundet fond for næringsutvikling (kraftfond). Fondet skal ha særskilte retningslinjer for bruken, samt et politisk valgt fondsstyre som forvalter midlene.

I7: Reformstøtte del 2, engangsutbetaling ved kommunesammenslåing

Når kommunesammenslåingen trer i kraft vil den nye kommunen få utbetalt reformstøtte og motta inndelingstilskudd i inntektssystemet. [Reformstøtten er et engangstilskudd](#), og tilskuddet er differensiert etter innbyggertallet i den nye kommunen. Reformstøtten utbetales på tidspunktet for sammenslåing, og blir gitt uten ytterligere søknad fra kommunene. For Nye Sandnes kommune utgjør dette kr 32,4 millioner i 2020.

I8: Rentekompensasjon sykehjem, omsorgsboliger og skolebygg

Staten gir kompensasjonstilskudd for renter og avdrag i forbindelse med eldre- og psykiatriplanen og rentekompensasjon for skolebygg. Renteforutsetningene som er lagt til grunn er vist i [avsnitt om lønns- og prisvekst samt rentenivå](#). Lånesaldo til investeringsutgiftene til disse formålene er vist i [avsnitt om utvikling i lånegjeld](#).

I9: Integreringstilskudd flyktninger

Kommunene får integreringstilskudd over fem år for hver flyktning og person med opphold på humanitært grunnlag som kommunen bosetter. Tilskuddet skal bidra til godt og raskt bosettings- og integreringsarbeid. Regjeringen foreslår at tilskuddssatsen økes til kr 808 100 for enslige voksne og kr 758 100 for barn og andre voksne fra 2020. Rådmannen budsjetterer med bosetting av 60 flyktninger og 10 familiejenforeninger per år. I tillegg kommer tilskudd for tidligere bosatte flyktninger.

I10: Renteutgifter ordinære lån

Det budsjetteres med kr 120 millioner i renteutgifter på ordinære lån i 2020 og beløpet stiger til kr 145 millioner i 2023. Dette skyldes i all hovedsak økt lånegjeld i planperioden. Renteforutsetningene som er lagt til grunn finnes i avsnitt om lønns- og prisvekst samt rentenivå. Lånesaldo framgår av [avsnitt om utvikling i lånegjeld](#). Avdragstiden er 30 år.

I11: Avdrag ordinære lån

Det budsjetteres med kr 271 millioner i avdrag på ordinære lån i 2020 og beløpet stiger til kr 332 millioner i 2023. Dette skyldes den økende lånegjelden. Lånesaldo framgår av [avsnitt om utvikling i lånegjeld](#). Avdragstiden er 30 år.

I12: Renteinntekter av bankinnskudd

Det budsjetteres med kr 33,3 millioner i renteinntekter fra bankinnskudd i 2020. Renteforutsetningene som er lagt til grunn finnes i avsnitt om [avsnitt om lønns- og prisvekst samt rentenivå](#). Det er lagt til grunn et gjennomsnittlig ordinært bankinnskudd på kr 1,3 milliarder.

I13: Utbytte aksjer/grunnfond

Forsand kommune har plasseringer i enkeltaksjer og egenkapitalbevis som utbetaler utbytter. Det forutsettes utbytter i størrelsesordenen kr 4,5 millioner, tilsvarende tidligere års budsjetter.

I14: Renteinntekter startlån

Startlån er et av Sandnes kommunes virkemidler for å bidra til at det blir mulig for flere å skaffe seg egen bolig. Kommunen låner årlig inn fra Husbanken. Renteinntektene på startlånene utgjør kr 37,7 millioner i 2020 og stiger til kr 43,3 millioner i 2023. Det er lagt inn tilsvarende renteutgifter i forbindelse med startlånene.

I15: Renteutgifter startlån

Startlån er et av Sandnes kommunes virkemidler for å bidra til at det blir mulig for flere å skaffe seg egen bolig. Midlene lånes inn fra Husbanken og gis ut som startlån til personer som ellers ikke ville klart å skaffe seg egen bolig. Renteutgiftene på startlånene er tilsvarende renteinntektene som er omtalt i tiltak I14.

I16: Renter ansvarlig lån Lyse energi AS

Det ansvarlige lånet som Lyse energi AS betaler renter og avdrag på til eierkommunene utgjorde for Sandnes opprinnelig kr 585,9 millioner med en avdragstid på 30 år. Årlige avdrag føres etter gjeldende regnskapsregler i investeringsregnskapet. Renten på det ansvarlige lånet er fastsatt til 3 måneders Nibor med et tillegg på 2 prosentpoeng. Se omtale av renteforutsetningene i [avsnitt om lønns- og prisvekst samt rentenivå](#). Fra og med 2020 er det forutsatt at Lyse AS kompenserer aksjonærene for reduksjonen i renteinntekter som følger av nedbetalingen på hovedstol ([bsak 64/19](#)). Kompensasjonen som tillegges årlig utbytte vil framgå av konsernstyrets tilrådning om utbytte.

I17: Aksjeutbytte Lyse energi AS

Sandnes kommune sin eierandel i Lyse AS er 19,53 prosent. Forventing om utbyttetenivået i denne planperioden er av eierkommunene lagt med grunnlag i selskapet og eiernes felles utredningsarbeid om mulige nye kapital og/eller finansielle instrumenter mellom Lyse AS og aksjonærene ([bsak 64/19](#)), forventet resultatutvikling jf. Styrets melding til eierne 2019 og strategi Bedriftsforsamlingen. I 2019 ble det utdelt et utbytte til eierne på kr 550 millioner. Sandnes kommunes andel var kr 107,4 millioner. Totalt utbytte forventes å øke med kr 50 millioner i 2020, med kr 30 millioner i 2021, 20 millioner i 2022 og kr 10 millioner i 2023. Samlet forventet utbytte i 2023 utgjør da kr 660 millioner og Sandnes kommunes andel av dette utgjør kr 129 millioner.

I18: Aksjeutbytte Odeon kino Stavanger/Sandnes AS

Det er i tråd med eierstrategien, resultatutvikling siste 5 år og dialog mellom eierne lagt til grunn forventet utbytte på kr 7 millioner fra Odeon kino Stavanger/Sandnes AS i 2020. Sandnes sin andel utgjør kr 1,220 millioner årlig.

I19: Aksjeutbytte Renovasjonen IKS

Det er i tråd med eierstrategien, resultatutvikling og dialog mellom eierne en forventning om utbytte på kr 2 millioner årlig i perioden. Sandnes sin andel utgjør kr 1 million.

I20: Ekstraordinært uttak av opptjent egenkapital fra Sandnes tomteselskap KF

I [vedtatt økonomiplan 2018-2021](#) ble det fastsatt en ekstraordinær overføring fra Sandnes tomteselskap KF på kr 20 millioner, som utelukkende skal disponeres til medfinansiering av Ruten byrom. Overføringen ble lagt med kr 17,7 millioner i 2019 og kr 2,3 millioner i 2020 jf. Framdriftsplan for Rutenprosjektet. Overføringen er som opprinnelig forutsatt at skjer ved disponering av foretakets allerede oppsparte egenkapital, og er ikke knyttet til regnskapsresultatet 2020. Av eierstrategien til foretaket framgår det at foretaket skal være kommunens foretrukne samarbeidspart og pådriver for utviklingen av nye store strategiske utbyggingsområder og prioriterte offentlige utviklingsprosjekter i bysentrum. Det eierstrategiske grepet er her et konkret økonomisk bidrag til realisering av Ruten byrom. Tiltaket bygger opp om Ruten som regionalt kollektivknutepunkt og sentrum som attraktiv forretningsadresse. Rådmannen har innarbeidet siste del av engangsoverføringen i 2020 på kr 2,3 millioner i samsvar med gjeldende økonomiplan.

I21: Renter ansvarlig lån Sandnes tomteselskap KF

Det ansvarlige lånet som Sandnes tomteselskap KF betaler renter og avdrag på til kommunen utgjorde opprinnelig kr 130 millioner med en avdragstid på 30 år. Årlige avdrag føres etter gjeldende regnskapsregler i investeringsregnskapet. Renten på det ansvarlige lånet er fastsatt til 3 måneders Nibor, med et tillegg på 3 prosentpoeng. Renteforutsetningene er gjengitt i [avsnitt om lønns- og prisvekst samt rentenivå](#).

I22: Overføring fra Sandnes parkering KF

Det er i gjeldende økonomiplan forutsatt en årlig overføring fra Sandnes parkering KF på kr 1,1 millioner. Rådmannen viderefører overføringen i samsvar med budsjettforslaget for parkeringsvirksomheten jfr styrets forslag av 26. september 2019. Parkeringsvirksomheten vil fra 1. januar 2020 være organisert i tjenesteområdet byutvikling og teknisk. Budsjettforslaget for virksomheten er utarbeidet på ordinær måte og vil konverteres til virksomhetens budsjett i linjeorganisasjonen.

I23: Overføring til investeringsregnskapet

Ordinær overføring fra drift til investering utgjør kr 124,2 millioner i 2020. I slutten av perioden reduseres overføringen til kr 35,6 millioner i 2023.

I24: Bruk av disposisjonsfond

Fra 2014 til 2018 har størrelsen på disposisjonsfondene til Nye Sandnes kommune økt fra kr 352 millioner til kr 753 millioner. Disposisjonsfondene tillagt årlig mindreforbruk utgjorde i 2018 13,1 prosent av driftsinntektene, noe som er godt over måltallet på 7 prosent, jfr kapittel om [Økonomiske måltall for bærekraftig utvikling](#).

Langsiktig lånegjeld i prosent av driftsinntektene har i samme periode (2014-2018) økt fra 91,4 prosent til 101,9 prosent på grunn av de senere års høye investeringsnivå. For å dempe økningen i lånegjelden samt rente- og avdragsbelastningen i driftsbudsjettet, foreslår derfor rådmannen å bruke kr 100 millioner av disposisjonsfondene i 2020 og kr 25 millioner i 2021 for å øke overføringen fra driftsbudsjettet til investeringsbudsjettet, som igjen medfører lavere låneopptak.

I25: Avskrivinger

Avskrivinger på kommunens anleggsmidler er kalkulert til kr 244 millioner i 2020 og øker til kr 273 millioner i slutten av perioden.

I26: Motpost avskrivinger

Motpost avskrivinger er en regnskapsmessig motpost til tiltak I19.

I27: Kalkulatoriske renter og avskrivinger vann

Kalkulatoriske renter og avskrivinger på selvkostområdene vann, avløp og renovasjon viser hvor mye renter og avskrivinger områdene bidrar til kommunekassen med. Denne inntekten er selvkostområdenes betaling for at kommunen stiller kapital til disposisjon. Kalkylerenten er 5-årig SWAP-rente med et påslag på 0,5 prosentpoeng. Det er forutsatt kalkylerente på 2,37 prosent i planperioden.

I28: Kalkulatoriske renter og avskrivinger avløp

Kalkulatoriske renter og avskrivinger på selvkostområdene vann, avløp og renovasjon viser hvor mye renter og avskrivinger områdene bidrar til kommunekassen med. Denne inntekten er selvkostområdenes betaling for at kommunen stiller kapital til disposisjon. Kalkylerenten er 5-årig SWAP-rente med et påslag på 0,5 prosentpoeng. Det er forutsatt kalkylerente på 2,37 prosent i planperioden.

I29: Kalkulatoriske renter og avskrivinger renovasjon

Kalkulatoriske renter og avskrivinger på selvkostområdene vann, avløp og renovasjon viser hvor mye renter og avskrivinger områdene bidrar til kommunekassen med. Denne inntekten er selvkostområdenes betaling for at kommunen stiller kapital til disposisjon. Kalkylerenten

er 5-årig SWAP-rente med et påslag på 0,5 prosentpoeng. Det er forutsatt kalkylerente på 2,37 prosent i planperioden.

Oppvekst skole

NR	TILTAKSTEKST	2020	2021	2022	2023
	Ordinær grunnskoleopplæring inkludert fellesutgifter				
S1	✓ Lærernorm	10 000	10 000	10 000	10 000
S2	✓ Midler til tidlig innsats inn i rammetilskuddet	20 000	20 000	20 000	20 000
S3	✓ Spesialundervisning	15 700	15 700	15 700	15 700
S4	✓ Senter for flerspråklige barn og unge (FBU)	1 900	1 900	1 900	1 900
S5	✓ Altona skole og ressurscenter	1 100	1 100	1 100	1 100
S6	✓ Elevtallsvekst i tråd med prognoser	4 700	11 500	16 400	21 100
S7	✓ Korrigering av prognoser, elevtallsvekst	-2 400	-2 400	-2 400	-2 400
S8	✓ Ressurser til spesialundervisning	700	2 000	2 900	3 600
S9	✓ Korrigering av prognoser, spesialundervisning	-500	-500	-500	-500
S10	✓ Bogafjell ungdomsskole, læremiddelpakke	3 000	1 500		
S11	✓ Sviland skole, læremiddelpakke		216		
S12	✓ Malmheim skole, læremiddelpakke		150		
S13	✓ Kleivane skole, læremiddelpakke		1 500	852	852
S14	✓ Bogafjell ungdomsskole, ny skole	1 700			
S15	✓ Figgjo skole - nytt ungdomstrinn	300	300	300	300
S16	✓ Videreføring av tidligere innsparinger	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
S17	✓ Generell innsparing oppvekst skole	-10 290	-15 440	-15 440	-15 440
S18	✓ Internhusleie, renholds- og energikostnader, skoler	14 800	38 900	60 400	60 400
S19	✓ Internhusleie, renholds- og energikostnader, skoler		1 800	1 800	1 800
	SFO				
S20	✓ Inntektsmoderasjon SFO	814	1 954	1 954	1 954
S21	✓ Ressurser til styrking i SFO	90	250	370	450
S22	✓ Korrigering av prognoser, styrking SFO	-60	-60	-60	-60
S23	✓ SFO, økning i driftsutgifter	3 008	3 232	3 285	3 285
S24	✓ SFO, økning i gebyrinntekter	-3 008	-3 232	-3 285	-3 285
S25	✓ Utnulling selvkostbudsjett SFO Forsand	-319	-319	-319	-319
	TOTALSUM OPPVEKST SKOLE	56 235	85 051	109 957	115 437

S1: Lærernorm

Stortinget har vedtatt en norm for lærertetthet i ordinær opplæring på skolenivå. Lærernormen pålegger skolene å bruke et visst antall lærerstillinger i ordinær undervisning. Skolene kan ikke lenger fritt overføre midler fra ordinær opplæring til spesialundervisning dersom det er behov for det. Samlet sett begrenser lærernormen skolenes handlingsrom og øker skolenes ressursbehov. Prognoser for skoleåret 2019-2020, tilsier at det er behov for ytterligere 13,7 årsverk for å innfri lærernormen i Sandnesskolen. Dette vil utgjøre en kostnad på om lag kr 10 millioner. Målet for skoleåret 2019-2020, er at det maksimalt skal være 15 elever per lærer på 1. til 4. trinn, og 20 elever per lærer på 5. til 10. trinn. Lærernormen har i tillegg gjort det nødvendig å revidere dagens tildelingsmodell i Sandnesskolen. Oppvekst skole har utarbeidet en [egen sak](#) der det orienteres om endringene i modellen.

S2: Midler til tidlig innsats inn i rammetilskuddet

Sandnes kommune mottok kr 19,6 millioner i 2018 og kr 19,9 millioner i 2019 i øremerkede statlige tilskudd til tidlig innsats i skolen. I 2020 innlemmes kr 13,4 millioner i rammetilskuddet til Sandnes. Midlene er fordelt til kommunen etter en særskilt fordeling som tar hensyn til kommunens behov for lærerårsverk i 2020. Fra 2021 vil midlene bli fordelt etter de ordinære kriteriene i inntektssystemet. Rådmannen foreslår å videreføre midlene på tilsvarende nivå som i 2019.

S3: Spesialundervisning

Omfanget av spesialundervisning og tilhørende ressursbehov har økt de siste årene i Sandnesskolen. Tall hentet fra Grunnskolens Informasjonssystem (GSI), viser at 680 elever av totalt 10 155 elever hadde rett på spesialundervisning i 2018. Dette er en økning på 1 prosent sammenlignet med 2017. Barneskolene i Sandnes kommune hadde et merforbruk knyttet til spesialundervisning på kr 9,2 millioner våren 2019. Ungdomsskolene melder også om økende ressursbehov.

Det er flere årsaker til økte kostnader knyttet til spesialundervisning i Sandnesskolen. Flere elever enn tidligere har blitt henvist til pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), fått sakkyndig vurdering og enkeltvedtak om spesialundervisning. En større andel elever har alvorlige adferdsvansker og problemadferd. Stadig flere elever har mer sammensatte og omfattende hjelpebehov, som krever full oppfølging og oppdekking i hele skoletilbudet. Lærernormen har i tillegg begrenset skolenes mulighet til å overføre midler fra ordinær opplæring til spesialundervisning ved behov.

Kommunaldirektør for Oppvekst skole er i dialog med skolene om hvilke tiltak som må til for å redusere spesialundervisningen. Skolenes ressursgruppe, inkludert PPT, er sentrale i arbeidet med å avdekke utfordringene tidlig. I løpet av våren 2020 skal det foretas en kartlegging av den enkelte skoles praksis knyttet til ordinær opplæring og

spesialundervisning. Tett tverrfaglig samarbeid med alle tjenester som utgjør støtteapparatet rundt den enkelte elev, er avgjørende for å lykkes. Sandnesskolen tildeles kr 15,7 millioner til spesialundervisning i 2020.

S4: Senter for flerspråklige barn og unge (FBU)

Senter for flerspråklige barn og unge (FBU) gir tjenester til alle minoritetsspråklige barn som har rett til særskilt språkopplæring etter [Opplæringslovens §2.8](#) og [Friskolelova §3.5](#). Dette gjelder både flyktninger, barn av familiegjenforente og barn av arbeidsinnvandrere. I årsbudsjettet til FBU for 2019, er det lagt inn en forventning om tilskudd fra staten på kr 1,9 millioner. Tilskuddet er knyttet til grunnskoleopplæring av barn og unge asylsøkere. Ettersom alle mottakssentrene i Sandnes kommune er lagt ned, bortfaller denne refusjonen.

FBU har imidlertid samlet sett opplevd en økning i antall barn og unge som har rett til særskilt språkopplæring. Dette gjelder blant annet en økende andel barn og unge av arbeidsinnvandrere og familiegjenforente flyktninger, samt barn og unge i friskoler. Friskolene belastes FBU. Fra og med 1. januar 2020, vil FBU i tillegg dekke utgifter til minoritetsspråklige elever i tidligere Forsand kommune. FBU må derfor opprettholde samme bemanning og tilbud som tidligere, og sørge for at elevenes rettigheter til særskilt språkopplæring ivaretas også for kommende år.

S5: Altona skole og ressurscenter

Det har vært en økning i antall elever som har behov for alternativ opplæring i kommunen. Altona skole og ressurscenter er Sandnes kommunes kompetansesenter for utvikling av læringsmiljø og tilpasset opplæring. Altona utvider derfor sitt opplæringstilbud for å kunne ivareta elevenes faglige og sosiale rettigheter. Dette gir behov for 3 nye stillinger. Stillingene utgjør en kostnad på om lag kr 2,1 millioner.

Altona tilbyr tjenester til alle grunnskolene i Sandnes kommune. På grunn av økning i antall elever med behov for alternativ opplæring, har kommunen i tillegg betalt for eksterne opplæringstilbud. Disse sentrene har ikke lenger kapasitet til å ta imot flere elever fra Sandnesskolen som har behov for alternativ opplæring. Ved at kommunen øker kapasiteten internt på Altona skole og ressurscenter, forventes det en årlig utgiftsreduksjon på kr 1 million knyttet til slike private tjenester.

S6: Elevtallsvekst i tråd med prognoser

Ved den offisielle elevtellingen i Sandnesskolen er det registrert 10 175 elever per 1. september 2019. Tilsvarende tall i 2018 var 10 140 elever. I økonomiplanen for perioden 2019-2022 er det lagt til grunn en forventning om 10 290 elever ved skolestart. Det tilsvarer et avvik på -115 elever.

Skolene kompenseres for vekst i elevtallet etter tildelingsmodellen. Etter elevtellingen 1. september, er høstjusteringen for elevtallsveksten 2019 beregnet til om lag kr 2,5 millioner. Helårseffekten av høstjusteringen 2019 er lagt inn i budsjettet for 2020.

Hovedgrunnlaget for høstjusteringen er endringen i antall klasser ved skolestart. Det tas utgangspunkt i et delingstall på 28 elever per klasse på barnetrinnet og på ungdomstrinnet. Skolene får tildelt midler basert på hvor mange klasser de må opprette totalt for skoleåret.

Det er stor usikkerhet knyttet til framtidige endringer i antall klasser for hver enkelt skole. Prognoser for elevtallsveksten høsten 2020 og utover perioden, bygger på forventet befolkningsvekst og et beløp per elev på kr 49 700. Tiltak vil reberignes ved nytt skoleår når faktisk antall elever og klasser foreligger.

Tabellen nedenfor viser forventet barnetall i Sandnes kommune i aldersgruppen 6 til 15 år for årene 2020-2023. Tallene bygger på prognoser for befolkningsutviklingen i kommunen per 28. juni 2019.

<i>Forventet barnetall per 1. januar</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>
<i>Prognose barnetall 6-15 år</i>	11 028	11 111	11 241	11 299

<i>Elevtallsprognose lagt til grunn i økonomiplanen 2020-2023*</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>
<i>Elevtall 96 % av barnetall</i>	10 586	10 667	10 792	10 847

*Kommunal elevtelling gjennomføres hvert år per 1. september. Elevtallet benyttes i forbindelse med høstjustering av budsjettene til skolene, og danner grunnlaget for ny ressursfordeling ved nytt budsjettår.

S7: Korrigering av prognoser, elevtallsvekst

Elevtallsveksten for 2019 var lavere enn forventningene som ble lagt til grunn i økonomiplanen for 2019-2022. Prognosene tilsa et antall på 10 290 elever, mens den offisielle tellingen per 1. september, viste et antall på 10 175 elever i Sandnesskolen. Det er et avvik på -115 elever. Avviket utgjør om lag kr 2,4 millioner på årsbasis.

S8: Ressurser til spesialundervisning

Ressurser til spesialundervisning er estimert til å utgjøre om lag kr 8 800 per elev på barnetrinnet og om lag kr 11 100 per elev på ungdomstrinnet. Prognoser for høsten 2019 og utviklingen videre er basert på forventet økning i antall elever med behov for spesialundervisning.

S9: Korrigering av prognoser, spesialundervisning

Elevtallsveksten for 2019 var lavere enn det som ble lagt til grunn i økonomiplanen for 2019-2022. Avviket på – 115 elever utgjør om lag kr 500 000 på årsbasis.

S10: Bogafjell ungdomsskole, læremiddelpakke

Ny ungdomsskole med plass til 18 klasser og 504 elever skal stå ferdig i 2020. Det settes av totalt kr 4,5 millioner i læremiddelpakke til Bogafjell ungdomsskole. Læremiddelpakken er en startpakke til undervisningsmateriell som lærebøker, læremidler og mediatek.

S11: Sviland skole, læremiddelpakke

Sviland skole utvides til en fullverdig barneskole med plass til 7 klasser og 196 elever. Skolen skal stå ferdig i 2021 og det er behov for tildeling av læremiddelpakke underveis i prosessen. Sviland skole tildeles totalt kr 216 000 som følge av utvidelse av skolen og økt elevantall. Læremiddelpakken er en startpakke til undervisningsmateriell som lærebøker, læremidler og mediatek.

S12: Malmheim skole, læremiddelpakke

Malmheim skole utvides med 25 elevplasser. Skolen er forventet ferdigstilt i august 2021. Det settes av totalt kr 150 000 i læremiddelpakke som følge av utvidelse av skolen og økt elevantall. Læremiddelpakken er en startpakke til undervisningsmateriell som lærebøker, læremidler og mediatek.

S13: Kleivane skole, læremiddelpakke

Kleivane skole med plass til 392 elever skal stå ferdig ved skolestart i august i 2021. Det settes av totalt kr 3,2 millioner i læremiddelpakke til skolen. Læremiddelpakken er en startpakke til undervisningsmateriell som lærebøker, læremidler og mediatek.

S14: Bogafjell ungdomsskole, ny skole

Ny ungdomsskole med plass til 18 klasser og 504 elever skal stå ferdig til skolestart i 2020. Rådmannen har bevilget ekstra midler til å dekke tilsettinger og administrativ organisering i perioden. Rektor er tilsatt fra og med 1. desember 2019. Administrasjonskonsulent og avdelingsledere har oppstart våren 2020. Det settes av totalt kr 1,7 millioner til Bogafjell ungdomsskole til å dekke administrative kostnader.

S15: Figgjo skole - nytt ungdomstrinn

Nye Figgjo skole er ferdigstilt og etablert med et eget ungdomstrinn. Utvidelse av skolen og et økt elevantall har gitt behov for å øke den administrative ressursen. Figgjo barne- og ungdomsskole tildeles derfor kr 300 000 til å dekke administrative kostnader.

S16: Videreføring av tidligere innsparinger

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer fant rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger i [økonomiplanen for 2017-2020](#), tiltak S9. Innsparingene var på kr 2,4 millioner i 2019, og øker til kr 5 millioner fra 2020. Innsparingen håndteres i 2020 som en reduksjon i budsjettrammen til skolene. Deler av innsparingskravet realiseres som følge av gevinster ved digitalisering. Anskaffelse av nye digitale løsninger i Sandnesskolen, som innkjøp av Chromebooks, anslås å medføre en årlig gevinst på om lag kr 2,6 millioner.

S17: Generell innsparing Oppvekst skole fra 2020

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 10,3 millioner i 2020, økende til kr 15,4 millioner fra 2021.

Med fjorårets innsparinger vil oppvekst skole ha innsparingskrav pålydende kr 15,3 millioner i 2020, og økende til kr 20,4 millioner i 2021. Det vil for skoleområdet bli svært krevende å løse innsparingskravet etter innføring av ny lærernorm og et økende antall elever med rett til spesialundervisning.

Konsekvensene ved en slik innsparing vil være at kvaliteten i skoletilbudet i Sandnesskolen svekkes. Kostnadsdriveren i skolen er lønnskostnader og innsparingen vil dermed føre til færre ansatte som ikke er del av ny lærernorm. Oppvekst skole har i 2019 ikke klart å innfri ny lærernorm og elevers rett til spesialundervisning gjennom tildelt budsjettramme.

S18: Internhusleie, renholds- og energikostnader, skoler

Internhusleier for byggeprosjekter som videreføres fra gjeldende økonomiplan, inkludert helårseffekt for bygg som ble ferdigstilte og tatt i bruk i 2019.

Bygg	Prosjektnummer	Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Figgjo skole, ferdig april 2019, helårsvirkning 2020	30002	INTERNHUSLEIE	4 000	4 000	4 000	4 000
Figgjo skole, ferdig april 2019, helårsvirkning 2020	30002	RENHOLD	400	900	900	900
Figgjo skole, ferdig april 2019, helårsvirkning 2020	30002	ENERGI	200	400	400	400
Figgjo skole, ferdig april 2019, reduksj. eksist. skole	30002	INTERNHUSLEIE	-400	-700	-700	-700
Figgjo skole, ferdig april 2019, reduksj. eksist. skole	30002	RENHOLD	-200	-400	-400	-400
Figgjo skole, ferdig april 2019, reduksj. eksist. skole	30002	ENERGI	-100	-300	-300	-300
Skeiane ungdomsskole, ferdig april 2019, helårsvirkning 2020	30021	INTERNHUSLEIE	3 000	3 000	3 000	3 000
Skeiane ungdomsskole, ferdig april 2019, helårsvirkning 2020	30021	RENHOLD	200	200	200	200
Skeiane ungdomsskole, ferdig april 2019, helårsvirkning 2020	30021	ENERGI	100	100	100	100
Ny ungdomsskole Bogafjell	30009	INTERNHUSLEIE	5 600	13 500	13 500	13 500
Ny ungdomsskole Bogafjell	30009	RENHOLD	900	1 800	1 800	1 800
Ny ungdomsskole Bogafjell	30009	ENERGI	500	900	900	900
Kleivane skole	30010	INTERNHUSLEIE	-	5 800	14 000	14 000
Kleivane skole	30010	RENHOLD	-	500	1 100	1 100
Kleivane skole	30010	ENERGI	-	300	500	500
Kleivane flerbrukshall	6001100	INTERNHUSLEIE	-	1 300	3 200	3 200
Kleivane flerbrukshall	6001100	RENHOLD	-	300	600	600
Kleivane flerbrukshall	6001100	ENERGI	-	100	300	300
Nybygg og utvidelse Sviland skule	3003400	INTERNHUSLEIE	-	3 700	8 900	8 900
Nybygg og utvidelse Sviland skule	3003400	RENHOLD	-	400	800	800
Nybygg og utvidelse Sviland skule	3003400	ENERGI	-	200	400	400
Nybygg og utvidelse Sviland skule, reduksj. eksist. skole	3003400	INTERNHUSLEIE	-	-200	-400	-400
Nybygg og utvidelse Sviland skule, reduksj. eksist. skole	3003400	RENHOLD	-	-300	-600	-600
Nybygg og utvidelse Sviland skule, reduksj. eksist. skole	3003400	ENERGI	-	-200	-400	-400
Sviland skule - gymnastikkfasiliteter	6000700	INTERNHUSLEIE	-	-	1 800	1 800
Sviland skule - gymnastikkfasiliteter	6000700	RENHOLD	-	-	100	100
Sviland skule - gymnastikkfasiliteter	6000700	ENERGI	-	-	100	100
Malmheim skole, utvidelse/modernisering	3002900	INTERNHUSLEIE	-	2 400	5 800	5 800
Malmheim skole, utvidelse/modernisering	3002900	RENHOLD	-	200	400	400
Malmheim skole, utvidelse/modernisering	3002900	ENERGI	-	100	200	200
Malmheim skole, utvidelse/modernisering, reduksj eksist bygg	3002900	INTERNHUSLEIE	-	-200	-400	-400
Malmheim skole, utvidelse/modernisering, reduksj eksist bygg	3002900	RENHOLD	-	-300	-500	-500
Malmheim skole, utvidelse/modernisering, reduksj eksist bygg	3002900	ENERGI	-	-200	-300	-300
Altona skole og ressurscenter- flytte til Soma skole	3003800	INTERNHUSLEIE	500	1 200	1 200	1 200
Altona skole og ressurscenter- flytte til Soma skole	3003800	RENHOLD	100	100	100	100
Altona skole og ressurscenter- flytte til Soma skole	3003800	ENERGI	-	100	100	100
Sum ordinær gunnskoleopplæring inkl fellesutgifter			14 800	38 700	60 400	60 400

S19: Internhusleie, renholds- og energikostnader, skoler

Internhusleier for nye foreslåtte byggeprosjekter/innleie av lokaler i kommende planperiode.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Innleie av nye lokaler i for SLS/FBU/FlyktningenhedenHavneparken (økning fra dagens innleiekostnader)		INTERNHUSLEIE		1 800	1 800	1 800
Sum ordinær gunnskoleopplæring inkl fellesutgifter				1 800	1 800	1 800

SFO

S20: Inntektsmoderasjon i SFO

Fra høsten 2020 settes det et tak på hvor mye foreldre må betale for skolefritidsordning (SFO) for elever på 1. og 2. trinn. Prisen per plass skal ikke være høyere enn 6 prosent av

husstandens inntekt. Dette koster Sandnes kommune om lag kr 814 000 for høsten 2020. Helårseffekten er på om lag kr 1,95 millioner. Rådmannen vil komme tilbake til dette i første perioderapport 2020.

S21: Ressurser til styrking i SFO

Skolene tildeles ekstra ressurser til tilrettelegging av SFO-tilbudet for elever med særskilte behov. Tildelingssummen tilsvarer 12,6 prosent av midlene som går til spesialundervisning i ordinær skole. Skolene tilføres om lag kr 90 000 til styrking i SFO i 2020.

S22: Korrigering av prognoser, styrking SFO

Elevtallsveksten for 2019 var lavere enn forventningene som ble lagt til grunn i økonomiplanen for 2019-2022. Som følge av korrigering av prognosene, reduseres ressursene til styrking i SFO med om lag kr 60 000 på årsbasis.

S23: SFO, økning i driftsutgifter

For skolefritidsordningen (SFO) gjelder selvkostprinsippet. Det er gjennomført ny selvkostberegning for skolefritidsordningen basert på regnskapstall fra 2019. Resultatet fra beregningen viste at foreldrebetalingen dekker alle utgifter knyttet til SFO. [Mer informasjon i vedlegg til økonomiplanen.](#)

S24 SFO, økning i gebyrinntekter

For skolefritidsordningen (SFO) gjelder selvkostprinsippet. Det er gjennomført ny selvkostberegning for skolefritidsordningen basert på regnskapstall fra 2019. Resultatet fra beregningen viste at foreldrebetalingen dekker alle utgifter knyttet til SFO. [Mer informasjon i vedlegg til økonomiplanen.](#)

S25 Utnulling selvkostbudsjett SFO Forsand

Skolefritidsordningen (SFO) i Forsand har et budsjett på kr 319 000. Rådmannen foreslår å oppjustere inntektsbudsjettet for å dekke kostnadene, slik at budsjettet tilpasses selvkost.

Oppvekst barn og unge

NR	TILTAKSTEKST	2020	2021	2022	2023
	Barnehagetjenester				
B1	✓ Nye stillinger styrket barnehage	10 500	10 500	10 500	10 500
B2	✓ Omgjøring av barnehagelærerstillinger	1 800	1 800	1 800	1 800
B3	✓ Tilskudd til private barnehager	15 000	15 000	15 000	15 000
B4	✓ Ny bemanningsnorm og pedagognorm, private barnehager		14 000	14 000	14 000
B5	✓ Etablering av kommunale barnehageplasser 2020	850	2 050	2 050	2 050
B6	Etablering av kommunale barnehageplasser 2021		50	50	50
B7	Etablering av kommunale barnehageplasser 2022			500	1 250
B8	Etablering av kommunale barnehageplasser 2023				-1 500
B9	✓ Korrigering Basis 2020	-4 150	-4 150	-4 150	-4 150
B10	✓ Økt foreldrebetaling i barnehager	-1 850	-1 850	-1 850	-1 400
B11	✓ Gratis kjernetid for 2-åringer	850	850	850	850
B12	✓ Reversering innsparing styrket barnehage	626	626	626	626
B13	✓ Generell innsparing oppvekst barn og unge	-6 420	-9 630	-15 020	-15 020
B14	✓ Internhusleie, renholds- og energikostnader, barnehager	25	50	50	50
	Helsestasjonstjenester, PPT, barne- og familieenheten				
B15	✓ PPT-To nye faste årsverk til ped.psyk.rådgivere	750	750	750	750
B16	✓ HST-4 årsverk jordmor	1 500	1 500	1 500	1 500
B17	✓ BFE-Tilskudd, kommunalt rusarbeid 6 stillinger. Opptappingsplan	1 178	2 058	3 048	4 038
B18	✓ BFE-Kommunepsykologer, tilskudd innarbeidet i ramme jamfør revidert nat.bud. 2019	2 700	2 700	2 700	2 700
B19	✓ BFE-Styrkning fagstillinger, 4 stillinger i 2020 (2 midlertidige)	3 000	1 500	1 500	1 500
B20	✓ BFE-Barnevernssjef, 1 stilling fast	950	950	950	950
B21	✓ Internhusleie, renholds- og energikostnader, helsestasjoner	400	2 100	2 100	2 100
B22	✓ Internhusleie, renholds- og energikostnader, helsestasjoner, innleide bygg	200	400	400	400
	TOTALSUM OPPVEKST BARN OG UNGE	27 909	41 254	37 354	38 044

Barnehagetjenester

B1: Nye stillinger Styrket barnehage

Spesialpedagogisk/tilretteleggings hjelp er regulert gjennom barnehageloven og skal gis når barnet er avhengig av hjelpen for å ha utvikling og læring og skal kunne ta i bruk barnehagetilbudet. I Sandnes kommune har det fra 2011 til 2018 vært jevn økning i antall barn med spesialpedagogisk hjelp/tilrettelegging. Flere barn som tidligere fikk støttetimer gjennom

andre ordninger enn spesialpedagogikk får i dag oftere hjelp gjennom spesialpedagogisk hjelp. Fokus på tidlig innsats gjennom den utviklingsstøttende barnehagen og en økning av minoritetsspråklige barn i barnehage er også med på å øke den spesialpedagogiske hjelpen. I dag får 3,1 prosent av barnehagebarn i Sandnes spesialpedagogisk hjelp. Dette er under landsgjennomsnittet for andel barn som mottar spesialpedagogisk hjelp og antall timer disse barna får. Det framkommer i rapporten inkluderende fellesskap for barn og unge at rundt 15-25 prosent av barn og unge har så store utfordringer at de trenger en form for tilrettelegging i barnehage. Dagens system gir kun hjelp til et mindretall av disse.

Området har ulike tiltak for å styrke barnehagene og ivaretagelsen av barn innen det ordinære tilbudet:

- PPT har telefonvakt for hurtig kontakt og svar.
- Prosjekt der personell fra PPT, styrket barnehage og senter for flerspråklige barn og unge er ute i barnehager med stor andel barn med spesialpedagogisk/tilretteleggingshjelp og minoritet språklig bakgrunn.
- Kompetanseheving omkring barns språkutvikling til personellet i barnehager med stor andel barn med minoritet språklig bakgrunn.

Virksomheten har høsten 2019 16,5 midlertidige stillinger utover tildeling i budsjett for å løse behovet. Prognosen tilsier et stabilt behov framover og virksomheten må derfor bemanne opp for å kunne gi hjelp til de som har krav på dette. Rådmannen styrker virksomheten med 16,5 stillinger i økonomiplan 2020, fordelt på 0,5 stilling til administrasjon, 4 spesialpedagoger og 12 støttepedagoger.

Prognose: barn med spesialpedagogisk hjelp	2020	2021	2022	2023
Sum 1-5 år (befolkningsprognose)	5461	5390	5389	5301
Forventet antall barn som skal motta spesialpedagogisk hjelp, 3,1 % av barn 1-5 år.	170	167	167	163

Tabell 1: Figuren viser at behovet er jevnt med dagens behov for perioden.

B2: Omgjøring av barnehagelærerstillinger

Ny pedagognorm trådte i kraft for alle barnehager fra august 2018. Det har vist seg vanskelig å rekruttere nok barnehagelærere til å oppfylle den nye pedagognormen. Dette har ført til en stor økning av antall ansatte med dispensasjon fra krav om barnehagelærerutdanning. Barnehagene har hatt to stillingsbetegnelser der det er krav om barnehagelærerutdanning. Dette gjelder stillingene barnehagelærere og pedagogiske ledere. Begge disse gruppene betegnes i barnehageloven som pedagogisk leder, og ligger til grunn når pedagognormen skal oppfylles. Barnehagene erfarer at det er langt større interesse for pedagogisk lederstillinger enn til barnehagelærerstillinger. For å styrke rekrutteringen må det ansettes flere i stillingskategorien pedagogisk leder. Det skiller kr 36 000 i årslønn eksklusiv sosiale utgifter mellom stillingene. I barnehageåret 2018/2019 er det om lag 80 stillinger til

barnehagelærere. I rundt 32 av disse stillingene er det ansatte med relevant utdanning, resten er dispensasjoner. Man legger til grunn å øke antall ansatte med relevant utdanning til 40. En omgjøring av stillingene vil derfor koste rundt kr 1,8 millioner. Personer på dispensasjon vil ikke ha krav på tillegget til pedagogisk leder.

B3: Tilskudd til private barnehager

Tilskuddssatsene for 2020 beregnes på bakgrunn av regnskap 2018 for kommunale barnehager, 13 prosent sjablongtillegg for pensjonsutgifter, samt foreldrebetaling på kr 3 135 fra 1. januar 2020. Beregnet tilskuddssats for 2020 er kr 207 503 for små barn og kr 98 528 for store barn. I tillegg gis kapitaltilskudd per heltidsplass for barn 0-6 år differensiert etter nasjonal sats. For 2020 gir kostnader knyttet til pedagognorm og bemanningsnorm i kommunale barnehager høsten 2018 effekt på de 2 år gamle kommunale regnskapene. Full effekt komme først i 2021. Deler av denne effekten er det tatt høyde for i tiltak B4, som er en videreføring av tiltak fra økonomiplan 2019-2022. Ekstra tilskudd til pedagog som ble innført høsten 2017 avsluttes og er ikke en del av tilskuddsordningen i 2020.

B4: Ny bemanningsnorm og pedagognorm, private barnehager

Videreføring av vedtatt tiltak i [økonomiplan 2019-2022](#) tiltak B6. Tiltaket gjelder økt tilskudd til private barnehager på bakgrunn av økte kostnader i kommunale barnehager etter innføringen av ny bemanningsnorm og pedagognorm høsten 2018. Effekten på tilskuddet til private barnehager er på bakgrunn av kommunens 2 år gamle regnskap. De kommunale barnehagene innrettet seg etter de vedtatte nye normene høsten 2018.

Bakgrunnen for tiltaket er innføringen av minimumsnorm for grunnbemanning og en skjerpet norm for pedagogisk bemanning. Det er vedtatt et krav til grunnbemanning som innebærer at det minimum skal være én ansatt per tre barn under tre år og én ansatt per seks barn over tre år. Fra august 2019 skal alle barnehager ha innrettet seg etter ny bemanningsnorm. Økt pedagognorm som trådte i kraft fra 1. august 2018 innebærer at det minimum skal være en pedagogisk leder per 7 småbarn og en pedagogisk leder per 14 store barn. I 2020 gir 2 år gamle kommunale regnskap effekt på tilskuddet til private barnehager med delårseffekt, og helårseffekt fra 2021. Vedtatt tiltak knyttet til 2020 er innarbeidet i basisbudsjett 2020.

B5: Etablering av kommunale barnehageplasser 2020

Etter ny prognose forventes behovet for barnehageplasser å gå noe ned fram mot 2021 før det går noe opp igjen i 2022.

* I 2020 forventes behovet å være relativt stabilt med 2019 nivå. Det er en reduksjon i små barn og en økning i store barn. For høsten 2019 går det noe færre små barn i barnehage enn dekningsgraden har vært de senere årene. Det legges opp til normal dekningsgrad i årene framover. Det må derfor økes med 12 småbarn i 2020 ut ifra forventet behov sett opp mot

disponible plasser.

* I 2021 er det en liten økning i små barn og en reduksjon i store barn.

* I 2022 er det en økning i store barn.

* I 2023 er det en større reduksjon i store barn.

Små barn (0-2 år) teller som to store (3-5 år) når det kommer til behov for ansatte.

Barnehageplasser	2019	2020	2021	2022	2023
0- åringer	1 039	1 042	1 039	1 036	1 034
1-2 åringer	2 204	2 113	2 126	2 128	2 126
3-5 åringer	3 261	3 331	3 291	3 318	3 252
Sum 0-5 år	6 504	6 485	6 456	6 482	6 412
Dekningsgrad 1-5 år	87,8 %	88,4 %	88,3 %	88,4 %	88,3 %
Forventet behov for barnehageplasser (0-5 år)	4 850	4 862	4 835	4 862	4 798
Antall barnehageplasser tilbudt kommunale	2 241	2 253	2 238	2 256	2 202
Antall barnehageplasser tilbudt private	2 609	2 609	2 609	2 609	2 609
Ledig kapasitet kommunale barnehager	134	122	137	119	173

* Ledig kapasitet i kommunale barnehager er total teoretisk kapasitet minus forventet bruk av barnehageplasser og består av små og store barn. Kapasitet og behov for barnehageplasser i bydeler er nærmere beskrevet i barnehagebehovsplanen.

B6: Etablering av kommunale barnehageplasser 2021

B7: Etablering av kommunale barnehageplasser 2022

B8: Etablering av kommunale barnehageplasser 2023

B9: Korrigering Basis 2020

Barnehageplasser tatt i bruk høsten 2019 er det samme antall plasser det forventes å bruke våren 2020. Av erfaring øker barnetallet noe mot tellingen 15. desember, men løses som tidligere ved å ta i bruk ledig kapasitet i eksisterende barnegrupper. Høsten 2019 viser at det er lagt opp til rundt 40 færre små barn og 20 flere store barn enn det som ligger i basis 2020. Barnehageområdet trenger derfor totalt 10 færre stillinger (assistenter). Endringen fører også til korrigering av drift og foreldrebetaling. Totalt utgjør dette en korrigering av basis på kr 4,15 millioner.

B10: Økt foreldrebetaling i barnehager

Regjeringen foreslår i forslag til statsbudsjettet 2020 å øke maksimalprisen per heltids barnehageplass fra kr 3 040 til kr 3 135 fra 1. januar 2020. Rådmannen foreslår å øke foreldrebetalingen med kr 95 fra 1. januar 2020.

B11: Gratis kjernetid for to-åringer

Stortinget vedtok for 2019 å inkludere 2-åringer i ordningen med gratis kjernetid 20 timer per uke for barn i familier med lav inntekt. Det justeres for helårseffekten fra statsbudsjettet 2019 og RNB 2019 med kr 56 millioner. For Sandnes utgjør dette kr 850 000.

B12: Reversering innsparing styrket barnehage

Styrket barnehage sitt budsjett består i all hovedsak av kostnader til lønn. Virksomheten er underbemannet og styrker med 16,5 stilling i økonomiplan 2020 for å imøtekomme behovet for hjelp etter tildelinger. Virksomheten har en uløst innsparing på kr 626 000. Muligheten til å løse innsparing mot reduksjon i antall årsverk er ikke til stede. Rådmannen foreslår derfor å reversere innsparingen på kr 626 000.

B13 Generell innsparing oppvekst barn og unge fra 2020

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 6,4 millioner i 2020, økende til kr 9,6 millioner i 2021. Fra 2022 får innsparingen effekt på tilskudd til private barnehager og økes til kr 15 millioner. Det vil for barnehageområdet bli vanskelig å løse innsparingskravet etter innføring av pedagog og bemanningsnorm. Andre tiltak må derfor vurderes.

Helsestasjonstjenester, barne- og familieenheten, styrka barnehage og PPT er tjenester som har et stort trykk. En reduksjon av tilbudet her vil kunne føre til at det blir utfordrende å oppfylle lovkrav. Tjenesteområdet har over flere år hatt et stort fokus på tidlig innsats og har bygd opp tilbudet til å kunne gi tidlig hjelp til barn og deres familier. En konsekvens av innsparing kan være at deler av dette tilbudet må avvikles.

B14 Internhusleie, renholds- og energikostnader, barnehager

Internhusleier for nye foreslåtte byggeprosjekter i kommende planperiode.

Bygg		Internhusleie / renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Brueland barnehage, ombygging og utvidelse			25	50	50	50
Sum barnehagetjenester			25	50	50	50

Helsestasjonstjenester, PPT samt barne- og familieenheten

B15: Videreføring: PPT-To nye faste årsverk til pedagogisk psykologisk rådgivere

Tjenesten ble tilført en stilling i 2019 med økning på ytterligere en stilling i 2020. Denne tjenesten har lav bemanning sammenlignet med andre kommuner jamfør ekspertutvalget ved [Thomas Nordahl sin rapport](#) «Inkluderende fellesskap for barn og unge» og har ikke blitt styrket med nye stillinger på lang tid. Det er et økende krav til sakkyndig vurdering, både når det gjelder innhold og varighet. Ifølge fylkesmannen bør en sakkyndig vurdering i førskolealder ha som utgangspunkt varighet på 1 år (tilbakemelding tilsyn april 2018). Aktive saker har økt med om lag 50 prosent fra 1 060 saker i 2017 til 1 569 saker i 2018.

For å muliggjør tidlig innsats, kunne være tettere på skoler og barnehager, drive forsvarlig systemarbeid og for å innfri lovkrav og ønske om tidlig innsats foreslås det at tjenesten

styrkes med ytterligere en stilling i 2020 i tråd med økonomiplan 2019-2022. Rådmannen tilrår videreføring av tiltaket.

B16: HST-4 årsverk jordmor videreføring

Tjenesten ble tilført to stillinger i 2019 med økning på ytterligere to stillinger i 2020. Kommunen har lav dekningsgrad i svangerskapsomsorgen. Jordmortjenesten har 7 årsverk, hvorav 2.6 årsverk er finansiert av tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet. For å oppfylle lovkrav i barselsretningslinjene (hjemmebesøk til alle etter fødsel) er Helsedirektoratets normtall for Sandnes kommune totalt 12 årsverk. Årsverk jordmødre i 2017 per 10 000 fødte er 39,7 i Sandnes kommune og snittet i ASSS kommunene er 55,52.

Tjenesten startet i 2018 tilrettelegging for å overta større deler av barselomsorgen som helseforetakene til nå har hatt ansvar for. Dette i tråd med nasjonale retningslinjer for barselomsorgen. Rådmannen tilrår videreføring av tiltaket.

B17: BFE-Tilskudd, kommunalt rusarbeid 6 stillinger. Opptrappingsplan

Opptrappingsplan kommunalt rusarbeid				
	2020	2021	2022	2023
Behov ved nedtrapping av tilskuddsordningen	1 178 000	2 058 000	3 048 000	4 038 000
Tilskuddsordning Kommunal rusarbeid	2 870 000	1 980 000	990 000	-

Tilskuddsordningen «[Kommunalt rusarbeid](#)» forutsetter delfinansiering fra kommunen og en nedtrapping av tilskuddsbeløp over en 4-års-periode. Kommunalt rusarbeid, barn og unge har i perioden 2017-2018 blitt styrket med totalt tre stillinger gjennom denne tilskuddsordningen. Vår 2019 ble virksomheten ytterligere styrket med 3 stillinger fra samme tilskuddsordning. En styrking av dette arbeidet med totalt 6 stillinger muliggjør å videreutvikle og iverksette ønskede tiltak nedfelt i rusmiddelpolitisk handlingsplan og bystyrets tekstvedtak ([bsak 3/19](#)) om drop in tilbud for ungdommer og om at virksomheten kan være tettere på skoler og i foreldremøter.

For ytterligere styrking har virksomheten inneværende år søkt om midler til to stillinger (Rask Psykisk helsehjelp). Det er ennå ikke mottatt svar på denne søknaden. Rådmannen tilrår opptrappingsplan innen kommunalt rusarbeid.

B18: BFE-Kommunepsykologer, tilskudd innarbeidet i ramme jamfør revidert nasjonalbudsjett 2019

Fra 2020 innlemmes tilskuddet for psykologer i rammen til kommunen jamfør revidert nasjonalbudsjett 2019.

Komprop 2020 - Innlemminger av øremerkede ordninger og oppgaveoverføringer				
Krav om psykologkompetanse i kommunene	2 630	2 630	2 630	2 630

Styrking av psykisk helsearbeid for barn og unge har vært – og er et satsingsområde. Styrking av slike tiltak og tjenester er prioriterte tiltak i kommunens plan for psykisk helsearbeid. Fra 2020 er kommunen pålagt å ha kommunepsykologer og fra samme år innlemmes tilskuddet for psykologer i rammen til kommunen jamfør [kommuneproposisjonen 2020](#) i revidert nasjonalbudsjett 2019.

Kommunepsykolog-ressursene nyttes både til veiledning av ansatte og inn i BFEs lavterskeltilbud til ungdom (Ungdomsteamet) og familier (Familieteamet). 60 prosent -hjemmel nyttes til psykologveiledning i Helsestasjonstjenester. Rådmannen tilrår fortsatt styrkning av psykisk helsearbeid for barn og unge.

B19: BFE-Styrkning fagstillinger, 4 stillinger i 2020 (2 midlertidige i 2020)

Barneverntjenesten har i flere år hatt en kostnadseffektiv drift og det er blitt foretatt flere organisatoriske grep for å fordele personellressurser på en best mulig måte. Rogaland revisjon tilrår, i tillegg til organisatoriske grep, å styrke avdelingen med flere fagstillinger. Hvor omfattende ressursbehovet vil bli vil en ikke kunne konkludere med før pågående prosess i tjenesten er fullført. Det tilrås derfor at det i 2020 opprettes to faste stillinger samt to midlertidige/ettårige engasjement. Rådmannen tilrår styrkning av fagstillinger i barnevernstjenesten.

B20: BFE-Barnevernsjef, 1 stilling fast

Barneverntjenesten har i flere år hatt en kostnadseffektiv drift og det er blitt foretatt flere organisatoriske grep for å fordele personellressurser på en best mulig måte (se tiltak B18). Rogaland revisjon tilrår, i tillegg til organisatoriske grep, å overføre barnevernsjefsmyndigheten til avdelingsleder i avdeling barnevern. Rådmannen tilrår ansettelse av egen barnevernssjef.

B21: Internhusleie, renholds- og energikostnader, helsestasjoner

Internhusleier for byggeprosjekter som videreføres fra gjeldende økonomiplan, inkludert helårseffekt for bygg som ble ferdigstilte og tatt i bruk i 2019.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Langgata 72, helsestasjon	3502000	INTERNHUSLEIE	300	1 800	1 800	1 800
Langgata 72, helsestasjon	3502000	RENHOLD	50	200	200	200
Langgata 72, helsestasjon	3502000	ENERGI	50	100	100	100
<i>Sum helsetjensester, PPT, barne- og familieenheten</i>			<i>400</i>	<i>2 100</i>	<i>2 100</i>	<i>2 100</i>

B22: Internhusleie, renholds- og energikostnader, helsestasjoner, innleide bygg

Internhusleier for nye foreslåtte byggeprosjekter/innleie av lokaler i kommende planperiode.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Økte kostnader til samlokalisering BFE i Strandgt 147	3502000	INTERNHUSLEIE	100	300	300	300
Økte kostnader til samlokalisering BFE i Strandgt 148	3502000	RENHOLD	50	50	50	50
Økte kostnader til samlokalisering BFE i Strandgt 149	3502000	ENERGI	50	50	50	50
<i>Sum helsetjensester, PPT, barne- og familieenheten</i>			<i>200</i>	<i>400</i>	<i>400</i>	<i>400</i>

Helse og velferd

NR	TILTAKSTEKST	2020	2021	2022	2023
	Enhet for funksjonshemmede				
H1	Avlønning private avlastere	2 700	2 700	2 700	2 700
H2	8 boenheter i Olsokveien, for personer med funksjonsnedsettelse			5 000	5 000
H3	9 plasser i Foreldreinitiativ 3				9 000
H4	Internhusleie, renholds- og energikostnader, EFF		800	3 800	7 300
	Enhet for hjemmetjenester og rehabilitering				
H5	Hjemmetjenesten, befolkningsvekst	2 500	5 000	7 500	10 000
H6	Dagaktivitetstilbud demens	4 000	4 000	4 000	4 000
	Helse og velferd felles og samordningstjenester				
H7	2 stillinger HELT MED	150	150	150	150
H8	Kjøp av tjenester til ressurskrevende bruker	2 700	2 700	2 700	2 700
H9	Økt innslagspunkt refusjon ressurskrevende	4 900	4 900	4 900	4 900
H10	Redusert refusjon ressurskrevende	10 000			
H11	Videreføring opptrappingsplan rus	1 950	1 950	1 950	1 950
H12	Kommunale boliger, indeksregulering	-350	-1 150	-1 900	-2 700
H13	Videreføring av tidligere innsparinger	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
H14	Gevinster ved digitalisering	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
H15	Generell innsparing helse og velferd	-15 240	-22 870	-22 870	-22 870
	Helse- og rehabiliteringstjenester				
H16	8,6 årsverk Langgata samlokaliserte boliger	3 850	7 750	7 750	7 750
H17	Bofellesskap psykisk helse, 9 plasser		1 000	10 000	10 000
H18	Tilskudd til fastleger i henhold til befolkningsvekst	1 550	2 100	2 700	3 250
H19	Kjøp fastlegepraksis, goodwill	1 000			
H20	Drift fastlegepraksis	500	500	500	500
H21	Driftstilskudd fysioterapeuter	100	100	100	100
H22	Egenandeler fysioterapi	-100	-100	-100	-100
H23	Internhusleie, renholds- og energikostnader, helse- og rehabiliteringstjenester	200	2 100	2 100	2 100

		Sosiale tjenester				
H24	▼	Barnetrygd holdes utenfor beregning av sosialhjelp	6 800	6 800	6 800	6 800
H25	▼	Tilskudd til etablering bolig	10 000	10 000	10 000	10 000
H26	▼	Tilskudd til tilpasning bolig	3 000	3 000	3 000	3 000
H27	▼	Husleie nye boenheter	0	-2 800	-5 400	-8 200
H28	▼	Integreringstilskudd enslige mindreårige	9 100	21 350	24 350	25 100
H29	▼	Integreringstilskudd bruk av fond	-3 400	-10 000	-8 500	-8 500
H30	▼	Introduksjonsprogrammet	-5 700	-11 350	-15 850	-16 600
H31	▼	Økte kommunale avgifter, kommunale boliger	600	600	600	600
H32	▼	Innleie nye lokaler NAV Sandnes		500	800	800
H33	▼	Internhusleie, renholds- og energikostnader, sosiale tjenester	4 600	10 700	14 800	16 500
H34	▼	Internhusleie, renholds- og energikostnader, sosiale tjenester				1 800
		Sykehjemstjenester				
H35	▼	Nye sykehjemsplasser Lunde bo- og aktivitetssenter			1 000	30 000
H36	▼	Lunde bo- og aktivitetssenter, 14 sykehjemsplasser			1 000	13 000
H37	▼	Internhusleie, renholds- og energikostnader, omsorgstjenester				3 300
H38	▼	Internhusleie, renholds- og energikostnader, omsorgstjenester				500
		TOTALSUM HELSE OG VELFERD	38 410	33 430	56 580	116 830

Enhet for funksjonshemmede

H1: Avlønning private avlastere

Sandnes kommune opplever å miste private avlastere grunnet lavere lønn enn nabokommuner. Rådmannen foreslår blant annet økning i timelønn for døgnbasert avlastning til kr 100 per time, og for timebasert avlastning til kr 150 per time.

H2: 8 boenheter i Olsokveien, for personer med funksjonsnedsettelser

Planlagt byggestart i investeringstiltak H10 er i 2019 og ferdigstillelse er satt til 2021. Fem plasser flyttes over fra eksisterende botiltak i Åsveien. Rådmannen har derfor innarbeidet driftsmidler til helårsdrift av tre nye plasser fra 2022.

H3: 9 plasser i Foreldreinitiativ 3

Planlagt byggestart i [investeringstiltak](#) H12 er i 2021 og ferdigstillelse er satt til slutten av 2022. Investeringen består av 13 leiligheter, hvorav 9 skal driftes av EFF og 4 skal brukes som ordinære kommunale utleieboliger. Rådmannen har derfor innarbeidet driftsmidler til helårsdrift av 9 nye plasser fra 2023.

H4: Internhusleie, renholds- og energikostnader, EFF

Internhusleier for byggeprosjekter som videreføres fra gjeldende økonomiplan.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Bofellesskap for 9 unge funksjonshemmede, Skeianegaten	2104300	INTERNHUSLEIE	-	-	2 100	4 100
Bofellesskap for 9 unge funksjonshemmede, Skeianegaten	3104300	ENERGI	-	-	100	300
Boliger for mennesker med funksjonsnedsettelse, 8 boenheter fer 2021, tomt Olsokveien	2103400	INTERNHUSLEIE	-	700	1 500	1 500
Boliger for mennesker med funksjonsnedsettelse, 8 boenheter fer 2021, tomt Olsokveien	2103400	ENERGI	-	100	100	100
Foreldreinitiativ 3	2104700	INTERNHUSLEIE	-	-	-	1 300
Foreldreinitiativ 3	2104700	ENERGI	-	-	-	-
<i>Sum enhet for funksjonshemmede</i>				<i>800</i>	<i>3 800</i>	<i>7 300</i>

Enhet for hjemmetjenester og rehabilitering

H5: Hjemmetjenesten, befolkningsvekst

I samsvar med befolkningsutvikling og prognose for antall nye brukere innenfor hjemmetjenesten, vil det være behov for å styrke tjenesten. Behovet er estimert til en årlig økning på om lag 4 årsverk, tilsvarende kr 3 millioner i året. Rådmannen har funnet rom for å styrke hjemmetjenesten med kr 2,5 millioner i 2020, kr 5 millioner i 2021, kr 7,5 millioner i 2022 og kr 10 millioner i 2023.

H6: Dagaktivitetstilbud demens

Tidligere har kommunen søkt på tilskudd til dagaktivitetstilbud for demente. Fra kommuneproposisjonen framkommer det at dette skal innlemmes i rammetilskuddet fra 2020.

Helse og velferd felles og samordningstjenester

H7: 2 stillinger HELT MED

HELT MED handler om å inkludere personer med utviklingshemming i det ordinære arbeidsliv. Rådmannen ønsker i budsjettet å innarbeide to HELT MED stillinger med arbeidssted i rådhuset. En til å jobbe i kantinen og den andre med servicefunksjoner i resten av rådhuset.

H8: Kjøp av tjenester til ressurskrevende bruker

Tiltaket gjelder en bruker som har behov for forsterket botilbud som må kjøpes fra privat leverandør. Sandnes kommune har per i dag ikke tilrettelagt botilbud til denne brukergruppen. Bolig på Bråstein som foreslås i tiltak H13 i [investeringsbudsjettet](#) ville vært passende botiltak. Bemanning 2:1 er prissatt til kr 7,5 millioner. Netto kostnad etter refusjon ressurskrevende vil være kr 2,7 millioner.

H9: Økt innslagspunkt refusjon ressurskrevende

Regjeringen foreslår å stramme inn toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester ved å øke innslagspunktet med kr 50 000 utover prisjustering, slik at nytt innslagspunkt blir kr 1,361 millioner. For Sandnes vil dette utgjøre om lag kr 4,9 millioner i mindreinntekter.

H10: Redusert refusjon ressurskrevende

Ved beregning av refusjon ressurskrevende må en på ressursbruken trekke fra bruk av premiefond fra Sandnes kommunale pensjonskasse. Ved bruk av kr 100 millioner av premiefondet i 2020, antas det at kommunen vil få inn kr 10 millioner mindre i refusjon ressurskrevende i 2020.

H11: Videreføring opptrappingsplan rus

Regjeringen varslet i kommuneproposisjonen en ytterligere opptrapping på rusfeltet med kr 150 millioner fra 2020. For Sandnes vil dette utgjøre kr 1,95 millioner. Midlene skal nyttes til å dekke varslet bortfall av statlige tilskuddsmidler for kommunalt rusarbeid for å styrke rusoppfølging i tjenestene.

H12: Kommunale boliger, indeksregulering

Bystyret vedtok i økonomiplan 2012-2015 at det skal foretas en årlig regulering av husleienivået per 1. august. Rådmannen foreslår å videreføre tiltaket.

H13: Videreføring av tidligere innsparinger

I [Økonomiplan 2019-2022, tiltak L2 og L3](#), ble det vedtatt innsparinger på kr 5 millioner og kr 2 millioner i 2019, økende til kr 10 millioner og kr 4 millioner fra 2020. Det er ikke funnet løsninger på disse innsparingene i 2019. Rådmannen har nå igangsatt et arbeid for å se på hvilke tjenester som kan reduseres. Det vil medføre at enkelte enheter må redusere årsverk, som vil gi dårligere kvalitet på tjenestene. Rådmannen vil legge fram en egen sak om dette.

H14: Gevinster ved digitalisering

Helse og velferd er i startfasen med digitalisering og å ta i bruk ulike velferdsteknologiske løsninger. Eksempler på dette er et utviklet digitalt verktøy til bruk i booking av avlastningsopphold i EFF. Digitale trygghetsalarmer er implementert og elektronisk medisineringsstøtte er tatt i bruk i deler av hjemmetjenesten. Kommunen er med i et interkommunalt prosjekt som skal implementere GPS og digitalt tilsyn. Det er foretatt en analyse av mulige økonomiske gevinster av digitaliseringen. Et optimistisk grovt estimat tilsier en mulig innsparing på kr 2 millioner i 2019, stigende til kr 4 millioner fra 2020. Dette estimatet er høyst usikkert. Rådmannen vurderer at effekten av for eksempel medisindispensere og Digisos kan føre til redusert antall årsverk i tjenestene, dette vil bli omhandlet i sak om innsparinger jamfør H13.

H15: Generell innsparing helse og velferd fra 2020

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 15,2 millioner fra 2020, økende til kr 22,9 millioner fra 2021. Helse og velferd arbeider med å finne løsninger på tidligere vedtatte innsparingskrav, se H13 og H14, og forslag til håndtering av de uløste innsparingene vil bli presentert i en egen sak.

Disse ytterligere innsparingskravene kan vanskelig løses uten at tilbud nedlegges eller reduseres kraftig. Forebyggende tiltak og andre ikke lovpålagte tiltak er gjerne det som må foreslås nedlagt. Ny generell innsparing vil bli vanskelig å innfri i 2020, og en krevende oppgave på lang sikt. Både på grunn av de uløste innsparingskravene fra tidligere, og utfordringer knyttet til blant annet demografiske endringer med et økende antall eldre og oppgaveforskyvning fra spesialisthelsetjenesten til kommunen.

Helse- og rehabiliteringstjenester

H16: 8,6 årsverk Langgata samlokaliserte boliger

Behovet for samlokaliserte boliger med personalbase tilknyttet boligen på døgnbasis er økende. Det gjelder innbyggere med sammensatte utfordringer i tillegg til alvorlige psykiske helseutfordring. Ved å tilføre økte personalressurser til Langgata vil en klare å bosette innbyggere på en mer kostnadseffektiv måte. Mestringsenheten dekker drift første halvår 2020 av eget disposisjonsfond.

H17: Bofellesskap psykisk helse, 9 plasser

Det er behov for flere plasser til å motta utskrivningsklare pasienter innen psykisk helse. Til erstatning for bofellesskapet på Håholen legges det i tiltak [H19 i investeringsbudsjettet](#) inn et bofellesskap for psykisk helse med ni plasser på Sørby-Hove. Rådmannen har innarbeidet driftsmidler med helårsvirkning fra 2022.

H18: Tilskudd til fastleger i henhold til befolkningsvekst

Tilskudd til [fastlegeordning](#) økes fra kr 486 per år per innbygger til kr 499 fra 1. juli 2019. Dette medfører en økt kostnad på om lag kr 1 million i 2020. I tillegg har rådmannen for hele økonomiplanperioden innarbeidet økningen i tråd med antatt befolkningsvekst. I resten av perioden er det derfor bare økningen i basistilskuddet og den faktiske befolkningsveksten som må justeres.

H19: Kjøp fastlegepraksis, goodwill

Sandnes har problemer med å rekruttere fastleger. Unge leger opplever at fastlegearbeidet har for lang arbeidstid og for usikker økonomi til at de vil satse på næringsdrift. De vil ha fastlønn og ordnet arbeidstid. Rådmannen henviser til vedtak i [bystyresak 67/19](#) om å gjøre inntil 2 fastlegehemler om til fastlønnspraksis. Det forhandles om en pris for kjøp av fastlegepraksis som dekker kjøp av utstyr og inventar samt goodwill. Viser til [investeringstiltak H23](#).

H20: Drift fastlegepraksis

Tiltaket gjelder driftsmidler til to kommunale fastleger, jamfør H19.

H21: Driftstilskudd fysioterapeuter

Det er gjennomført [takstoppgjør](#). Driftstilskuddet til fysioterapeuter øker med kr 3 120 per tilskudd, fra kr 444 600 til kr 447 720 med virkning fra 01. juli 2019. Sandnes kommune har 26,1 driftstilskudd. Det medfører en tilleggsutgift for kommunen på kr 81 432 i helårsvirkning for 2020.

H22: Egenandeler fysio- og ergoterapi

Kommunen har fra og med 2017 fått redusert overføringer i statsbudsjettet knyttet til fysioterapibehandling og nye regler for egenbetaling. Sandnes kommune har til nå ikke krevd egenandel på grunn av manglende funksjonalitet i fagprogrammet. Fra og med 2020 er denne modulen i fagprogrammet implementert, og rådmannen foreslår å innføre egenandel i henhold til Helfo sitt takstsystem fra 2020.

H23: Internhusleie, renholds- og energikostnader, helse- og rehabiliteringstjenester

Internhusleie for vedtatte bygg i gjeldende økonomiplan. Inkludert helårsvirkning for bygg tatt i bruk i 2019.

Bygg		Internhusleie/renhold/energi	2020	2021	2022	2023
Bofellesskap for personer med psykisk lidelse, 9 plasser	2103300	INTERNHUSLEIE	-	1 400	1 400	1 400
Bofellesskap for personer med psykisk lidelse, 9 plasser	2103300	ENERGI	-	300	300	300
Ombygging boligrigg på Soma	2104900	INTERNHUSLEIE	200	400	400	400
<i>Sum helse- og rehabiliteringstjenester</i>			<i>200</i>	<i>2 100</i>	<i>2 100</i>	<i>2 100</i>

Sosiale tjenester

H24: Barnetrygd holdes utenfor beregning av sosialhjelp

Retningslinjer for sosialhjelp ble behandlet i Bystyret i desember 2016 og følgende ble vedtatt: «*Barnetrygd og kontantstøtte inngår i beregningsgrunnlaget for sosialhjelp og går til fratrekk*»

Det er et økende antall barn som bor i lavinntektsfamilier. Hvis tjenestemottaker har barn, skal NAV ta særlige hensyn til barnas behov i alle vurderinger. Hovedprinsippet for behandling av søknad om økonomisk stønad er at det skal foretas konkrete og individuelle vurderinger av hjelpebehov, stønadsbeløp og stønadsform. Sosialhjelp er en skjønnsmessig, subsidiær ytelse og den enkelte må utnytte alle reelle muligheter til å forsørge seg selv. Vel 30 prosent av mottakere av sosialhjelp i Sandnes de siste årene har forsørgelsesplikt for barn under 18 år. Rådmannen foreslår derfor at barnetrygd holdes utenfor beregningsgrunnlaget for sosialhjelp.

H25: Tilskudd til etablering bolig

Personer som ikke klarer å betjene et startlån som er stort nok til å finansiere en egnet bolig, kan få tilskudd til etablering.

Tilskudd til etablering skal bidra til å skaffe egnede boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Tilskuddet skal også sikre at vanskeligstilte kan bli boende i en egnet bolig. Kommunen forvalter tilskuddet som gis til privatpersoner.

Startlån og tilskudd kan gis til kjøp av ny eller brukt bolig og til refinansiering. Tilskudd til etablering blir vanligvis brukt som toppfinansiering når en bolig skal finansieres. Hvor mye tilskudd som blir gitt, avhenger av husstandens økonomi og hvor stort startlån husstanden kan betjene. Dette er tidligere gitt som et eget tilskudd til kommunen fra Husbanken, men vil fra 2020 innlemmes i rammen.

H26: Tilskudd til tilpasning bolig

Innbyggere som har behov for å tilpasse en bolig slik at de kan fortsette å bo i den, selv om de har nedsatt funksjonsevne kan søke kommunen om tilskudd til dette. Dette er tidligere gitt som et eget tilskudd til kommunen fra Husbanken, men vil fra 2020 innlemmes i rammen.

H27: Husleie nye boenheter

Det er i årets økonomiplan foreslått kjøp av nye kommunale boliger hvert år i perioden, og det foreslås å øke inntektskravet for husleiebudsjettet i takt med at boligene blir anskaffet. Utover i planperioden legges det inn økte inntekter fra nye boliger i 2021-2023.

H28: Integreringstilskudd enslige mindreårige

I budsjettgrunnlag for 2020 er integreringstilskudd for enslige mindreårige budsjettert med kr 32,2 millioner. Ny beregning av tilskudd gir en reduksjon i 2020 på kr 9,1 millioner økende til 25,1 millioner i 2023. Noe av reduksjonen dekkes av tidligere avsatte midler til målgruppen

H29: Integreringstilskudd bruk av fond

I budsjettgrunnlag for 2020 er integreringstilskudd for enslige mindreårige budsjettert med kr 32,2 millioner. Ny beregning av tilskudd gir en reduksjon i 2020 på kr 9,1 millioner økende til 25,1 millioner i 2023. Noe av reduksjonen dekkes av tidligere avsatte midler til målgruppen.

H30: Introduksjonsprogrammet

Introduksjonsordningen har et basisbudsjett på kr 37 millioner i 2020. På grunn av reduksjon i antall deltakere kan budsjettet reduseres med kr 5,6 millioner i 2020, økende til 16,6 millioner i 2023.

H31: Økte kommunale avgifter, kommunale boliger

Satsene for kommunale avgifter økte i 2019, for å kunne dekke økningen er det behov for økt budsjett på kr 600 000.

H32: Innleie nye lokaler NAV Sandnes

Bystyret godkjente i [sak 109/19](#) resultatet etter tilbudsinnhenting for innleie av felles lokaler til NAV Sandnes og NAV Arbeidslivssenter. Nye lokaler skal leies i nybygg som oppføres i Hoveveien 9, fra 01.05.2021. Leieavtalen er 10 år med opsjon på ytterligere 5 år. Rådmannen har innarbeidet merutgiften i leieutgifter for NAV Sandnes i samsvar med vedtatt avtale.

H33: Internhusleie, renholds- og energikostnader, sosiale tjenester

Internhusleie for vedtatte bygg i gjeldende økonomiplan. Inkludert helårsvirkning for bygg tatt i bruk i 2019.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Småhus to hvert år	25004	INTERNHUSLEIE	500	500	500	500
Småhus to hvert år 2019	24004	INTERNHUSLEIE	100	300	300	300
Småhus to hvert år 2020	24004	INTERNHUSLEIE	100	300	300	300
Småhus to hvert år 2021	25004	INTERNHUSLEIE	-	100	300	300
Småhus to hvert år 2022	25004	INTERNHUSLEIE	-	-	100	300
Tun Lura Nord ferdig 2020	2103101	INTERNHUSLEIE	-	300	500	500
Tun ubestemt tomt	2103102	INTERNHUSLEIE	-	300	600	600
Tun Håbafjell/ brattebø småhus	2103107	ENERGI	500	500	500	500
Boligsosial handlingsplan 2019	21015	INTERNHUSLEIE	1 700	3 400	3 400	3 400
Boligsosial handlingsplan 2020	21015	INTERNHUSLEIE	1 700	3 400	3 400	3 400
Boligsosial handlingsplan 2021	21015	INTERNHUSLEIE	-	1 700	3 400	3 400
Boligsosial handlingsplan 2022	21015	INTERNHUSLEIE	-	-	1 700	3 400
<i>Sum sosiale tjenester</i>			<i>4 600</i>	<i>10 800</i>	<i>15 000</i>	<i>16 900</i>

H34: Internhusleie, renholds- og energikostnader, sosiale tjenester

Internhusleie for nye bygg i rådmannens forslag til økonomiplan.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Småhus, 2023	25004	INTERNHUSLEIE	-	-	-	100
Boligsosial handlingsplan 2023	21015	INTERNHUSLEIE	-	-	-	1 700
<i>Sum sosiale tjenester</i>			<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>1 800</i>

Sykehjemstjenester

H35: Nye sykehjemsplasser Lunde bo- og aktivitetssenter

I investeringsbudsjettet (tiltak H1) foreslår rådmannen å bygge på Lunde bo- og aktivitetssenter med 30 nye sykehjemsplasser. Byggeperiode er i 2021 og 2022, og det er forventet at ferdigstilling kan bli helt i slutten av 2022. Rådmannen har bevilget midler til å starte ansettelser fra slutten av 2022.

H36: Lunde bo- og aktivitetssenter, 14 heldøgns plasser

I investeringsbudsjettet (tiltak H11) ligger det inne et nytt bygg for unge med funksjonsnedsettelse i Skeianegata. Brukerne bor i dag på Lunde bo- og aktivitetssenter, og når disse flytter inn i nye lokaler, blir det 14 disponible plasser på Lunde. Her foreslår rådmannen at det kan etableres 14 nye heldøgns plasser.

H37: Internhusleie, renholds- og energikostnader, sykehjemstjenester

Internhusleie for bygg vedtatt i gjeldende økonomiplan.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Nye sykehjemsplasser Lunde	2602500	INTERNHUSLEIE	-	-	-	2 900
Nye sykehjemsplasser Lunde	2602500	ENERGI	-	-	-	400
Nye sykehjemsplasser Rovik		INTERNHUSLEIE	-	-	-	-
Nye sykehjemsplasser Rovik		ENERGI	-	-	-	-
<i>Sum sykehjemstjenester</i>			-	-	-	<i>3 300</i>

H38: Internhusleie, renholds- og energikostnader, sykehjemstjenester

Internhusleie for nye investeringstiltak i rådmannens forslag til økonomiplan.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Omsorgsboliger 6 personer med store adferdsutfordringer		INTERNHUSLEIE	-	-	-	500
Omsorgsboliger 6 personer med store adferdsutfordringer		ENERGI	-	-	-	-
<i>Sum sykehjemstjenester</i>			-	-	-	<i>500</i>

Kultur og næring

NR	TILTAKSTEKST	2020	2021	2022	2023
	Kultur og næring felles				
K1	Lysefjorden utvikling, ny eierstruktur/driftstilskudd		550	550	550
K2	Endret prinsipp for budsjettering av kraftmidler	-7 950	-7 950	-7 950	-7 950
K3	Videreføring av tidligere innsparinger	-800	-800	-800	-800
K4	Kontingenter tilskudd	30	30	30	30
K5	Kontingenter, fond	-30	-30	-30	-30
K6	Prosjekter reiseliv	100	100	100	100
K7	Prosjekter reiseliv, fond	-100	-100	-100	-100
K8	Prosjekter kultur og næring	100	100	100	100
K9	Prosjekter kultur og næring, fond	-100	-100	-100	-100
K10	Generell innsparing kultur og næring	-1 200	-1 800	-1 800	-1 800
	Kultur, bibliotek og kulturskole				
K11	Meråpent bibliotek	100	100	100	100
K12	Sandnes kunst og kulturhus - 20 års jubileum, økt tilskudd	500			
K13	Sandnes kunst og kulturhus - tilskudd RAS	100	100	100	100
K14	Sandnes kunst og kulturhus - tilskudd sommerarrangement	500			
K15	Økning tilskudd Rogaland opera IKS	50	50	50	50
K16	Økning tilskudd Jærmuseet	170	170	170	170
K17	Indeksregulering av tilskudd til private bydelshus	200	200	200	250
K18	Tilskudd til bydelshus og andre møteplasser på Forsand	100	100	100	100
K19	Friplasser kulturskolen	150	150	150	150
K20	Mediebudsjett - biblioteket	300	300	300	300
K21	Mediebudsjett - biblioteket	-300	-300	-300	-300
K22	Internhusleie, renholds- og energikostnader, kultur	300	600	600	600
K23	Internhusleie, renholds- og energikostnader, kultur	1 300	1 300	1 300	1 300
	TOTALSUM KULTUR OG NÆRING	-6 480	-7 230	-7 230	-7 180

Kultur og næring felles

K1: Lysefjorden utvikling, nye eierstruktur/driftstilskudd

Sandnes kommune er i dag aksjonær og det fremmes politisk sak ([Fsak 49/19](#)) i 2020 om større aksjepost og årlige driftstilskudd. Kostnad ved økning i antall aksjer belastes Utvikling Sandnes, tilsvarende driftstilskudd kr 550 000 i 2020. Årlig driftstilskudd innarbeides i økonomiplan fra 2021.

K2: Endret prinsipp for budsjettering av konsesjonsavgift

Næringsseksjonen i Forsand har et basisbudsjett på kr 9,7 millioner. Budsjettet inkluderer lønns- og driftsutgifter til kraftkontoret på om lag kr 1,75 millioner. Resterende budsjett er knyttet til disponering av konsesjonsavgift/kraftfond. Rådmannen foreslår i tiltak I6 og I7 at konsesjonsavgiften avsettes til kraftfond og basisbudsjettet kan dermed reduseres med kr 7,95 millioner.

K3: Videreføring av tidligere innsparinger

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer fant rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger i [økonomiplan 2019 – 2022](#), tiltak K4, på kr 0,8 millioner fra 2020.

K4: Kontingenter tilskudd

Årlige kontingenter for Tunnel Safety Cluster og Stiim Aqua Cluster økes med kr 30 000.

K5: Kontingenter, fond

Finansieres av Utvikling Sandnes.

K6: Prosjekter reiseliv

Prosjekter reiseliv finansieres av fond på kr 100 000. Disse midlene anvendes til aktiv deltakelse i prosjekter i forbindelse med reiselivstrategi, herunder utredning ekspedisjonsskip Lysefjorden og stisykling, samt arbeid med prosjekter på befaringer, møter med mer.

K7: Prosjekter reiseliv, fond

Finansieres av Utvikling Sandnes.

K8: Prosjekter kultur og næring

Prosjekter kultur og næring skal arbeide for synergier mellom virksomhetene i kultur og næring. Det settes av kr 100 000 til å dekke forsamling med ansatte for å koordinere aktiviteter og søke koblinger for synergier, samt synliggjøre av aktiviteter for innbygger og tilreisende.

K9: Prosjekter kultur og næring, fond

Finansieres av Utvikling Sandnes.

K10: Generell innsparing Kultur og næring fra 2020

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 1,2 millioner i 2020, og økende til kr 1,8 millioner fra 2021. Kultur og næring vil ha fokus på økonomi med tanke på måtehold og nytteverdi ved igangsettelse av tiltak innen drift og investeringer. For å oppnå innsparingskravene vil det sannsynligvis være vakant periode for 3 stillinger på opp mot 6 måneder til sammen (for de 3 stillingene). Det er virksomheten Kultur og Sandnes bibliotek som blir berørt. Det vil være fokus på økonomi i ledermøter, gjennomgang av mulige innsparinger gjennom året.

Kultur, bibliotek og kulturskole

K11: Meråpent bibliotek kr 100 000

I forbindelse med drift av meråpent bibliotek på hovedbiblioteket, bør Sandnes bibliotek ha vaktordning som stenger dører ut mot Elvegata og bakgården hver kveld, alle ukedager, klokken 22.00. Hovedbiblioteket åpnes også hver helg om morgenen. For å ivareta sikkerhet, drift og tilgang for publikum har Sandnes Bibliotek behov for kr 100 000 i økte driftsmidler for vaktordning.

K12: Sandnes kunst og kulturhus – 20 års jubileum

I 2020 fyller Sandnes kulturhus 20 år. Dette ønsker foretaket å feire med flere større og mindre arrangementer gjennom året. Blant annet planlegges nyttårsfest på kulturhuset med fyrverkeri for hele byen på Mauritz Kartevolds plass, sommeraktiviteter inne og ute på kulturhuset, samt en større gratiskonsert på Byfest/Kulturnatt 2020 med en artist av nasjonal størrelse. Sistnevnte i samarbeid med Sandnes symfoniorkester. Det vil søkes støtte fra eksterne bidragsytere til jubileumsåret, både fra relevante offentlige støtteordninger og private sponsorer. I tillegg benytter foretaket selv oppsparte midler i form av egenproduksjonsmidler fra 2019 og 2020, til sammen kr 350 000. Jubileumsaktivitetene estimeres til en samlet kostnad på kr 1,5 millioner.

Det finnes også andre kulturaktører i kommunen som feirer jubileum i 2020. Det er derfor ønskelig å løfte jubileumsåret til et nivå hvor alle jublantene kan inkluderes, og aktivitetene kan spres gjennom året. Foretaket ønsker å bidra til at også andre aktører kan feire sitt jubileum under et felles, overordnet prosjekt, til glede for hele byen. For å skape best mulige vilkår og stimulere til økt aktivitet for jublantene oppfordres bystyret av foretaksstyret å sette av midler til en lavterskel søknadsordning, hvor jubileumsaktørene kan søke midler til

sine planlagte aktiviteter. Foretaket kan stå for arbeidet med å koordinere aktivitetene og eventuelt forvalte søknadsordningen dersom dette er ønskelig. Det framsettes for øvrig ikke noe forslag til størrelse på ordningen nå, ettersom behovene hos byens andre jubileumsaktører ikke er kartlagt på dette tidspunktet. Rådmannen har vurdert foretaksstyrets forslag og tilrår at det avsettes kr 500 000 til arrangementer i anledning 20 års jubileet. Økning av rammen kan eventuelt muliggjøres gjennom søknader og tilsagn om eksterne tilskudd.

K13: Sandnes kunst og kulturhus – tilskudd RAS

Helt siden RAS startet i 2007 har det vært forventet økt aktivitet, både i antall forestillinger per sesong og aktiviteter knyttet til RAS som kompetansesenter. For høstsesongen 2019 har RAS oppnådd å øke fra 7 til 10 forestillinger i Sandnes kulturhus. I tillegg ønsker RAS å innfri kravene knyttet til RAS som regionalt kompetansesenter, blant annet ved å samarbeide mer med andre kulturaktører for å nå et bredere publikum, og formidle dans i flere kontekster. RAS samarbeider med Kapittelfestivalen, Stavanger kunstmuseum, Tou, RIMI/IMIR, Festiviteten i Haugesund, Stavanger konserthus og CAS (Contemporary Art Stavanger). Her bidrar RAS med produksjon, fagtekster, foredrag, workshop og formidling. I tillegg til dette lokale ansvaret er RAS også en av fem partnere i det nye nasjonale turné-nettverket Dansenett Norge. Den økte aktiviteten krever mer av RAS enn tidligere, og det er derfor et behov for økning fra alle de tre partene som i dag finansierer RAS.

RAS har søkt om en årlig økning fra Rogaland fylkeskommune på kr 100 000 i driftsstøtte fra 2020 – 2022. Det er søkes om en tilsvarende økning også fra Sandnes kommune, særlig ettersom dette settes som en forutsetning for fylkeskommunens tilskuddsøkning. Den samme årlige økningen søker RAS også fra Kulturrådets støtteordning; Regionale kompetansesentra for dans. Rådmannen har vurdert foretaksstyret sitt forslag og har innarbeidet en økning på kr 100 000 i kommunens tilskudd til RAS fra og med 2020.

K14: Sandnes kunst og kulturhus – tilskudd sommerarrangement

Kulturhuset skal installere nytt ventilasjonsanlegg, scenetrekke og lysrigg sommeren 2020. Dette medfører at salene vil være stengt fra midten av mai til utgangen av september. Foretaket ønsker derfor å øke aktiviteten både inne i kulturhusets foajé og på plassen utenfor, slik at publikum kan få et godt kulturtilbud mens salene er under ombygging og rehabilitering. Det vil dessuten skje endringer i infrastruktur og tilbud til publikum i denne delen av sentrum i årene framover, hvor målsettingen er å trekke flere folk til byen om sommeren. Dette ønsker foretaket å bidra til, og foretaksstyret søker å arrangere sommeraktiviteter også i årene framover. Samlet kostnad for sommeraktiviteter i og rundt kulturhuset estimeres foreløpig til kr 500 000, men en slik satsning er det ikke rom for innenfor rammen. Det søkes derfor om økt tilskudd på kr 500 000.

Rådmannen har vurdert forslaget og innarbeidet økt tilskudd på kr 500 000 i 2020 til sommerarrangementer. Dette for å kunne ha et tilfredsstillende kulturtilbud også i byggeperioden hvor kulturhusets saler er stengt.

K15: Økning tilskudd Rogaland opera IKS

Sandnes kommune er deleier i Opera Rogaland IKS sammen med Stavanger og har 50 prosent eierandel. Formålet er å gi regionens befolkning et tilbud om opera-, operette- og musikkteaterforestillinger av høy kvalitet. Selskapet skal også bidra til å gi unge musikere og sangere muligheten til å utvikle og virkeliggjøre sitt musikalske talent, samt legge til rette for at lokale talent stimuleres og gis muligheter til å delta i forestillinger i samarbeid med profesjonelle aktører. Det forutsettes også at forestillinger legges til Sandnes.

Tilskuddet til selskapet ble økt med kr 50 000 i 2019, likt fra hver av eierkommunene. Tilskuddet fra Sandnes kommune i 2019 utgjør etter dette kr 700 000. Opera Rogaland IKS har søkt om ytterligere økning av tilskudd med kr 50 000 i 2020 fra hver av eierkommunene. Det har vært avholdt flere møter med eierne og fylkeskommunen det siste året om mulig fylkeskommunal deltakelse i selskapet. Regional- og kulturutvalget har vedtatt å opprettholde dagens tilskuddsnivå og fortsette sitt arbeid overfor staten med å få økt tilskuddet til 70 prosent slik staten finansierer region- og distriktsoperaene. Når finansieringsmodellen med staten er lagt fram jamfør kulturmeldingen, vil fylkeskommunen ta opp igjen finansieringss spørsmålet. Eierkommunene imøtekommer på denne bakgrunn søknaden om økning av tilskuddet i 2020 med kr 50 000 fra hver av eierne.

K16: Økning tilskudd Jærmuseet

I samsvar med driftsavtalen vedtatt i bsak 56/17 indeksreguleres driftstilskuddet årlig. I tillegg justeres det for endring i folketallet. Samlet økning for Nye Sandnes er estimert til kr 170 000 i 2020. Eventuell korrigering med hensyn til endelig folketall i beregningen gjøres i perioderapport hvis nødvendig.

K17: Indeksregulering av tilskudd til private bydelshus

Private bydelshus har årlig mer enn 6000 timer utleie til frivillige lag og foreninger. Hver av disse timene er felles aktivitet for større eller mindre grupper - alt fra møter til konserter. Involverer formodentlig omkring 130 000 mennesker. Kommunale tilskudd har ikke økt på mange år, og det foreslås at tilskuddsordningen indeksreguleres med virkning framover fra 2008. Det tas utgangspunkt i indeksregulering av den nåværende avsetning på kr 729 000 årlig som har vært uforandret siden 2008. Ny avsetning kommer i tillegg til eksisterende ramme på kr 729 000.

K18: Tilskudd til bydelshus og andre møteplasser på Forsand

Forsand kommune har fram til 2019 gitt driftstilskudd til tre bedehus, en jeger- og fiskeforening, en islandshestforening, ungdomshuset Heim og Øvre Espedals grendehus. Dette må opprettholdes med indeksregulerte driftstilskudd.

K19: Friplasser kulturskolen

Sandnes kulturskole ønsker å tilby friplasser til barn av familier som har en definert nedre inntektsgrense. Det er beregnet om lag 50 friplasser i året. Kulturskolen søker derfor om å få dekket friplassene på kr 150 000.

K20: Mediebudsjett – biblioteket

Sandnes bibliotek har behov for å øke midler til boksamlingen med kr 300 000 fra 2020. Sandnes bibliotek hadde i 2017 kr 161 per innbygger til mediebudsjett. Budsjettet inkluderer alt av fysiske medier, elektroniske bøker og elektroniske tidsskrifter. Budsjettet har ikke blitt indeksregulert siden år 2000.

K21: Mediebudsjett bibliotek

Finansieres av fond.

K22: Internhusleie, renholds- og energikostnader, kultur

Internhusleie for bygg vedtatt i gjeldende økonomiplan.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Langgata 76	1501300	INTERNHUSLEIE	300	525	525	525
Langgata 76	1501300	RENHOLD	-	25	25	25
Langgata 76	1501300	ENERGI	-	50	50	50
Sum kultur, bibliotek og kulturskole			300	600	600	600

K23: Internhusleie, renholds- og energikostnader, kultur

Internhusleie for nye bygg i forslag til økonomiplan 2020-2023

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Nytt lokale for ungdomslubben L54		INTERNHUSLEIE	900	900	900	900
Nytt lokale for ungdomslubben L55		RENHOLD	300	300	300	300
Nytt lokale for ungdomslubben L56		ENERGI	100	100	100	100
Sum kultur, bibliotek og kulturskole			1 300	1 300	1 300	1 300

Byutvikling og teknisk

NR	TILTAKSTEKST	2020	2021	2022	2023
	Byutvikling og teknisk				
T1	▼ Økt kapasitet innenfor forvaltning innenfor park, idrett og vei	1 400	2 400	2 400	2 400
T2	▼ PhD prosjektstilling	-325	-700	-700	-700
T3	▼ Utnulling selvkostbudsjett Forsand	-550	-550	-550	-550
T4	▼ Videreføring av tidligere innsparinger	-470	-470	-470	-470
T5	▼ Gevinster ved digitalisering	-30	-30	-30	-30
T6	▼ Generell innsparing byutvikling og teknisk	-1 460	-2 190	-2 190	-2 190
	Park og gravlund				
T7	▼ Drift og vedlikehold ved overtakelse av nye sentrumparker, grøntområder og byrom	500	1 500	2 000	2 000
	Vei og trafiksikkerhet				
T8	▼ Innsparing LED gatelys	-250	-250	-250	-250
T9	▼ Sykkelkoordinator: treårig prosjektstilling for å styrke satsing på sykkel			-800	-800
T10	▼ Leie av midlertidig bro ved Bråstein	450	450		
T11	▼ Leie av midlertidig bro ved Bråstein, bruk av fond	-450	-450		
T12	▼ Parkeringsautomater, bruk av fond	-1 000			
	Idrett og friluftsliv				
T13	▼ Driftskostnader for basseng i havna	1 900	3 800	3 800	3 800
T14	▼ Driftsinntekter for basseng i havna	-800	-1 600	-1 600	-1 600
T15	▼ Folkepulsen - tilskuddordning	-275	-275	-275	-275
T16	▼ Innteksttap ved stenging av Giskehallen for rehabilitering	500	900	350	
T17	▼ Sparte utgifter ved stenging av Giskehallen for rehabilitering	-3 400	-6 600	-2 500	
T18	▼ Tilskudd Sandnes Håndballklubb	350	350	350	
T19	▼ Midlertidig leie av lokaler til skole- og idrettsbruk	750	1 600	500	
T20	▼ Økte tilskudd til friluftsrådene og Rogaland Arboret	349	349	349	349
T21	▼ Driftstilskudd til Rogaland arboret	250	250	250	250
T22	▼ Internhusleie, renholds- og energikostnader, teknisk	6 300	15 200	19 500	19 500
	Bydrift - tilsyn				
T23	▼ Utvidet tilsynsvakt på nytt rådhus	400	400	400	400
	Selvkost				
T24	▼ Utnulling selvkostbudsjett Forsand	100	100	100	100
	TOTALSUM BYUTVIKLING OG TEKNISK	4 239	14 184	20 634	21 934

T1: Økt kapasitet innenfor forvaltning innenfor park, idrett og vei

Kapasiteten må økes på feltene vei og trafiksikkerhet, idrett og friluftsliv, park og gravplass. Enhetene er ikke bemannet i tilstrekkelig grad til å håndtere lovverk, publikum og politiske bestillinger. Bemanningen på forvaltningen har tilnærmet stått stille de siste 20 år og det har dermed pågått en betydelig effektivisering disse årene. En har nå nådd et punkt hvor det ikke lenger er forsvarlig bemanning for å håndtere flere anlegg (omtrent en dobling innen alle felt), en rekke nye lover som naturmangfoldloven, hundeloven og lov mot fremmede arter, samt økte krav fra innbyggere og politikere. Det er viktig å levere på politiske bestillinger, alt fra igangsetting av tiltak til beslutningsgrunnlag. Samtidig er det viktig å kunne gi gode svar til våre innbyggere som har ønsker, spørsmål og klager. Dette dreier seg om rundt 4000 faglige henvendelser årlig i kanaler som Meld Feil, Facebook, epost og telefoner. Dette er tall utenom de henvendelser servicekontoret mottar.

T2: Ph.d. prosjektstilling

Ustabile grunnforhold kan få konsekvenser for en rekke planer for infrastruktur og utnyttelse av det aktuelle området. Prosjektet vil vurdere klimatilpasninger og sikkerhetsvurderinger av områder med ustabile grunnforhold. Dette vil gi god informasjon for utarbeidelse av reguleringsplaner, planer for infrastruktur og utbygging av infrastruktur i disse områdene. Sandnes kommune har derfor inngått et samarbeid med universitetet i Stavanger. Det ble startet opp et Ph.d.-prosjekt september 2017 som varer i tre år med støtte fra Forskningsrådet. Tittelen på prosjektet er «Klimatilpasninger og sikkerhetsvurderinger av områder med ustabile grunnforhold - Case studie Sandnes kommune». Prosjektet avsluttes med en doktorgradsavhandling i 2020 og budsjettet foreslås redusert som følge av at prosjektet avsluttes.

T3: Utnulling selvkostbudsjett Forsand

Selvkostbudsjettet innen byggesak, plan og geodata er budsjettet med subsidiering på kr 550 000 i Forsand. Rådmannen foreslår at budsjettet justeres i samsvar med selvkost.

T4: Videreføring av tidligere innsparinger

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer fant rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger i økonomiplan 2017-2020, tiltak T4, på kr 990 000 fra 2020, hvorav halvparten er innarbeidet i basisbudsjettet for 2020. Deler av innsparingen kan løses ved digitalisering, se tiltak T5.

T5: Gevinster ved digitalisering

Foreløpig identifiserte mulige gevinster ved digitalisering og automatisering innenfor Byutvikling og teknisk omfatter i første omgang årlige besparelser på kr 200 000 med muligheter for ytterligere besparelser når aktuelle tiltak er kartlagt, testet ut og

verifisert. Innenfor drift er vedlikehold av parker og fotballbaner, gravplasztildeling og tømning av sandfangkummer identifisert som områder for besparelser.

T6: Generell innsparing byutvikling og teknisk fra 2020

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 1,5 millioner i 2020, økende til kr 2,2 millioner fra 2021. Innsparingen håndteres ved å redusere budsjetttrammene på enkelte virksomheter i byutvikling og teknisk. Fordelingen mellom områdene vil bli videre utredet i 2020 og fordelt etter hvor innsparingsmuligheter er størst jamfør digitalisering og andre effektiviseringstiltak.

Park og gravlund

T7: Drift og vedlikehold ved overtakelse av nye sentrumsparker og byrom

I 2018 overtok Sandnes kommune 180 dekar nye grønt-, park- og lekeområder i bydelene samt noen kilometer vei, fortau, sykkel og kaianlegg. Kommunen overtar store arealer også i 2019, men dette er det ikke en endelig oversikt på per september 2019. Tilførsel av driftsmidler er nødvendig for å kunne opprettholde en god vedlikeholdsstandard på nye, flotte anlegg.

Vei og trafiksikkerhet

T8: Innsparing LED gatelys

Innføring av lysarmatur med LED-lamper vil gi redusert energiforbruk og reduserte utgifter til strøm. Reduksjonen vil øke gjennom perioden etter hvert som andelen gatelys med LED-armatur øker.

T9: Sykkelkoordinator: treårig prosjektstilling for å styrke satsing på sykkel

Satsingen startet opp i januar 2019, og det er gjennomført en rekke «motivasjonstiltak» som for eksempel dytt kampanje for alle ansatte i Sandnes kommune, sykle til jobben aksjon, nytt liv i sykkelbylogoen, Facebook sykkelbyen Sandnes og remerking av sykkelruter Sandnes vest, øst og sør pågår. I 2020 og 2021 vil en gjennomføre en rekke tiltak jamfør vedtatt sykkelplan. Målet er å øke sykkelandelen fra 5 prosent til 10 prosent.

T10: Leie av midlertidig bro ved Bråstein

Leiekontrakt med Statens Vegvesen er inngått med leiepris på kr 37 408 per måned. Det planlegges å bygge ny bro med oppstart og ferdigstillelse i 2022 jamfør tiltak T9 i investeringsbudsjettet.

T11: Leie av midlertidig bro ved Bråstein, bruk av fond

Leiekontrakt med Statens Vegvesen er inngått med leiepris på kr 37 408 per måned. Det planlegges å bygge ny bro med oppstart i 2022.

T12: Parkeringsautomater, bruk av fond

Sandnes Parkering har eldre parkeringsautomater og disse skal innen 1. januar 2021 være universelt utformet som medfører at de må være hinderfri og ha tilstrekkelig adkomstareal, god generell brukbarhet på betjenings- og lesepanel, samt hensiktsmessig betjeningshøyde. Flere automater mangler også mulighet for å betale avgiften ved bruk av betalingskort.

Tiltaket gjelder også ladestolper da det ifølge forskrift skal tilbys lademulighet på et tilstrekkelig antall parkeringsplasser. Da Sandnes sentrum er under ombygging er det vanskelig å se hvor mange ladepunkter det er behov for i Sandnes sentrum. Kostnadene er usikre da det kommer an på hvor langt kabel må trekkes fra der strømmen tas ut og til det punktet der er ønskelig at lading skal være mulig. Tiltaket skal finansieres med Sandnes Parkering sitt fond som hentes ned i driften for så å overføres til investeringsbudsjettet.

Idrett og friluftsliv

T13: Driftskostnader for basseng i havna

Det er beregnet driftskostnader for blant annet strøm, vannrensing, renovasjon, vask, vakthold og vedlikehold. En har tatt høyde for helårsdrift for publikum, men det er ikke beregnet skolesvømming. Dersom dette skal inn, må bortfall av inntekter kompenseres.

T14: Driftsinntekter for basseng i havna

Det er estimert om lag 38 000 besøkende årlig. Dette er et anslag basert på tall fra øvrig publikumsbading i Sandnes. Priser holdes som i dag; barn kr 30, honnør kr 35 og voksne kr 55.

T15: Folkepulsen – tilskuddordning

Politisk vedtatt i 2019, innbakes i opprinnelig prosjekt.

T16: Inntektstap ved stenging av Giskehallen for rehabilitering

Utgangspunktet er inntektene for hallen i 2018. Disse er konsumprisindekstert for april 2019. For 2020 er tallene fra 1. august, mens for 2021 er tallene for hele året. Tallene for 2022 er til og med april (påske).

T17: Sparte utgifter ved stenging av Giskehallen for rehabilitering

Sparte utgifter for drift av Giskehallen. Utgangspunktet er utgiftene for hallen i 2018. Disse er konsumprisindeksert for april 2019. For 2020 er tallene fra 1. august, mens for 2021 er tallene for hele året. Tallene for 2022 er til og med april (påske).

T18: Tilskudd Sandnes Håndballklubb

Videreføring av tiltak T17 i økonomiplan 2019-2022. Gjelder leie av Sandneshallen, inklusive ombygginger og investeringer blant annet i lys som er gjort for å kunne spille topphåndball på dispensasjon. Sandnes har ikke anlegg for topphåndball per nå. Dette er en 5-årig avtale går ut 2022.

T19: Midlertidig leie av lokaler til skole- og idrettsbruk

Leie av en håndballbane for skole og idrett som erstatning for Giskehallen når den er under rehabilitering i 2020 og 2021. Leie fra mandag til fredag. Fra skolestart 2020 til årsslutt, hele skoleåret 2021, og fram til påske 2022.

T20: Økte tilskudd til friluftsrådene og Rogaland Arboret

Det ytes årlig driftstilskudd til Jæren friluftsråd og Ryfylke friluftsråd, samt Rogaland Arboret. Tilskuddsbeløpene fastsettes i tråd med folketall og kommunal deflator. Økningen fra 2019 til 2020 utgjør totalt kr 349 000, hvorav kr 119 000 er manglende justering i samsvar med avtalene for 2019.

T21: Driftstilskudd Rogaland arboret

Sammenslåingen av Rogaland Arboret og Botanisk hage til en driftsenhet har tatt mer tid enn planlagt grunnet behandling hos alle stifterne. Det legges til grunn en trinnvis opptrapping av tilskuddet til den sammenslåtte enheten. Utfra opptrapping av driftsrammen med kr 1 million i første fase, har rådmannen innarbeidet økning i tilskuddet fra Sandnes kommune med kr 250 000. Revidert modell for videre drift i sammenslått enhet vil rådmannen komme tilbake til i løpet av 2020.

T22: Internhusleie, renholds- og energikostnader, teknisk

Internhusleie for bygg vedtatt i gjeldende økonomiplan.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Austrått svømmehall	60008	INTERNHUSLEIE	4 800	11 400	11 400	11 400
Austrått svømmehall	60008	RENHOLD	650	1 000	1 000	1 000
Åustrått svømmehall	60008	ENERGI	850	1 300	1 300	1 300
Giskehallen svømmehall og Giskehallen 1 (rehabilitering)	6001000	INTERNHUSLEIE	-	1 500	5 800	5 800
<i>Sum teknisk</i>			<i>6 300</i>	<i>15 200</i>	<i>19 500</i>	<i>19 500</i>

Bydrift – tilsyn

T23: Utvidet tilsynsvakt på nytt rådhus

Bydrift har opprinnelig budsjett for tilsynsvakt to timer i ukedager, fra klokka 15.00 til 17.00. Ved flytting til nytt rådhus har behovet for tilsynsvakt økt, fram til klokka 21.00 i ukedager, i tillegg til fire timer en lørdag i måneden. Bydrift ber derfor om tilført budsjettmidler tilsvarende helårsvirkningen på kr 400 000, for å håndtere økningen i behov.

T24: Utnulling selvkostbudsjett Forsand

Selvkostbudsjettet for VAR i Forsand er budsjettert med overskudd på kr 100 000. Rådmannen foreslår at budsjettet justeres i samsvar med selvkost.

Innovasjon og digitalisering

NR	TILTAKSTEKST	2020	2021	2022	2023
	Innovasjon og digitalisering				
D1	Workshops, fasilitering og kompetanseutvikling	250	250	250	250
D2	Medlemskap i nasjonale og regionale nettverk	200	200	200	200
D3	IT-sikkerhet - Holdningsskapende arbeid, phishingtester, nasjonal sikkerhetsuke, interne seminarer og kurs, konsulentbistand for styringsverktøy med mer.	100	100	100	100
D4	Medlemskap og deltakelse i DigiRogaland	550	550	550	550
D5	1 årsverk kommunikasjonsmedarbeider	400	400	400	400
D6	Generell innsparing Innovasjon og digitalisering	-120	-180	-180	-180
	TOTALSUM INNOVASJON OG DIGITALISERING	1 380	1 320	1 320	1 320

D1: Workshops, fasilitering og kompetanseutvikling

Bruk av teknologi og digitale løsninger gir kommunen muligheter til å løse oppgaver med nye og mer effektive metoder. Økt og bedre bruk av teknologi er avgjørende for å effektivisere og innovere tjenesteleveransene til Sandnes kommune. De kommende årene vil kommunens evne til å følge den teknologiske utviklingen og å innføre brukervennlige og tidsbesparende løsninger, være avgjørende for å levere bedre tjenester til byens innbyggere, næringsliv og besøkende. Offentlig sektor må samarbeide på tvers av kommuner og mellom kommuner og stat for å skape sammenhengende tjenester som løser brukernes behov. Store deler av videreutviklingen av digitale tjenester vil være basert på større samhandlingsprosjekt og realisering av felles strategi "[Én digital offentlig sektor](#)".

Det framtidige kompetansebehovet handler overordnet om å ha kunnskap om hvordan teknologiens muligheter kan utnyttes i Sandnes kommune. For å ivareta og utvikle behovet

for kompetanse, er aktiv deltakelse på nasjonale og regionale arenaer avgjørende for rask realisering og best mulig bruk av ny teknologi og nye løsninger. Det betyr å tilrettelegge for arenaer hvor kunnskap kan deles, og ideer utvikles og modnes fram – både innenfor egen organisasjon og med samarbeidsparter utenfor organisasjonen. Behovet for kompetanse vil også være avhengig av mulighetene til å kjøpe spisskompetanse fra markedet for å supplere intern kompetanse eller utvide enhetens kapasitet i perioder med høy aktivitet.

D2: Medlemskap i nasjonale og regionale nettverk

Sandnes kommune er som by forventet å være en aktiv deltaker i nasjonale og regionale utviklingsbaserte nettverk. Kommunen er i dag aktive medlemmer i [Smartbyene](#), Smarte byer Norge, [Smart Region](#), [DIFI nettverk](#) og [KINS](#) (kommunal forening for informasjonssikkerhet) og [IT forum Vest](#). Tiltaket er knyttet til deltakeravgift og kostnader ved oppfølging av nettverkene.

D3: IT-sikkerhet – holdningsskapende arbeid, phishing-tester, nasjonal sikkerhetsuke, interne seminarer og kurs, konsulentbistand for styringssystem med mer

I et stadig mer digitalisert samfunn er det behov for økt oppmerksomhet rundt sikkerhet og kunnskap om informasjonssikkerhet hos ledere og ansatte. [Ny lovgivning](#) og nye retningslinjer (Datatilsynet) gir krav om større fokus innen informasjonssikkerhetsarbeidet. Tester og kartlegging viser at det er stort behov for å bruke ressurser på kompetanseheving hos ledere og ansatte. Ved økt digitalisering og effektivisering må informasjonssikkerhetsarbeidet styrkes for å minimalisere uønskede hendelser. Det er behov for driftsmidler til å gjennomføre holdningskampanjer, samt midler til å utvikle, iverksette og vedlikeholde styringssystem for informasjonssikkerhet i hele organisasjonen. Inkludert i dette budsjettet er årlig kostand for drift av GDPR fagsystem (Draftit) for oppfølging og behandling av personopplysninger (pålegg Datatilsynet) til kr 100 000. Rådmannen tilrår økt fokus på IT sikkerhet.

D4: Medlemskap og deltakelse i DigiRogaland

Behovet for forsterket innsats på digitaliseringsområdet og sektorspesifikke krav til bruk av standarder og felleskomponenter øker i takt med at omfanget av statlige digitaliseringsprosjekter som berører kommunene og nasjonale felleskommunale prosjekter og løsninger vokser fram. Kommunene opplever at digitale trender utfordrer dagens tjenesteproduksjon og at det er krevende å møte nasjonale initiativer innenfor ulike tjenesteområder.

For å møte utfordringsbildet har kommunene i Rogaland gått sammen om å etablere et felles regionalt kompetansesamarbeid på digitaliseringsområdet – DigiRogaland. Til nå har samarbeidet vært finansiert gjennom skjønnsmidler fra Fylkesmannen, men fra 2020 må kommunene selv dekke finansieringen. Rådmannen tilrår deltakelse i DigiRogaland.

D5: 1 årsverk kommunikasjonsmedarbeider

Sandnes kommune har i dag tre stillinger innenfor kommunikasjonsfeltet. Det er behov for mer ressurser til dette området for å styrke arbeidet med innbyggerdialog, informasjon og kommunikasjon, særlig knyttet til fagområdene byutvikling og teknisk. 50 prosent av stilling som kommunikasjonsmedarbeider finansieres av bykassen med kr 400 000. Resterende 50 prosent skal bistå, og finansieres andelsvis av, selvkosttjenestene under Byutvikling og teknisk – VAR, Byggesak, Geodata og Plan.

Arbeidsfordeling på selvkosttjenestene anslås til:

- Geodata: 15 prosent
- VAR: 35 prosent
- Plan: 25 prosent
- Byggesak: 25 prosent

Rådmannen tilrår at kommunikasjonsavdelingen styrkes med 1 årsverk fra 2020.

D6: Generell innsparing Innovasjon og digitalisering fra 2020

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 120 000 fra 2020, økende til kr 180 000 fra 2021.

Innovasjon og digitalisering er et nyopprettet område, som i stor grad skal jobbe prosjektert både internt i organisasjonen og mot eksterne samarbeidsparter. Redusert driftsramme vil bli fanget opp ved at aktivitetsnivå tilpasses tilgjengelig budsjett. Budsjettreduksjonen fordeles likt mellom de tre økonomiplan tiltakene D1-D3.

Organisasjon

NR	TILTAKSTEKST	2020	2021	2022	2023
O1	1 stilling IDM (Identitetsforvaltning)	900	900	900	900
O2	Vaktordning beredskap	1 300	1 300	1 300	1 300
O3	Ny løsning sak/arkivsystem (dokumenthåndteringssystem) – lisens, serviceavtaler og utvikling, jfr. investeringstiltak om anskaffelse av et mer fleksibelt dokumenthåndteringssystem	1 600	1 600	1 600	1 600
O4	Frittstående arkivkjerne - utvidelse av lisenskostnader	250	250	250	250
O5	Vaktordning knyttet til IT -beredskap og drift	1 000	1 000	1 000	1 000
O6	0,6 årsverk reduksjon i Forsand	-580	-580	-580	-580
O7	Innsparing IT Forsand	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
O8	Innsparing Personal/HMS	-500	-500	-500	-500
O9	Forsand, reiseutgifter overgangsordning	800	800	800	
O10	Forsand, 0,8 årsverk tillitsvalgt i 2020	700			
O11	Økt stilling tillitsvalgte	130	130	130	130
O12	Gevinster ved digitalisering	-490	-490	-490	-490
O13	Generell innsparing organisasjon	-1 120	-1 680	-1 680	-1 680
	TOTALSUM ORGANISASJON	2 790	1 530	1 530	730

O1: 1 stilling IDM (Identitetsforvaltning)

Det er innført en ny løsning for identitet- og tilgangsstyring (IDM) for å forvalte alle kommunens 18 000 brukere i nettverket som inneholder alle datasystemene. (medarbeidere, elever og andre brukere). Det er en tidkrevende jobb og viktig med kontinuerlig fokus på drift og videreutvikling av løsningen slik at en kan ta ut gevinster. Dette vil også øke sikkerheten i kommunens nettverk.

O2: Vaktordning – beredskap

Sandnes kommune har per 1 juli 2019; 77 959 innbyggere og til nyttår økes dette med 1 193 innbyggere etter sammenslåing med Forsand kommune. Disse er fordelt på flere bydeler med tett eller spredt bebyggelse. Det store arealet gjør kommunen sårbar med tanke på naturbrannfare og ekstremvær. Økt turisme i regionen vil utfordre hvordan vi som kommune ivaretar vertsrollen og sikkerheten til våre besøkende.

Behovet for å holde oversikt og fokus knyttet til disse utfordringene er krevende. Faren for at man kommer til kort særlig i helger, ferier og høytidsdager er til stede med mer tilfeldig bemanning og ressurstilgang. Hendelser i den siste tiden som har utfordret kommuner i

Rogaland og Vestlandet er skogbrannen på Ombo, skogbrannen i Sokndal og evakueringen av cruiseskipet Viking Sky.

På samme tid kan hendelser som bortfall av nettverk for kommunens tjenester være reelt eller at det kan inntreffe plutselige dødsfall som følge av ulykker lokalt eller på reise i utlandet for flere innbyggere med de forventningene det medfører. Rask koordinering og iverksettelse av tiltak ved hendelser, trygges ved å innføre en beredskapsvakt 24/7.

Vaktordningen skal ha kompetent personell og fullmakt til å iverksette nødvendige tiltak når det måtte være behov for det.

Sandnes kommune har et generelt beredskapsansvar som innebærer sikkerhet og trygghet for alle innbyggere, kommunens ansatte og areal. Hendelser kan oppstå til tider når kommuneadministrasjonen er sårbar. Dette er spesielt ved høytider og ferier. For å kunne utøve beredskapsansvaret ytterligere ønsker man å styrke beredskapsordninger framover.

03: Ny løsning sak/arkivsystem (dokumenthåndteringssystem)

Jamfør investeringstiltak om anskaffelse av et mer fleksibelt dokumenthåndteringssystem beregnes en betydelig høyere kostnad til lisens, serviceavtaler og utvikling i årene framover. Reelle kostnader vil bli betraktelig større enn det som Sandnes kommune betaler i dag. Årsaken er at kommunen har rullet ut Public 360 til alle enheter i kommunen og at lisenskostnaden ikke har blitt oppjustert parallelt hos leverandøren.

04: Frittstående arkivkjerne - utvidelse av lisenskostnader

Etablering av frittstående arkivkjerne på sikker sone er nå over i drift. I løpet av 2020 planlegges det å utvide løsningen til å håndtere dataene fra ytterligere 5 fagsystem. Dette fører til at de elektroniske dataene fra disse systemene er sikret for ettertiden på en forskriftsmessig måte. Årlig lisens er kr 110 000 + mva. Estimert integrasjonskostnad per system er sirka kr 25 000 + mva. per system. På sikt vil det være framtidsrettet også å vurdere en skyløsning.

05: Vaktordning knyttet til IT -beredskap og drift

Sandnes Kommune har ikke en vaktordning knyttet til hendelser som omhandler stans i infrastruktur IT. Ettersom kommunen i større og større grad tar i bruk digitale tjenester blir behov for stabilitet i infrastrukturen svært viktig. Det kan få alvorlige konsekvenser dersom ikke det er mulig å rette feil og melde ut om mulige konsekvenser ved brudd eller annen svikt i IT leveranse.

I dag har kommunen ingen vaktordning som sikrer at noen til enhver tid har ansvar for å håndtere en hendelse knyttet til kommunens IT systemer. Det har allerede vært hendelser som viser at kommunen er svært sårbar når nettet er nede. Det bør være en vaktordning 24/7 som består av personer som har kompetanse til å utbedre feil, eller som kan sørge for at feil blir rettet ved å kontakte riktig kompetanse på området.

O6: 0,6 årsverk reduksjon i Forsand

Leder for organisasjon i Forsand har sluttet og det vil etter kommunesammenslåingen ikke være nødvendig å erstatte denne stillingen. Rådmannen foreslår at stillingen spares inn.

O7: Innsparing IT Forsand

Avtale med Stavanger om drift av IT systemer for Forsand avsluttes til nyttår. Nye Sandnes samler all IT-drift i kommunen og rådmannen anslår at budsjettet kan reduseres med kr 1,2 millioner.

O8: Innsparing Personal/HMS Forsand

Rådmannen forslår å harmonisere budsjettpostene til fellesopplæring, annonser og HMS i den nye kommunen. Fellesopplæring reduseres med kr 310 000, annonser reduseres med kr 140 000 og HMS reduseres med kr 50 000.

O9: Forsand, reiseutgifter overgangsordning

Fellesnemnda vedtok i møtet 27.08.2019 reglene for reiseutgifter. Ordningen innebærer at Sandnes kommune skal dekke de faktiske utgiftene i en overgangsperiode ut til 31.12. 2022. Omfanget gjelder få personer i Nye Sandnes. Ved å gi kompensasjon for de reelle utgiftene blir kostnadene om lag kr 800 000 for hvert år og totalt kr 2,4 millioner for de tre årene. Dette gjelder dersom 10 personer reiser tur retur hver dag. Av ulike årsaker reiser ikke alle hver dag., Det kan være hybride kontorløsninger eller andre alternative arbeidsformer som gjør at det ikke er nødvendig.

O10: Forsand, 0,8 årsverk tillitsvalgt i 2020

Hovedtillitsvalgte ber om å beholde sitt frikjøp i 2020. Begrunnelsen er merarbeid knyttet til kommunesammenslåing.

- Fagforbundet 60 prosent
- Utdanningsforbundet 20 prosent

O11: Økt stillingsprosent tillitsvalgte 20 prosent

Dette er hjemlet i avtaleverket. Økningen kommer fra 1.8.2019

O12: Gevinster ved digitalisering - (innsparing)

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer fant rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger i økonomiplan 2018-2021, driftstiltak O2, på kr 490 000 i 2019, økende til kr 980 000 fra 2020. Innsparing fra 2019 planlegges løst ved å digitalisere ansettelseskontrakter. Ved å digitalisere prosessen rundt ansettelseskontrakter etableres

det løsninger for eSignering, svar inn og eDialog, som også kan benyttes til andre typer løsninger som krever signering. Det bør også vurderes om Public 360 kan brukes til å automatisere saksgang ved å ta i bruk robotteknologi og fjerne prosesser og løsninger som da er overflødige. Videre effektivisering vil gjøre det mulig å ta innsparingene i 2020 ved hjelp av robotteknologi.

Ø13: Generell innsparing organisasjon fra 2020

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 1,1 millioner fra 2020, økende til kr 1,7 millioner fra 2021. Innsparingen håndteres ved å redusere budsjettrammene på enkelte enheter i organisasjon. Det vil bli igangsatt en omorganiseringsprosess med mål om å redusere ett årsverk innen HR. Fordelingen mellom områdene vil bli videre utredet i 2020 og fordelt der hvor innsparingsmuligheter er størst jamfør digitalisering og andre effektiviseringstiltak. Eventuelt behov for reduksjon av bemanning vil primært bli løst ved naturlig avgang. En reduksjon i ressurser innen organisasjon vil kunne føre til reduserte støttetjenester og oppfølging av andre avdelinger i Sandnes kommune samt befolkningen.

Økonomi

NR	TILTAKSTEKST	2020	2021	2022	2023
Ø1	✓ To nye rådgiverstillinger lønn	1 300	1 300	1 300	
Ø2	✓ To nye rådgiverstillinger lønn dekkes av fond på området	-1 300	-1 300	-1 300	
Ø3	✓ Programvareoppgraderinger regnskapsavdelingen	400	400	400	400
Ø4	✓ SAS innkjøpsanalyse reversering	-900	-900	-900	-900
Ø5	✓ SAS innkjøpsanalyse reversering av resterende innsparingskrav	900	900	900	900
Ø6	✓ 0,5 årsverk overføres kraftkontor	-400	-400	-400	-400
Ø7	✓ Overføring skatteoppkreving til Skatteetaten	-5100	-8800	-8800	-8800
Ø8	✓ Innsparing kommunesammenslåing	-800	-800	-800	-800
Ø9	✓ Gevinster ved digitalisering	-230	-230	-230	-230
Ø10	✓ Generell innsparing økonomi	-530	-790	-790	-790
	TOTALSUM ØKONOMI	-6 660	-10 620	-10 620	-10 620

Ø1: To nye rådgiverstillinger lønn

Lønn har for tiden 9 hjemler, men har ansatt to ekstra medarbeidere som følge av at virksomheten de siste årene har fått tilført flere og mer komplekse oppgaver. I en overgangsfase, til digitaliseringsprosjekter gir innsparingseffekt, vil det være behov for å fortsette med 11 medarbeidere. Rådmannen vil løse utfordringen ved å finansiere stillingene av ledige fondsmidler og be om overføring av hele mindre forbruket i økonomiavdelingen fra 2019 til 2020.

Når det gjelder nye oppgaver de siste årene i virksomheten kan nevnes:

- Digitaliseringen har foreløpig medført større behov for support og veiledning til brukere/ledere.
- [GDPR](#) krever større fokus og større nøyaktighet på tilganger og rettigheter til systemer.
- Lønnskjøring for Forsand (I 2019 har avdelingen en midlertidig ansatt som jobber med Forsand og fakturerer for en 70 prosent stilling for å kjøre lønn for Forsand. Forsand har sirka 720 lønnsmottakere.
- Innføring av [A-ordningen](#) (rapportering til statlige myndigheter som krever mer nøyaktige data og mer kontroll).
- Innrapportering jamfør innskjerping av fordelsbeskatning – manuelle rutiner
- Innføring av El-sykkelordning med trekk i lønn.
- Ny beregning av Lørdags og søndagstillegg fra 1. januar 2019 og per i dag finnes ingen systemer som fullt ut digitaliserer dette arbeidet. Arbeidet må delvis gjøres manuelt for alle ansatte i turnus.
- Virksomheten har behov for medarbeidere med høyere kompetanse/utdanning. Risikoen med for lav bemanning er forsinkelser og feil lønnsutbetalinger.
- Rapportering gjennom A-ordningen og tapt refusjon fra Nav.

Ø2: To nye rådgiverstillinger lønn dekkes av fond på området

Stillingene finansieres av fond på området i en 3 års periode. Denne finansieringen vil avhenge av at økonomiavdelingen får med seg hele sitt mindre forbruk i 2019 på disposisjonsfond til 2020. Dette må behandles av bystyret i sak om årsregnskap og årsrapport for 2019.

Ø3: Programvare oppgraderinger og medlemskap

Ny programvare og oppgradering av eksisterende systemer i tråd med digitaliseringsstrategien i Sandnes kommune. Oppstartskostnader på kr 214 000 kommer i tillegg og er forutsatt finansiert av fond i 2020. Under følger en oversikt av programmene med tilhørende kostnad;

- FakturaFirewall. Kr 100 000 i oppstart og kr 180 000 i drift. Gir forhåndsdefinisjon av fakturakrav som referansenummer, og utsjekk om forfallsdato er jamfør leverandøravtalen. Gevinsten er en mer standardisert fakturaflyt.
- Innfordring Digitext. Kr 60 000 i oppstart og kr 50 000 i drift. Løsningen medfører at kommunikasjon med skyldnere kan skje via sms. Sikrer at rett mottaker får sms og at det ikke foreligger reservasjoner på telefonnummer.
- Autopay. Kr 30 000 i oppstartskostnader og kr 100 000 i årlig drift. Løsningen gjør at remitteringsfiler fra Visma økonomi og lønnsutbetalingsfiler går til utbetaling uten at de må legges inn manuelt. Gevinsten er spart tid/ressurser.

- Mobil godkjenning av faktura. Kr 24 000 i oppstartskostnad og kr 45 000 i årlig drift. Gevinsten er at de som skal godkjenne fakturaer når de ikke er innlogget på arbeidsstasjonen slipper å logge seg inn på fleksibel arbeidsplass for å godkjenne fakturaer.
- Medlemskap i KS sitt forum for eiendomsskatt kr 35 000.

Ø4: SAS innkjøpsanalyse reversering

Som omtalt i 2. perioderapport 2019 er avtalen med leverandøren av innkjøpsanalysesystem sagt opp da systemet kombinert med en medarbeider til å drifte systemet ikke ga tilstrekkelig gevinst. I tillegg til lisensen foreslås det å fjerne stillingshjemmelen som er knyttet til drift og vedlikehold av systemet.

Ø5: SAS innkjøpsanalyse reversering av resterende innsparingskrav

Innsparingskrav knyttet til stillingshjemmelen og lisensen foreslås i tråd med tiltak Ø4 reversert.

Ø6: 0,5 årsverk overføres kraftkontor Forsand

Kraftkontoret er finansiert med 1 årsverk i basisbudsjettet til Nye Sandnes. På grunn av dette kan det halve årsverket som skal overføres fra økonomiavdelingen spares inn.

Ø7: Overføring skatteoppkreving til Skatteetaten

I foreslått nasjonalbudsjett for 2020 skal skatteoppkrever funksjonen overføres til staten fra juni 2020.

Ø8: Innsparing kommunesammenslåing

Leder for økonomiavdelingen i Forsand har sluttet og det vil etter kommunesammenslåingen ikke være nødvendig å erstatte denne stillingen. Rådmannen foreslår at stillingen spares inn.

Ø9: Gevinster ved digitalisering

Gevinster ved digitalisering er innarbeidet med kr 230 000 i 2019, økende til kr 460 000 fra 2020. Det er identifisert innsparingsmuligheter i form av spart tid i regnskapsavdelingen. Fram til ytterligere gevinster ved digitalisering kan hentes ut i form av varig reduksjon i årsverk, vil innsparingen løses ved vakante stillinger når det er sykefravær, fødselspermisjoner eller annet.

Ø10: Generell innsparing økonomi fra 2020

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 530 000 fra 2020, og økende til kr 790 000 fra 2021. Det er i tiltak Ø1 forutsatt at stillingene skal finansieres av ledige fondsmidler, men at det da blir nødvendig å be om overføring av hele mindre forbruket i økonomiavdelingen fra 2019 til 2020. En ny reduksjon allerede fra 2020 må løses med reduksjon i bemanningen. Det vil få konsekvenser for kvaliteten og tilbudet økonomiavdelingen yter til virksomhetene i kommunen. På lengre sikt vil det være mulig å hente ut effektiviseringseffekt som følge av digitaliseringsarbeidet i form av reduksjon i bemanningen. Dette vil primært bli løst ved naturlig avgang.

Sentrale staber, politisk virksomhet og fellesutgifter

NR	TILTAKSTEKST	2020	2021	2022	2023
	Rådmannens staber				
F1	✓ Kontrollutvalget, økning - Nye Sandnes	434	434	434	434
F2	✓ Tilskudd til Greater Stavanger	-420	-420	-420	-420
F3	✓ Greater Stavanger AS, tjenestekjøp fra 2020, Nye Sandnes	495	495	495	495
F4	✓ Generell innsparing Rådmannens staber	-160	-240	-240	-240
	Kommunen felles				
F5	✓ Forskning og utvikling	1 000	1 500	2 000	2 500
F6	✓ Lønnsreserven	100 000	100 000	100 000	100 000
F7	✓ Reberegning pensjon	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000
F8	✓ Driftsutgifter p-anlegg på S1 med 258 plasser i 2021, jamfør ØP 2018-2021, tiltak F15		1 400	2 100	2 100
F9	✓ Driftsinntekter p-anlegg på S1 med 258 plasser i 2021, 5 års innkjøring, (jamfør ØP 2018-2021 tiltak F15)		-687	-1 300	-2 000
F10	✓ Regionale idrettshaller, rekalkulert tilskudd, jamfør ØP 2018-2021, tiltak F8 og F9	3 150	2 650	2 530	2 300
F11	✓ Inntekter for støttetjenester til selvkostområdene, jamfør ØP 2018-2021, tiltak F12	-399	-399	-399	-399
F12	✓ Inntekter for støttetjenester til selvkostområdene, jamfør ØP 2018-2021, tiltak F12	399	399	399	399
F13	✓ Merutgifter interne budtjenester, jamfør ØP 2018-2021, tiltak F20	-520	-520	-520	
F14	✓ Intern budtjeneste - økning på grunn av ny kommune	50	50		
F15	✓ Regulering KS-kontingent, Nye Sandnes	320	320	320	320
F16	✓ Tilskudd til andre trossamfunn	2 000	2 000	2 000	2 000
F17	✓ Interkommunalt arkiv Rogaland IKS , økt driftstilskudd og depotleie, Nye Sandnes	240	240	240	240
F18	✓ Rogaland brann og redning IKS, Nye Sandnes tilskudd	3 700	3 700	6 300	6 300
F19	✓ Jærmuseet, magasinplass for samlingen på Altona i nytt magasin på Vitengarden tilskudd	700			
F20	✓ Salg av ruten- utbyggingsareal videre oppfølging	1 500	1 000		
F21	✓ Norestraen sør – offentlig formål og bypark	1 000	500		
F22	✓ Tilskudds finansiering 49 prosent av, Tunnel Espedal-Frafjord			23 000	23 000
F23	✓ Tilskudds finansiering 49 prosent av, Tunnel Espedal-Frafjord dekkes av fondsmidler			-23 000	-23 000
F24	✓ KDP-sentrum, Storånaparken og åpning av Åna - reguleringsplan	1 500	1 000		

F25	✓	Regulering av parkeringsareal ved Gand og Hana kirker samt grøntområde ved Lura kirke	500			
F26	✓	Utvidet åpningstid i varmtvannsbasseng Varatun i sommerperioden	55	55	55	55
F27	✓	Kommunens tilskudd til KDP dobbeltspor Sandnes Nærbø	3 000			
F28	✓	Kommunens tilskudd til KDP dobbeltspor Sandnes Nærbø-finansieres ved bruk av fond	-3 000			
F29	✓	Juridisk bistand - ny kommune	1 000	500		
F30	✓	Felles kaffe- og vannmaskiner tekjokken, rådhuset	300	300	300	300
F31	✓	Reduserte utgifter Kolabygda	-9 100	-9 100	-9 100	-9 100
F32	✓	Gevinster ved digitalisering, jamfør ØP 2018-2021, tiltak F7	-400	-400	-400	-400
F33	✓	Generell innsparing Kommunen felles	-3 760	-5 640	-5 640	-5 640
F34	✓	Generell innsparing Effektiviseringsgevinst Nye Sandnes	-3 590	-5 390		
F35	✓	Internhusleie, renholds- og energikostnader, kommune felles	-2 100	-2 100	-2 100	-2 100
F36	✓	Internhusleie, renholds- og energikostnader, kommune felles		4 700	7 100	7 100
		Politisk virksomhet				
F37	✓	Kommune- og fylkestingsvalg 2019 og stortingsvalg 2021		1 895		2 430
F38	✓	Økning av valgbudsjettet		400		400
F39	✓	2023 – avslutningsarrangement for bystyret				300
F40	✓	Folkevalgtopplæring 2023				200
F41	✓	Studieturer for utvalgene i 2020	700			
F42	✓	Studieturer for utvalgene i 2020 finansieres av fond	-700			
F43	✓	Storbykonferanse 2021 i Sandnes		180		
F44	✓	Møtegodtgjørelse folkevalgte + Sandnes unges bystyre	1 815	1 815	1 815	1 815
F45	✓	Reduserte utgifter ordførerlønn Forsand	-1 050	-1 050	-1 050	-1 050
F46	✓	Reduserte utgifter møtegodtgjørelse Forsand	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
F47	✓	0,5 årsverk overføres kraftkontor	-400	-400	-400	-400
F48	✓	Generell innsparing Politisk virksomhet	-240	-350	-350	-350

	Eiendom				
F49	✓ KPI-justering, leide bygg 2020	1 400	1 400	1 400	1 400
F50	✓ Internhusleie etter diverse tiltak, rehabilitering, miljøtiltak osv	12 400	14 900	17 800	19 500
F51	✓ Renter ansvarlig lån Sandnes eiendomsselskap KF reverseres og tekkes ut fra internhusleiene.	-146 500	-160 400	-176 300	-179 200
F52	✓ Avdrag ansvarlig lån Sandnes eiendomsselskap KF reverseres og tekkes ut fra internhusleiene.	-158 500	-174 800	-193 100	-199 400
F53	✓ Solgte bygg 2018 og 2019	-800	-800	-800	-800
F54	✓ Renter ansvarlig lån Sandnes eiendomsselskap KF reverseres og tekkes ut fra husleieinntekter.	-5 800	-5 600	-5 400	-5 100
F55	✓ Avdrag ansvarlig lån Sandnes eiendomsselskap KF reverseres og tekkes ut fra husleieinntekter.	-10 600	-10 600	-10 600	-10 600
F56	✓ Internhusleie, inntekt til eiendom	-436 089	-484 639	-521 439	-535 117
F57	✓ Internhusleie, utgiften til virksomhetene	436 089	484 639	521 439	535 117
F58	✓ Generell innsparing Eiendom	-2 370	-3 550	-3 550	-3 550
	TOTALSUM SENTRALE STABER, POLITISK VIRKSOMHET OG FELLESGIFTER	-228 751	-256 613	-282 381	-286 161

Rådmannens stabsenheter

F1: Kontrollutvalget, nye Sandnes

Vedtatt budsjett 2019 for Forsand kontrollutvalg er på kr 828 600. I Sandnes kommune er budsjettet kr 3 498 500. Rammen for kontrollutvalget i nye Sandnes dannes på grunnlag av disse samlet, som i 2019 utgjør totalt kr 4 327 100. Samordnet budsjettforslag for 2020 for ny kommune ble godkjent i sak 32/19 Kontrollutvalget i Sandnes kommune. Rammen foreslås økt til kr 4 761 100 i 2020. Kontrollutvalget innstiller direkte til bystyret om sitt budsjettforslag for 4 årsperioden. Rådmannen har innarbeidet den samlede økningen for nye Sandnes med kr 434 000 i samsvar med innstillingen.

F2: Tilskudd til [Greater Stavanger](#)

Gjeldende partnerskapsavtale går ut 31.12.2019. Inneværende periode betales kr 35 per innbygger, en økning fra kr 30 i forrige periode. For Sandnes utgjorde det kr 420 000 i økning på årsbasis.

F3: Greater Stavanger AS, tjenestekjøp fra 2020

By-/kommunestyrene i Sandnes og Forsand og Fellesnemnda nye Sandnes har vedtatt å inngå ny partnerskapsavtale med Greater Stavanger AS om kjøp av basistjenester knyttet til næringsutvikling. Avtalen er ikke tidsbestemt. For tjenestekjøpet betaler nye Sandnes kr 35

per innbygger. Framover følger av avtalen at årlig beløp justeres basert på deflator og innbyggertall. For nye Sandnes er det innarbeidet økning i tilskuddet med kr 495 000 for 2020.

F4: Generell innsparing rådmannens stabsenheter fra 2020

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 160 000 fra 2020, økende til kr 240 000 fra 2021.

Rådmannens staber omfatter rådmannens budsjett og kommuneadvokatens kontor. Store deler av budsjettet er lønn og faste utgifter knyttet til lisenser, kontingenter samt årlig krav om faglig oppdatering for kommuneadvokatene. Å inkludere ytterligere kutt i rammen for erkjentlighet som budsjetteres her anser ikke rådmannen som tilrådelig. For å oppnå effektiviseringskravene vil det måtte arbeides videre med digitalisering og forenkling, men det må også gjøres en detaljert gjennomgang av budsjettet for å foreta kutt i gjenstående poster der det er mulig. Bruk av disposisjons fond kan bli nødvendig i 2020 for å nå kravet om kutt i 2021 da det tar tid å hente ut virkninger av innsparinger

F5: Forskning og utvikling kr 1 million i 2020 økt med 0,5 millioner fram til 2023

Kommunen tilrettelegger for en opptrappingsplan for forskning og utvikling med et 10 års perspektiv. Målsettingen er at minst 1 prosent av kommunens totalbudsjett brukes på FoU innen 10 år. For 2020 avsettes 1 promille av kommunens bruttobudsjett til FoU, og det vil bli synliggjort hva midlene brukes til hvert år.

F6: Lønnsreserven

Budsjettrammen til lønnsreserven justeres i 2020. Lønnsreserven fastsettes ut fra anslag på lønnsveksten i statsbudsjettet for 2020 og helårsvirkning av kjente oppgjør i 2019. Det er tatt høyde for en lønnsvekst på 3,6 prosent i 2020. Det er videreført kr 73,8 millioner i basisbudsjettet og rådmannen foreslår at lønnsreserven styrkes med kr 100 millioner, slik at total lønnsreserve er på kr 173,8 millioner.

F7: Reberegning pensjon

Pensjonsberegningen har blitt oppdatert etter aktuarberegninger fra KLP, og prognosen viser at pensjonsområdet kan reduseres med kr 15 millioner. Netto pensjonskostnad går ned ettersom implementering av nye regler reduserer forpliktelsen som i sin tur reduserer rentekostnaden. Rentegarantipremien er redusert til om lag en tredjedel av hva den er for inneværende år. Administrasjonssatsene i premien er også redusert. De senere årene har pensjonskassen styrket administrasjonsreserven og bygget denne opp til å utgjøre 3 prosent av premiereserven. Fra 2020 går en nå over til å vedlikeholde denne, i stedet for å bygge den videre opp. Dette medfører at satsen er tatt ned.

Aktuarberegningene viser stor økning i premieavviket fra 2019 til 2020. For å utjevne premieavviket foreslår rådmannen å bruke kr 100 millioner av premiefondet i Sandnes kommunale pensjonskasse. Per 31. desember 2018 utgjorde premiefondet hos Sandnes kommunale pensjonskasse kr 282,4 millioner. Bruk av premiefond medfører lavere amortisering av tidligere års premieavvik fra 2021 og årene framover. Ved beregning av refusjon ressurskrevende brukere må en på ressursbruken trekke fra bruk av premiefond fra Sandnes kommunale pensjonskasse. Ved bruk av kr 100 millioner av premiefondet i 2020, antas det at kommunen vil få inn kr 10 millioner mindre i refusjon ressurskrevende i 2020, jamfør tiltak H9.

F8: Driftsutgifter p-anlegg på S1 med 258 plasser i 2021, jamfør [ØP 2018-2021, tiltak F15](#)

I gjeldende økonomiplan er det lagt til grunn et nytt parkeringsanlegg i kvartalet S1 i Havneparken med 209 plasser. Prosjektet er nå detaljregulert. Planforslaget er lagt ut til offentlig ettersyn av utvalg for byutvikling 21.8.2019. Parkeringsanlegget viser 258 plasser, hvorav 226 er offentlige. De øvrige 32 plassene er plankrav knyttet til de framtidige næringsarealene. Disse plassene har bystyret i Sandnes vedtatt at skal være offentlig tilgjengelige plasser. Parkeringsanlegget utgjør første byggetrinn og all parkering må bygges ut samlet i trinn 1. Med byggestart vår/sommer 2020 er parkeringsanlegget ventet ferdigstilt i løpet av våren 2021. Årlige driftsutgifter av anlegget eksklusiv internhusleie er estimert til kr 2,1 millioner.

F9: Driftsinntekter p-anlegg på S1 med 258 plasser i 2021, 5 års innkjøring, (jamfør [ØP 2018-2021 tiltak F15](#))

Erfaringer fra drift av parkeringsanlegg viser at et nytt anlegg har om lag 5 års innkjøring. Rådmannen har lagt dette og gjeldende parkeringsavgifter til grunn i estimering av inntektene fra driften av nytt parkeringsanlegg jamfør driftstiltak F8. Det er først etter innkjøringsperioden på 4-5 år at det kan forventes en parkeringsdrift i anlegget som har en tilnærmet balanse.

F10: Regionale idrettshaller, rekalkulert tilskudd, jamfør [ØP 2018-2021, tiltak F8 og F9.](#)

Representantskapene i Sørmarka Flerbrukshall IKS og Multihallen og Storhallen IKS behandlet den 20. august 2019 [styrenes forslag til økonomiplaner 2020-2023](#). Rådmennene i eierkommunene har på dette grunnlaget, samarbeidet om forslagene til endelige tilskuddsnivå til selskapene i perioden.

Mottatt budsjettforslag fra Sørmarka Flerbrukshall IKS viser tilskuddsnivå på kr 35,5 millioner i 2020, med reduksjon til kr 32,2 millioner i 2023. I 2020 utgjør tilskuddet til Sørmarka Arena kr 20,8 millioner og kr 14,7 millioner til nye Sola Arena som ventes fullført våren 2020.

Kapitalkostnader for lån i anleggene utgjør 21,9 millioner av totalt tilskudd. Det høye nivået følger av nytt langsiktig lån til Sola Arena fra 2020.

Rådmennene tilrår et samlet tilskudd til selskapet på kr 33 millioner i 2020, og årlig reduksjon til kr 31,7 millioner i 2023. For Sandnes utgjør det kr 10,3 millioner i 2020 og kr 9,9 millioner i 2023. I forslaget er rentekostnader reberegnet, avdrag på lån i Sola Arena lagt inn med halvårs effekt i 2020 og økte utgifter til energi og vedlikehold hensyntatt. Det er fortsatt er betydelig usikkerhet knyttet til driftsbudsjettet for nyanlegget Sola Arena. Vurderingene lagt frem i [Bsak 72/18](#) står derfor fast. Det tilligger styrets ansvar å sikre en kostnadseffektiv drift, betryggende finansforvaltning og risikostyring innenfor tilskuddsrammen eierkommunene yter.

Budsjettforslaget fra Multihallen og Storhallen IKS viser samlet tilskuddsnivå på kr 13,9 millioner i 2020, økende til kr 14,4 millioner i 2023. Av totalt tilskudd i 2020 utgjør kr 7,5 millioner kapitalkostnader på lånene for Sandneshallen og Randaberg Arena.

Rådmennene tilrår forslaget om tilskudd på kr 13,9 millioner i 2020, i samsvar med gjeldende økonomiplan. Tilskuddsnivået foreslås videreført uendret i planperioden. Sandnes kommune sin andel utgjør årlig kr 4,3 millioner. Det er styrets ansvar å prioritere innenfor rammen, og skape handlingsrom gjennom omstilling. Finansiering av nye investeringer må løses innenfor rammen.

F11: Inntekter for støttetjenester til selvkostområdene, [jamfør ØP 2018-2021, tiltak F12](#)

Kommunens støttetjenester, slik som regnskaps-, budsjett-, service-, arkiv-, IT- og advokattjenester med mer ytes også til selvkostområdene. Økte utgifter i støttetjenestene skal dekkes inn gjennom tilsvarende økte inntekter i tråd med regelverket for selvkosttjenester.

F12: Inntekter for støttetjenester til selvkostområdene, [jamfør ØP 2018-2021, tiltak F12](#)

Reversering av tiltak F6 forventede økte inntekter fra selvkostområde etter revisjon av fordelingsnøkler 22 august 2019.

F13: Merutgifter interne budtjenester, [jamfør ØP 2018-2021, tiltak F20](#)

I økonomiplan 2018-2021, driftstiltak F20 ble det lagt inn styrking av interne budtjenester i Sandnes. Økende grad av fulldigitaliserte prosesser med brukere/innbyggere jamfør DIGI-Rogaland og utsending av eksternt post via digitale kanaler, medfører at behovet for interne budtjenester og utgående post på papir reduseres. Rådmannen har videre lagt til grunn at samlokalisering av flere enheter i det nye rådhuset også reduserer behovet for budtjenester. Gevinsten tas i første omgang med kr 520 000 i reduksjon fra 2020. Før reduksjon er budsjettet til budtjenester på kr 702 000. Rådmannen viderefører tiltaket. Grunnet endret behov i ny kommune er det innarbeidet en liten økning, se nytt tiltak F14 på kr 50 000 de 2

første årene.

F14: Intern budtjeneste - økning på grunn av ny kommune

Intern budtjeneste mellom tjenestestedene i ny kommune vil til en viss grad fortsatt måtte skje ved ombringtjenester. Målsetningen er på sikt at all dokumenthåndtering skjer digitalt i ny kommune. Rådmannen har innarbeidet en økning på kr 50 000 i 2020 og 2021 til formålet.

F15: Regulering KS-kontingent

Kommunens utgifter [til KS-kontingent](#) øker årlig. Det settes av midler til å dekke den økte kontingenten i økonomiplanen. I tillegg betales OU kontingent jamfør B-rundskriv B/2-2019. Total avsetning i 2019 for Sandnes kommune utgjør kr 6,7 millioner og Forsand kr 275.000.

F16: Tilskudd til andre trossamfunn

Tilskuddet til andre trossamfunn beregnes basert på sum overføringer kommunen har til Den Norske Kirke, fratrukket gravferdsutgifter. I 2018 ble det utbetalt kr 6,1 millioner til totalt 11 567 medlemmer. Det utgjør om lag 23 prosent av antallet medlemmer i Den norske kirke som hadde 50 500 medlemmer i Sandnes. Per august 2019 har dette medlemstallet gått ned med 1 139 medlemmer. Rådmannen har innarbeidet et samlet tilskudd i 2020 på kr 6,539 millioner, en økning på kr 2 millioner som forventes å fange oppe endringene i medlemsmassen. Eventuelle justeringer jamfør faktiske medlemstall må foretas i perioderapporter i 2020.

F17: [Interkommunalt arkiv Rogaland IKS](#), økt driftstilskudd og depotleie, Nye Sandnes

Dokumentsenteret i Sandnes kommune koordinerer arbeidet med avlevering av arkivverdig materiale fra Sandnes og Forsand til Interkommunalt arkiv i Rogaland IKS. Avleveringen er både et lovkrav og en konsekvens av digitalisering av dokumenthåndtering i ny kommune. Depotleie hos IKA øker fra 2020 på grunn av økt antall hyllemeter for magasinerings. Dette sammen med justert fordelingsnøkkel for tilskuddet i selskapet som følge av at Finnøy og Rennesøy trer ut som deltakere, medfører en total økning i tilskuddet på kr 140 000 for nye Sandnes fra 1.1.2020.

Tre kommunale foretak er vedtatt avvirket og virksomhetene fortsetter i linjen. Disse tre foretakene sine arkiv inkludert fagsystemer skal jamfør arkivlov avsluttes og avleveres. Det legges inn kr 100 000 i økt depotleie for å håndtere disse avleveringene i 2020. Merutgiftene finansieres ved disponering av ubrukte reformstøtte midler.

F18: [Rogaland brann og redning IKS](#)

Styret har lagt fram et budsjettforslag til representantskapet med en økning i tilskuddet fra eierkommunene på kr 26,4 millioner (9,5 prosent) og totalt tilskudd i 2020 på kr 302,2 millioner.

I økningen inngår lønnsoppgjør og justering for underbudsjetterte renholdsutgifter i hovedstasjonen. Nytt regelverk for feiing og boligtilsyn er innført og det inkluderer nå også hytter. For å tilpasse oppgaver og ressurser til nye krav pågår omstillingsarbeid, arbeid med ny risikomodell med videre. Denne tjenesten er selvkostfinansiert og med oppgave- og utgiftsveksten ventes fondet å brukes opp i 2019. Styret foreslår derfor samlet økning på kr 8,5 millioner til feiing og boligtilsyn.

110-sentralen er en statlig regulert oppgave, som Haugalandet nå er del av. Styret foreslår derav økning i tilskuddet på kr 1,09 millioner i 2020. Fordelt husleie foreslås økt med kr 3,4 millioner i 2020, som hovedsakelig er leien til SASIRO. Fra 2022 har styret innarbeidet ytterligere økt husleie på kr 10,7 millioner da to nye stasjoner i Stavanger tas i bruk jamfør vedtatt brannstasjonsstruktur. Styrets forslag til investeringsbudsjett er kr 80,6 millioner i perioden. Det betyr om lag kr 17 millioner i økte avskrivninger i driftsbudsjettet for 2020.

Rådmennene i eierkommunene har samarbeidet om forslaget og tilrår samlet økning i tilskuddet på kr 17,06 millioner (5,82 prosent) i 2020, og i tillegg kr 10,7 millioner i 2022 i økt husleie for nye stasjoner. Arbeidet med reviderte avtaler for SASIRO ventes ferdig ved årsskiftet. Leien på kr 3 millioner må inntil endelig beslutning foreligger, finansieres av selskapets opptjente egenkapital. Øvrige endringer i husleie og drift av 110-sentralen inngår i tilskuddet. Vekst i tilskuddet som følger av endringer i feiervesen og boligtilsyn må tas over tid og sees i sammenheng med investeringene. Innenfor samlet tilskuddsøkning som rådmennene tilrår, kan feiing og boligtilsyn styrkes med kr 3,8 millioner i 2020 og opp til kr 5,6 millioner i perioden. Selskapet kan selv øke sitt økonomiske handlingsrom med en mer trinnvis gjennomføring av investeringene. Endelige prioriteringer av rammen tilligger styret å foreta.

Hensyntatt endret eierbrøk øker tilskuddet for Sandnes eksklusive feiing, med kr 3,7 millioner i 2020 og kr 6,3 millioner i 2022. Tilskuddet fra Forsand reduseres i 2020 med kr 108 000.

På nyåret 2020 fremmes fellessak om tilpasninger i feiertjenesten grunnet lovendringer. Avgiftsstruktur inkludert hytter inngår i dette.

F19: Jærmuseet, magasinplass for samlingen på Altona i nytt magasin på Vitengarden

I Sandnes kommunes lokaler på Altona står gjenstandssamling som Jærmuseet forvalter. Bygget skal rives når bussveien i Strandgata bygges. Jærmuseet har et større magasin på Vitengarden under oppføring, der det er plass til samlingen. I tillegg kan magasineringen på Vitenfabrikken reorganiseres, ekstern innleie avvikles og i stedet samles i det nye magasinet. Frigjort plass i Vitenfabrikken kan gi rom for kommunens kunstsamling slik at den kommer inn i magasintilpassede lokaler. Jærmuseet har beregnet at leie i 10 år av plass i nytt magasin

utgjør om lag kr 1,5 millioner. I tillegg kommer flytting. Etter utløpet av 10 årsperioden driftes magasinet uten ytterligere vederlag. All virksomhet i bygget på Altona må avvikles før riving. Flyttingen av samlingen er ventet fullført i 2020.

F20: Salg av ruten- utbyggingsareal videre oppfølging

Bystyret vedtok i [bsak 61/19](#) at det skal arbeides videre med planavklaring om Ruten, blant annet bussoppstillingsplassene. Videre skal trafikksikkerhetstiltak følges opp for å få i stand mer kortsiktige utbedringer av kollektivknutepunktet. Kommunen må følge opp overfor Jernbanedirektoratet for å få til oppgradering av Sandnes stasjon.

Oppgavene som skal gjøres krever ekstern bistand og det må gjennomføres forarbeider nå som kan brukes i framtidig reguleringsplan av utbyggingsarealet, herunder grunn- og miljø undersøkelser. Rådmannen har innarbeidet midler til å gjennomføre oppgavene i 2020 og 2021, slik at mulig planarbeid kan igangsettes i 2022.

F21: Norestraen sør – offentlig formål og bypark

På Norestraen sør deltar kommunen jamfør avtalen om arbeidsfellesskap, i arbeidet med å få fram endelig forslag til områdereguleringsplan. Planforslaget er ventet lagt fram til 1.gangs behandling i 4. kvartal 2019. Kommunen som grunneier har ansvaret for videre oppfølging av arealer til offentlig formål og parken. Dette gjelder grunn- og miljøtekniske forhold, parkens funksjoner og utforminger. I dette arbeidet er det behov for å hente inn ekstern bistand for å få gjennomført nødvendige oppgaver som grunnlag til blant annet utarbeidelse av teknisk plan for byparken, funksjoner og eierløsninger for offentlig formål. Resultatene av arbeidet må også gi nødvendig kalkylegrunnlag for framtidige prioriteringer og gjennomføring i senere økonomiplan. Rådmannen har innarbeidet totalt kr 1,5 millioner fordelt over 2020 og 2021, slik at grunnlaget for prioritering av prosjektene kan foretas i løpet av 2022. Kommunen som grunneier har ansvaret for gjennomføring av sin del av planen, innenfor rammene av områdeplanen og slik at de andre partnerne i arbeidsfellesskapet har mulighet til å realisere sine områder. Grunneierne i planområdet samarbeider, men det er ikke plan om å etablere felles utbyggingsselskap her.

F22: Tilskudds finansiering 49 prosent av, Tunnel Espedal-Frafjord

Fellesnemnda nye Sandnes behandlet i møte 27.08.19 [sak om intensjonsavtale for finansiering av tunnel Espedal-Frafjord](#). Det ble vedtatt å sende saken tilbake for bearbeidelse av kalkylegrunnlaget med grunnlag i forslag til reguleringsplan som er ventet lagt fram i oktober. Saken forventes lagt fram for kommunestyret i nye Sandnes på slutten av 2019. Rådmannen har innarbeidet tilskuddet fra nye Sandnes slik det framgår av saken i Fellesnemnda. Endelig beløp og innretning av forpliktelsen må foretas etter at ny behandling har funnet sted i kommunestyret.

F23: Tilskudds finansiering 49 prosent av, Tunnel Espedal-Frafjord dekkes av fondsmidler

Foreløpig kalkyle for tilskuddet til finansiering av tunnelprosjektet er innarbeidet med finansiering ved bruk av generelt disposisjonsfond i nye Sandnes.

F24: KDP-sentrum, Storånaparken og åpning av Åna – reguleringsplan

Det ble vedtatt av Sandnes bystyre i [bsak 128/17](#) at kommunen skal ta en særskilt rolle i realisering av Storånaparken som er et av rekkefølgetiltakene i KDP-sentrum. I [fsak 44/19](#) ble konsept for åpning av Storåna lagt fram. Av saken framgår det at videre arbeid krever blant annet forstudie som grunnlag for ytterligere prosjektering og kalkulering. Kommunens engasjement krever midler til å få fram nødvendig prosjektet- og planmaterialet for å få fram beslutningsgrunnlag for videre prioriteringer. I samsvar med saken har rådmannen innarbeidet kr 1,5 millioner i 2020 og kr 1,0 millioner i 2021 til arbeidene.

F25: Regulering av parkeringsareal ved Gand og Hana kirker samt grøntområde ved Lura kirke

Formannskapet sluttbehandlet i [fsak 18/19](#) overskjøting av kirkeeiendommer fra Sandnes kommune til kirkesogn i kommunen ved fellesrådet. Av punkt 4 i vedtaket følger at det skal tas opp reguleringsendring av parkeringsarealer ved Gand og Hana kirker, samt grøntområde øst for Lura kirke. Rådmannen har innarbeidet kr 500 000 i 2020 til å gjennomføre arbeidet.

F26: Utvidet åpningstid i varmtvannsbasseng Varatun i sommerperioden

I orienteringssak [22/19](#) til Sandnes formannskap ble det gjort rede for muligheter til at varmtvannsbassenget på Varatun kan utvide åpningstidene for publikum i sommermånedene. Merutgiftene er estimert til kr 55.000. Rådmannen har innarbeidet midlene slik at åpningstiden kan holde noe lengre på sommeren, enn det som ble gjort i 2019.

F27: Kommunens tilskudd til KDP dobbeltspor Sandnes Nærbø

Sandnes bystyre vedtok i [bsak 66/19](#) at Sandnes kommune skal delta i og yte tilskudd til felles Kommunedelplan for dobbeltspor på strekningen Sandnes-Nærbø. De 6 kommunene langs Jærbanen og Jernbanedirektoratet har framforhandlet en avtale om gjennomføring og finansiering. Kommunene yter hver kr 3 millioner. Planleggingsarbeidet vil strekke seg over flere år. I avtaleforslaget er det ikke satt noen forpliktende dato for ferdigstillelse, men det er tatt inn at siktemålet er å oversende planforslaget til førstegangsbehandling i kommunene ultimo 2022/primo 2023. Bystyret har vedtatt at tilskuddet skal finansieres ved bruk av generelt disposisjonsfond 2501156. Rådmannen har innarbeidet tilskuddet og finansieringen i samsvar med vedtaket.

F28: Kommunens tilskudd til KDP dobbeltspor Sandnes Nærbø- finansieres ved bruk av fond

Rådmannen har innarbeidet finansieringene av tilskuddet i samsvar med vedtak gjort i [bsak 66/19](#) med bruk av generelt disposisjonsfond (25701156).

F29: Juridisk bistand – ny kommune

Ny kommune vil ha behov for økte ressurser hos kommuneadvokaten i innkjøringsperioden. Dette gjelder både til håndtering av juridiske spørsmål knyttet til de gamle kommunene og til saker i nye Sandnes. Nødvendig kapasitet, kompetanse og bistand vil også måtte regnes med å hentes eksternt. Rådmannen har innarbeidet økte ressurser med kr 1 millioner i 2020 og kr 500 000 i 2021.

F30: Felles kaffe- og vannmaskiner tekjækken, rådhuset

Sandnes kommune har inngått avtale med Select om leveranse, vedlikehold og forbruksvarer til kaffe- og vannmaskiner på alle tekjækken i nytt rådhus. Bruken av maskinene er felles for alle i bygget, uavhengig av om det er i arbeidssone eller åpen sone. Driftsutgiftene inkludert forbruksvarer er estimert til årlig om lag kr 300 000. Rådmannen har innarbeidet midlene.

F31: Reduserte utgifter Kolabygda

Fra 1. januar 2020 vil om lag 163 innbyggere fra Kolabygda tilhøre Strand kommune etter vedtatt grensejustering. Tjenestetilbudet til disse innbyggerne er kostnadsberegnet til kr 9,1 millioner. Reduksjonen legges på kommunens fellesområde, men rådmannen vil fordele utgiftsreduksjonen ut på tjenesteområdene når det er mer avklart hvilke tjenesteområder som blir berørt.

F32: Gevinster ved digitalisering, jamfør [ØP 2018-2021, tiltak F7](#)

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer så rådmannen i Sandnes det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 1,3 millioner i 2019, økende til kr 2,6 millioner fra 2020. Kr 300 000 av innsparingen i 2019 og kr 700 000 av innsparingen fra 2020 og utover ble skilt ut og skal tas som gevinster ved digitalisering innenfor kommunens fellesområde. Rådmannen la til grunn i gjeldende økonomiplan at tiltaket realiseres som gevinster ved digitalisering i de kommunale foretakene. Konkretisering gjøres i et samarbeid mellom rådmannen og de daglige lederne for 2019. [Fellesnemda vedtok](#) den 27.08.2019 Sandnes bystyre sin innstilling om å avvikle de kommunale foretakene parkering, eiendom og kunst- og kulturhuset og legge virksomhetene inn i linjeorganisasjonen fra 1.1.2020. Arbeidet med effektivisering, forenkling, data- og informasjonsdeling i de tre virksomhetene videreføres.

F33: Generell innsparing kommune felles fra 2020

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 3,8 millioner i 2020, økende til kr 5,6 millioner fra 2021. Rådmannen må komme tilbake til den endelige konkretisering av hvordan innsparingskravet kan løses. Arbeidet må startes tidlig på nyåret og innsparinger som følge av digitalisering og økt elektronisk samhandling vil ha prioritet. Varige innsparinger som følge av organisatoriske endringer vil bli identifisert. Nivået på samtlige eksterne tilskudd vil bli gjennomgått. Endringer i tilskudd til interkommunale samarbeider, selskaper, kirken og andre trossamfunn med flere krever vedtak i kommunestyret.

F34: Generell innsparing effektiviseringsgevinst Nye Sandnes

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 3,6 millioner i 2020, økende til kr 5,4 millioner i 2021. Rådmannen ønsker å se på mulige effektiviseringer og synergier i forbindelse med kommunesammenslåingen. Intern budtjeneste, forsikringer, reberegning av fellesutgifter som inngår i selvkosttjenestene jamfør nytt lov- og regelverk er eksempler arbeid som må gjøres for å kunne hente ut varige kutt i denne størrelsesorden.

F35: Internhusleie, renholds- og energikostnader, kommune felles

Internhusleier for bygg vedtatt i gjeldende økonomiplan, inkludert helårseffekt for bygg tatt i bruk fra 2019. Det gamle rådhuset ble solgt i 2019. Redusert husleie, renhold og energi lagt inn fra 2019, helårsvirkning fra 2020.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Nytt rådhus, reduksj. eksist. bygg	10001	INTERNHUSLEIE	-900	-900	-900	-900
Nytt rådhus, reduksj. eksist. bygg	10001	RENHOLD	-500	-500	-500	-500
Nytt rådhus, reduksj. eksist. bygg	10001	ENERGI	-700	-700	-700	-700
Sum kommune felles			-2 100	-2 100	-2 100	-2 100

F36: Internhusleie, renholds- og energikostnader, kommune felles nye tiltak

Det var ikke lagt inn beregnet internhusleie for nytt sentrum parkeringshus i økonomiplanen 2019-2022.

Bygg		Internhusleie/ renhold/ energi	2020	2021	2022	2023
Sentrum parkeringshus	1002000	INTERNHUSLEIE	-	5 000	7 500	7 500
Leieinntekter fra Paa-Hjul	1002000	INTERNHUSLEIE	-	-300	-400	-400
Sum kommune felles				4 700	7 100	7 100

Politisk virksomhet

F37: Kommune og stortingsvalg 2019 og 2021

Tiltaket omfatter Stortingsvalget i 2021 og kommune- og fylkestingsvalget i 2023. Utgiftene inkluderer blant annet IT- og vaktmestertjenester, utstyr, bemanning kurs- og opplæring av stemmestyrene, sekretærene, valgfunksjonærene og prosjektgruppen. Rådmannen har videreført tiltaket. Økning som følge av ny kommune framgår av tiltak F44.

F38: Økning av valgbudsjettet for inndekning av økte kostnader i 2021 og i 2023

Avviklingen av stortingsvalget i 2017 hadde et merforbruk på kr 170 000. Det var satt av kr 1 790 000 til valget, men regnskapet viste kr 1 961 381 et merforbruk på kr 171 381. I 2019 er det kommunestyrevalg, og her ligger det også an til økning i utgifter sammenlignet med budsjett. Utgifter knyttet til lønn/godtgjørelse i forbindelse med valg har økt de senere årene. Årsaken er innleie av studenter og annet personell i forhåndsstemmemottak og på stemmestedene. Det samme har utgifter knyttet til kjøp av datautstyr, jamfør krav til datautstyret fra valgdirektoratet, og til leie av skannere og oppsett av skannesenter. Nytt datautstyr tas inn under investering. Etter flytting til nytt rådhus er det også utgifter knyttet til lagerplass for valgutstyr. I tillegg har Sandnes etter kommunesammenslåingen fra 01.01.2020 en ekstra krets. Rådmannen tilrår et tillegg på kr 400 000 for inndekning av økte kostnader i 2021 og i 2023.

F39: Avslutningsarrangement for bystyret i 2023

I 2019 ble det satt av kr 300 000 til avslutningsarrangement for bystyret, et arrangement med 175 inviterte gjester. Rådmannen tilrår det i 2023 blir satt av kr 300.000 til tilsvarende arrangement.

F40: Opplæring folkevalgte 2023

Det ligger inne kr 150 000 til opplæring folkevalgte etter kommunevalget 2019. Det foreslås at dette økes til kr 200 000 i 2023. Rådmannen tilrår økning i opplæringsmidler for folkevalgte.

F41: Studieturer for utvalgene i 2020

Det er behov for at studieturene tas det første året etter kommunevalget, da dette inngår som en del av opplæringen for folkevalgte. Det foreslås lagt inn kr 700 000 for studieturer for de seks faste utvalgene. Rådmannen tilrår at studieturer finansieres av fond på området.

F42: Studieturer for utvalgene i 2020 finansieres av fond

Studieturen finansieres av disposisjonsfond 25701118- Politisk virksomhet.

F43: Storbykonferanse 2021 i Sandnes

[Eldrerådet i Sandnes](#) skal i 2021 arrangere Storbykonferansen i Sandnes. Her deltar representanter fra de 9 største byene i landet, og konferansen går over 2 dager med fullt program. Det legges inn en egenandel fra deltakerne. Rådmannen tilrår kr 180 000 til foredragsholdere, dag pakker, middag med mer.

F44: Møtegodtgjørelse folkevalgte + Sandnes unges bystyre

Revidert reglement for godtgjørelse for folkevalgte er utarbeidet og godkjent av Fellesnemnda. Av saken framgår det at merutgifter er beregnet til kr 670 000 for 2020, før justering av ordfører sin lønn og justering av M-faktor. I tillegg er Eldreråd, Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne og ungdomsrådet lovfestet fra 1. januar 2020. Rådene skal godtgjøres på samme måten som øvrige folkevalgte organ oppnevnt av kommunestyret. Samlet økning som følge av disse endringene utgjør kr 850 000 per år fra og med 2020.

I forbindelse med konstitueringen av nytt kommunestyre 21.10.2019 for valgperioden 2019-2023 er det vedtatt å utvide formannskapet fra 13 til 15 medlemmer og opprette to nye utvalg. Kommuneplanutvalget (9 medlemmer) og Utvalg for Kultur, Næring og innovasjon (13 medlemmer). Merutgiftene er beregnet jamfør reglement for godtgjørelser er kr 965 000 per år. Rådmannen har innarbeidet den samlede økning på kr 1,815 millioner per år.

F45: Reduserte utgifter ordførerlønn Forsand

Nye Sandnes kommune vil kun ha 1 ordfører. Lønn til ordfører i Forsand kommune foreslås innspar.

F46: Reduserte utgifter møtegodtgjørelse Forsand

Etter kommunesammenslåingen strykes budsjettert godtgjørelse til folkevalgte i basisbudsjettet for Forsand. Reduserte utgifter foreslås saldert.

F47: 0,5 årsverk overføres kraftkontor Forsand

Kraftkontoret er finansiert med 1 årsverk i basisbudsjettet til Nye Sandnes, på grunn av dette kan det halve årsverket som skal overføres fra politisk sekretær spares inn.

F48: Generell innsparing politisk virksomhet fra 2020

På grunn av kommunens stramme økonomiske rammer finner rådmannen det nødvendig å innarbeide nye innsparinger på kr 240 000 i 2020, økende til kr 350 000 fra 2021. Området har primært lønnsbudsjett og lite driftsmidler. Denne innsparingen vil redusere bidrag til møtevirksomhet og tilskudd. Det vil i løpet av 2020 ses på aktivitet som kan effektiviseres og ha gevinster av kommunens digitaliseringstiltak. Formannskapet behandler forslagene til

endelige løsninger på innsparingskravet. Eventuell reduksjon av tilskuddsmidler slik som formannskapets reserverte tilleggsbevilgning må ha vedtak av kommunestyret.

Eiendom

F49: KPI-justering, leide bygg 2020

Det er foretatt KPI-justering for innleide bygg med 4 prosent. Beregningen er på kr 1,4 millioner for 2020.

F50: Internhusleiepåslag etter diverse tiltak, rehabilitering, miljøtiltak med mer

Gjelder økning i internhusleie som følge av investeringer i bygg som ikke gir arealutvidelse.

F51: Renter ansvarlig lån Sandnes eiendomsselskap KF reverseres

Dette fordi KF-et utgår jamfør vedtak i fellesnemda 27. august 2019.

I forbindelse med etablering av Sandnes eiendomsselskap KF er kommunens bygg overført til foretaket, sammen med et ansvarlig lån tilsvarende bokført verdi av kommunens bygg. Det ansvarlige lånet nulles ut ved tilbakeføring av SEKF til bykassen og renter på ansvarlig lån reverseres.

F52: Avdrag ansvarlig lån Sandnes eiendomsselskap KF reverseres

Dette fordi KF-et utgår jamfør vedtak i fellesnemda 27. august 2019.

I forbindelse med etablering av Sandnes eiendomsselskap KF er kommunens bygg overført til foretaket, sammen med et ansvarlig lån tilsvarende bokført verdi av kommunens bygg. Det ansvarlige lånet nulles ut ved tilbakeføring av SEKF til bykassen og avdrag på ansvarlig lån reverseres.

F53: Solgte bygg 2018 og 2019

Redusert internhusleiebudsjett som følge av solgte kommunale boliger

F54: Renter ansvarlig lån Sandnes eiendomsselskap KF reverseres

Renter ansvarlig lån Sandnes eiendomsselskap KF reverseres og tekkes ut fra husleieinntekter som mottas fra eksterne leietakere. Dette fordi KF-et utgår jamfør vedtak i fellesnemda 27. august 2019.

F55: Avdrag ansvarlig lån Sandnes eiendomsselskap KF reverseres

Avdrag ansvarlig lån Sandnes eiendomsselskap KF reverseres og tekkes ut fra husleieinntekter som mottas fra eksterne leietakere. Dette fordi KF-et utgår jamfør vedtak i fellesnemda 27. august 2019.

F56: Internhusleie, inntekt til eiendom

Internhusleie ligger i budsjettet selv om Sandnes Eiendomsselskap KF nå blir en del av ordinær drift i Sandnes kommune. Internhusleien føres med samme art som inntekt (F56) og utgift (F57).

F57: Internhusleie, utgiften til enhetene

Internhusleie ligger i budsjettet selv om Sandnes Eiendomsselskap KF nå blir en del av ordinær drift i Sandnes kommune. Internhusleien føres med samme art som inntekt (F56) og utgift (F57). Ved årets begynnelse budsjetteres alle inntekter og utgifter på samme art, ansvar og tjeneste. Etterhvert som internhusleien faktureres, fordeles også budsjettet ut på enhetene som bruker byggene.

F58: Generell innsparing eiendom fra 2020

For eiendomsområdet betyr dette nye innsparinger på kr 2,4 million i 2020, økende til kr 3,6 millioner fra 2021. Eiendom har de siste årene redusert sine kostnader til forvaltning og drift for å sikre at mest mulig av midlene allokteres til verdibevarende vedlikehold. De siste årene har vedlikeholdet vært 20 – 50 kr pr m², mens anbefalt nivå er 170 kr pr m².

Konsekvensen av innsparings krav og manglende KPI- justering vil medføre at det ikke er rom for å gjennomføre verdibevarende vedlikehold av kommunens bygg i 2020.

Investeringsbudsjett

Investeringsnivået i planperioden summerer seg til kr 3,8 milliarder kroner.

Det satses på utvikling av sentrum med bypark på Ruten, nytt parkeringshus, opparbeidelse av Gamlaverket leke- og aktivitetsområde og parkdrag langs Storåna. Det foreslås å bygge et flytende svømmebasseng som skal ligge i sentrumshavna. Utbyggingen i Havneparken vil strekke seg noen år frem i tid, og havnepromenaden vil bli etappevis utbygget etter hvert som byggene føres opp. For å gjøre området attraktivt i utbyggingsperioden, legges det opp til en midlertidig havnepromenade allerede fra 2020. Hanatrappene vil bli oppgradert og det settes av midler til utkikkspunkt og trimpark.

Det er en stor satsing på skole i planperioden og nytt i den foreliggende økonomiplanen er forslag om å bygge ut Sandved skole til en B28 skole. Midler til en mulighetsstudie for de resterende sentrumsskolene i 2021 og 2022 er også lagt inn. Bogafjell ungdomsskole ferdigstilles i 2020, og Malmheim skole, Sviland skole og Kleivane skole ferdigstilles i 2021.

Innen helse og velferd prioriteres investeringer for å øke antall heldøgnsplasser i form av sykehjem og omsorgsboliger. Det skal og investeres i ulike typer boliger til grupper som har vanskelig for å skaffe egen bolig.

I økonomiplan 2018-2021 anbefalte rådmannen å redusere investeringsnivået. Det legges opp til en reduksjon på 5 prosent på noen større investeringsprosjekter og noen prosjekter foreslås skjøvet ut i tid.

[Investeringstiltak i excel-format finnes i vedlegg til økonomiplan 2020-2023.](#)

Oppsummering økonomiplanen 2020-2023

Investeringsbudsjettet består av både skattefinansierte og avgiftsfinansierte investeringer. Investeringer innenfor vann, avløp og renovasjon (VAR) er avgiftsfinansiert.

Investeringstiltakene kan i hovedsak deles i to typer investeringer:

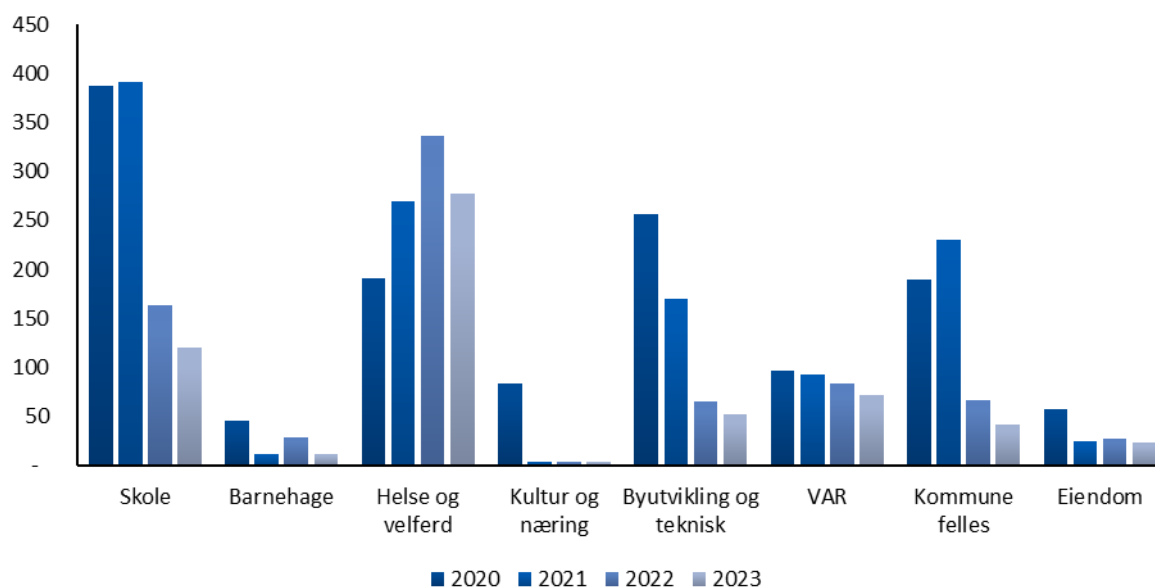
- *Årlige bevilgninger/rulleringer* er av en slik karakter at tiltakene kan ha pågått i flere år forut for økonomiplanen og de kan være planlagt å pågå lenger enn økonomiplanperioden. Bevilgede midler disponeres og prioriteres enten av et utvalg eller av ledelsen i angjeldende resultatenheter.
- *Periodiske bevilgninger* er prioriterte midler til bestemte og avgrensede prosjekter med oppstart og ferdigstillestidspunkt. Prosjektene vil normalt være avsluttet innenfor økonomiplanperioden, eller være påbegynt med en planlagt avslutning fram i tid. De periodiske bevilgningene er framtredende i byggeprosjekter, samt innenfor park, idrett, vei og vann- og avløp.

Investeringsnivået i planperioden summerer seg til kr 3,846 milliarder som er tilsvarende beløp som i forrige planperiode. Men av investeringsnivået på kr 3,846 milliarder er kr 397,5

millioner videreførte midler fra 2019 som et resultat av at investeringsprosjekter utsettes. Dette er beskrevet i [1. perioderapport](#) og [2. perioderapport](#) for 2019. I økonomiplan 2018-2021 anbefalte rådmannen at investeringsnivået må reduseres, og som vist i tabellen under vil investeringsnivået reduseres fra kr 1,284 milliarder i 2020 til kr 597 millioner i 2023.

	2020	2021	2022	2023
Brutto investeringsbudsjett	1 284 493	1 192 430	772 812	597 024

Brutto investeringsbudsjett 2020-2023

Det er en stor satsing på skole i planperioden. Skolebehovsplanen 2020-2023 viser at kommunen har en utfordring i forhold til hvordan behovet for elevplasser skal løses på barnetrinnet ved sentrumsnære skoler. Som følge av dette har rådmannen funnet rom til å bevilge kr 258,4 millioner til en ombygging og utvidelse av Sandved skole til en B28 skole. Det vil også utføres en mulighetsstudie for de resterende sentrumsskolene i 2021 og 2022. I tillegg vil Bogafjell ungdomsskole ferdigstilles i 2020, og Malmheim skole, Sviland skole og Kleivane skole ferdigstilles i 2021.

Innen helse og velferd prioriteres investeringer for å øke antall heldøgns plasser, både sykehjem og omsorgsboliger. I henhold til boligsosial handlingsplan investeres det i ulike typer boliger til grupper som har vanskelig for å skaffe egen bolig. For å dekke dette behovet blir det både kjøpt brukte og nye boliger samt bygget småhus.

I økonomiplan 2020-2023 er det noen prosjekter som har fått utarbeidet nye, oppdaterte kostnadskalkyler i forhold til økonomiplan 2019-2022. Dette er både grunnet K2 i løpet av året og nye kalkyler i forbindelse med økonomiplanarbeid, og gir en total kostnadsøkning på kr 217 millioner. Tabellen under viser de endrede totalalkylene fra økonomiplan 2019-2022 til økonomiplan 2020-2023.

Endrede totalkalkyler fra økonomiplan 2019-2022

Tiltak	ØP 19-22	ØP 20-23	Endring	% endring
Altona skole og ressurscenter - flytte til Soma skole	21 000	24 300	3 300	16 %
Nybygg og utvidelse Sviland skule	167 000	182 000	15 000	9 %
Sviland skule - liten idrettshall	35 000	41 000	6 000	17 %
Nye sykehjemsplasser Lunde	95 000	104 500	9 500	10 %
Nye sykehjemsplasser Lunde, tilskudd	-52 250	-57 475	-5 225	10 %
Nye sykehjemsplasser Rovik	95 000	104 500	9 500	10 %
Nye sykehjemsplasser Rovik, tilskudd	-52 250	-57 475	-5 225	10 %
Branntekniske tiltak helsebygg	17 000	28 000	11 000	65 %
Bofellesskap for unge funksjonshemmede i Skeianegaten, 9 plasser	62 000	83 600	21 600	35 %
Bofellesskap for unge funksjonshemmede i Skeianegaten, 9 plasser, tilskudd	-14 580	-15 363	-783	5 %
Foreldreinitiativ 3, 9 boenheter	45 000	63 175	18 175	40 %
Foreldreinitiativ 3 - salgssum fra beboere	-13 500	-14 400	-900	7 %
Foreldreinitiativ 3 - salg av 4 leil til boligsosial		-10 000	-10 000	
Foreldreinitiativ 3 - Husbankfinansiering	-16 610	-17 763	-1 153	7 %
Nytt aktivitetssenter, flytting av Vågsgjerd aktivitetssenter	84 000	135 850	51 850	62 %
Nytt aktivitetssenter, flytting av Vågsgjerd aktivitetssenter, tilskudd	-46 200	-78 650	-32 450	41 %
Bofellesskap for personer med psykisk lidelse	51 000	48 450	-2 550	-5 %
Bofellesskap for personer med psykisk lidelse, tilskudd	-19 440	-15 363	4 077	-21 %
Ombygging av boligrigg på Soma	7 300	7 500	200	3 %
Neste bolig for personer med psykisk lidelse	49 500	47 025	-2 475	-5 %
Neste bolig for personer med psykisk lidelse, tilskudd	-16 610	-17 070	-460	3 %
Boliger for vanskeligstilte, tun på ubestemt tomt	14 800	14 060	-740	-5 %
Boliger for vanskeligstilte, tilskudd	-11 000	-3 564	7 436	-68 %
Langgata 76 rehabilitering	12 700	15 250	2 550	20 %
Etablering av tursti rundt Frøylandsvatnet	12 700	12 065	-635	-5 %
Innløsning av areal som omreguleres til grøntstruktur i Sandvedparken	800	1 600	800	100 %
Utvidelse av Høyland kirkegård	32 000	30 400	-1 600	-5 %
Utvidelse og opparbeidelse av gravsteder på Soma gravlund	31 500	29 925	-1 575	-5 %
Opparbeidelse av urnelund på Høyland gravlund	21 000	19 950	-1 050	-5 %
Rehabilitering Riskahallen (spillemidler)	-20 300	-18 097	2 203	-11 %
Austrått svømmehall	262 000	277 500	15 500	6 %

Austrått svømmehall (spillemidler)	-43 900	-49 735	-5 835	13 %
Giskehallen, rehabilitering av svømmehall og Giskehallen 1	107 812	104 975	-2 837	-3 %
Tiltak for å oppfylle nye miljøkrav til kunstgressbaner	600	1 200	600	100 %
Sanering Skeianeområdet, Skogsbakken, Kiprå med flere	33 000	36 000	3 000	9 %
Omlagging hovedkloakken på strekningen Ganddalsgaten- Våggsgata	30 000	39 000	9 000	30 %
Tiltak for å redusere fremmedvann på spillvannsnettet	6 700	13 700	7 000	104 %
Oppfølging avløpsstrategi spredt bebyggelse	1 000	5 000	4 000	400 %
Optimalisering av vannforsyning Hommersåk	12 000	16 000	4 000	33 %
Tiltak for å redusere lekkasjer i vannledningsnettet	3 000	6 000	3 000	100 %
Separering og trykksonejustering på strekningen Åsveien-Ulvanuten	13 000	21 000	8 000	62 %
Etablering VA ledninger Usken	5 500	5 181	-319	-6 %
Sentrum parkeringsanlegg A8, 260 plasser	105 105	163 400	58 295	55 %
Finansiering nytt parkeringshus	-58 000	-61 000	-3 000	5 %
Inntekt fra salg av gamle brannstasjon	-70 000	-50 000	20 000	-29 %
Valg 2019, 2021 og 2023 - Nytt datautstyr	600	1 200	600	100 %

5 prosents reduksjon av bevilgning på utvalgte tiltak

Grunnet kommunens utfordrende økonomiske situasjon ser rådmannen seg nødt til å redusere kalkyler/bevilgninger med 5 prosent på noen større investeringsprosjekter som ikke er igangsatt. Reduksjonen gjelder for disse tiltakene.

- Ombygging og utvidelse B28 Sandved skole
- Langgata 72 helsestasjon
- Nye sykehjemsplasser Lunde
- Nye sykehjemsplasser Rovik
- Bofellesskap for unge funksjonshemmede i Skeianegaten, 9 plasser
- Foreldreinitiativ 3
- Omsorgsboliger med heldøgntjenester for personer med store adferdsutfordringer
- Nytt aktivitetssenter, flytting av Våggsgjerd aktivitetssenter
- Bofellesskap for personer med psykisk lidelse, 9 plasser
- Neste bolig for personer med psykisk lidelse
- Boliger for vanskeligstilte, tun ubestemt tomt
- Etablering av gang- og sykkelvei til rulleskianlegget i Melshei
- Etablering av tursti rundt Frøylandsvatnet
- Etablering av parkdrag langs Storåna i Sandvedparken i forbindelse med realisering av plan 2013114 Åsedalen boligpark
- Utvidelse av Høyland kirkegård

- Utvidelse og opparbeidelse av gravsteder på Soma gravlund
- Opparbeidelse av urnelund på Høyland gravlund
- Rehabilitering av svømmehall og hall 1 i Giskehallen
- Flytende offentlig utendørsbasseng i Vågen med varmtvann
- Sentrum parkeringsanlegg A8, 258 plasser
- Inventar i innleid bygg SLS/FBU/flyktningenheten
- Garderobeanlegg Vagleleiren

Rådmannen ser det også som nødvendig å utsette følgende tiltak fra økonomiplan 2019-2022.

- Bofellesskap Skeianegata for unge funksjonshemmede med 9 plasser, utsatt fra 2021 til 2022
- Omsorgsboliger med heldøgntjenester for personer med store adferdsutfordringer, utsatt fra 2020 til 2023
- Nytt aktivitetssenter Vågsgjerd, utsatt fra 2020 til 2024
- Bofellesskap psykisk helse, 9 plasser, utsatt fra 2020 til 2021
- Utvidelse av Høyland kirkegård, utsatt fra 2021 til 2024
- Opparbeidelse av urnelund på Høyland gravlund, utsatt fra 2021 til 2024

I arbeidet med økonomiplan 2020-2023 er det meldt inn en rekke behov for nye investeringstiltak. Investeringstiltakene det er funnet plass til i rådmannens forslag til økonomiplan summerer seg kr 538 millioner inkludert tilskudd og salgsinntekter i planperioden. Disse tiltakene er vist i tabellen under.

Nye tiltak i økonomiplan 2020-2023

Tiltak	Totalkalkyle		2020	2021	2022	2023
Ombygging og utvidelse B28 Sandved planforslag 1	258 400	1 000	15 815	54 720	94 145	92 720
Mulighetsstudie sentrumsskoler (Trones, Stangeland og Smeaheia)	2 000			1 000	1 000	
Vurdering skoler Riska, planleggingsmidler	1 000		1 000			
Varslingsanlegg skoler			2 500	2 500	2 500	2 500
Planlegging Brueland Barnehage, ombygging og utvidelse	1 000		1 000			
Fallunderlag i gummi i stedet for grus på uteområder	850				850	
Inventar ny helsestasjon	1 500		1 500			
Planlegging nytt bo- og aktivitetssenter				1 000		
Adgangskontroll medisinerom på bo- og aktivitetssentre	1 500		1 500			
Utskiftning av vinduer i Forsandheimen			500	500		
Omsorgsboliger med heldøgntjenester for personer med store adferdsutfordringer, endret fra 4 til 6 plasser	44 080	3 000			22 800	18 280
Omsorgsboliger med heldøgntjenester for personer med store adferdsutfordringer, endret fra 4 til 6 plasser, tilskudd Husbanken	-10 242					-10 242
Påbygg/ombygging Åsveien	500		500			
Rehabilitering boliger med fellesareal for personer med funksjonsnedsettelser			3 300	3 300	3 300	3 300
Kjøp av fastlegepraksis, utstyr	1 000		1 000			
Foajé Sandnes kulturhus, oppgradering	3 750		3 750			
KinoKino Sal 1, oppgradering inkl. sikkerhetstiltak	11 000		11 000			
Friluftsmuseum	350			350		
Rehabilitering av Figvedveien bru	6 000			6 000		
Utskiftning av Bråstein bru	10 500				10 500	
Tilpassning av kryss i Melsheiveien til Blinktrase	400		400			
Etablering av gang- og sykkelvei til rulleskianlegget i Melshei	12 350		950	11 400		
Grunnerverv for sikring til friluftsmål i Sandnesmarka	8 500		2 500	2 000	2 000	2 000
Sjøhuset i Bergevik	500		500			
Opparbeidelse av Gamlaverket leke- og aktivitetsområde	2 700		2 000	700		

Etablering av parkdrag langs Storåna i Sandvedparken i forbindelse med realisering av plan 2013114 Åsedalen boligpark	12 350				12 350	
Utviding og opparbeiding av areal til gravplass	3 000			3 000		
Flytende offentlig utendørsbasseng i Vågen med varmtvann	28 500		28 500			
Flytende offentlig utendørsbasseng i Vågen med varmtvann (spillemidler)	-6 000					
Etablering av utkikkspunkt på toppen av Hanatrappene	5 000	2 000	3 000			
Etablering av havnepromenade nord for rådhuset	1 500		1 500			
BI verktøy	100		100			
Teknisk utstyr avløpsnett; pumping, slamsuging osv			5 000		5 000	
Hovedavløpsledning Dagevik - Myra				7 000	8 000	
Sanering Espedalsveien - Odinsgate med flere					7 000	14 000
Omlegging og oppgradering av ledningsnett i forbindelse med etablering av bussveien på Lura						7 000
Omlegging kommunale ledninger E39 fra Kvelluren til Ålgård				4 000	3 000	
Innredning sykkelverksted, parkeringsanlegg	3 800			3 800		
Innredning forretningsareal, parkeringsanlegg	13 200			13 200		
Et mer fleksibelt dokumenthåndteringssystem	3 000		3 000			
Utskiftning av stemmeavlukker 2021	400			400		
Nye folkevalgte – nytt utstyr for elektronisk løsning for politiske dokumenter	1 000					1 000
Ladepunkt EI-biler for tjenestebiler	3 500		3 500			
Inventar i innleid bygg SLS/FBU/Flyktningenheten	14 250		14 250			
Radontiltak i bygg med for høye Bq-verdier			1 500	1 500	1 500	1 500
Digitalisering og organisering av Brann og FDV-Dokumentasjon for formålsbygg			3 000	1 500	1 500	

Oppvekst skoler

[Skolebehovsplan 2020 – 2023](#) viser til Befolkningsframskriving for Sandnes 2019 - 2035 som legger til grunn en moderat forventet befolkningsvekst fram mot 2035.

Bystyret vedtok i bsak 42/15 at ledig skolekapasitet må utnyttes og at skolene må ta i bruk organisatoriske løsninger. I tillegg kan det være nødvendig å gi elever plass på en annen skole enn den som ligger nærmest hjemmet. I bsak 119/15 vedtok bystyret at samlet skolekapasitet i utgangspunktet skal utnyttes før det foretas utvidelser og/eller nybygg av skoler. I forslag til investeringsbudsjett er det tatt hensyn til dette.

I forhold til vedtatt investeringsbudsjett i økonomiplan 2019 – 2022 foreslås nå

- Ombygging og utvidelse til B28 ved Sandved skole
- Mulighetsstudie for sentrumsskolene Trones, Stangeland og Smeaheia
- Planleggingsmidler for en vurdering av kapasitetsutfordringer i bydel Riska
- Varslingsanlegg; to-veis taleanlegg til internkommunikasjon på skolene

NR	TILTAKSTEKST	TOTAL KALKYLE	BEVILGET FØR	2020	2021	2022	2023
S1	 Bogaffell ungdomsskole, U18-skole (18 klasser og 504 elever)	268 000	166 000	98 000	4 000		
S2	 Altona skole og ressurscenter - flytte til Soma skole	24 300	12 000	12 300			
S3	 Malmheim skole, utvidelse og modernisering, B7-skole (7 klasser og 150 elever)	112 000	3 223	48 777	57 000	3 000	
S4	 Nybygg og utvidelse Sviland skule	182 000	23 000	74 500	80 500	4 000	
S4	 Sviland skule - liten idrettshall	41 000			12 500	27 500	1 000
S4	 Sviland skule - liten idrettshall (spillemidler)	-4 000					-4 000
S5	 Kleivane skole, B14-skole (14 klasser og 392 elever)	247 000	48 700	70 000	122 300	6 000	
S5	 Kleivane skole, stor flerbrukshall	73 000		38 000	33 000	2 000	
S5	 Kleivane skole, stor flerbrukshall og kunstgressbane (spillemidler)	-11 500					-11 500
S6	 Ombygging og utvidelse B28 Sandved planforslag 1	258 400	1 000	15 815	54 720	94 145	92 720
S7	 Ny flerbrukshall Høyland ungdomsskole	83 700				1 000	
S7	 Ny flerbrukshall Høyland ungdomsskole (spillemidler)	-10 500					
S8	 Mulighetsstudie sentrumsskoler (Trones, Stangeland og Smeaheia)	2 000			1 000	1 000	
S9	 Vurdering skoler Riska, planleggingsmidler	1 000		1 000			
S10	 Branntekniske tiltak skoler	5 800	4 800	1 000			
S11	 Varslingsanlegg pilot skoler	5 000	2 096	2 904			
S12	 Varslingsanlegg skoler			2 500	2 500	2 500	2 500
S13	 Rehabilitering skoler			10 000	10 000	10 000	10 000
S14	 Skoler, utendørsanlegg			3 000	3 000	3 000	3 000
S15	 Utskiftning av digitale enheter i Sandnesskolen			10 000	10 000	10 000	10 000
	Totalsum oppvekst skoler	1 277 200	260 819	387 796	390 520	164 145	103 720

S1: Bogafjell, U18-skole (ungdomsskole for 18 klasser og 504 elever)

Status K2:(SEKF sak 105-18) Bygging pågår. Forventet ferdigstilt august 2020

Ny ungdomsskole på Bogafjell for 18 klasser vil bidra til å løse behovet for kapasitetsøkning på ungdomstrinnet sør i kommunen. Skolen vil ta elever fra barneskolene Bogafjell og Buggeland. Byggeprosessen pågår og skolen ferdigstilles til skolestart i 2020.

S2: Altona skole og ressurscenter – flytte til Soma skole

Altona skole og ressurscenter flytter inn i gamle Soma skole senest til skolestart i 2020. Dette vil gi en god løsning for skolen som svarer til behovene som er skissert, samtidig som vedlikeholdsetterlemp angitt i tilstandskartlegging blir lukket og foreslåtte tiltak til universell utforming blir ivarettatt. Rådmannen har også vurdert leie av lokaler til Altona, men konkludert med at den beste og rimeligste løsningen er å flytte til gamle Soma skole. Kostnadene er beregnet til å utgjøre kr 24,3 millioner.

Før Altona skole og ressurscenter flytter inn vil 7. trinn ved Sandved skole benytte Soma skoles lokaler. Dette med bakgrunn i forsinkelser i byggeprosjektet ved Skeiane ungdomsskole der 7. trinn ved Sandved skole etter planen skulle vært fra skolestart 2019. 7. trinn ved Sandved skole vil følgelig benytte Soma skole første halvår av skoleåret 2019/2020, og som følge av dette vil byggeprosjektet ved Soma skole bli utført i to byggetrinn.

S3: Malmheim skole, utvidelse og modernisering, B7-skole (7 klasser og 150 elever)

Status: K0. Planlagt byggestart Q1 2020. Forventet ferdigstilt august 2021

K0 lagt frem i SEKF sak 127-18. Det er satt av midler til rehabilitering og utvidelse av skolen. Skolebehovsplan 2020 – 2023 viser at prognosen over elevtall på Malmheim skole vil ligge på mellom 100 og 120 elever. Den nye skolen bygges med klasserom med plass til 28 elever. Skolen har i dag ikke tilfredsstillende personalrom og arbeidsrom for de ansatte.

S4: Nybygg og utvidelse Sviland skule

Status K2 (SEKF sak 094-19) / bsak 119/19: Planlagt byggestart 2019. Forventet ferdigstilt august 2021.

Skolebehovsplan 2020 – 2023 viser at Sviland skule vil få økning i elevtallet i årene som kommer. Skolen vil få et stabilt elevtall på i underkant av 150 elever. Skolen har i dag en lite hensiktsmessig romløsning så selv om skolen samlet sett kan ta 160 elever, vil ikke skolen kunne ta imot 22 elever hvert år. Til det har skolen for mange små klasserom. Skolen har heller ikke tilfredsstillende personalrom og arbeidsrom for de ansatte.

Det er videre vedtatt at gymnastikkaktivitetene i framtiden skal utøves i en liten flerbrukshall som er planlagt realisert etter at skolebygget er ferdigstilt.

Nybygg er planlagt øst for eksisterende bygningsmasse, så plasseringen gir muligheter for full skoledrift i byggefasen. Gammel bygningsmasse rives etter at nye lokaler er tatt i bruk med unntak av eksisterende gymsal som er planlagt benyttet til byggetrinn 2 med gymnastikkfasiliteter. Trinn 2 er planlagt som tilbygg til de nye lokalene mot vest, etter at eksisterende bygningsmasse er revet.

S4: Sviland skule – liten flerbrukshall

Status K2 (SEKF sak 094-19): Planlagt byggestart 2021. Forventet ferdigstilt 2022.

Bygging av nye gymnastikkfasiliteter på 840m² i tillegg til 500m² uteareal er planlagt realisert etter at nytt skolebygg er tatt i bruk, og gammel bygningsmasse er revet. I kalkylen er det tatt høyde for etablering av en liten idrettshall som er tilpasset en framtidig utbygging av skolen til en fullverdig B14-skole. Skolens og bydelens behov vil bli dekket i mange år med en slik flerbrukshall. Denne løsningen vil også øke muligheten for å utforme et godt uteanlegg for skolen og nærmiljøet.

S4: Sviland skule – liten idrettshall (spillemidler)

Etter gjeldende regler er det beregnet at utbygging av hallen vil gi kr 4 millioner i spillemidler.

S5: Kleivane skole, B14-skole (14 klasser og 392 elever)

Status K2 (SEKF sak 095-19): Byggestart 2019. Forventet ferdigstilt august 2021

Ny skole i Kleivane skal stå ferdig til skolestart august 2021. Byggeprogrammet tar utgangspunkt i retningsgivende arealnormer i nytt Funksjons- og arealprogram for grunnskoler i Sandnes kommune 2016. Dette programmet erstatter "Kvalitetsplan for skoleanlegg i Sandnes kommune". Skolen bygges som en B14-skole med plass til 14 klasser og 392 elever. Skolen kan starte med elever på 1 – 7 trinn, men elever på 6. og 7.trinn kan også fullføre barnetrinnet ved Iglemyr skole. Dette vil bli avgjort i dialog med foresatte. Skolen vil få 8 – 12 klasser og mellom 165 og 220 elever ved oppstarten i 2021. Klasse- og elevtallet vil gradvis øke. Ved skolestart i 2025 vil skolen ha 14 klasser og mellom 280 og 310 elever.

S5: Kleivane skole, stor flerbrukshall

I forbindelse med bygging av ny skole i Skaarlia må det tilrettelegges for kroppsøving. Det er valgt å trekke dette arealet ut av byggeprogrammet for skolen og legge det inn i et eget bygg. Ny plan for Aktive Sandnes sier at det som hovedregel skal tilrettelegges for flerbrukshall ved bygging av skoler. Hallen på Kleivane skole foreslås å ha spilleflater på 25*45 meter og tilhørende garderober.

S5: Kleivane skole, stor flerbrukshall og kunstgressbane (spillemidler)

Det estimeres at bygging av hallen vil gi kr 10,5 millioner i spillemidler. Det ventes også kr 1 million til kunstgressbane som er en del av prosjektet Kleivane skole. På grunn av store utbetalinger til Austrått svømmehall er det antatt lang ventetid på utbetaling av spillemidler.

S6: Ombygging og utvidelse B28 Sandved planforslag 1

Status IK: Planlagt byggestart i 2021. Forventet ferdigstilt i 2023.

Skolebehovsplanen 2020-2023 viser et behov for nye elevplasser på sentrumsnære skoler. Behovet for nye plasser er størst på Sandved skole og det innarbeides derfor midler til å utvide Sandved skole fra en B25 skole til en B28 skole. Prosjektet innebærer rivning av administrasjonsbygg og oppføring av nybygg. De andre byggene beholdes, og prosjektet inkluderer ikke rehabilitering eller håndtering av vedlikeholdsetterslep for disse byggene. Nytt bygg oppføres i 3 etasjer + underetasje. Arealet i 3. etasje er disponibelt og kan løse avvik i areal- og funksjonsprogrammet, gi plass til flere klasserom med mer. Kravet til uteareal på 25 m2 per elev vil ikke kunne ivaretas. En utvidelse av Sandved skole vil derfor medføre en reduksjon av antall parkeringsplasser til ansatte og høyere kvalitet på skolens uteareal.

S7: Ny flerbrukshall Høyland ungdomsskole

Status IK:

Gymsalen, bassenget og tilhørende garderobeanlegg ved Høyland ungdomsskole er i dårlig forfatning. Et alternativ kan være å rive gymsal, basseng og tilhørende garderobeanlegg. Det vil da være plass til en ny enkel flerbrukshall med tilhørende garderobes og tribune på 2 460 m2, og 1 500 m2 utendørsareal. Rådmannen har lagt inn midler til planlegging i 2022, men har ikke tatt stilling til om et slikt prosjekt kan iverksettes med kommunens stramme økonomiske rammer.

S7: Ny flerbrukshall Høyland ungdomsskole (spillemidler)

Etter gjeldende regler er det beregnet at utbygging av hallen vil gi kr 10,5 millioner i spillemidler. Utbetaling vil komme etter utløp av planperioden.

S8: Mulighetsstudie sentrumsskoler (Trones, Stangeland og Smeaheia)

Behovene for elevplasser er basert på eksisterende situasjon og befolkningsframskrivninger. Dagens behov og prognoser for elevtall tilsier at det vil være kapasitetsutfordringer i de sentrumsnære bydelene Stangeland, Trones og sentrum. I dag finnes det ikke tomter til skoleformål i dette området utenfor dagnes skoler så kapasitetsøkning må derfor komme gjennom utvidelse av eksisterende skoler. Kombinasjonen av små tomter og bygningsmessige svakheter kan løses ved at gamle bygg saneres og erstattes av nye kompakte bygg. Det er innarbeidet midler til en mulighetsstudie for skolene Trones, Stangeland og Smeaheia.

S9: Vurdering skoler Riska, planleggingsmidler

Det er planlagt å bygge ny barneskole i Riska bydel og det er avsatt tomt til dette i området kalt Trekanten på Hommersåk. Hommersåk skole har et paviljongbygg fra 2016 og det er gitt tillatelse til at bygget kan stå til 2023. De gamle byggene ved Hommersåk skole har åpenbare bygningsmessige manglerså det må derfor utredes hvilke bygningsmessige tiltak som er nødvendig dersom Hommersåk skole skal brukes etter 2023. Kyrkjevollen skole og Maudland skole har skolebygg som er lite hensiktsmessig i forhold til dagens krav til skolebygg. Det bør utredes hvilke muligheter som foreligger for en oppgradering av skolebyggene til fullverdige B14-skoler.

I et forprosjekt til en ny barneskole i Riska bydel må det avklares om den nye skolen bare skal erstatte dagens Hommersåk skole eller om den også skal erstatte Kyrkjevollen eller Maudland skole. Det innarbeides midler i 2020 for å kunne utrede og anbefale en langsiktig god løsning for skolene i Riska Bydel.

S10: Branntekniske tiltak skoler

Status IK: Forventet ferdigstilt 2020

Det er beregnet behov for totalt kr 5,8 millioner til branntekniske tiltak i skolebygg. Midlene disponeres med bakgrunn i registrerte avvik ifølge branntekniske rapporter, og gjelder lovpålagte tiltak. Grunnet forsinket framdrift i påbegynte prosjekt er kr 1 million videreført fra 2019 i 2. perioderapport 2019.

S11: Varslingsanlegg pilotskoler

I beredskapssammenheng har sentrale skolemyndigheter anbefalt at alle skoler er utstyrt med toveis talevarslingsanlegg som sikrer kommunikasjon mellom det enkelte klasserom og skolens administrasjon. På den måten kan det varsles om ulike hendelser ut til det enkelte klasserom. Bystyret har bevilget kr 5 millioner til installering av varslingsanlegg. Arbeidet med dette pågår og SEKF har engasjert konsulentfirma som skal bidra til prosjektering og bistand i prosjektgjennomføringen. 2 pilotskoler er plukket ut for installering av varslingsanlegg. Andre skoler får oppgradering av eksisterende telefonanlegg. Etter gjennomføring av pilotering, vil resterende midler brukes til varslingsanlegg ved andre skoler. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres fra 2019 etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

S12: Varslingsanlegg skoler

Status: Rullerende bevilgning

I beredskapssammenheng har sentrale skolemyndigheter anbefalt at alle skoler er utstyrt med toveis talevarslingsanlegg som sikrer kommunikasjon mellom det enkelte klasserom og skolens administrasjon. På den måten kan det varsles om ulike hendelser ut til det enkelte klasserom. Det avsettes kr 2,5 millioner årlig for innstallering av talevarslingsanlegg. Dette vil tilsvare om lag 5 skoler årlig.

S13: Rehabilitering skoler

Status: Rullerende bevilgning

Tiltak er prioritert og beløp fastsatt basert på foreliggende tilstandsanalyser.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Aspervika	Oppgradering tak, branntekniske anlegg, samt gulv i garderober	1 400			
Maudland	Oppgradering konstruksjon og branntekniske løsninger	3 000			
Lura gymbygg	Oppgradering av varmeløsning	200			
Div skoler	Oppgradering av SFO kjøkken, smeaheia, Lura, Stangeland og Trones	1 000	1 000	1 000	1 000
Austrått	Branntetting, oppgradering vinduer, EL-tavler og sanitæranlegg	4 000			
Trones Nord og Sør	Diverse oppgradering	400			
Skeiane gymbygg	Rehabilitering		2 000		
Bogafjell skole	Oppgradering og utskifting av belysning, skolekjøkken og andre tiltak		2 000		
Øygard	Innvendig og utvendig oppgradering. Brannteknisk oppgradering		2 000		
Lundehaugen	Innvendig og utvendig oppgradering. Brannteknisk oppgradering		3 000		
Ikke prioritert				9 000	9 000
SUM		10 000	10 000	10 000	10 000

S14: Skoler, utendørsanlegg

Status: Rullering - årsbevilgning.

Avsetningen gjelder opprustning og nødvendige rehabiliteringstiltak av lekeutstyr i samsvar med forskrift om sikkerhet på lekeutstyr. Tiltak er prioritert og beløp fastsatt basert på foreliggende tilstandsanalyser.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Aspervika	Oppgradering av uteområde	1 500			
Smeaheia	Oppgradering av uteområde og lekeutstyr	1 500			
Austrått	Oppgradering av uteområde		1 300		
Riska	Eablering av Parkouranlegg		700		
Kyrkjevollen	Oppgradering av uteanlegg		1 000		
Høyland	Oppgradering av uteanlegg				800
Lurahammaren Ungdomsskole	Oppgradering av uteanlegg			500	
Maudland	Nytt uteanlegg			1 500	
Høle	Nytt lekeutstyr			1 000	
Sørbø	Oppgradering av uteanlegg				1 000
Øygard	Oppgradering av uteområde				1 200
	SUM	3 000	3 000	3 000	3 000

S15: Utskiftning av digitale enheter i Sandnesskolen

Alle ansatte og elever i Sandnesskolen har hver sin digitale enhet. Disse har, som alt annet digitalt utstyr, en forventet levetid på 3-4 år. For å kunne fortsette med digitale enheter for alle elever og ansatte i Sandnesskolen vil det derfor være behov for å skifte ut en del enheter hvert år. Siden alle elever og ansatte fikk enheter nokså samtidig må vi forvente at mange enheter må skiftes innen et kort tidsrom. Derfor er det å forvente at en god del maskiner må byttes ut i 2020 og at det deretter må byttes ut omtrent 25 prosent av maskinene årlig.

Oppvekst barn og unge

Behovet for investeringer i barnehager i Sandnes kommune bygger på tall fra barnehagebehovsplanen 2020-2023 vedtatt i bsak 79/19 ([link](#)) og beregnede befolkningsprognoser. I 2016 hadde kommunen for første gang et overskudd på barnehageplasser. I 2017 åpnet 10 nye avdelinger i Kleivane mens 4 avdelinger i Asperholen ble avviklet. Hana ble avviklet fra august 2018(8 avdelinger) og Rådhusmarka avvikles i 2019(6 avdelinger). Selv om det fremdeles vil være noe overkapasitet i kommunen, er det flere av bydelene som har til dels betydelig underkapasitet.

Ganddal peker seg ut som en bydel med spesielt stor underkapasitet. Det er i barnehagebehovsplanen vedtatt at ny kommunal barnehage på Ganddal vurderes med byggestart 2028. Dette innebærer at det må erverves en barnehagetomt. Det ble videre vedtatt at Sandnes kommune sikrer seg tomte på AU05 på Austrått. Dersom barnehageutbyggingen må forseres grunnet befolkningsvekst eller økt dekningsgrad, før Ganddal er klar for utbygging, vurderes en kommunal barnehage på AU05(Austrått) eller Skogsbakken i sentrum som alternativ.

Barnehageplasser	2019	2020	2021	2022	2023
0- åringer	1 039	1 042	1 039	1 036	1 034
1-2 åringer	2 204	2 113	2 126	2 128	2 126
3-5 åringer	3 261	3 331	3 291	3 318	3 252
Sum 0-5 år	6 504	6 485	6 456	6 482	6 412
Dekningsgrad 1-5 år	87,80 %	88,40 %	88,30 %	88,40 %	88,30 %
Forventet behov for barnehageplasser (0-5 år)	4 850	4 862	4 835	4 862	4 798
Antall barnehageplasser tilbudt kommunale	2 241	2 253	2 238	2 256	2 202
Antall barnehageplasser tilbudt private	2 609	2 609	2 609	2 609	2 609
Ledig kapasitet kommunale barnehager	134	122	137	119	173

* Ledig kapasitet i kommunale barnehager er total teoretisk kapasitet minus forventet bruk av barnehageplasser og består av små og store barn. Kapasitet og behov for barnehageplasser i bydeler er nærmere beskrevet i barnehagebehovsplanen.

Teoretisk kapasitet i kommunale barnehager er høsten 2019 oppgitt til 2375 (sum tilbudte plasser og ledig kapasitet) barn fordelt på små barn (0-2 år) og store barn (3-5 år). Kapasiteten er lagt til grunn for hele perioden. Private barnehager sin kapasitet for perioden er tilbudte plasser (plasserte barn) meldt september 2019.

NR	TILTAKSTEKST	TOTAL KALKYLE	BEVILGET FØR	2020	2021	2022	2023
B1 	Utendørsanlegg, barnehager			3 500	3 000	3 000	3 000
B2 	Rehabilitering barnehager			8 000	8 000	8 000	8 000
B3 	Planlegging Brueland Barnehage, ombygging og utvidelse	1 000		1 000			
B4 	Branntekniske tiltak, barnehager	3 500	3 200	300			
B5 	Kjøp av tomter til barnehageformål	17 000				17 000	
B6 	Fallunderlag i gummi i stedet for grus på uteområder	850				850	
B7 	Langgata 72 helsestasjon	34 105	3 652	30 453			
B8 	Inventar ny helsestasjon	1 500		1 500			
TOTALSUM OPPVEKST BARN OG UNGE		57 955	6 852	44 753	11 000	28 850	11 000

B1: Utendørsanlegg, barnehager

Status: Årlig bevilgning.

Tiltak er prioritert og beløp fastsatt basert på foreliggende tilstandsanalyser.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Stangeland	Oppgradering utstyr				600
Øygard	Oppgradering utendørsanlegg				800
Porsholen	Oppgradering utendørsanlegg	700			
Brueland	Oppgradering av plattinger og terreng	600			
Div. barnehager	Nytt fallunderlag av gummi	500		500	500
Sandvedhaugen	Oppgradering av terreng, drenering, fallunderlag, utstyr	1 200			
Figgjo	Oppgradering utendørsanlegg og bearbeiding av terreng		800		
Varatun, Varatunhagen	Oppgradering utendørsanlegg		1600		
Høle	Oppgradering utendørsanlegg		600		
Austrått	Oppgradering utendørsanlegg			1000	
Trones	Utskifting av lekeområde			600	
Riska	Oppgradering utendørsanlegg			900	500
Ganddal	Oppgradering utendørsanlegg				600
	Videreført fra 2.perioderapport 2019	500			
SUM		3500	3000	3000	3000

B2: Rehabilitering barnehager

Status: Årlig bevilgning

Tiltak er prioritert og beløp fastsatt basert på foreliggende tilstandsanalyser.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Øygard	Oppgradering innvendig og utvendig	500			
Porsholen barnehage	Oppgradering innvendig og utvendig		3 500		
Brueland barnehage	Oppgradering utvendig		1 500		
Myklaberget	Oppgradering innvendig og utvendig	2 500	1 000		
Varatun barnehage	Oppgradering innvendig	5 000			
Ganddal barnehage	Oppgradering innvendig og utvendig				
Gravarslia barnehage	Oppgradering innvendig og utvendig		2 000		
Varatun, Varatunhagen	Oppgradering innvendig og utvendig			3 000	
Kleivane barnehage	Oppgradering innvendig og utvendig			500	
Ikke prioritert	Avventer behovsplan barnehage			4 500	8 000
Sum		8 000	8 000	8 000	8 000

B3: Planlegging Brueland barnehage, ombygging og utvidelse

Nye planløsninger med eventuelt påbygg eller ombygging av eksisterende lokaler for å tilfredsstille bruker- og ansattkrav og arbeidsmiljø. Det innarbeides planleggingsmidler til en utredning av alternativer. Kalkyle på hele prosjektet vil kunne gis etter at utredning er gjennomført.

B4: Branntekniske tiltak, barnehager

Tiltaket gjelder blant annet branntegninger som må ajourføres etter branntekniske utbedringer.

B5: Kjøp av tomter til barnehageformål

I samsvar med vedtatt Barnehagebehovsplan har rådmannen innarbeidet kr 17 millioner til kjøp av tomter i planperioden. Vektingen av kommunale og private barnehager følges opp i samsvar med planen. For å ha fremtidig handlingsrom til å løse behovet er det nødvendig at det avsettes midler og gis oppdrag til Sandnes tomteselskap KF om å sette i gang arbeidet med å erverve tomtene. Regulering og bygging avklares nærmere i forhold til utviklingen og behovet for plasser. Dette skjer i samarbeid mellom tjenesteområdet, eiendom og tomteselskapet.

B6: Fallunderlag i gummi i stedet for grus på uteområder

Det foreslås å forbedre fallunderlaget, som nå er grus, på barnehagen i Forsand.

B7: Langgata 72 helsestasjon

Status IK: Planlagt byggestart 2020. Forventet ferdigstilt sommer 2020.

Tiltaket gjelder ombygging, inkludert regulering, av Langgata 72 til helsestasjon som erstatning for helsestasjon i leide lokaler i Holbergsgate 16. Prosjektet organiseres i felles entreprise med Langgata 76, tiltak K11.

B8: Inventar ny helsestasjon

Det er vedtatt å leie lokaler i Hoveveien 30 og inventar er ikke inkludert i leiekontrakt. Kostnaden for inventar estimeres til om lag kr 1,5 millioner.

Helse og velferd

I Helse og velferd prioriteres investeringer for å øke antall heldøgns plasser, både sykehjem og omsorgsboliger. For å dekke behovet for nye sykehjemsplasser skal det bygges nye sykehjemsplasser på Lunde og Rovik (se tiltak H1 og H2). I henhold til boligsosial handlingsplan investeres det i ulike typer boliger til grupper som har vanskelig for å skaffe egen bolig. Det kjøpes både brukte og nye boliger samt at det bygges småhus.

Bystyret vedtok i økonomiplan 2017-2020 at flere sykehjemsplasser skal fremskaffes ved utvidelse av eksisterende sykehjem. Lunde bo- og aktivitetssenter og Rovik bo- og aktivitetssenter ble utpekt for etablering av nye plasser. Det ble i økonomiplanen lagt inn en bestilling på til sammen 60 sykehjemsplasser, jevnt fordelt på Lunde bo- og aktivitetssenter og Rovik bo- og aktivitetssenter. Foreløpige skisser antyder at det kan være rom for flere enn 30 nye sykehjemsplasser på Lundeområdet. Fordelingen av antall plasser mellom de to lokasjonene, samt tilhørende kostnadskalkyler, bør derfor vurderes i forbindelse med mulighetsstudiene.

NR	TILTAKSTEKST	TOTAL KALKYLE	BEVILGET FØR	2020	2021	2022	2023
Sykehjemstjenester							▼
H1	▼ Nye sykehjemsplasser Lunde	104 500	750	2 100	26 600	71 250	3 800
H1	▼ Husbankens tilskudd sykehjemsplasser Lunde	-57 475				-57 475	
H2	▼ Nye sykehjemsplasser Rovik	104 500	500	500	2 000		38 000
H2	▼ Husbankens tilskudd sykehjemsplasser Rovik	-57 475					
H3	▼ Ombygging av første etasje på Åse BOAS	23 000	18 000	5 000			
H4	▼ Planlegging nytt bo- og aktivitetssenter				1 000		
H5	▼ Adgangskontroll medisinerrom på bo- og aktivitetssentre	1 500		1 500			
H6	▼ Reservestrøm bo- og aktivitetssentre	7 000	4 000	3 000			
H7	▼ Sykesignalanlegg bo- og aktivitetssentre	7 200	1 800	1 800	1 800	1 800	
H7	▼ Sykesignalanlegg bo- og aktivitetssentre, tilskudd	-3 960	-990	-990	-990	-990	
H8	▼ Rehabilitering omsorgsbygg			10 000	10 000	10 000	10 000
H9	▼ Branntekniske tiltak helsebygg	28 000	5 614	11 386	6 000	5 000	
Enhet for funksjonshemmede (EFF)							▼
H10	▼ Boliger for mennesker med funksjonsnedsettelse, 8 boenheter i Olsokveien	46 300	5 900	24 600	14 800	1 000	
H10	▼ Boliger for mennesker med funksjonsnedsettelse, 8 boenheter i Olsokveien. Tilskudd	-13 656			-13 656		
H11	▼ Bofellesskap for unge funksjonshemmede i Skeianegaten, 9 plasser	83 600	1 700	6 850	26 600	46 550	1 900
H11	▼ Bofellesskap for unge funksjonshemmede i Skeianegaten, 9 plasser - tilskudd	-15 363				-15 363	
H12	▼ Foreldreinitiativ 3, 9 boenheter+4 til boligsos	63 175	1 500		21 300	38 475	1 900

H12	▼	Foreldreinitiativ 3 - salgssum fra beboere	-14 400					-14 400
H12	▼	Foreldreinitiativ 3 - salg av 4 leil til boligsosial	-10 000					-10 000
H12	▼	Foreldreinitiativ 3 - Husbankfinansiering	-17 763					-17 763
H13	▼	Omsorgsboliger med heldøgntjenester for personer med store adferdsutfordringer, 6 plasser	44 080	3 000			22 800	18 280
H13	▼	Omsorgsboliger med heldøgntjenester for personer med store adferdsutfordringer, 6 plasser, tilskudd Husbanken	-10 242					-10 242
H14	▼	Nytt aktivitetssenter, flytting av Vågsjerd aktivitetssenter	135 850	628		1 425	40 149	80 297
H14	▼	Nytt aktivitetssenter, flytting av Vågsjerd aktivitetssenter, tilskudd	-78 650					
H15	▼	Planlegging neste bolig for personer med funksjonsnedsettelse	64 000				1 000	
H15	▼	Planlegging neste bolig for personer med funksjonsnedsettelse - Husbankfinansiering	-16 610					
H16	▼	Planlegging påbygg/ombygging Åsveien	500		500			
H17	▼	Rehabilitering boliger med fellesareal for personer med funksjonsnedsettelse			3 300	3 300	3 300	3 300

Helse- og rehabiliteringstjenester

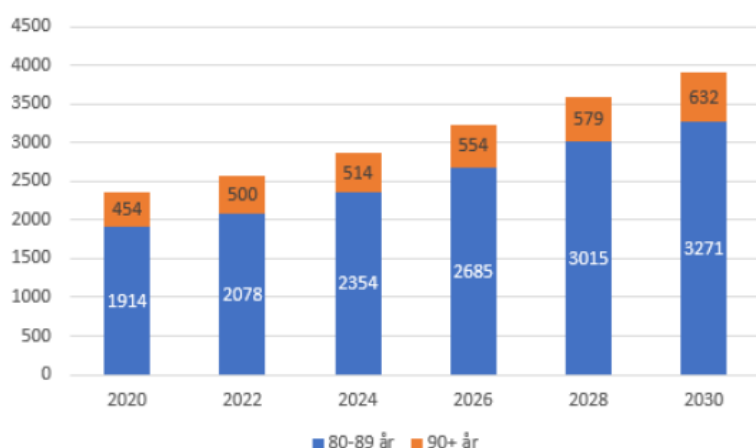
H18	▼	Rusvernet på Soma, nytt hovedbygg	82 500	78 930	3 570			
H19	▼	Bofellesskap for personer med psykisk lidelse, 9 plasser.	48 450	1 500	950	46 000		
H19	▼	Bofellesskap for personer med psykisk lidelse, 9 plasser, B11 på Sørbø Hove, tilskudd fra Husbanken	-15 363			-15 363		
H20	▼	Ombygging av boligrigg på Soma	7 500		3 250	4 250		
H21	▼	Neste bolig for personer med psykisk lidelse	47 025		1 000		10 000	36 025
H21	▼	Planlegging neste bolig for personer med psykisk lidelse - Husbankfinansiering	-17 070					

H22	▼	Kjøp av fastlegepraksis, utstyr og inventar	1 000		1 000			
Sosiale tjenester								
H23	▼	Boligsosial handlingsplan . Nye boliger			68 000	68 000	68 000	68 000
H24	▼	To småhus per år			13 233	8 400	8 400	8 400
H25	▼	Boligsosial handlingsplan, kjøp av boliger, tilskudd fra Husbanken			-19 000	-19 000	-19 000	-19 000
H26	▼	Rehabilitering av kommunale boliger, ca 24 per år			8 000	8 000	8 000	8 000
H27	▼	Ombygging Skeianegt. 14	7 100	600	6 500			
H28	▼	Prestholen, ny personalbase	2 600	549	2 051			
H29	▼	Luragata 31, 4 små boenheter	10 000	230	9 770			
H30	▼	Brannsikringstiltak i kommunale boliger			705			
H31	▼	Boliger for vanskeligstilte Tun - Lura nord	14 200	7 000	1 000	6 200		
H31	▼	Boliger for vanskeligstilte Tun - ubestemt tomt	14 060	100	1 000	12 960		
H31	▼	Boliger for vanskeligstilte, tilskudd fra Husbanken	-3 564		-3 564			
TOTALSUM HELSE OG VELFERD			616 049	131 311	167 011	219 626	242 896	206 497

Sykehjemstjenester

Plasser med heldøgnsbemanning	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antall plasser 1. januar 2019	503	503	503	503	503	503
Oppstart Lura etter oppussing		14	14	14	14	14
Omplassering av unge funksjonshemmede Lunde					14	14
Nye sykehjemsplasser Lunde						30
Sum disponible plasser per 31.12 per år	503	517	517	517	531	561
Sandnes kommunes dekningsgrad i prosent av eldre over 80 år	22,8 %	22,6 %	21,8 %	21,1 %	20,6 %	20,6 %

Prognosen viser en sterk økning i antall over 80 år i årene framover.

H1: Nye sykehjemsplasser Lunde

Status IK: Forventet byggestart i 2020 og forventet ferdigstillelse i 2022

Det anbefales at det ses nærmere på muligheten for nye sykehjemsplasser ved Lunde bo- og aktivitetssenter som i dag har 45 sykehjemsplasser og 14 plasser for unge med funksjonshemninger. Arbeid med mulighetsstudie, mobilitetsplan og regulering startet opp høsten 2019. Mulighetsstudien er en gjennomgang av hvordan utvidelse av byggene på Lundeområdet kan gjennomføres på en best mulig måte. Her ses det på mulig utvidelse av Lunde bo- og aktivitetssenter med minimum 30 plasser, utvidelse med 1 parallell på Sørbø skole og framtidig utvidelse/tilpasning til forsterket avdeling på Lundehaugen ungdomsskole. Haugen 25 er foreløpig ikke igangsatt i påvente av avklaring av eventuelt framtidig behov for utvidelse. For å gjennomføre studiene har det først vært en avklaring med tjenesteområdene på framtidig behov, og gjennom rammeavtaler på arkitekttjenester er det foretatt avrop for å se på hvordan framtidige behov kan løses. Mulighetsstudiene er et viktig grunnlag og del av selve reguleringsplanarbeidet. Utgifter til mulighetsstudie er inkludert i total kalkylen.

Det er avsatt nytt areal i kommuneplan 2019-2035 for utvidelse av sykehjem på både Lunde og Rovik, og disse to må sees i sammenheng. 30 nye sykehjemsplasser på Lunde bo- og aktivitetssenter kan ferdigstilles i 2022. Dette forutsetter imidlertid at det gis dispensasjon fra gjeldende reguleringsplan i påvente av ny reguleringsplan for Lundeområdet. Økning i kalkyle fra kr 95 millioner i økonomiplan 2019-2022 skyldes i hovedsak prisendring. Det er usikkerhet knyttet til tomtekostnader i og med at reguleringsarbeidet ikke er ferdigstilt og at en dermed for eksempel ikke vet hvilke rekkefølgekrav som stilles. Arbeid med mulighetsstudie, mobilitetsplan og regulering pågår høsten 2019.

H1: Husbankens tilskudd sykehjemsplasser Lunde

Husbanken gir investeringstilskudd til sykehjemsplasser med inntil 55 prosent av kostnadene begrenset oppad til kr 2 086 000 per plass. Forventet tilskudd fra Husbanken på kr 57,5 millioner.

H2: Nye sykehjemsplasser Rovik

Status: Forventet byggestart i 2023 og forventet ferdigstillelse i 2024.

Det anbefales at det ses nærmere på muligheten for nye sykehjemsplasser ved Rovik bo- og aktivitetssenter hvor det er 70 plasser og 12 serviceboliger i dag. Arbeid med mulighetsstudie, mobilitetsplan og regulering startet opp høsten 2019. Antall plasser på Rovik bør sees i sammenheng med antall plasser innenfor Lundeområdet. Dersom det kan etableres flere enn 30 nye plasser på Lundeområdet, kan utbygging av antall plasser på Rovik reduseres tilsvarende. Regulering og mulighetsstudiet bør allikevel tilrettelegge for maksimal utnyttelse også på Rovik, slik at eksisterende eiendommer tillates utnyttet best mulig fram mot 2030. Økning i kalkyle fra kr 95 millioner i økonomiplan 2019-2022 skyldes prisendring. Det er usikkerhet knyttet til tomtekostnader. Arbeid med mulighetsstudie, mobilitetsplan og regulering startes opp høsten 2019.

H2: Husbankens tilskudd sykehjemsplasser

Husbanken gir investeringstilskudd til sykehjemsplasser med inntil 55 prosent av kostnadene begrenset oppad til kr 2 086 000 per plass. Forventet tilskudd fra Husbanken på kr 57,5 millioner.

H3: Ombygging av første etasje på Åse BOAS

Status: K0, forventet ferdigstillelse i 2020.

Det er avsatt midler til endringer i forhold til bruk av bygningsmassen på Åse etter at produksjonskjøkkenet har flyttet ut. Da med tanke på å utvide tilbudet for dagavdelingen, utbedre forholdene/utvide kapasiteten til vaskeriet og tilrettelegge for fysioterapeutene. Garderobene må også oppgraderes slik at ansatte får mulighet til å dusje. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overført fra 2019 etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

H4: Planlegging nytt bo- og aktivitetssenter

Status: IK.

For å møte framtidig behov for nytt bo- og aktivitetssenter settes det av kr 1 million til planlegging i 2021.

H5: Adgangskontroll medisinrom på bo- og aktivitetssentre

Status: Forventet gjennomført i 2020

Flere bo- og aktivitetssentre har meldt behov for adgangskontroll. Spesielt gjelder dette til medisinrom. Tiltaket omfatter 9 bo- og aktivitetssentre med 3 medisinrom på hvert bo- og aktivitetssenter. Det vil bli installert adgangskontroll med kort-tilgang.

H6: Reservestrøm bo- og aktivitetssenter

Status: Prosjekt igangsatt i 2019 og forventes ferdigstilt i 2020.

Flere av bo- og aktivitetssentrene mangler nødstrøm. I en krisesituasjon skal bo- og aktivitetssentrene både ta imot pasienter fra sykehus og andre som trenger husly i tillegg til de faste pasientene. Det er derfor viktig at det er elektrisitet tilgjengelig.

Bo- og aktivitetssentrene som mangler reservestrøm er Rovik bo- og aktivitetssenter, Austrått bo- og aktivitetssenter, Lunde bo- og aktivitetssenter, Lura bo- og aktivitetssenter, og Byhagen bo- og aktivitetssenter (Byhagen bo- og aktivitetssenter har mulighet for å koble til et innleid aggregat om slikt er tilgjengelig på kort varsel). Riska bo- og aktivitetssenter har reservestrøm til den nyeste delen, men ikke til den eldste. Estimert kostnad til kr 1 million per anlegg, totalt kr 7 millioner.

H7: Sykesignalanlegg bo- og aktivitetssentre

Status: Prosjekt igangsatt i 2019 og forventes ferdigstilt i 2020.

Flere bo- og aktivitetssenter har utdaterte sykesignalanlegg som det er vanskelig å få tak i deler til når noe blir ødelagt. Moderne sykesignalanlegg gir i tillegg nye muligheter til å bruke ulike sensorer og tilgangsstyring for pasientene. Det er behov for utskifting på Lunde, Austrått, Rovik og Lura bo- og aktivitetssenter. Hvert av anleggene koster kr 1,8 millioner og det planlegges å skifte ut ett anlegg i året.

H7: Sykesignalanlegg bo- og aktivitetssentre, tilskudd

Det forutsettes at husbanken gir tilskudd tilsvarende 55 prosent av kostnadene. Dette er et investeringstilskudd som gis til ulike tiltak knyttet til velferdsteknologi i eksisterende bygningsmasse.

H8: Rehabilitering omsorgsbygg

Status: Årlig bevilgning.

Det er stort behov for oppgradering av omsorgsbygg med tanke på tekniske anlegg og overflater. Tiltak er prioritert og beløp fastsatt basert på foreliggende tilstandsanalyser.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Serviceleiligheter	Rehabilitering innvendig og utvendig	2 500	2 500	2 500	2 500
Lura Boas	Rehabilitering innvendig og utvendig	1 000		4 000	3 500
Austrått Boas	Serviceleiligheter – Innvendig og utvendig oppgradering	500	2 000		
Riska Boas	Rehabilitering innvendig og utvendig	2 500			
Trones Boas	Rehabilitering innvendig og utvendig	2 700	3 200		
Rovik Boas	Rehabilitering innvendig og utvendig	800	2 700	3 500	
ÅSE Boas	Rehabilitering innvendig og utvendig				4 000
SUM		10 000	10 000	10 000	10 000

H9: Branntekniske tiltak helsebygg

Status: IK Forventet ferdigstilt 2022.

Det er en økning i bevilgning på kr 11 millioner fra økonomiplan 2019-2022. Dette er med bakgrunn i at det er flere pleietrengende pasienter enn tidligere som er vanskelige å evakuere ved brann. Brannvesenet gir føringer om å enten sprinkle leilighetene eller å øke bemanningen. Sprinkling anses å gi lavere kostnad enn å øke bemanning på fast basis. Økningen gjelder sprinkling av Lunde bo- og aktivitetssenter serviceleiligheter og Trones bo- og aktivitetssenter serviceleiligheter. Det er søkt støtte fra Husbanken til sprinkling.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Åse BOAS	Brannteknisk vurdering utført 2018, strakstiltak 2019 og nødvendige tiltak 2020. Komplet oppgradering med sprinkler, branndører osv. (er samkjørt med H3 Ombygging 1.etasje Åse Boas).	5 500			
Lunde BOAS Serviceleiligheter	Brannteknisk kartlegging pågår og skal være ferdig m/prisestimat i juni. Må sannsynligvis sprinkles.		3 000	5 000	
Trones BOAS Serviceleiligheter	Brannteknisk kartlegging / prisestimat bestilt. Usikkert om rapport blir ferdig i løpet av juni. Må sannsynligvis sprinkles.		3 000		
	Videreført fra 2.perioderapport 2019	5 886			
SUM		11 386	6 000	5 000	0

Enhet for funksjonshemmede (EFF)

Boliger for personer med nedsatt funksjonsevne	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antall boliger per 1. januar 2019		172	172	172	172	172
L13 Boliger for mennesker med funksjonsnedsettelse, antall etter flytting fra Åsveien				3	3	3
L14 Bofellesskap for unge funksjonshemmede i Skeianegaten, 14 plasser omplaseres fra Lunde					-5	-5
L17 Foreldreinitiativ 3					10	10
Sum alle boliger per 31.12	172	172	172	175	180	180
Økt behov pga befolkningsvekst		2	2	2	2	2
Korrigert behov etter nye bygg		2	2	-1	-3	2
Personer på venteliste per 31.12	35	37	39	38	35	37

H10: Boliger for mennesker med funksjonsnedsettelse, 8 boenheter i Olsokveien

Status: K0 (SEKF sak 017-19): Påbegynt i 2019 og planlagt ferdigstilt i 2021.

Avlastningsboligen i Olsokveien ble fraflyttet i 2018. Reguleringsplan er godkjent og rammetillatelse er gitt. Eksisterende bygningsmasse vil bli revet og erstattet med et nybygg for 8 boenheter, fellesrom og personalbase.

H10: Boliger for mennesker med funksjonsnedsettelse, 8 boenheter i Olsokveien. Tilskudd

Husbanken har innvilget søknad om investeringstilskudd på kr 1 707 000 per bolig begrenset oppad til 45% av anleggskostnadene.

H11: Bofellesskap for unge funksjonshemmede i Skeianegaten, 9 plasser

Status: IK Planlagt påbegynt i 2021 og ferdigstilt i 2022.

På Lunde bo- og aktivitetssenter er det i dag et bofellesskap for unge med fysiske funksjonshemminger. Bofellesskapet ble opprinnelig bygget med tanke på eldre, men ble tatt i bruk for yngre med fysiske funksjonsnedsettelse. Det fungerer dårlig for denne gruppen både med tanke på utforming og beliggenhet så det ønskes derfor en mer sentral tomt. Flytter bofellesskapet kan arealet benyttes som sykehjem/bofellesskap for eldre, og inngå i studien om påbygg/ombygg/rivning som foreslås på Lunde bo- og aktivitetssenter.

Bofellesskapet skal flyttes til nytt bygg i Skeianegata i Sandnes sentrum og reguleringsplanprosessen pågår. Det er usikkerhet knyttet til rekkefølgekravene i planprosessen og sentrumsbidrag for kjøp av tomten. Prosjektet og romprogrammet har

blitt endret i forbindelse med reguleringsplanprosessen. Økning i kalkyle fra kr 62 millioner i økonomiplan 2019-2022 skyldes økte m2 kostnader samt noe økt areal. Det er usikkerhet knyttet til tomtekostnader.

H11: Bofellesskap for unge funksjonshemmede i Skeianegaten, 9 plasser – tilskudd

Det er sendt forespørsel til Husbanken om investeringstilskudd på kr 1 707 000 per bolig begrenset oppad til 45 prosent av anleggskostnadene. Husbanken har gitt positiv tilbakemelding på forespørselen.

H12: Foreldreinitiativ 3, 9 boenheter + 4 til boligsos

Status: IK Planlagt påbegynt i 2021 og ferdigstilt i 2022.

Bystyret ba rådmannen starte prosessen med et nytt foreldreinitiativ under økonomiplanbehandlingen 2018. Aktuell tomt for Foreldreinitiativet 3 er på HUP1 på Sørbo Hove som er regulert til bolig/tjenesteyting. Prosjektet bygges med parkeringsanlegg i lukket p-kjeller. Tomtekostnaden inkludert krav om lukket p-kjeller gjør at Sandnes kommune må ta en større del av investeringsutgiftene for at dette skal være mulig å realisere. Prosjektet kan inneholde et botiltak til foreldreinitiativet med 9 boenheter, fellesareal og personalbase. I tillegg planlegges det fire boliger for salg til boligsosial-formål. Økning i kalkyle fra kr 45 millioner i økonomiplan 2019-2022 skyldes økte m2 kostnader samt arealøkning med 4 boenheter for salg. Prosjektet var kalkulert på tomt med overflateparkering. På HUP1 er det krav om parkering i lukket p-kjeller. Det er også store rekkefølgekrav innenfor planområdet. Tomten blir kjøpt av Sandnes Tomteselskap.

H12: Foreldreinitiativ 3, salgssum fra beboere

Leilighetene i Foreldreinitiativet 3 skal selges til beboerne, tilsvarende som for Foreldreinitiativet 1 og 2. Det er budsjettert med salgsinntekter i 2023.

H12: Salg av 4 leiligheter til boligsosial

Estimert inntekt i størrelsesorden kr 2,4-2,5 millioner per leilighet, men estimatet er usikkert.

H12: Foreldreinitiativ 3 – Husbankfinansiering

Tiltaket kan gi investeringstilskudd fra Husbanken på kr 17,8 millioner.

H13: Omsorgsboliger med heldøgntjenester for personer med store adferdsutfordringer, 6 plasser

Status: IK, Planlagt påbegynt i 2022 og forventet ferdigstilling i 2023.

Kommunen kjøper i dag tjenester til flere personer med store adferdsutfordringer. Disse står ikke på venteliste til ordinær kommunal omsorgsbolig med heldøgntjenester da de krever høyere bemanningsgrad.

I økonomiplan 2019-2022 er det beskrevet i tiltaket et behov for et tilrettelagt bygg for denne målgruppen bestående av to hus med to leiligheter i hvert samt et mindre

personalrom, totalt om lag 130-140kvm per hus. Det er også behov for en bygning som skal romme personalfunksjoner/kontor/garderober/hybel samt et verkstedbygg/garasje. I kommuneplanen er det avsatt et område på Bråstein til tiltaket. Tomten skal ha plass til et ekstra bygg.

Per nå kjøpes det tiltak til 5-6 personer i målgruppen fra private aktører som tiltaket skal erstatte. Det er derfor behov for å endre dette tiltaket til å gjelde 6 leiligheter allerede fra oppstart slik at kommunen ikke likevel må beholde en eller flere i privat regi videre.

Tiltaket forventes å gi innsparing i forhold til kjøp av tjenester. Innsparingsgevinsten vil avhenge av kostnadsnivået til eksternt kjøp og hvilke brukere som får bolig i tiltaket. Tidligere er det beskrevet potensiale for innsparinger på kr 5,5 millioner årlig før internhusleie. (omstillingssak juni 2016). Anslaget for innsparing er usikkert og må beregnes på nytt når boligen er ferdig og plasser er tildelt.

H13: Omsorgsboliger med heldøgntjenester for personer med store adferdsutfordringer, 6 plasser, tilskudd Husbanken

Husbanken gir investeringstilskudd til omsorgsboliger med inntil 45 prosent av kostnadene begrenset oppad til kr 1 707 000 per plass.

H14: Nytt aktivitetssenter, flytting av Vågsgjerd aktivitetssenter

Status: IK Planlagt påbegynt i 2022 og ferdigstilt i 2024.

Vågsgjerd aktivitetssenter er et dagtilbud for voksne med utviklingshemming og/eller autisme. En stor del av brukerne har multifunksjonshemminger. Vågsgjerd aktivitetssenter har per i dag 50 brukere pluss 4-5 tilsynsbrukere og 27 årsverk (35 ansatte). Vågsgjerd aktivitetssenter er lokalisert i leide lokaler i Holbergsgate 19 («Varnerområdet») med leiekontrakt fram til 31. Desember 2019, men med opsjon om å forlenge leieforholdet til 2024. Området er under transformasjon og det er behov for å finne nye løsninger for enheten.

Et nytt senter skal dekke både dagens og et økende behov for dagaktivitetsplasser på sikt slik at det planlegges for inntil 80 brukere inkludert tilsynstilbud etter skoletid. Senteret er planlagt lokalisert på AU06 like i nærheten av nytt avlastningssenter, noe som kan gi synergieffekter. Senteret skal inneholde ulike aktivitetstilbud for brukergruppen slik at de opplever variasjon i løpet av dagen samt stimulering av ferdigheter og sanser.

Skaret avlastningssenter har en mindre avdeling med et tilsynstilbud for skoleelever på ungdomstrinnet opp til og med videregående nivå som ikke dekker behovet. Anslagsvis er det inntil 15 elever som trenger et slikt tilbud og dette planlegges lagt til aktivitetssenteret.

Tomten er under regulering og det må avsettes plass til gode uteområder med stier som er framkommelige for rullestoler samt sansehage, gapahuk, lekeapparater og mulighet for en grønnsakshage.

Kalkylen er økt fra kr 84 millioner i forrige økonomiplan til kr 135,9 millioner. Hovedårsaken til økningen er økt bygningsareal på om lag 800m² og økt tomteareal på om lag 6 000m². I tillegg er det økning i kostnaden per m² bygningsmasse fra kr 18 000 i 2019 til kr 20 000 i 2020.

H14: Nytt aktivitetssenter, flytting av Vågsgjerd aktivitetssenter

Dagsenter til psykisk utviklingshemmede og andre funksjonshemmede kan utløse 55 prosent tilskudd fra Husbanken.

H15: Planlegging neste bolig for personer med funksjonsnedsettelse

For å møte framtidig behov for ny bolig for personer med funksjonsnedsettelse settes det av kr 1 million til planlegging i 2022.

H15: Planlegging neste bolig for personer med funksjonsnedsettelse – Husbankfinansiering

Tiltaket kan gi kr 16,61 millioner i tilskudd.

H16: Planlegging påbygg/ombygging Åsveien

I økonomiplan 2019-2022 er det avsatt kr 5 millioner i 2022 til kjøp av boliger i nærheten av Olsokveien(L12). Det foreslås at avsatte midler samt inntekter fra salg av en annen bolig i Olsokveien (brukt av avlastningen) brukes som delfinansiering av oppgradering av de 5 leilighetene i Åsveien som blir ledige når ny bolig i Olsokveien blir ferdig. Tomten kan trolig gi rom for flere boenheter. Åsveien er i dag lite funksjonell for både beboere og ansatte og har et stort behov for oppgradering.

Det legges inn planleggingsmidler i 2020 for utredning av alternativer. Kalkyle på hele prosjektet vil kunne gis etter at utredning er gjennomført (ved neste ØP-arbeid 2021-2024).

H17: Rehabilitering boliger med fellesareal for personer med funksjonsnedsettelse

Status: Årlig bevilgning.

Behov for oppgradering / rehabilitering av leiligheter og fellesareal beløper seg til om lag kr 33 millioner ref. tilstandsanalyser utført i 2018. Det har ikke blitt utført vedlikehold i denne bygningskategorien, og det er merkbart på byggene og fellesareal i boligene. Det foreslås årlig bevilgning på kr 3,3 millioner over 10 år.

Helse- og rehabiliteringstjenester

H18: Rusvernet på Soma, nytt hovedbygg

Bygget er overtatt og prosjektet er i all hovedsak ferdigstilt. Noe sluttarbeider pågår og det er søkt videreført kr 3,57 millioner til 2020 i 2. perioderapport 2019.

H19: Bofellesskap for personer med psykisk lidelse, 9 plasser.

Status: IK. Planlagt byggearbeid i 2021

Etter at betalingskrav i forhold til utskrivningsklare pasienter fra sykehuset trer i kraft, er det behov for plasser til å motta disse pasientene i kommunen. Aktuell tomt ligger på B11 på Sørbø/Hove. Reguleringsplanen er førstegangsbehandlet og avventer andregangsbehandling.

H19: Bofellesskap for personer med psykisk lidelse, B11 på Sørbø Hove, 9 plasser, tilskudd fra Husbanken

Det er ikke søkt om tilskudd fra Husbanken så tilskuddet er beregnet ut fra gjeldende satser. Husbanken anbefaler få boenheter i samme tiltak og det er derfor liten risiko for at det ikke gis investeringstilskudd med kr 1 707 000 per bolig dersom en bygger 9 boenheter.

H20: Ombygging av boligrigg på Soma

Etter at nybygget til rusvernet på Soma er ferdig vil boligriggen (akutten) bli stående tom. Dette er et modulbygg og flyttekostnadene beregnes store. Politisk er det bedt om en vurdering av etterbruk og boligsosial handlingsplan gruppen vurderer at boligriggen kan bygges om til 5 mindre leiligheter som kan leies ut til personer med utfordringer innen rus. Prosjektet omfatter boenheter på om lag 20m2 m/kjøkkenkrok, samt et kontor. Ingen fellesstue eller personalbase.

Det er dialog med Fylkesmannen, og det vil bli søkt dispensasjon i forhold til reguleringsplan. Kostnader til omregulering og dispensasjonssøknader er ikke medtatt i kalkylen.

H21: Planlegging av neste bolig for personer med psykisk lidelse

For å møte framtidig behov for ny bolig for personer med psykisk lidelse settes det av kr 1 million til planlegging i 2020.

H21: Planlegging av neste bolig for personer med psykisk lidelse. Husbankfinansiering

Tiltaket kan gi tilskudd fra Husbanken på kr 17,07 millioner.

H22: Kjøp av fastlegepraksis, utstyr og inventar

Sandnes har problemer med å rekruttere fastleger. Unge leger opplever at fastlegearbeidet har for lang arbeidstid og for usikker økonomi til at de vil satse på næringsdrift. De vil ha fastlønn og ordnet arbeidstid. Rådmannen henviser til vedtak i [bystyresak 67/19](#) om å gjøre inntil 2 fastlegejemler om til fastlønnspraksis. Det forhandles om en pris for kjøp av fastlegepraksis som dekker kjøp av utstyr og inventar samt goodwill. Viser til driftstiltak H17.

Sosiale tjenester

H23: [Boligsosial handlingsplan](#). Nye boliger

Status: Årlig bevilgning.

Det er fortsatt stort behov for kommunale boliger for vanskeligstilte. Antall og type boliger må tilpasses behov hos brukerne (som enslige og familier). Det antas at flere kommunale boliger for vanskeligstilte vil redusere kommunens utgifter til midlertidig bolig.

Kommunen eier relativt få kommunale gjennomgangsboliger sammenlignet med kommuner av tilsvarende størrelse. Behovet er stort selv om etterspørselen er redusert siden slutten av 2014. Det er per august 2019 61 på venteliste.

I økonomiplan 2019-2022 er det innlagt midler til anskaffelse av 30 kommunale gjennomgangsboliger per år. I økonomiplan 2020-2023 tilrår rådmannen å redusere den årlige bevilgningen fra kr 78 millioner til kr 68 millioner. Midlene kan også brukes til ombygging av eide bygg til boligsosialformål.

H24: To småhus per år

Status: Årlig bevilgning.

2 småhus på Dybingen er ferdigstilt og overtatt, og bygging av 4 småhus på Brattebø og 2 småhus på Bogafjell pågår.

Småhus som planlegges gjennomført i økonomiplan 2020 – 2023 er Luragata 31 med ferdigstillelse i 2020 og 4 småhus på Stokkastø med ferdigstillelse i 2021. I tillegg er det planlagt boliger på Hommersåk i 2022 og på Gramstad i 2023.

Nye tomter som er avsatt til småhus i kommuneplan er Hesthammar (Ri35) på Hommersåk, Gramstad (Ha18), Foss Eikeland (Ga38), Hana (Ha32), Bogafjell (Bo17), Daleveien (Ha35) og Gramstad (Ha 30), Varatun og Tronsholen (AU29).

H25: Boligsosial handlingsplan, kjøp av boliger, tilskudd fra Husbanken

Tilskudd til utleiebolig søkes etter kjøp/ferdigstillelse og beregnes på grunnlag av faste satser per kvadratmeter basert på kommunestørrelse hvor det maksimale tilskuddet tilsvarer en boenhet på 80 kvadratmeter. Satsen for Sandnes er 9 900 per kvadratmeter, maksimalt kr 792 000 per bolig. Gjelder tiltak H23 og H24.

H26: Rehabilitering av kommunale boliger, 24 per år

Status: Rullering - årsbevilgning.

Hvert 25. år er det behov for rehabilitering av boligene. Ut fra kommunens boligmasse tilsvarer dette 24 boliger per år. Da adresseliste for kommunale boliger er unntatt offentlighet, er det ikke tatt inn oversikt over aktuelle boliger i dette prosjektet.

H27: Ombygging Skeianegata 14

Status K0 SEKF sak 89-18: ferdigstillelse i 2020.

Vedtak om ombygging av Skeianegata 14 fra tomannsbolig til fire små leiligheter som er tilpasset behovene for brukere innen rus og psykiatri ble vedtatt i bsak 30/18.

H28: Prestholen, ny personalbase

Status: Påbegynt i 2019 og forventet ferdigstilt i 2020.

I 2. perioderapport 2018 ble det bevilget kr 2,6 millioner til bygging av ny personalbase i Prestholen borettslag. Beboernes fellesareal har blitt brukt som personalbase og av denne grunn har det blitt vedtatt å bygge ny personalbase. Etter planen skulle arbeidet blitt utført i 2019, men på grunn av tidkrevende søknader til arbeidstilsynet og byggesak vil prosjektet ferdigstilles først i 2020. Deler av vedtatt bevilgning forskyves derfor til 2020, vedtatt i 1. og 2. perioderapport 2019.

H29: Luragata 31, 4 små boenheter

Bystyret vedtok i bsak 89/19 å bygge om boligen i Luragata 31 til 4 leiligheter med 2 rom på omtrent 37 kvadratmeter hver som er robust utformet og skal brukes av vanskeligstilte. Prosjektet skal gjennomføres i 2020.

H30: Brannsikringstiltak i kommunale boliger

I 2. perioderapport 2019 er det overført kr 705 000 til 2020 med bakgrunn i forsinket fremdrift i prosjektet.

H31: Boliger for vanskeligstilte, Tun-Lura Nord

Det planlegges 4 småhus på Stokkastø. Blant annet grunnet krav i plan- og bygningsloven er dette en prosess som har tatt lengre tid enn først antatt og ferdigstilling av tun ventes tidligst i 2021.

Det søkes om dispensasjon fra kravet om detaljregulering. Dersom dette ikke innvilges settes det i gang reguleringsarbeid med tanke på å få godkjent 4 boenheter på eiendommen.

H31: Boliger for vanskeligstilte, Tun ubestemt tomt

Tomteavklaringer pågår. Tomt er foreslått på Foss Eikeland, ref SEKF sak 097-19.

H31: Boliger for vanskeligstilte, tilskudd fra Husbanken

Tilskudd til utleiebolig søkes etter kjøp eller ferdigstilling. Satsen beregnes på grunnlag av faste variabler.

Kultur og næring

De største investeringene for området er rehabilitering, og nytt tautrekk og lysanlegg, i Sandnes kulturhus. I tillegg er det planlagt oppgraderinger og bygningsmessige utbedringer på KinoKino.

NR		TILTAKSTEKST	TOTAL KALKYLE	BEVILGET FØR	2020	2021	2022	2023
K1	▼	Sandnes kulturhus, utskiftning av sceneteknisk utstyr			300	300	300	300
K2	▼	Sandnes kulturhus - rehabilitering	26 000	1 000	25 000			
K2	▼	Sandnes kulturhus - rehabilitering (tilskudd)	-3 000			-3 000		
K3	▼	Sandnes kulturhus - nytt tautrekk og lysanlegg	21 300	1 000	20 300			
K4	▼	Foajé Sandnes kulturhus, oppgradering	3 750		3 750			
K5	▼	KinoKino, bygningsmessige utbedringer	2 000	400	1 600			
K6	▼	KinoKino Sal 1, oppgradering inkl. sikkerhetstiltak	11 000		11 000			
K7	▼	KinoKino og Stasjon K, rehabilitering	2 000	1 000	1 000			
K8	▼	Avsetning til utsmykning			2 053	1 900	1 087	752
K9	▼	Branntekniske tiltak i kulturbygg	4 900	1 387	3 513			
K10	▼	Rehabilitering kulturbygg			3 000	1 500	1 500	1 500
K11	▼	Langgata 76 - rehabilitering	15 250	2 377	12 873			
K12	▼	Friluftsmuseum	350			350		
TOTALSUM KULTUR OG NÆRING			83 550	7 164	84 389	1 050	2 878	2 552

K1: Sandnes kulturhus, utskiftning av sceneteknisk utstyr

Status: Årlig bevilgning.

Sandnes kunst og kulturhus KF har i sin økonomiplan meldt om behov for kr 300 000 hvert år til oppgradering av sceneteknisk utstyr i Sandnes kulturhus. Kulturhuset har mye gammelt og utdatert teknisk utstyr, noe har ikke blitt skiftet ut siden huset var nytt i år 2000. Med en aktivitet på rundt 170 arrangementer årlig er det stor slitasje på utstyret. For å kunne avvikle arrangement, og ikke minst drive utleie i stor konkurranse med andre, kreves det høy standard på utstyret.

K2: Sandnes kulturhus - rehabilitering

Status IK: Gjennomføres i 2020

Tilstandsanalyse utført av eiendomsavdelingen har avdekket, isolert for konsekvensgrad og tilstandsgrad 2 og 3, avvik på over kr 26 millioner. Tiltaket er under prosjektering og det forventes framlegging av K0 høsten 2019 med påfølgende byggestart i 2020. Tiltaket vil gi kr 3 millioner i spillemidler.

K2: Sandnes kulturhus – rehabilitering (tilskudd)

Status IK: Gjennomføres i 2020

Tilstandsanalyse utført av eiendomsavdelingen har avdekket, isolert for konsekvensgrad og tilstandsgrad 2 og 3, avvik på over kr 26 millioner. Tiltaket er under prosjektering og det forventes framlegging av K0 høsten 2019 med påfølgende byggestart i 2020. Tiltaket vil gi kr 3 millioner i spillemidler.

K3: Sandnes kulturhus - nytt tautrekk og lysanlegg

Status IK: Gjennomføres i 2020

Tautrekkingsanlegget er manuelt, og ikke lengre lovlig uten årlige kontroller, så å fjerne dagens manuelle håndtering er også et sikkerhetstiltak. Videre vil behovet for en eller flere teknikere som i dag kan være opp til 10 timer per produksjonsdag reduseres. Dette gjør kulturhuset mer attraktivt for noen tilreisende produksjoner, som sparer disse utgiftene, og dermed kan flere forestillinger bli lønnsomme å sette opp.

Lysanlegg i bygget har vesentlige avvik jamfør tilstandsanalysen. Anlegget tilfredsstillers ikke dagens krav og utstyr leies inn, noe som er en kostbar løsning. Begge anleggene er fra byggets åpning. Tiltak gjennomføres samtidig med eiendomsavdelingen sin rehabilitering av kulturhuset. En må stenge ned mens arbeidet utføres, derfor vil det fortrinnsvis bli gjennomføring i juni-august for å unngå tap av inntekter.

K4: Foajé Sandnes kulturhus, oppgradering

Status IK: Gjennomføres i 2020

Kulturhusets foajé har ikke blitt pusset opp siden bygget ble ferdigstilt i 1999, og har et stort behov for oppgradering til dagens standard. Det er ønskelig med et serveringstilbud til publikum på kveldstid og en enkel kaféserving på dagtid. Dette som et ledd i kulturhusets strategi om økt aktivitet i foajéområdet både på dag- og kveldstid. Det er utformet et behovsnotat som oversendes byggeier til bruk i dialog med restauranteier. Foreløpig estimert kostnad for oppgradering beløper seg til kr 3,75 millioner.

K5: KinoKino, bygningsmessige utbedringer

Status: K0 (SEKF sak 030-19). Utstyrsheis: Forventet byggestart og ferdigstillelse i 2020

Den eksisterende heisen i bygget dekker bare tilgang til noen av de aktuelle salene og er samtidig for liten for store kolli som større paller, piano, store kasser med kunst og sceneelementer. Når heisen er på plass, vil det bli overkommelig å arrangere større arrangement på huset. Forprosjekt er igangsatt, men med bakgrunn i forsinkelser i prosjektet er det videreført kr 1,6 millioner til 2020 i 2. perioderapport 2019.

K6: KinoKino Sal 1, oppgradering inkl. sikkerhetstiltak

Status IK: Gjennomføres i 2020

Våren 2019 ble det midlertidige gulvet i Sal 1 på KinoKino vurdert til å være i så dårlig stand at umiddelbare rivningstiltak måtte iverksettes, i hovedsak av sikkerhetsmessige årsaker. Styret vedtok som følge av dette å videreutvikle salen til en konsertsal tilrettelagt for

rytmiske aktører. Dette for å fylle et etterlenget behov både hos foretaket selv, regionens musikkaktører og hos publikum. Rivningsarbeidet ble utført ved omprioritering av egne driftsmidler, og det legges opp til at nødvendig grunnarbeid utføres høsten 2019 og at den tekniske oppgraderingen skjer vinteren 2020. Foreløpig ferdigstillelsesdato er 15. februar 2020.

Det påpekes ellers at salene på kulturhuset stenges i perioden mai til oktober 2020. Det blir dermed særlig viktig å ferdigstille Sal 1 på KinoKino i løpet av vinteren 2020, slik at så mye som mulig av aktiviteten kan opprettholdes mens kulturhuset oppgraderes. Tiltaket estimeres til en total kostnad på kr 11 millioner. Det søkes tilskudd fra relevante tilskuddsordninger for akustisk forprosjektrapport, akustiske tiltak, sceneinstallasjoner og fremføringsutstyr. Det vil også søkes midler fra private sponsorer, men det er ikke mulig å si noe om beløp på nåværende tidspunkt.

K7: KinoKino og Stasjon K, rehabilitering

Status IK: Påbegynt i 2019 og ferdigstilles i 2020

Tilstandsanalyse foretatt av SEKF har avdekket totalt behov for rehabilitering på kr 16,5 millioner for KinoKino og Stasjon K. Det ble bevilget kr 2 millioner i 2019, men med bakgrunn i forsinkelser i prosjektet er det videreført kr 1 million til 2020 i 2. perioderapport 2019.

K8: Avsetning til utsmykning

I bsak 75/13 ble det vedtatt nye retningslinjer for kunst i kommunale bygg og uterom. Det skal settes av minimum 0,2 prosent og inntil 0,5 prosent av totalt brutto investeringsbudsjett for byggeprosjekter, parkanlegg og andre skattefinansierte anleggsprosjekter i offentlige rom, til kunst. I forslaget til økonomiplan 2020-2023 er det lagt inn 0,2 prosent.

K9: Branntekniske tiltak i kulturbygg

Det har vært utført branntilsyn ved Varatun Gård og blitt avdekket forhold av varierende alvorlighetsgrad. Midler vil bli brukt til å lukke avdekkede avvik ved branntilsynet. Ifølge brannteknisk rådgiver bør manglene utbedres i løpet av 2020.

K10: Rehabilitering kulturbygg

Status: Årlig bevilgning.

Tiltak er prioritert og beløp fastsatt basert på foreliggende tilstandsanalyser.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Thranegården	Rehabilitering innvendig og utvendig	500	500	500	500
Skeianetunet eldresenter	Rehabilitering innvendig og utvendig	500		500	500
Varatun gård	Rehabilitering innvendig og utvendig inkl brannteknisk tiltak - økt pga merkostnad på tak.	1000	500	250	500
Borkemølla	Rehabilitering innvendig og utvendig		500		
Fogdahuset				250	
	Videreført fra 2.perioderapport 2019	1000			
	SUM	3000	1500	1500	1500

K11: Langgata 76 - rehabilitering

Status K0: Forventet ferdigstilt 2020.

Prosjektet omfatter utvendig istandsetting av fasade med nye vinduer og dører, tilbygg med løfteplattform, og istandsetting innvendig. Løfteplattformen gir universell adkomst til 1. og 2. etasje og i tillegg må hele det tekniske anlegget i bygget skiftes ut.

Bygget skal brukes av frivillighetssentralen, og vil sammen med Langgata 72 og 74 framstå som en helhet der kulturmiljøet blir ivaretatt. Prosjektet organiseres i felles entreprise med Langgata 72, tiltak B7.

K12: Friluftsmuseum

Status IK: Gjennomføres i 2021

På grunn av at Forsand har lite visningssteder for gjenstander i bygdemuseet vil det lages flere monterer som blir plassert både sentrumsnært og på utfartssteder. Eventuelt vil det etableres et mindre «visningsbygg» for utstilling av gjenstander på et sentralt sted i Forsand.

Byutvikling og teknisk

Det er en rekke investeringsprosjekter under tjenesteområdet byutvikling og teknisk.

Austrått svømmehall er under bygging med planlagt ferdigstilling høsten 2020.

Oppgradering av Giskehallen 1 og svømmehallen planlegges utført i planperioden. Det ligger i planperioden inne mindre trafiksikkerhetsprosjekter og oppgradering av slitte veianlegg.

Det er i planperioden også avsatt midler til å tilrettelegge bedre for syklist, inkludert bysykkelordning for at stadig flere skal velge sykkel som framkomstmiddel. I tillegg satses det videre på nødvendig tilrettelegging for enkelt friluftsliv. Dette samsvarer også godt med kommunens satsing innenfor friluftrelatert reiseliv.

NR	TILTAKSTEKST	TOTAL KALKYLE	BEVILGET FØR	2020	2021	2022	2023
Trafikksikring/tilrettelegging							
T1	 Trafikksikring - egne prosjekter samt FTU midler			4 102	500	500	500
T2	 Trafikksikring på eksisterende veinett (strakstiltak)			1 000	1 000	1 000	1 000
T3	 Trafikksikring - tiltak prioritert i Trafikksikkerhetsplan		1 000	1 000			
T4	 Etablering av fortau langs Figgeneveien	20 000	1 000	19 000			
T5	 Utvidelse av Solaveien	1 500	500	1 000			
T6	 Etablering av pendlerparkering på Ganddal stasjon	2 000		2 000			
T7	 Sikringstiltak i forbindelse med lovpålagt tilsyn av kommunale broer			1 000	1 000	1 000	1 000
T8	 Rehabilitering av Figvedveien bru	6 000			6 000		
T9	 Utskifting av Bråstein bru	10 500				10 500	
T10	 Nyanlegg gatelys			1 600	1 600	1 600	1 600
T11	 Utskifting av utrangerte gatelys	30 000	27 244	2 756			
T12	 Oppgraderinger av vei, gang-og sykkelvei og fortau			7 000	7 000	7 000	7 000
T13	 Sykkelveinett - Oppgraderinger og utvidelser			2 500	1 750	1 750	1 750
T14	 Pumptrack i Gamlaverket parken og Sandvedparken	2 000	500	1 500			
T15	 Tilpassning av kryss i Melsheiveien til Blinktrase	400		400			
T16	 Veivisningsskilting og trafikkregulering av sykkelveier i Sandnes øst og Sandnes sør	5 000		3 000	2 000		
T17	 Etablering av gang- og sykkelvei til rulleskianlegget i Melshei	12 350		950	11 400		
Friluft/folkehelse							
T18	 Etablering av tursti rundt Frøylandsvatnet	12 065	700	1 500	1 500	8 365	
T18	 Etablering av tursti rundt Frøylandsvatnet (spillemidler)	-2 700					-2 700
T19	 Oppgradering og sammenkobling av turveinettet			1 000	1 000	1 000	1 000

T20	▼	Opparbeidelse, rehabilitering og utvikling av friluftsområder			1 100	600	600	600
T21	▼	Grunnerverv for sikring til friluftsmål i Sandnesmarka	8 500		2 500	2 000	2 000	2 000
T22	▼	Sjøhuset i Bergevik	500		500			
Parker og grøntanlegg								
T23	▼	Oppgradering av kommunale lekeplasser			3 000	3 000	3 000	3 000
T24	▼	Forbedringer av parker og grøntanlegg			400	400	400	400
T25	▼	Oppfølging av ny tiltaksplan for parkdraget langs Storåna			300	300	300	300
T26	▼	Innkjøp av robotgressklippere			800	800	800	800
T27	▼	Innløsning av areal som omreguleres til grøntstruktur i Sandvedparken	1 600	800	800			
T28	▼	Bystrand Luravika			1 747			
T29	▼	Opparbeidelse av Gamlaverket leke- og aktivitetsområde	2 700		2 000	700		
T30	▼	Etablering av parkdrag langs Storåna i Sandvedparken i forbindelse med realisering av plan 2013114 Åsedalen boligpark	12 350				12 350	
Gravplasser								
T31	▼	Oppgradering av gravplasser			1 575	1 000	1 000	1 000
T32	▼	Utarbeidelse av bevarings- og forvaltningsplan for gravplassen Sandnes gamle gravlund og andre gravplasser	2 600	100	1 000	1 000	500	
T33	▼	Utvidelse av Høyland kirkegård	30 400		1 425	1 425	1 425	14 250
T34	▼	Utvidelse og opparbeidelse av gravsteder på Soma gravlund	29 925	1 000	14 725	14 200		
T35	▼	Opparbeidelse av urnelund på Høyland gravlund	19 950				1 900	9 500
T36	▼	Utviding og opparbeidning av areal til gravplass	3 000			3 000		
Idrett								
T37	▼	Rehabilitering av Sandnes idrettspark, Giskehallen (spillemidler)	-20 784	-12 351	-8 433			
T38	▼	Rehabilitering av Riskahallen (spillemidler)	-18 098		-9 049	-9 049		
T39	▼	Austrått svømmehall	277 500	174 819	87 681	15 000		
T39	▼	Austrått svømmehall (spillemidler og programsatsningsmidler)	-49 735				-10 000	-10 000

T40	▼	Rehabilitering av svømmehall og hall 1 i Giskehallen (spillemidler)	-15 000					
T41	▼	Rehabilitering idrettsbygg			1 000	1 000	1 000	1 000
T42	▼	Skifte av kunstgress			3 885	2 500	2 500	2 500
T43	▼	Rehabilitering og utvikling av eksisterende idrettsplasser og løkker			1 550	450	450	450
T44	▼	Grunnerverv og etablering av idrettsanlegg/kunstgressbaner			9 453			
T45	▼	Tiltak for å oppfylle nye miljøkrav til kunstgressbaner	1 200	600	600			
T46	▼	Infrastrukturinvesteringer i forbindelse med etablering av Østerhus Arena	919		919			
T47	▼	Rehabilitering av toppdekket til friidrettsbanen på Sandnes stadion (spillemidler)	-500					-500
T48	▼	Flytende offentlig utendørsbasseng i Vågen med varmtvann	28 500		28 500			
T48	▼	Flytende offentlig utendørsbasseng i Vågen med varmtvann (spillemidler)	-6 000					
T49	▼	Etablering av utkikkspunkt på toppen av Hanatrappene	5 000	2 000	3 000			
T50	▼	Utrede ishall, evt. kombinert med dobbel idrettshall/svømmehall						2 000
Diverse								
T51	▼	Etablering av havnepromenade nord for rådhuset	1 500		1 500			
T52	▼	Utskifting av maskiner og utstyr for forbedret drift			400	400	400	400
T53	▼	Byutviklingstiltak			2 618			
T54	▼	GASS-egenandel			10 840			
T55	▼	Rundkjøring og diagonal Hoveveien, finansiering	-40 000		-2 000	-6 000		
T56	▼	Opparbeidelse av Kydnaveien			1 835			
T57	▼	Tiltak ved fjerning av oppdemming Frøylandsvatnet	3 000	1 000	2 000			
T58	▼	Tiltak for håndtering av økt vannføring i Frøylandsbekken	10 000		2 000	8 000		
T59	▼	Parkeringsautomater			1 000			
TOTALSUM BYUTVIKLING OG TEKNISK			494 117	205 912	237 329	155 276	54 665	38 850

T1: Trafikksikring – egne prosjekter samt FTU midler

Bevilgningen omfatter egenandel som kommunen yter i forbindelse med trafikksikringstiltak hvor fylkeskommunen kan yte tilskudd i forbindelse med sikring av skolevei.

Trafikksikkerhetsprosjekter søknadsbehandles ved fylkets trafikksikkerhetsutvalg i konkurranse med andre kommuner i Rogaland. Forslag til prioritering fremmes ved rullering av trafikksikkerhetsplanens handlingsprogram i egen sak hver høst. Det som nå planlegges, i tråd med behov og plan, er å sette opp intensivbelysning på utsatte fotgjengerfelt på skoleveier, samt andre mindre tilretteleggingstiltak. Tiltaket er slått sammen med Trafikksikring – samarbeidsprosjekter med Rogaland Fylkeskommune.

T2: Trafikksikring på eksisterende veinett (strakstiltak)

Det foreligger behov for å få utført en rekke trafikksikkerhetstiltak på eksisterende veinett. Konkret omhandler dette fartsdempende tiltak, kryssningstiltak og skilting. Midlene planlegges brukt til ny pålagt skilting etter vedtak og ny oppmerking for å bedre sikkerheten for syklende og gående, som kan utløse fylkeskommunale og statlige midler. Prioritering gjøres i egen sak i Utvalg for tekniske saker (UTS).

T3: Trafikksikring - tiltak prioritert i Trafikksikkerhetsplan

Ved behandling av økonomiplan 2017-2020 ble kr 1 million årlig fra 2017 til 2020 lagt inn av de folkevalgte. Midlene benyttes til trafikksikkerhetstiltak som er prioritert i handlingsprogrammet til trafikksikkerhetsplanen. Dette er i stor grad intensivbelysning. Her fokuserer en på de overgangene i bydelene som er skoleveier. Intensivbelysning har god dokumentert effekt som trafikksikkerhetstiltak, og er veldig positivt mottatt av publikum. Tre bydeler er ferdigstilt.

T4: Etablering av fortau langs Figgeneveien

Det er i økonomiplanen for 2019-2022 vedtatt å etablere fortau på rundt 800 meter langs Figgeneveien med en bevilgning på kr 20 millioner. Det foreligger en godkjent reguleringsplan fra 2019, og prosjektet er i reguleringsprosessen kostnadsberegnet på K1-nivå til kr 40 millioner, inkludert administrativt påslag og risikopåslag ved K1. Beregningen er gjort med utgangspunkt i en K1-kalkyle med entreprenørkostnader på i overkant av kr 20 millioner.

Anlegget er under prosjektering, og kr 4 millioner av bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i andre perioderapport 2019. Kostnadsreducerende tiltak for å redusere total kostnadene fra kr 40 millioner vil bli vurdert i prosjekteringsfasen.

T5: Utvidelse av Solaveien

Det er et krav om å utvide Solaveien i forbindelse med etablering av ny Østerhus arena da bussene ikke kan passere hverandre. Dette bidrar til å forbedre trafikksikkerheten, og til at bussenes frekvens og tidsplan kan holdes. Det kreves dispensasjon fra kravet om regulering,

og dette arbeidet pågår. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

T6: Etablering av pendlerparkering på Ganddal stasjon

Tiltaket gjelder etablering av parkering ved Ganddal togstasjon for togpendlere og er lagt inn i ny kommuneplan. Tiltaket er ikke konkretisert, og gir kun en indikasjon på hva kostnadene vil bli. Det har per september 2019 ikke vært mulig å få til en avtale med Bane Nor.

T7: Sikringstiltak i forbindelse med lovpålagt tilsyn av kommunale broer

Kommunen gjennomfører årlig lovpålagt tilsyn av kommunens broer, og midlene benyttes der det avdekkes forhold som kan medføre fare for liv og helse. Dette er eksempelvis behov for nye rekkverk og forbedringer i konstruksjoner. Prioritering gjøres i egen sak i Utvalg for tekniske saker, og større mangler på broer og kaier føres opp som egne prosjekter i økonomiplanen.

Det er behov for tiltak kalkulert til kr 1 million per år i perioden 2020-2023, økt fra kr 500 000 i økonomiplan 2019-2022. Årsaken til behov for økning er at nå er også alle gang- og sykkelbroer, en ny kai og andre konstruksjoner, til sammen 31 stykk, lagt inn i kontrollregimet i tråd med gjeldende lovverk. Det er påkrevd av sikkerhetsmessige hensyn å ha systematisk oppfølging av disse. Forsand kommer i tillegg og er ikke tatt med her.

T8: Rehabilitering av Figvedveien bru

Broen ligger i fareklasse 4 og det er skader på bærende elementer. Det anbefales full rehabilitering med nytt dekke over vernede brufundament. Rekkverk er vernet og må rehabiliteres og plasseres ut på samme sted. Tiltaket bør ses i sammenheng med fortau Figgenveien.

T9: Utskiftning av Bråstein bru

Nødvendig skifte av kjøreelementer på bru 1 og 2 ved Bråstein stasjon. Nå er det leid en midlertidig bro, men leie over tid vil ikke være lønnsomt og det anbefales å bygge opp broen.

T10: Nyanlegg gatelys

Gatelysnettet eldes og behovet for utskifting av armaturer og stolper er stort. Det er også nødvendig med etablering av belysning nye steder som følge av utbygginger og endring i behov for å ivareta sikkerheten. Utskifting av gatelys gjøres av økonomiske hensyn hovedsakelig i forbindelse med øvrige gravearbeider og samkjøres i hovedsak med vann- og avløpsanlegg, fjernvarme og Statens Vegvesen. I 2020 planlegges nytt lysanlegg i området Lunden og flere områder i sentrum sammen med annet anleggsarbeid.

T11: Utskiftning av utrangerte gatelys

EU-direktivet, Økodesigndirektivet, forbyr fra og med 2015 distribusjon av høyintensive utladningslamper (hql), samt lyskilder tilpasset disse armaturene. Slike armaturer og tilhørende lyskilder forbys av miljøhensyn ettersom de inneholder kvikksølv. Sandnes kommune hadde per 1. januar 2016 om lag 5 500 slike armaturer i gatelysnettet som må skiftes ut i løpet av en 4 års periode. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

T12: Oppgraderinger av vei, gang- og sykkelvei og fortau

Kommunen har på grunn av sin utstrekning et omfattende kommunalt veinett, og standarden er flere steder i økende forfall. Det kreves oppgraderinger for å hindre at veiens grunnstamme tar skade, og krever større tiltak med ny oppbygging. Prosjektet omhandler mindre tiltak for å hindre et ytterligere forfall og holde veikapitalen best mulig. For oversikt over status og prioriteringsliste henvises det til orienteringssak [Utvalg for tekniske saker, 26/18](#). Det fremmes ny prioriteringsliste for UTS i 2020.

T13: Sykkelveinett - Oppgraderinger og utvidelser

Sykkel er et viktig transportmiddel som fremmer folkehelsen og bidrar til et bedre bymiljø med mindre støy og forurensing. Det kreves en utbygging av sykkelveinettet i regionen dersom en skal tilrettelegge for at stadig flere velger sykkelen som transportmiddel. Egen prioritering fremmes i forbindelse med Trafikksikkerhetsplanen i desember 2019 som følger bystyrets vedtatte sykkelplan.

T14: Pumptrack i Gamlaverket parken og Sandvedparken

En pumptrack er et moderne aktivitetsanlegg med asfaltert underlag hvor en kan bruke både sykkel, skateboard og sparkesykkel. Det kan brukes av mange samtidig, og det krever ikke store ferdigheter for å kunne ha det gøy. En kan plassere slike aktivitetsanlegg på grusbaner og i parker/grøntanlegg, der hvor det ligger til rette for det. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 2. perioderapport 2019. Tiltaket ses i sammenheng med tiltak T29.

T15: Tilpasning av kryss i Melsheiveien til Blinktrase

Det er en målsetting at Blink Classic-rennet skal gå gjennom Melsheia og Sandnes Arena. Traseen må da justeres i området der den krysser ny vei til Skaret for å få til en slakere kurvatur og akseptabel sikkerhet for løperne under løpet. Her planlegges det å videreføre en liten forbindelse gjennom krysset og ut på gamle Melsheivei som skal bli ny gang- og sykkelsti. Forbindelsen skal holdes stengt med bom når den ikke er i bruk til arrangementer.

T16: Veivisningsskilting og trafikkregulering av sykkelveier i Sandnes øst og Sandnes sør

Dette er oppfølging av tiltak i sykkelplanen, hvor fase 1 veivisning og trafikkregulering i Sandnes vest er ferdigstilt, og det pågår arbeid med Sandnes øst og sør. Disse planlegges ferdigstilt i 2020. Midlene kan også benyttes til andre tiltak listet i handlingsplanen for sykkel som for eksempel kartfesting, sykkelstativ mv. vedtatt i bsak 51/18.

T17: Etablering av gang- og sykkelvei til rulleskianlegget i Melshei

Det er et krevende terreng i området, noe som befordrer etablering av allerede regulert G/S vei. Det er i tillegg en trafikkfarlig strekning som brukes av mange myke trafikanter. Kalkylen legger opp til at en kan grave ned vann og avløp opp til SI hytta. Dette vil være økonomisk gunstig å gjøre samtidig, og være et viktig miljøtiltak for anlegget. Det vises til vedtak i bsak 68/19.

Friluft/folkehelse

T18: Etablering av tursti rundt Frøylandsvatnet

Prosjektet omhandler etablering av turvei rundt Frøylandsvatnet på Riska som er et naturrikt og mye brukt turområde. Gjennomføring av dette prosjektet vil derfor utvide turmulighetene i området betraktelig. Det er et mindre strekk med turvei i dag, men for videre tilrettelegging kreves avtaler med private grunneiere. Tiltaket er prioritert i Aktive Sandnes.

Framdriftsplan ble vedtatt i bsak 52/18 og K2 for regulering i UTS sak 24/19. Regulering igangsatt, og det og prosjektering vil fortsette i 2020 og 2021. Så fremt avtaler om arealer kan inngås, vil byggearbeidene gjennomføres i 2022.

T18: Etablering av tursti rundt Frøylandsvatnet (spillemidler)

Spillemidler er beregnet til kr 2,7 millioner.

T19: Oppgradering og sammenkobling av turveinettet

Gode turmuligheter i nærområdene er viktig for daglig mosjon i det fri og er et viktig folkehelsetiltak. Prosjektet vil innebære utbedring av mindre karakter og sammenkobling av turveinettet rundt i kommunen slik at innbyggerne vil få et økt tilbud. Utvidelser og bedring av stier vil åpne for at flere brukergrupper, som eldre og de med funksjonsnedsettelse, lettere får tilgang til en større del av turveinettet. Tiltaket vil bedre standarden og redusere framtidig vedlikehold. Endelig prioritering av områder gjøres i egen sak i Utvalg for tekniske saker.

T20: Opparbeidelse, rehabilitering og utvikling av friluftsområder

Tiltaket gjelder opparbeidelse, rehabilitering og utvikling av eksisterende anlegg samt mindre nyanlegg etter prioritering i handlingsplan for idretts-, mosjons- og friluftsanlegg. Bruken av friluftsområdene øker, og det er viktig med trygge installasjoner, og tilstrekkelig skilting og merking. Midlene benyttes også til ny gjerding der kommunen har gjerdeplikt, men tørre gjerdinger fremmes som egne prosjekter. Tiltakene vil kunne utløse betydelige fylkeskommunale og/eller statlige midler.

Planlagte vedtatte tiltak i perioden er nytt fiskekart, samt fullføring av merkeprosjektet og utskifting av falleferdige gapahuker. Det har de senere år vært store skader på turveinettet i kommunen grunnet mye regn. Turveier med mye skader etter nedbør og dårlig drenering fungerer ikke etter intensjonen, spesielt ikke for rullestolbrukere, barnevogner og eldre. Endelig prioritering gjøres i bsak Handlingsprogram Aktive Sandnes hver høst. Kr 500 000 av bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

T21: Grunnerverv for sikring til friluftsmål i Sandnesmarka

Jf Aktive Sandnes kapittel 11 punkt 11 hvor det heter at Sandnes kommune aktivt skal arbeide for å sikre nøkkeleierdommer i Sandnesmarka til friluftsmål som kan være en egenandel til den statlige sikringsordningen. Dette vil støtte opp om kommunens reiselivsstrategi. For øyeblikket er grunneiere på flere aktuelle områder interessert i å selge til kommunen. Det henvises til Bsak 76/19 Kartlegging og verdsetting av friluftsområder i Sandnes og bsak181/17 Hovedrevisjon av kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv «Aktive Sandnes». Bevilgningen gjelder egenandel/forskuttering og det søkes statlige midler til sikring hvor en kan få 50% - 100% dekket.

T22: Sjøhuset i Bergvik

Sjøhuset i Bergevik på Forsand representerer den gamle sjøkulturen og trenger opprusting av bygget samt erstatning av eldre utstilling fra 1996. Er behov for lyssetting, skjerm, utstyr og plansjer/info. I bruksavtale fra 1995 har kommunen bruksrett til sjøhuset i 40 år, og denne legger til grunn en plikt om vedlikehold som i dag er forsømt.

T23: Oppgradering av kommunale lekeplasser

I forvaltningsrapporten fra Rogaland revisjon IKS fremlagt i bsak 9/15 bemerkes det behov for utbedringer på lekeplasser i kommunen. Prosjektet er omfattende, og det vil årlig være behov for store oppgraderinger og utskifting av utstyr på kommunale lekeplasser. Mange av kommunens 193 lekeplasser har behov for oppgradering eller utskifting, og prioritering gjøres i egen sak i Utvalg for tekniske saker.

I økonomiplan 2020-2023 foreslås beløpet økt fra kr 1 million til kr 3 millioner per år. Etterslepet på kommunale lekeplasser er stort, og potten må økes for å kunne oppgradere mer enn en lekeplass per år. Oppgradering av kvartalslekeplasser er kostnadskreven og koster om lag kr 1 million per stykk, og da er det ikke voldsomme tiltak som er lagt inn.

T24: Forbedringer av parker og grøntanlegg

Tiltaket gjelder forbedringer og opparbeidelse av mindre tiltak i parker, grøntanlegg og friområder. Det har de senere år vært store skader på turveinettet i kommunen grunnet mye regn. Turveier med mye skader etter nedbør og dårlig drenering fungerer ikke etter intensjonen, spesielt ikke for rullestolbrukere, barnevogner og eldre. En rekke steder bør dreneringsrør skiftes ut med større dimensjon, og grøfter og profil på turveien økes. Størrelsen på bevilgningen muliggjør mindre tiltak i parker og grøntområder som for eksempel Sandvedparken, Stokkalandvatnet og Rundeskogen. Midlene benyttes også til helt nødvendig utskifting av defekte benker, skilt og lys. Endelig prioritering gjøres i egen sak i Utvalg for tekniske saker.

T25: Oppfølging av ny tiltaksplan for parkdraget langs Storåna

Det er utarbeidet en tiltaksplan for å ta vare på og videreutvikle parkdraget langs Storåna, fra Ganddal til Vågen som ble vedtatt i Utvalg for tekniske saker 22.03.2017. Parkdraget er komplisert og mange hensyn må tas. Å investere i oppfølgingen av denne planen vil ha betydning for folkehelse, hverdagsglede, flora, fauna, vannkvalitet og myke trafikanters framkommelighet i Sandnes sitt viktigste parkdrag. Pågående tiltak er skilting, beplantninger, utbedring av stier og nye benker, i henhold til vedtatt handlingsprogram for parkdraget som behandles årlig av UTS.

T26: Innkjøp av robotgressklippere

Robotgressklippere forenkler driftsoppgaver/rutiner i parker, på gravlunder, på kommunens uteområder til offentlige bygg og på idrettsplasser med mål om å opprettholde en god standard. Kostnad per ferdig installert robotgressklipper er omtrent kr 40 000 for standardklipper og omtrent kr 100 000 for en klipper for fotballbane. Det vil si 12-13 standardklippere for kr 500 000. Hver standardklipper vil generelt kunne dekke plenareal på mellom 3 000 og 5 000 kvm, og en stor klipper dekker en hel fotballbane. Robotklipperne vil være permanent plassert på ett sted. Dette tiltaket er svært besparende for kommunen, og ressursene som bespares benyttes til nødvendig drift og vedlikehold i kommunens områder for uteanlegg, park, grønt, idrett og gravplasser. Rådmannen tilrår å øke de årlige bevilgningene fra kr 600 000 til kr 800 000.

T27: Innløsning av areal som omreguleres til grøntstruktur i Sandvedparken

Innløsning av areal langs Storånavassdraget, som i KP 2019-2035 er omdisponert til offentlig grøntstruktur eller regulert til grøntstruktur i eksisterende plan, i tråd med i forvaltningsplan for Storånaparkdraget. Dette tiltaket er viktig for å forbedre koblingene i parkdraget samt tilrettelegge bedre i flomsonene. Forhandlinger pågår.

T28: Bystrand Luravika

Luravika bystrand fase 2 er ferdigstilt med nye sikkerhetssoner og badebrygger samt ny sand, men det viser seg at sanden ikke vil ligge. Prosjektet har som mål å finne en løsning som gjør at sanden på stranden blir liggende hele året. Konsulentrappport er mottatt, og ny

sak med forslag til permanente tiltak forberedes høst 2019. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

T29: Opparbeidelse av Gamlaverket leke- og aktivitetsområde

Gamlaverket leke- og aktivitetsområde skal fungere som offentlig friområde for beboere i området. Arealet er svært nedslitt og lite aktivitetsvennlig slik det fremstår nå. Årsaken til det er at området har blitt brukt som riggplass en rekke år. Oppgradering av parken planlegges med ulike aktivitetsmuligheter blant annet en pumptrack, og i den forbindelse må speiderhuset rives. Prosjektet er under detaljprosjektering, og det er signalisert et tilskudd på kr 500 000 fra Sparebankstiftelsen så langt kriteriene om anleggstype og kommunal delfinansiering oppfylles.

T30: Etablering av parkdrag langs Storåna i Sandvedparken i forbindelse med realisering av plan 2013114 Åsedalen boligpark

Langs det regulerte området Åsedalen boligpark er det lagt inn parkdrag langs Storåna som nå er en lite utviklet og smal del av Storånaparkdraget. Vedtatt i bystyret 13.05.2019 at det søkes innarbeidet kr 13 millioner som et bidrag til gjennomføring av gjennomgående parkdrag langs Storåna i planområdet 2013114, i økonomiplan 2020 – 2023. Det er behov for midler som en del av kommunens bidrag for å sikre en sammenhengende realisering av parkdraget. Forhandling om utbyggingsstruktur og utbyggingsavtale pågår.

Gravplasser

T31: Oppgradering av gravplasser

Det er til sammen ni gravplasser i kommunen som dekker et stort areal. Det er årlig behov for mindre investeringstiltak for å holde gravplasser verdige og mest mulig innbydende, men midlene som har vært avsatt de senere år har ikke vært tilstrekkelige til å ta større oppgraderinger. Det er behov for omfattende dreneringstiltak både på Høyland kirkegård og Soma gravlund. Det er også en rekke trær som er fjernet, og som bør erstattes med nye. I tillegg bør utgåtte buskfelt erstattes, og gangveier med heller bør legges på nytt der det er blitt betydelige setningsskader. Prioritering gjøres i egen sak i Utvalg for tekniske saker. Kr 575 000 av bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 1. perioderapport 2019.

T32: Utarbeidelse av bevarings- og forvaltningsplan for gravplassen Sandnes gamle gravlund og andre gravplasser

Utarbeidelse av bevaringsplanen er vedtatt i UTS sak 26/19 – K2. Prosjektet er igangsatt, hovedsakelig i egen regi foreløpig. Midlene benyttes til registrering av gravplassenes særegenhet relatert til miljø, beliggenhet, historie, bestanddeler, samt mulig restaurering og tiltak i bevaringsplanen. Tiltaket forventes å frigjøre en del areal til nye graver.

T33: Utvidelse av Høyland kirkegård

Høyland kirkegård utvides i Au37 for å gi plass til flere graver og for å opprettholde lovpålagt gravkapasitet i Sandnes kommune. Tiltaket omfatter planlegging og prosjektering, samt gjennomføring av utvidelse av Høyland kirkegård. I henhold til lov om gravplass, kremasjon og gravferd § 2, heter det at kommunen til enhver tid skal ha ledige graver til minst 3 prosent av befolkningen. I bystyrets vedtatte gravplassmelding heter det at i Sandnes skal det være ledige graver til minst 5 prosent av befolkningen. Det er god kapasitet på Høle, Sviland og Riska, men på Høyland passerte kommunen 3 prosent kravet i 2017. På Soma nås 3 prosent grensen i 2021. Prognosen er gjennomgått, og det er høyere dødelighet enn gravplassmeldingen skisserer, slik at det er viktig å komme i gang med utvidelsene. Det er betydelige utfordringer knyttet til flomsone, adkomst og Lyse sine strømledninger i området. Omregulering foreslås igangsatt i 2020, hvor nytt areal er tatt med. I forhold til økonomiplan 2019-2022 er tiltaket forskjøvet med 3 år.

T34: Utvidelse og opparbeidelse av gravsteder på Soma gravlund

Opparbeidelse av gravfelt på Soma gravlund i tråd med arealbehov meldt opp i gravplassmeldingen, slik at lovpålagt gravkapasitet i Sandnes kommune kan bli opprettholdt. I henhold til lov om gravplass, kremasjon og gravferd § 2, heter det at kommunen til enhver tid skal ha ledige graver til minst 3 prosent av befolkningen. I bystyrets vedtatte gravplassmelding heter det at i Sandnes skal det være ledige graver til minst 5 prosent av befolkningen. På Soma nås 3 prosentgrensen i 2021. Prognosen er gjennomgått, og det er høyere dødelighet enn gravplassmeldingen skisserer, slik at det er viktig å komme i gang med utvidelsene. Det er igangsatt prosjektering, og denne forventes ferdigstilt tidlig i 2020. Bygging ferdigstilles i 2021. Kr 500 000 av bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 1. perioderapport 2019 .

T35: Opparbeidelse av urnelund på Høyland Gravlund

I henhold til lov om gravplass, kremasjon og gravferd § 2, heter det at kommunen til enhver tid skal ha ledige graver til minst 3 prosent av befolkningen. Høyland gravlund gikk under dette kravet i 2017. Det opparbeides urnelund på Høyland kirkegård. Tiltaket omfatter planlegging av urnelund i Au 39 i tråd med gravplassmeldingen for Sandnes kommune. Tiltaket øker urnegravtilbudet, og vil på sikt kunne øke kremasjonsandelen i Sandnes kommune. I forhold til økonomiplan 2019-2022 er tiltaket forskjøvet med 3 år.

T36: Utvidelse og opparbeidelse av areal til gravplass

Området nedenfor eksisterende gravplass er i gjeldende kommuneplan skrevet inn som utvidelse av gravplassen. Området er skissert i reguleringsplan, planid 11122013, på Forsand. Denne reguleringsplanen er ikke endelig godkjent da en venter på arkeologiske utgravninger der hvor utvidelsen skal komme (ref. KFU).

Idrett

T37: Rehabilitering av Sandnes idrettspark, Giskehallen (spillemidler)

I henhold til gjeldende regelverk er det beregnet at prosjektet vil utløse omtrent kr 20,8 millioner i spillemidler. Det antas at siste del av tilskuddet blir utbetalt i 2020.

T38: Rehabilitering av Riskahallen (spillemidler)

Rehabilitering av Riskahallen for kr 85 millioner vil utløse spillemidler på kr 18,1 millioner som er fylkeskommunens godkjente søknadsbeløp.

T39: Austrått svømmehall

Status: K2 SEKF 09-18, Bsak 13/18: Startet bygging i 2018. Forventet ferdigstilt august i 2020.

Prosjektet omfatter en svømmehall med 3 basseng; 1 hovedbasseng og 2 varmtvannsbasseng.

Hovedbassenget på 25 meter med 8 baner tilfredsstiller krav til konkurranser. Første varmtvannsbasseng (12,5*8 m) har felles garderober med hovedbassenget.

Varmtvannsbasseng 2 (12,5*9,5 m) er tiltenkt helse med egne garderober. Prosjektet inneholder også tribuner for 250 tilskuere, og er ellers dimensjonert for å være et konkurranseanlegg.

Detaljregulering (plan nr 2014140) ble vedtatt i bsak 65/17, og området omfatter svømmehallen, Austråttshallen, tilgrensende baner, parkering og veianlegg. Tomt til ny kirke i Austrått er tatt ut av detaljeringsplanen og følges i stedet opp i revisjon av kommuneplanen. Det er vedtatt driftsform og bruksmodell i egen bsak 55/19. Ansettelse av daglig leder vil pågå høst 2019. I økonomiplan 2020-2023 er det lagt inn kr 1 million til renholdsutstyr.

T39: Austrått svømmehall (spillemidler og programsatsningsmidler)

Kulturdepartementet har forhåndsgodkjent søknad om spillemidler og programsatsningsmidler med kr 49,735 millioner.

T40: Rehabilitering av svømmehall og hall 1 i Giskehallen

Status IK: Oppstart prosjektering i 2018. Byggestart er satt til høsten 2020 i samråd med Park, idrett og vei da svømmehallen ikke kan stenge før Iglemyr svømmehall er åpnet for publikum. Idrettshallen rehabiliteres parallelt med svømmehallen for å korte ned på byggeperiode/ stengetid.

Prosjektet omfatter rehabilitering av idrettshall og svømmehall med tilhørende garderober inkludert tribuner. Med utgangspunkt i tilstandsrapporter fra 2011 og 2014 er følgende arbeider planlagt gjennomført:

Fasaderehabilitering, brannteknisk oppgradering, utskifting av tekniske anlegg inkludert bassengteknisk anlegg, rehabilitering av svømmehall, garderober og idrettshall, kjøkken og foaje, sprinkleranlegg, adgangskontroll og brannalarmanlegg.

Det er påregnet en del saneringsarbeider og det er forventet noe forurensede masser med innhold av PCB og lignende.

Utomhus er nedgravde avfallskontainere og asfaltering av parkeringsplass tatt med.

Giskehallen oppfyller ikke dagens krav til sikkerhetsavstander. For lengde lar det seg ikke gjøre å løse dette, men det er mulighet for å søke dispensasjon. Det er mottatt positive signaler fra håndballforbundet på dette.

På sidene kan kravet til sikkerhetssoner løses ved at dagens tribune rives og erstattes av ny.

Det som skal til av tiltak for å etablere ny tribune, er følgende:

- Rivning av eksisterende tribune
- Forsterkning av bygningskonstruksjon under komprimert tribune
- Bygging av ny tribune
- Ombygging av kiosk og kafeteria grunnet lengdeutvidelse av tribune
- Reetablering av lagerplass som forsvinner grunnet flytting av tribune

Dette er inkludert i kalkylen.

Kalkylen for Giskehallen I er basert på en kvadratmeter-kostnad gjeldende for idrettsbygg. En svømmehall representerer tunge kostnader knyttet til tekniske anlegg og basseng, og det knytter seg derfor usikkerhet til gjeldende kalkyle. Forprosjekt er i gang, og det forventes at en korrekt kalkyle kan utarbeides etter anbudsinnhenting i desember 2019.

T40: Rehabilitering av svømmehall og hall 1 i Giskehallen (spillemidler)

Rehabilitering av Giskehallen vil utløse spillemidler på om lag kr 15 millioner i henhold til gjeldende regelverk. Det antas at tilskuddet blir utbetalt etter 2023.

T41: Rehabilitering idrettsbygg

Status: Årlig bevilgning.

Tiltak er prioritert og beløp fastsatt basert på foreliggende tilstandsanalyser.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Austråttshallen	Rehabilitering av teknisk rom	500	500		
Lurahallen	Dører utbedring samt styring			500	
Varatun	Helsebasseng	500	500		
Bogafjell	Div oppgraderinger innvendig/utvendig			500	
Ikke prioritert					1 000
SUM		1 000	1 000	1 000	1 000

T42: Skifte av kunstgress

Kunstgressbaner har en begrenset levetid før de mister egenskaper som gjør at de er egnet til fotball så forventet levetid på de eldste banene er 10-12 år. Bystyret vedtok i bsak 32/16 å skifte kunstgress på følgende baner i prioritert rekkefølge: Hana kunstgressbane, Sandnes kunstgressbane stadion og Lura kunstgressbane. Alle disse er nå ferdigstilte. Utbyggingsmetode, type kunstgress og prioritering gjøres i egen bsak Rullering

av handlingsprogrammet Aktive Sandnes. Med tanke på kommunens egne erfaringer, spillegenskaper og miljøhensynet er det anbefalt at nye baner bygges med pad og mer miljøvennlig TPE gummi. Antatt kostnad er kr 4 – 4,5 millioner per bane og kan utløse en tredjedel spillemidler. Det arbeides for fullt med å utvikle kunstgresssystemer med tilsvarende spillegenskaper som også er mer miljøvennlige. Kr 1,4 millioner av bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 1. perioderapport 2019.

T43: Rehabilitering og utvikling av eksisterende idrettsplasser og løkker

Tiltaket gjelder rehabilitering og utvikling av eksisterende anlegg samt mindre nyanlegg etter prioritering i handlingsplan for idretts-, mosjons- og friluftsanlegg. Planlagte tiltak omfatter oppgradering av lysanlegg, gjerder, utstyr og drenering. Kr 1,1 millioner av bevilgning i 2020 gjelder flomlys på Sandnes idrettspark og overføres etter vedtak i 1. perioderapport 2019.

T44: Grunnerverv og etablering av idrettsanlegg/kunstgressbaner

Tiltaket gjelder kommunens avsetning til grunnerverv og etablering av idrettsanlegg og kunstgressbaner i kommunen. K2 for kunstgressbane på Høle forventes vedtatt i løpet av høsten 2019. Det pågår sonderinger i forhold til metoder for bygging på dårlig grunn. En ser på bruk av totalentreprise på prosjektering og grunnarbeider og det planlegges å legge frem en sak om resultatene her høsten 2019. Bevilgningen i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

T45: Tiltak for å oppfylle nye miljøkrav til kunstgressbaner

Tiltak iverksettes for å oppfylle nye miljøkrav til kunstgressbaner. Miljøverndepartementet har på høring nye krav om å hindre granulat å komme ut i dreneringssystemet eller i naturen. Det er igangsatt montering av rister i sandfangkummene og omfanget antas å være ti baner og i snitt seks kummer på hver bane. Bevilget i økonomiplan 2019-2022, men er behov for midler også i 2020 da arbeidet ferdigstilles i 2020.

T46: Infrastrukturinvesteringer i forbindelse med etablering av Østerhus Arena

Bystyret godkjente i bsak 91/18 endelige avtaler mellom kommunen og Sandnes Ulf Arena knyttet til oppføring av nytt fotballstadion. Det er godkjent refusjonsavtale på kr 3,146 millioner, og midlene er avsatt i årsoppgjørssaken 2017. I tillegg er det godkjent privatrettslig avtale om kostnadsfordeling av infrastrukturtiltak hvor kommunens andel utgjør kr 919 000.

T47: Rehabilitering av toppdekket på friidrettsbanen på Sandnes stadion (spillemidler)

Tiltaket gir mulighet for spillemiddeltildeling på inntil 1/3 av kostnaden relatert til rehabiliteringen av dekket. Estimert til kr 500 000.

T48: Flytende offentlig utendørsbasseng i Vågen med varmtvann

Tiltaket gjelder et flytende basseng med varmt vann, tilhørende garderobeanlegg samt fasiliteter for båtturister. Sandnes havn KF har foreslått satt av kr 20 millioner i 2020 så avsetningen på kr 30 millioner gjelder kommunens andel. Arbeidet er under planlegging, og det planlegges framlagt en sak så snart løsning og kalkyle er klar.

T48: Flytende offentlig utendørsbasseng i Vågen med varmtvann (spillemidler)

Tiltaket løser ut spillemidler på om lag kr 6 millioner som ventes utbetalt etter planperioden.

T49: Etablering av utkikkspunkt på toppen av Hanatrappene

Det ble bevilget kr 2 millioner til Hanatrappene i 2019 i økonomiplan 2019-2022, men det er også behov for kr 3 millioner i 2020. Prosjektet er tredelt med trapper, trimpark og utkikkspunkt. Tiltaket bygges i regi av Hana IL og delfinansieres av henholdsvis kommune og eksternt.

T50: Utrede ishall, evt. kombinert med dobbel idrettshall/svømmehall

Det er igangsatt et arbeid for å se på framtidig plassering av idrettsanlegg, herunder også ishall og dobbel idretts/svømmehall, hvor idrettsrådet deltar. Det forventes å fremmes politisk i 2020, og arbeidet skal danne grunnlag for ny kommuneplan.

Diverse

T51: Etablering av havnepromenade nord for rådhuset

Havneparken er i utvikling, og kaifronten skal bli tilgjengelig for byen. Første etappe av ny havnepromenade er ferdig opparbeidet, og etappe 2 langs «Ovalen» starter høsten 2019. Utbyggingen i Havneparken vil strekke seg mange år fram i tid, og promenaden vil bli etappevis utbygget etter hvert som byggene føres opp.

Det er ønskelig å gjøre området attraktivt for byens innbyggere slik at kaifronten tas i bruk mens det pågår byggearbeider på kvartalene. Foreslåtte løsning trekkes fra Havnespeilet til plassen foran Scanche Olsen bygget i nord. Den midlertidige promenaden legger til rette for bevegelse og opphold langs kaien, noe som forhåpentligvis gir økt bruk av den sjønære delen av sentrum. Elementer som planlegges i oppholdssonene skal gjenbrukes i permanent møblering, og gressbakken skal fungere som barriere mellom utbyggingsområdene og aktiviteten på promenaden.

T52: Utskifting av maskiner og utstyr for forbedret drift

Bydrift har i dag en del gammelt og slitt utstyr med betydelige vedlikeholdskostnader. Det er behov for å bytte eldre utstyr og legge til rette for nye og forbedrede driftsmetoder.

T53: Byutviklingstiltak

Kommunen er en viktig partner og medspiller i byutvikling og utvikling av sentrumsområdet. Kommunalt engasjement i oppgradering av offentlige uterom og plasser har prioritet. Utvalg for tekniske saker prioriterer de konkrete tiltak i henhold til årsbevilgning. I tillegg gjennomfører kommunen, jamfør vedtatt endret gjennomføringsstrategi for sentrum, rekkefølgetiltak fastsatt i bestemmelsene i KDP-sentrum. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

T54: GASS-egenandel

Ferdigstillelse av avtaleforhandlinger for utbyggingsområder jf. reviderte bestemmelser i KDP-sentrum, og som hører til den tidligere ordningen, er tidkrevende.

Det er i 1. perioderapport 2019 overført kr 5,44 millioner til 2020 i forbindelse med avslutningen av arbeidene, og i 2. perioderapport er det overført kr 5,4 millioner. Eventuelle merutgifter som følge av setningssaker Havneparken er uavklart per dags dato og må håndteres i egen sak om nødvendig.

T55: Rundkjøring og diagonal Hoveveien, finansiering

I forbindelse med utvidelse av E39 Kvelluren bro, i regi av Statens Vegvesen, har Sandnes kommune anlagt ny rundkjøring med tilhørende gang- og sykkelvei på Hove, samt diagonal til E39. Det skal etter avtaler ytes bidrag fra utbyggere i området til dette anlegget, men tidspunkt for innbetaling er usikkert. Anleggets totalkostnad er grovkalkulert til kr 65 millioner, der kommunens nettokostnad, inkludert framtidige bidrag, er kr 25 millioner.

T56: Opparbeidelse av Kydnaveien

Prosjektet gjelder inntekter og refusjoner som er innbetalt kommunen for videre gjennomføring av tiltak i forbindelse med utbygginger. Dette er forpliktelser som kommunen overtar fra utbygger da det ikke er hensiktsmessig å gjennomføre tiltaket på det gitte tidspunkt eller av den enkelte utbygger som bærer deler av forpliktelsen. Dette kan eksempelvis være innbetalinger til oppgradering av kommunalteknisk infrastruktur som veier hvor det er hensiktsmessig at kommunen på et senere tidspunkt utfører arbeidet etter bidrag fra flere mindre utbyggere. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

T57: Tiltak ved fjerning av oppdemming Frøylandsvatnet

Tiltak for å fjerne oppdemming av Frøylandsdammen, som følge av at NVE har pålagt grunneier å fjerne oppdemming. Kommunen er forpliktet gjennom vedtak i sak 42/11 i Utvalg for tekniske saker til å bidra i dette arbeidet. Kr 2 millioner av bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i 2. perioderapport 2019 (link).

T58: Tiltak for håndtering av økt vannføring i Frøylandsbekken

Eksisterende kulverter og broer langs Frøylandsbekken må utbedres når oppdemmingen av Frøylandsvatnet fjernes. Utført forprosjekt viser at ingen av kulvertene vil tåle en 200-årsflom etter fjerning av demning i Frøylandsdammen.

T59: Parkeringsautomater

Sandnes Parkering har eldre parkeringsautomater og disse skal innen 1. januar 2021 være universelt utformet som medfører at de må være hinderfri og ha tilstrekkelig adkomstareal, god generell brukbarhet på betjenings- og lesepanel, samt hensiktsmessig betjeningshøyde. Flere automater mangler også mulighet for å betale avgiften ved bruk av betalingskort.

Tiltaket gjelder også ladestolper da det ifølge forskrift skal tilbys lademulighet på et tilstrekkelig antall parkeringsplasser. Da Sandnes sentrum er under ombygging er det vanskelig å se hvor mange ladepunkter det er behov for i Sandnes sentrum. Kostnadene er usikre da det kommer an på hvor langt kabel må trekkes fra der strømmen tas ut og til det punktet der er ønskelig at lading skal være mulig.

VAR

Selvkostområdene vann, avløp og renovasjon ligger under tjenesteområdet byutvikling og teknisk. Det er særlig tiltak på avløpsnett som står for de store investeringene de kommende årene. Dette er opprydding i eksisterende forhold for å hindre uønskede utslipp på grunn klimaendringer og behov for fornyelse av ledningsnett og tekniske installasjoner. I planperioden vil det også gjennomføres en rekke klimatilpasningstiltak da økt nedbør de senere årene har skapt utfordringer på ledningsnett. Omlegging av hovedavløpsledningene fra Elvegata via Vågsgata og til Ganddalsgata er et stort og viktig prosjekt både for å legge til rette for framtidig utbygging i sentrum og for å ta høyde for framtidige klimaendringer.

NR	TILTAKSTEKST	TOTAL KALKYLE	BEVILGET FØR	2020	2021	2022	2023
V1	▼ Oppgradering kulvert Lurabekken	12 000	4 000	4 000	4 000		
V2	▼ Omlegging kulvert Stangelandsåna	51 000	30 721	10 279	10 000		
V3	▼ Tilpasning til klimaendringer			9 896	10 000	15 000	15 000
V4	▼ Sanering Skeianeområdet, Skogsbakken, Kiprå med flere	36 000	19 487	10 513	6 000		
V5	▼ Omlegging hovedkloakken på strekningen Ganddalsgaten- Vågsgata	66 000	11 000	14 000	23 000	14 000	4 000
V6	▼ Tiltak for å redusere fremmedvann på spillvannsnettet	13 700		700	1 000	5 000	7 000
V7	▼ Oppfølging avløpsstrategi spredt bebyggelse	5 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
V8	▼ Teknisk utstyr avløpsnett; pumping, slamsuging osv			5 000		5 000	
V9	▼ Hovedavløpsledning Dagevik - Myra				7 000	8 000	
V10	▼ Sanering Espedalsveien - Odinsgate med flere					7 000	14 000
V11	▼ Optimalisering av vannforsyning Hommersåk	16 000	8 200	7 800			
V12	▼ Tiltak for å redusere lekkasjer i vannledningsnettet	6 000		500	500	2 000	3 000
V13	▼ Oppgradering og driftsoptimalisering tekniske installasjoner			6 000	6 000	8 000	8 000
V14	▼ ENØK-tiltak tekniske installasjoner			5 000	7 000	7 000	8 500
V15	▼ Separering og trykksonejustering på strekningen Åsveien-Ulvanuten	21 000		6 000	10 000	5 000	
V16	▼ Hovebakken - Sanering og omlegging VA			1 800			
V17	▼ Etablering VA ledninger Usken	5 181	2 500	2 681			
V18	▼ Avfallsbeholdere/teknisk utstyr			2 600	1 500	1 500	1 500
V19	▼ Tiltak på nedlagt deponi			500	500	500	500
V20	▼ Kommunale returpunkt			1 000	1 000	1 000	1 000
V21	▼ Flytting av vann- og avløpsledninger i forbindelse med bygging av fylkesvei 505 på strekningen Skjæveland-Foss-Eikeland	12 000	4 237	7 763			
V22	▼ Omlegging og oppgradering av ledningsnett i forbindelse med etablering av bussveien på Lura						7000
V23	▼ Omlegging kommunale ledninger E39 fra Kvelluren til Ålgård				4 000	3 000	
TOTALSUM VAR		243 881	81 145	97 032	92 500	83 000	70 500

V1: Oppgradering kulvert Lurabekken

Deler av Lurabekken er lukket og ligger i kulvert delvis gjennom private hager. Kulverten er gammel, og det har de siste årene vært flere hendelser der kulverten har kollapse. Det er derfor nødvendig å skifte ut eksisterende kulvert og legge nye rør som sikrer både private og kommunale eiendommer, samtidig som det blir opprettholdt god og tilstrekkelig kapasitet. Det er utarbeidet et forprosjekt for oppgradering av Lurabekken med en kostnadskalkyle.

V2: Omlegging kulvert Stangelandsåna

Tiltaket omhandler omlegging og oppgradering av kulvert over Stangelandsåna. Spillvannsledning som henger i kulverten, er av dårlig tilstand og det har vært flere uønskede hendelser som medførte utslipp av kloakk til gjestehavnen. Sanering av anlegget er nødvendig for å unngå videre utslipp i framtiden, og tiltaket utløses også av utbygginger i området. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i [1. perioderapport 2019](#) og [2. perioderapport 2019](#).

V3: Tilpasning til klimaendringer

Tiltaket omhandler tilpasning på spill- og overvannsnett for å kunne håndtere klimaendringer. Nedbørsmønsteret har de senere år endret karakter ved økende tilfeller av kraftig nedbør over kortere perioder. Det er nødvendig med tilpasning til klimaendringer for å kunne håndtere store mengder overvann i korte tidsrom som følge av de stadig økende nedbørsmengdene om en skal forhindre skader på eiendom og øvrig infrastruktur (se sak om hovedplan i bsak 135/14). Kr 1,9 millioner av bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i [1. perioderapport 2019](#).

V4: Sanering Skeianeområdet, Skogsbakken, Kiprå med flere

Tiltaket omhandler sanering av VA-ledninger i området Skogsbakken og omegn. Det er til tider utslipp til Stangelandsåna fra dette området, og med opprydding av eksisterende forhold vil dette kunne hindres. Prosjektet er ferdig detaljprosjektet, og det er gjennomført forhandlinger med grunneiere langs første del av traseen. Det viser seg at det er et krevende område å få til gode løsninger, noe som medfører økte kostnader i forhold til opprinnelig kostnadsoverslag. Kr 2,5 millioner av bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i [2. perioderapport 2019](#).

V5: Omlegging hovedkloakken på strekningen Ganddalsgaten - Vågsgata

Hovedkloakken på strekningen Ganddalsgata- Vågsgata legges om for å redusere overløpsdrift til Storåna, dette gir også økt kapasitet på hovedledningen gjennom sentrum. Eksisterende hovedkloakk gjennom sentrum vil etter dette bli nedgradert og må tilpasses redusert bruk. I forbindelse med utskifting av hovedkloakken blir det også lagt nytt overvannssystem for å ta høyde for kommende klimaendringer. Dette systemet skal knyttes til eksisterende overvannsinfrastruktur i sentrum ved Langgata. «Oppgradering avløpsnett i sentrum for å tilpasse eksisterende spillvannsledning til ny bruk» og «Omlegging og

oppgradering av overvannsinfrastruktur og flomveier i sentrum ved Langgata» fra økonomiplan 2019-2022 er slått sammen med dette tiltaket.

V6: Tiltak for å redusere fremmedvann på spillvannsnettet

Geografiske områder som har problemer med innlekk av fremmedvann skal identifiseres og nødvendige tiltak for å hindre innlekk skal iverksettes. Innlekk av fremmedvann på spillvannsnettet er et stort og tiltakende problem på grunn av klimaendringer, og tiltaket skal gi reduksjon i volum spillvann levert til rensing. Det er viktig å kunne gjøre nødvendige tiltak for å redusere dette i størst mulig grad både for å redusere uønsket utslipp til resipient, redusere kostnader til rensing og energi samt unngå tilbakeslag.

V7: Oppfølging avløpsstrategi spredt bebyggelse

Tiltaket omhandler oppfølging av [avløpsstrategi](#) i spredt bebyggelse. I forbindelse med etablering av felles private avløpsanlegg i spredt bebyggelse vil det i mange områder være behov for tilrettelegging med offentlig infrastruktur, ledningsnett og tekniske installasjoner.

V8: Teknisk utstyr avløpsnett; pumping, slamsuging med mer

Det er et ønske å utnytte egne ressurser bedre ved å utføre flere oppgaver selv som i dag kjøpes eksternt og i den forbindelse er det behov for å investere i nytt utstyr framover. Økonomiske vurderinger viser at det er mer lønnsomt å eie mye av det utstyret som det fram til nå har vært leieavtaler på. Etter hvert som leieavtalene utgår, vil det derfor være behov for å kunne investere i nytt.

V9: Hovedavløpsledning Dagevik – Myra

Utskifting av spillvannsledning og ny overvannsledning mellom Dagevik og Myra i Forsand. Eksisterende spillvannsledning må skiftes ut og samtidig skal det legges ny overvannsledning.

V10: Sanering Espedalsveien-Odingsgate med flere

Et område langs Hoveveien har felles avløpsledninger, noe som medfører mye overvann som belaster ledningsnett og pumpestasjoner og gir økt risiko for uønskede utslipp og økte kostnader ved pumping og rensing. Sanering av disse felles avløpsledningene er et viktig tiltak for å oppnå rein havn. Det er i tillegg et viktig ENØK-tiltak og vil redusere investeringer innenfor tekniske installasjoner. Planlagt oppstart siste halvdel av 2022.

V11: Optimalisering av vannforsyning Hommersåk

Tiltaket omhandler driftsoptimalisering av vannforsyningen på Hommersåk som skal utføres etappevis. Det er utarbeidet et forprosjekt med kostnadskalkyle og kostbare tekniske installasjoner bidrar til økt kostnadskalkyle. Kr 3,8 millioner av bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres fra 2019 etter vedtak i 1. perioderapport og 2. perioderapport 2019.

V12: Tiltak for å redusere lekkasje i vannledningsnettet

Utlekking av ferdig rensedrikkevann er et problem. Deler av vannledningsnettet der det er problemer med lekkasjer skal identifiseres og nødvendige tiltak for å hindre lekkasjer skal iverksettes. Arbeidet vil pågå kontinuerlig og skal gi reduksjon i volum vann kjøpt fra IVAR.

V13: Oppgradering og driftsoptimalisering tekniske installasjoner

Det er over 100 tekniske installasjoner på vann og avløpsnettet med behov for oppgraderinger. Aktuelle tiltak vil være oppgradering og utskifting av utstyr og noe driftsoptimalisering, samt tiltak på bygningsmasse.

V14: ENØK-tiltak tekniske installasjoner

Tekniske installasjoner til vann- og avløpssystemet som pumpestasjoner, renseanlegg og vannmagasiner er energikrevende. En reduksjon i energiforbruket er et viktig klimatiltak etter nasjonale mål for energieffektivisering, så vel som kostnadsbesparelser. Det pågår kartlegging og utredning for prioritering av tiltak.

V15: Separering og trykksonejustering på strekningen Åsveien-Ulvanuten

Et gjenstående strekk med fellesanlegg på strekningen Åsveien-Ulvanuten skal separeres samtidig som det er behov for å endre på trykksone og skifte ut en asbestledning. Dette vil gi en separasjon av spillvann og overvann slik at ikke spillvann ledes til elv, bekke eller sjø. I tillegg vil de øverste abonnentene i feltet få bedre trykk. Prosjektkalkylen har økt fra ØP19-22 og skyldes at den er rekalkulert med dagens priser.

V16: Hovebakken – sanering og omlegging VA

I forbindelse med utbygging av næringsområder langs Hoveveien har Sandnes kommune inngått utbyggingsavtaler og forpliktet seg til å legge til rette for vann- og avløp. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres etter vedtak i [1. perioderapport 2019](#).

V17: Etablering VA ledninger Usken

Tiltaket omhandler kommunens del i å etablere vann og avløp til Usken som planlegges i regi av private oppsittere. Det planlegges sjøledning med tilhørende tekniske installasjoner på land. Tiltaket er en forutsetning for etablering og gjennomføring av det planlagte og igangsatte private prosjektet på Usken. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres fra 2019 etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

V18: Avfallsbeholdere/teknisk utstyr

Tiltaket omhandler kjøp og utskiftning av teknisk utstyr og renovasjonsbeholdere. Det er årlig behov for fornying og anskaffelse av større beholdere grunnet volumvekst så arbeidet med utskiftning av utrangerte beholdere videreføres. Det er viktig å ha en aktiv rolle ved vurderinger av nye innsamlingssystem samt tilby nedgravde løsninger der hvor dette er egnet.

V19: Tiltak på nedlagt deponi

Tiltaket omhandler Varatun gamle fyllplass hvor utslippstillatelsen setter strenge krav til oppfølging. Avslutningsarbeidene er lagt opp til å tas over tid, ikke minst for å få tilkjørt rimelige overskuddsmasser for tildekning og terrengutforming. Det er behov for investeringer ved Varatun gamle fyllplass for å fornye og utbedre eksisterende miljøbrønner for overvåking av sivevannet.

V20: Kommunale returpunkt

Tiltaket omhandler etablering og oppgradering av kommunale returpunkt. Dette gjelder både hytterenasjon og miljøstasjoner for mer effektiv drift og bedre tilbud til abonnenter.

V21: Flytting av vann- og avløpsledninger i forbindelse med bygging av fylkesvei 505 på strekningen Skjæveland-Foss-Eikeland

I forbindelse med at Statens vegvesen bygger ny fylkesvei 505 fra Skjæveland til Foss Eikeland, skal Sandnes kommune flytte eksisterende vann- og avløpsledninger. Kommunen plikter å flytte de ledningene som kommer inn under flytteplikten i veiloven.

V22: Omlegging og oppgradering av ledningsnett i forbindelse med etablering av bussveien på Lura

I forbindelse med bygging av bussvei fra Stavangers kommunegrense til Hans og Grete stien må eksisterende kommunale ledninger legges om og oppgraderes. Oppgraderingen vil forhindre tilbakeslag i eksisterende boliger og være et godt klimatilpasningstiltak. Oppstart blir samtidig med og som en del av bussveiprojektet hvor Statens Vegvesen er byggherre og styrer framdrift.

V23: Omlegging kommunale ledninger E39 fra Kvelluren til Ålgård

Omlegging av kommunale ledninger i forbindelse med utvidelse av E39 til fire felt fra Hove til Osli. Oppstart blir samtidig med og som en del av bussveiprojektet hvor Statens Vegvesen er byggherre og styrer framdrift.

Kommunens fellesområder

Ruten byrom og oppføring av nytt offentlig parkeringsanlegg med ca 260 plasser på kvartalet S1 i Havneparken ferdigstilles i perioden. I takt med at utbyggerne av Rådhusmarka og det

gamle rådhuset utvikler sine eiendommer opparbeides infrastruktur i Telthusveien. I Havneparken skal privat aktør utvikle nabokvartalet til S1 og det er inngått leieavtale her for lokaler til Sandnes Læringssenter, Flerspråklig barn og unge og Flyktningeheten, hvor innflytting ventes 1.halvår 2021. Opparbeidelsen av øvrige kvartaler i Havneparken skjer i privat regi. Langs kaifronten skal den permanente havnepromenaden legges, og for å sikre allmennheten tilgangen til sjø i området har rådmannen prioritert midler til en midlertidig promenade. Sammen med forprosjekt om Storånaparken fra indre Vågen til Skeiane stasjon vil dette legge grunnlaget for gjennomføring av plangrepet i sentrumsplanen om en sammenhengende grønn akse med knytning til Sandvedparken.

NR	TILTAKSTEKST	TOTAL KALKYLE	BEVILGET FØR	2020	2021	2022	2023
F1	▼ Ruten - byrom, teknisk plan og utomhusplan	165 000	58 219	48 281	43 500	15 000	
F2	▼ Sentrum parkeringsanlegg A8, 258 plasser	163 400	4 000	34 000	115 400	10 000	
F2	▼ Innredning sykkelverksted, parkeringsanlegg	3 800			3 800		
F2	▼ Innredning forretningsareal, parkeringsanlegg	13 200			13 200		
F2	▼ Finansiering nytt parkeringshus	-61 000		-22 970	-38 030		
F3	▼ Opparbeidelse ekstern infrastruktur Skeiane/rådhuset, rekkefølgekrav	43 400	1 000	27 000	12 600	2 800	
F3	▼ Tilskudd infrastruktur ihht kjøpekontrakt	-8 000				-8 000	
F4	▼ Nytt rådhus, kvartalet A4, salg av gamle rådhus	-50 750	-45 000	-5 750			
F5	▼ Overføring fra Sandnes tomteselskap KF, salg av rådhusmarka			-25 000	-25 000		
F6	▼ Salg av eiendommer Haakon 7s gate	-65 000		-40 000	-25 000		
F7	▼ Offentlige arealer		24 600	33 500	15 000	10 000	10 000
F7	Offentlige arealer, finansiering parkeringsanlegg			-23 500			
F8	▼ Inntekt fra salg av gamle brannstasjon	-50 000		-50 000			
F9	▼ Digital strategi			1 300	1 300	1 300	1 300
F10	▼ Nettverk - kommune felles	10 000	3 000	3 000	2 000	2 000	
F11	▼ Kapitiltilskudd til pensjonskasser			20 300	22 300	25 300	27 300
F12	▼ Oppgradering dokumenthåndteringssystem			1 000	600	600	600
F13	▼ Et mer fleksibelt dokumenthåndteringssystem	3 000		3 000			
F14	▼ Nytt utstyr for elektronisk løsning for politiske dokumenter	1 000	500	500			
F15	▼ Valg 2019, 2021 og 2023 - Nytt datautstyr	1 200	300		450		450
F16	▼ Utskiftning av stemmeavlukker 2021	400			400		
F17	▼ Nye folkevalgte - nytt utstyr for elektronisk løsning for politiske dokumenter	1 000					1 000

F18	▼	Ladepunkt EI-biler for tjenestebiler	3 500		3 500			
F19	▼	Inventar i innleid bygg SLS/FBU/Flyktningenheten	14 250		14 250			
TOTALSUM KOMMUNENS FELLESOMRÅDE			188 400	46 619	22 411	142 520	59 000	40 650
Økonomi								
NR		TILTAKSTEKST	TOTAL KALKYLE	BEVILGET FØR	2020	2021	2022	2023
Ø1	▼	Nytt Business Intelligence (BI) verktøy for Sandnes kommune	100		100			
TOTALSUM ØKONOMI			100	0	100	0	0	0

F1: Ruten – byrom, teknisk plan og utomhusplan

Områdereguleringsplanen for Ruten ble godkjent i bsak 63/17. Bystyret vedtok i bsak 52/16 kostnadsoverslag K0 og framdriftsplan for Ruten – offentlig byrom og kalkyle på kr 195 millioner inkludert mva. Etter justert bevilgning i ØP 2018-2021 ble kostnadsoverslag K1 for Ruten byrom godkjent i bsak 18/18 på kr 163,9 millioner. Prosjektet er igangsatt med byggetrinn 1 Rådhusplassen som ferdigstilles i 2020 og byggetrinn 2 Byparken som ferdigstilles i 2021. Byggetrinn 3 som gjelder Olav V's plass bygges samtidig med bussveien og framdrift er ikke kjent.

F2: Sentrum parkeringsanlegg A8, 258 plasser

Status: IK og detaljreguleringsplan på høring. Byggestart i juni 2020, ferdigstilles i april 2021

Byggetrinn 1 omfatter grunnarbeider for hele kvartalet inkludert minimum 10 000 m2 næringsbebyggelse i byggetrinn 2 og ferdig parkeringsanlegg inkludert sykkelparkering samt råbygg til forretningslokale og sykkelverksted i 1. etasje. Totalt 9 725 m2 i byggetrinn 1.

Parkeringsanlegget med om lag 258 parkeringsplasser, har vel 225 offentlige plasser til erstatning for plassene på Ruten. Parkeringsplasser i henhold til plankrav for næringsarealene med om lag 32 plasser bygges i dette første trinnet. Plassene eies av kommunen og skal være offentlig tilgjengelige jf. bystyrets vedtak. Plankrav om sykkelparkeringsplasser er inkludert.

Kalkylen inkluderer refusjonsbidrag til Sandnes Indre Havn (SIAS) med kr 22,5 millioner og parkeringsteknisk utstyr med kr 6,4 millioner. Grunnarbeid/bæring og konstruksjon for klargjøring av framtidige næringslokaler i de øverste etasjene på minimum 10 000 m2 utgjør om lag kr 30 millioner jf. estimer utfra erfaringstall fra sammenlignbare prosjekter. Kalkylen er i hovedsak utarbeidet av ekstern konsulent, Epcon, og eventuelle rekkefølgekrav og nettstasjon er ikke medtatt.

Rådmannen har innarbeidet en reduksjon på 5 prosent i kalkylen for selve parkeringsanlegget inkludert parkeringsteknisk utstyr. Hensyntatt dette og fratrullet SIAS refusjon, tilrettelegging for næringsarealene i bygget og mva utgjør estimatet for selve

parkeringsanlegget inkludert sykkelparkeringen kr 77,5 millioner, det vil si kr 300 160 per plass.

F2: Innredning sykkelverksted, parkeringsanlegg

Status: IK og detaljreguleringsplan på høring. Byggestart i juni 2020, ferdigstilles i april 2021

Byggetrinn 1 omfatter grunnarbeider for hele kvartalet inkludert minimum 10 000 m² næringsbebyggelse i byggetrinn 2 og ferdig parkeringsanlegg inkludert sykkelparkering samt råbygg til forretningslokale og sykkelverksted i 1. etasje. Totalt 9 725 m² i byggetrinn 1.

Parkeringsanlegget med om lag 258 parkeringsplasser, har vel 225 offentlige plasser til erstatning for plassene på Ruten. Parkeringsplasser i henhold til plankrav for næringsarealene med om lag 32 plasser bygges i dette første trinnet. Plassene eies av kommunen og skal være offentlig tilgjengelige jf. bystyrets vedtak. Plankrav om sykkelparkeringsplasser er inkludert.

Kalkylen inkluderer refusjonsbidrag til Sandnes Indre Havn (SIAS) med kr 22,5 millioner og parkeringsteknisk utstyr med kr 6,4 millioner. Grunnarbeid/bæring og konstruksjon for klargjøring av framtidige næringslokaler i de øverste etasjene på minimum 10 000 m² utgjør om lag kr 30 millioner jf. estimer utfra erfaringstall fra sammenlignbare prosjekter. Kalkylen er i hovedsak utarbeidet av ekstern konsulent, Epcon, og eventuelle rekkefølgekrav og nettstasjon er ikke medtatt.

Rådmannen har innarbeidet en reduksjon på 5 prosent i kalkylen for selve parkeringsanlegget inkludert parkeringsteknisk utstyr. Hensyntatt dette og fratrasket SIAS refusjon, tilrettelegging for næringsarealene i bygget og mva utgjør estimatet for selve parkeringsanlegget inkludert sykkelparkeringen kr 77,5 millioner, det vil si kr 300 160 per plass.

F2: Innredning forretningsareal, parkeringsanlegg

Status: IK og detaljreguleringsplan på høring. Byggestart i juni 2020, ferdigstilles i april 2021

Byggetrinn 1 omfatter grunnarbeider for hele kvartalet inkludert minimum 10 000 m² næringsbebyggelse i byggetrinn 2 og ferdig parkeringsanlegg inkludert sykkelparkering samt råbygg til forretningslokale og sykkelverksted i 1. etasje. Totalt 9 725 m² i byggetrinn 1.

Parkeringsanlegget med om lag 258 parkeringsplasser, har vel 225 offentlige plasser til erstatning for plassene på Ruten. Parkeringsplasser i henhold til plankrav for næringsarealene med om lag 32 plasser bygges i dette første trinnet. Plassene eies av kommunen og skal være offentlig tilgjengelige jf. bystyrets vedtak. Plankrav om sykkelparkeringsplasser er inkludert.

Kalkylen inkluderer refusjonsbidrag til Sandnes Indre Havn (SIAS) med kr 22,5 millioner og parkeringsteknisk utstyr med kr 6,4 millioner. Grunnarbeid/bæring og konstruksjon for klargjøring av framtidige næringslokaler i de øverste etasjene på minimum 10 000 m² utgjør om lag kr 30 millioner jf. estimer utfra erfaringstall fra sammenlignbare prosjekter. Kalkylen er i hovedsak utarbeidet av ekstern konsulent, Epcon, og eventuelle rekkefølgekrav og nettstasjon er ikke medtatt.

Rådmannen har innarbeidet en reduksjon på 5 prosent i kalkylen for selve parkeringsanlegget inkludert parkeringsteknisk utstyr. Hensyntatt dette og fratrasket SIAS refusjon, tilrettelegging for næringsarealene i bygget og mva utgjør estimatet for selve parkeringsanlegget inkludert sykkelparkeringen kr 77,5 millioner, det vil si kr 300 160 per plass.

F2: Finansiering nytt parkeringshus

Frikjøp parkering er i 2019 kr 331 089. Med disponering av kr 61 millioner fra bundet fond frikjøp parkering, finansieres 184 plasser av innbetalte frikjøpsmidler. Resterende 41 offentlige plasser må finansieres ordinært, som skattefinansiert investering.

De 32 parkeringsplassene som utløses av plankrav til næringsarealene utgjør vel kr 10,4 millioner eks mva og må tilsvarende finansieres som del av de skattefinansierte investeringene. Av disse er vel kr 1,2 millioner knyttet til næringsarealet som tilrettelegges i 1. etasje i det første byggetrinnet sammen med parkeringsanlegget. Det er ikke fastsatt når realisering av kommunens næringsarealer i 3. – 5. etasje kan ventes å skje, men parkeringskravet må løses nå. Plassene gjøres uavhengig av dette, offentlig tilgjengelige.

F3: Opparbeidelse av infrastruktur Skeiane/rådhuset, rekkefølgekrav

Av vedtatt områdeplan for Skeiane følger rekkefølgebestemmelser knyttet til ekstern infrastruktur og anlegg. I salgsavtalene for kommunens eiendommer vest for Jærveien har selger ansvaret for gjennomføring. Samlet kalkyle utarbeidet av Sandnes tomteselskap KF er kr 43,4 millioner, hvorav ny overvannsledning (OV800) i Jærveien utgjør kr 5,043 millioner. Framdriften i arbeidene samordnes med kjøpernes framdrift for utbyggingsprosjektene. Oppgradering Telthusveien (kr 11,559 millioner), prosesjonsvei mellom gravlundene (kr 12,547 millioner) og nytt lager for gravlundsdriften (kr 2,772 millioner) er tiltak som må gjennomføres i første del av planperioden. Nytt ventilkammer og flytting/riving av Rådhusmarka barnehage utgjør kr 6,612 millioner og er tiltak som kan utføres mot slutten. Tilsvarende gjelder ny vannledning (kr 4,897 millioner) i Skogsbakken.

Jf. status i framdriften for utbyggingsprosjektene per dags dato ventes at tiltakene i Telthusveien og Jærveien utføres i 2020, og i 2021 og 2022 opparbeides prosesjonsveien og nytt lager for gravlundene. Resterende arbeider er knyttet til framdrift på opparbeidelse av ny barnehagetomt innen planområdet, tiltak som ventes utført etter 2023.

Detaljreguleringsplanen for Rådhusmarka ble ved 2.gangsbehandling i utvalg for byutvikling den 25.09.2019 vedtatt sendt tilbake for ytterligere bearbeidelse. Det er uavklart om og eventuelt hvilken betydning dette får for framdriften samlet.

F3: Tilskudd infrastruktur ihht kjøpekontrakt

Det følger av salgsavtalene at en av aktørene yter et tilskudd på kr 8 millioner til opparbeidelsen av infrastruktur i Skeiane/rådhuset. Inntekten er innarbeidet i 2022 med grunnlag i foreliggende framdriftsplan for rekkefølgekravene.

F4: Nytt rådhus, kvartalet A4, salg av gamle rådhus

I bsak 188/12 (link) ble det vedtatt at kommunal bygningsmasse i Skeianeområdet, etter områderegulering, skal selges. Bystyret godkjente i bsak 202/17 avtalen om salg av den eksisterende rådhus eiendommen. I samsvar med kontrakten ble overtakelsen gjort i mai 2019. Basis salgssum er kr 45 millioner og inntekten er budsjettet i 2019. Innen 27 måneder fra signering har kjøper forpliktet seg til å ha oppnådd igangsettingstillatelse for nybygg i sør på eiendommen, det vil si årsskiftet 2019/2020. Planstart av detaljreguleringsplan ble varslet i juli 2018. Rådmannen har innarbeidet kr 5,75 millioner i 2020 jamfør avtalen med minimum 5 500 m² utleieareal i nybygget. Tillater godkjent reguleringsplan høyere utnyttelse og hele bygget leies ut samlet er avtalefestet ramme for tillegg på inntil kr 17,5 millioner. Siste oppgjør dato er 1.juni 2024. Detaljreguleringsplanen ligger til 2. gangsbehandling i bystyret 14.10.2019. Planforslaget viser tillatt 7 200 m² i nybygg med tillegg av parkeringsareal. Eventuelle justeringer kan først foretas i 2020, da med grunnlag i vedtatt plan og igangsettingstillatelse samt avtalens vilkår om utleie.

F5: Overføring fra Sandnes tomteselskap KF, salg av Rådhusmarka

Sandnes tomteselskap KF har på oppdrag fra bystyret gjennomført områderegulering av Skeianeområdet. Rådhusmarka er solgt til utbyggingsformål. 1. deloppgjør for salget, beregnet til kr 25 millioner, skjer ved overtakelse og den er knyttet til utbyggers igangsettingstillatelse, seneste frist er 27 måneder fra signert avtale, det vil si i 2020. 2. deloppgjør skjer 18 måneder etter oppgjør 1, det vil si i 2021, mens de to siste oppgjørene påregnes i 2023 og 2024 (totalt kr 15 millioner). Det er i tillegg budsjettet med og foretatt et konsernbidrag på kr 15 millioner fra Sandnes tomteselskap KF i 2018 i forbindelse med salget slik at totaloppgjøret i perioden 2018-2024 blir kr 80 millioner. Reguleringsplanarbeidet er styrende for framdriften. Inntektsoverføringen fra foretaket til bykassen skjer med fradrag for påløpte utgifter til regulering og salgsprosess., Detaljplan ble 2.gangsbehandlet av utvalg for byutvikling 25.09.2019, og vedtok å sende saken tilbake for ytterligere bearbeidelse. Det er ikke avklart pr dagsdato om 2. gangsbehandlingen i bystyret kan skje i 2019, eller om det må bli på nyåret 2020. Rådmannen vil derfor måtte gjøre en ny vurdering i perioderapporten av inntektsforutsetningen 2020 utfra fornyet fremdrift i utbyggingsprosjektet.

F6: Salg av eiendommer Haakon 7s gate

Eiendommene i Haakon VII's gate ventes lagt ut for salg når reguleringsplan for gatetunet er avklart. Detaljreguleringsplan skal være samordnet med revidert KDP sentrum og ble således førstegangsbehandlet av utvalg for byutvikling 12.06.2019 og vedtatt lagt ut til offentlig ettersyn. Salgsforberedende arbeid igangsettes i høst, og legges ut når resultater etter høring av planen foreligger. Inkludert salg av Jærveien 34 har rådmannen videreført det reberregnede salgsprosjektet slik det ble gjort til gjeldende økonomiplan i samarbeid med Sandnes tomteselskap KF. Samlet nettoinntekt fra salget av de tre eiendommene er om lag kr 65 millioner. Det er innarbeidet kr 40 millioner i 2020 og kr 25 millioner i 2021. Endelig overtakelsestidspunkt fra kjøpere er bestemmende for når oppgjør kan finne sted.

F7: Offentlige arealer

Utvikling av arealer til offentlige formål med byggeklar tomtegrunn må gjennomføres i god tid før selve byggeprosjektet starter. Kommunen har inngått avtaler om erverv der også riving av påstående bygg inngår for eksempel i Havneparken. Videre er det i planperioden behov for å komme i gang med erverv og forarbeider knyttet til de fremtidige utvidelser av blant annet eksisterende skoler og bo- og aktivitetssentre jamfør bystyrets vedtatte strategi, fullføre samarbeidet om Norestraen sør, gjennomføre tiltak om gatetun i Haakon VIIs gate før salg og utvikling av eiendommene mv. jamfør plankrav. Detaljregulering av gatetunet fastsetter ansvarsforholdene mellom aktørene. Vedtatt parkeringsstrategi for sentrum i henhold til KDP sentrum utløser behov for oppstart av avtaleforhandlinger i denne planperioden.

Erverv i forbindelse med områder i sentrum til offentlige formål og samferdselstiltak inkludert bussveien vil framover aktualiseres. Selve ervervs- og forstudiearbeidene utføres i hovedsak med grunnlag i spesifiserte oppdrag i henhold til overordnede prioriteringer. Utførelsen skjer dels i Sandnes Tomteselskap KF og dels i eiendomsavdelingen, avhengig av arealformål. Rådmannen viderefører avsetningen, inkludert tidligere bevilget som overføres fra 2019 etter vedtak i [2.perioderapport 2019](#).

F8: Inntekt fra salg av gamle brannstasjon

I samsvar med delegert myndighet fra bystyret i bsak 8/18 godkjente formannskapet den 23.04.18 avtalen om salg av den gamle brannstasjonseiendommen på Sandved. Den endelige salgssummen avhenger av endelig godkjent detaljreguleringsplan og dens bestemmelser om maksimum tillatt m2 BRA. Overtakelsestidspunkt er 14 dager etter godkjent plan. Detaljreguleringsplanen er ventet lagt frem til førstegangsbehandling høsten 2019, mens endelig godkjenning påregnes vinteren 2020. I samsvar med planforslaget er kalkulert netto salgsinntekt nedjustert fra kr 70 millioner til kr 50 millioner. Rådmannen har på dette grunnlaget innarbeidet netto inntekten (brutto inntekt, fratrasket påløpte utgifter i KFene) med kr 50 millioner i 2020. Det er usikkerhet rundt brutto inntekten da planforslaget ikke er behandlet ennå.

F9: Digital strategi

Digitalisering og automatisering er et viktig virkemiddel for modernisering og omstilling i offentlig sektor. Sandnes kommunes mål er økt produktivitet, høyere kvalitet og bedre tilgjengelighet gjennom riktig utnyttelse av digitale løsninger. Midlene benyttes til å nå målene i gjeldene digital strategi og for å sikre verdikjening og effektiv bruk av sentrale løsninger.

F10: Nettverk – kommune felles

Det er et stort behov for en kontinuerlig forbedring og utbygging av hele kommunens nettverk for å være klar til å ta i bruk nye digitale løsninger for både kommunens innbyggere og ansatte. I tillegg er det økt behov for kapasitet og utbygging for å kunne ta i bruk velferdsteknologi, og satsing på digitale verktøy for skole og barnehager samt kommunens

øvrige enheter. Arbeidet må gå over flere år for å kunne få til en samlet enhetlig og sikker nettverksinfrastruktur for alle enheter i Sandnes kommune.

F11: Kapitaltilskudd til pensjonskasser

Sandnes kommunale pensjonskasse og KLP har behov for årlige innbetalinger av egenkapital i planperioden. Det avsettes kr 18 millioner i 2020, kr 20 millioner i 2021, kr 23 millioner i 2022 og kr 25 millioner i 2023 til Sandnes kommunale pensjonskasse, og årlig avsetning til KLP vil ligge på kr 2,3 millioner. Med det lave rentenivået man ser per i dag, må pensjonskassene ha solide buffere og egenkapital slik at de kan beholde investeringsstrategien i perioder med oppgang og nedgang. Med lavt rentenivå må pensjonskassene søke investeringer som gir høyere forventet avkastning, slik som eiendom og aksjer, og da er det behov for soliditet og egenkapital til å kunne gjøre dette. For lav egenkapital kan også bety problemer med å levere den garanterte avkastningen (3 måneders Nibor pluss 1,6 prosent). Ved gode resultater vil midler kunne tilføres premiefondet som kan brukes til å betale årlig premie for medlemmene.

F12: Oppgradering dokumenthåndteringssystem

For å ha et effektivt og brukervennlig sak/arkivsystem (dokumenthåndteringssystem) er det avgjørende å følge utviklingsløpene til leverandørene. Kostnader til løpende videreutvikling og oppgradering må regnes med.

F13: Et mer fleksibelt dokumenthåndteringssystem

Det skal foretas et forprosjekt for å vurdere om rådmannen skal gå videre med nytt sak/arkivsystem (dokumenthåndteringssystem) for kommunen. Tanken er å splitte opp sak/arkivsystemet i moduler, noe som er mer framtidsrettet enn dagens løsning hvor alt er samlet i ett system. En oppsplitting vil oppfylle føringene i Sandnes kommunes digitale strategi samt føringer fra nasjonalt hold, og oppsplitting i moduler gjør oss mindre leverandøravhengige. Saksbehandlerne forholder seg til systemer (moduler) som er bedre tilpasset det fagområdet som de arbeider under, noe som igjen letter og effektiviserer hverdagen for disse. I tillegg blir det bedre kvalitet på arkivene og kontroll på dataene.

F14: Nytt utstyr for elektronisk løsning for politiske dokumenter

50 nye iPader er kjøpt inn til nye folkevalgte høsten 2019. Det vil bli utskifting av flere i 2020, så resterende investeringsmidler er vedtatt overført til 2020 i 2. perioderapport 2019.

F15: Valg 2019, 2021 og 2023 – nytt datautstyr

Det er behov for 30 nye PC-er til valglokalene, skannersenteret, forhåndsstemmemottak osv., samt printere. Det er i bruk over 50 PC-er valgdagen, om lag 40 på stemmestedene og 10 i skannersenteret på rådhuset. Skannerne leies. Skolene har ved de siste valgene hatt PC-er de har stilt til disposisjon i valglokalene, men siden det nå er Chromebook som brukes i skolene har de ikke lenger denne muligheten. Dette vil medføre ytterligere økte utgifter framover, ved at det vil være behov for å kjøpe om lag 30 nye PC-er per valg. Det foreslås satt av kr 450 000 i 2021.

Det er også behov for 30 nye PC-er til valget i 2023, og det foreslås satt av kr 450 000 til dette også i 2023. Dette er for utskifting av de eldste PC-ene, slik at alle stemmestedene har 1 ny PC ved hvert valg, og grunnet krav fra valgdirektoratet om at PC-ene som benyttes til skanningen er nye og ubrukte.

F16: Utskiftning av stemmeavlukker i 2021

Sandnes kommune har hatt veldig gamle stemmeavlukker, og det ble i 2017 kjøpt inn 20 nye avlukker som er universelt utformet. Det ble i 2019 kjøpt inn 50 avlukker og i 2021 er det behov for å skifte ut de siste 50 avlukkene.

F17: Nye folkevalgte – nytt utstyr for elektronisk løsning for politiske dokumenter

I 2023 er det behov for nytt utstyr for elektroniske møtedokumenter til folkevalgte.

F18: Ladepunkt EL-biler for tjenestebiler

Det er mange tjenestebiler i tjenesteområdet helse og velferd, de aller fleste i hjemmetjenesten. Ansatte er helt avhengig av bil for å forflytte seg fra bruker til bruker. Det skal inngås ny avtale om leasing av biler i 2020 og det bør anskaffes elektrisk drevne biler. Det er så godt som ingen ladepunkter for el-biler tilgjengelig og det må tilrettelegges for ladepunkter for et økt antall EL-biler.

F19: Inventar i innleid bygg SLS/FBU/flyktning enheten

I bsak 37/19 ble det vedtatt å inngå ny leieavtale for Sandnes Læringssenter og tiltaket gjelder inventar i innleid bygg. Beløpet er lik den avsetning som legges inn når Sandnes kommune bygger selv og omfatter alt av løst inventar som AV-utstyr, IT-installasjoner og annet inventar som ikke er løst inventar og eller leveres av byggeier i henhold til avtale.

Eiendom

Innen eiendomsområdet er det prioritert investeringer innen miljø- og Enøk-området. Satsing på energibesparende tiltak vil på sikt føre til reduserte kostnader i driften.

E1: Miljøtiltak, kommunale bygg

Status: Rullering - årsbevilgning.

Rullerende årsbevilgning til miljøtiltak gir kommunen muligheten til å arbeide med konkrete tiltak for bruk av stasjonær energibruk. Det vil også redusere klimautslipp slik at kommunen vil få en mer miljøvennlig profil/drift av byggporteføljen. Tiltak skal knyttes opp mot gjeldende miljøplan for Sandnes kommune.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Austrått Boas	Etablering av vannbårent oppvarmingssystem i en del av bygget for å ivareta varme fra solfangere og utnyttelse av energi fra Iglemyr energisentral bedre. Samkjøring av anleggene på Austrått boas og Høyland skole for optimalisering av energibruken fra energisentralen.	3 300			
Lundehaugen skole	Konvertering til mer miljøvennlig varmeløsning. Eksisterende ovner må skiftes ut.		3 300		
Div bygg	Konvertering til solenergi			3 300	3 300
	SUM	3 300	3 300	3 300	3 000

E2: ITV-anlegg (kameraovervåking)

Status: Rullering - årsbevilgning.

Overvåkningsutstyr bidrar til å forebygge og redusere omfanget av hærverk. Dersom arbeidet med å komplettere overvåkningsanlegg på skolene skal fortsette, må det settes av en årlig bevilgning på kr 1 million til formålet. Prioritering av tiltak skjer på grunnlag av en risikovurdering.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Aspervika skole	Installasjon ITV-anlegg	400			
Kleivane barnehage	Installasjon ITV-anlegg	600			
	Prioriteres etter risiko		1 000	1 000	1 000
	SUM	1 000	1 000	1 000	1 000

E3: Innemiljø i øvrige kommunale bygg, oppgradering

Status: Rullering - årsbevilgning.

Det er behov for oppgradering av tekniske innretninger og ventilasjonsanlegg i flere av kommunens bygg. For å bedre innemiljøet er det også i flere bygg behov for ny/oppgradert solavskjerming.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Lurahammeren	Oppgradering av ventilasjon og varmesystem	1 000			
Høle skole	Diverse oppgradering. Søker om Enova-tilskudd	3 200			
Buggeland	Diverse oppgradering varmeløsning.	800			
Ikke prioritert	Diverse oppgradering		5 000	5 000	5 000
	Videreført fra 2.perioderapport 2019	2 500			
	SUM	7 500	5 000	5 000	5 000

E4: Omlegging intern kommunikasjon for tekniske styresystemer

Status: Rullering - årsbevilgning.

Eiendomsavdelingen har et eget teknisk nett som er levert og driftet av IT avdelingen. Nettet benyttes til kommunikasjon/ overføring av datatrafikk, kameraovervåking, adgangskontroll og SD-anlegg som er avhengig av denne transportveien. Prosjektet dekker nyinvesteringer av utradert utstyr for kommunikasjon og oppgradering av teknisk nett for å sikre at kommunen ikke har sikkerhetshull. Oppgraderingen skjer når IT oppgraderer sine system og hvilke bygg, som gjelder alle eiendomsavdelingen har teknisk utstyr på, avtales årlig sammen med IT for å unngå sikkerhetshull. Det avsettes kr 300 000 årlig.

E5: Adgangskontroll anlegg – utfasing av eldre låssystem og overgang til elektronisk skallsikring

Status: Rullering - årsbevilgning.

Det er behov for elektronisk ytre skallsikring da det mistes nøkler og må skiftes på låsesylindre. For effektiv drift og administrering foreslås det avsatt midler for oppgraderinger i utvalgte formålsbygg. For barnehager vil en nå benytte elektroniske nøkler med tilgangsstyring.

Bygg	Beskrivelse	2020	2021	2022	2023
Lurahallen		500			
Trones	Etablering adgangskontroll anlegg	500			
Høyland	Etablering adgangskontroll anlegg		500		
Riska u. skole	Etablering adgangskontroll anlegg		500		
Kyrkjevollen	Etablering adgangskontroll anlegg		500		
Aspervika	Etablering adgangskontroll anlegg			500	
Sandved skole	Etablering adgangskontroll anlegg			500	
KinoKino/Kulturhuset	Etablering adgangskontroll anlegg			500	
Div barnehager	Overgang til elektroniske nøkler med tilgangsstyring.	250			
Sikring av patcherom		250			
Ikke prioritert					1 500
	SUM	1 500	1 500	1 500	1 500

E6: Oppgradering av varmetekniske anlegg i kommunens formålsbygg

Status: Rullering - årsbevilgning.

Loverket for prosjektering av varmeanlegg har vært i endring. Kommunen er ansvarlig for egen risikovurdering og sikring av store varmeanlegg. Kostnad for oppgraderinger er for å ivareta sikkerhet for leietakere og sikker drift samt levering av varme for byggene.

E7: Universell utforming

Status: Rullering - årsbevilgning.

I følge diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, samt plan- og bygningsloven, skal Norge være universelt utformet innen 2030, og målet skal nås med stor satsing på universell utforming innenfor viktige samfunnsområder. Tilstandsanalysene utført i 2018 avdekker et behov for universell utforming i størrelsesorden kr 98 millioner. Tatt hensyn til tilstandsanalyser på bygg som enda ikke utført, kan en røft estimere et etterslep i størrelsesorden kr 150 millioner. Det foreslås en økning i rullerende midler i perioden 2022-2023 til kr 5 millioner årlig.

E8: Nedgravde avfallscontainere

Status: Rullering - årsbevilgning.

På grunn av brannfare må avfallscontainere sikres, og det har hittil vært gjort ved bygging av avfallsskur, men for nye anlegg tilrådes nedgravde søppelcontainere. Økning i midler fra kr 850 000 årlig til kr 1 million årlig med bakgrunn i prisøkning, samt at det blir satt ned en ekstra container noen steder.

Bygg	2020	2021	2022	2023
Høyland ungdomsskole	500			
Varatun Gård	500			
Prioriteres på bakgrunn av risiko		1 000	1 000	1 000
SUM	1 000	1 000	1 000	1 000

E9: Programvare og programmering fagservere i kommunens formålsbygg

Eiendomsavdelingen har behov for å avløse eldre serverløsninger som ikke kan supporteres av IT-avdelingen slik at datasikkerheten opprettholdes. Det oppgraderes da til felles servere for SD-anleggene slik at en kan spare oppgraderingskostander i framtiden, samt minske driftskostnadene på disse.

E10: Lyse fjernvarme, tilkobling kommunale bygg

Det har de siste årene blitt tilkoblet fjernvarme på blant annet Giskehallen, Giske ungdomsskole, Lura bo- og aktivitetssenter, Smeaheia skole, stadionanlegg og Trones bo- og aktivitetssenter. Det er i andre perioderapport 2019 videreført kr 1,766 millioner med bakgrunn i at prosjektene i Langgata 72/76 skal kobles til fjernvarme.

E11: Regulering kommunale eiendommer

Tiltaket gjelder mulighetsstudier og regulering av kommunale eiendommer. Eiendommene må reguleres eller utredes til eget bruk eller salg.

Bygg	Beskrivelse	Overført fra 2. periode-rapport 2019 til 2020	2020	2021	2022
Vagleleiren	Det er flere ønsker fra brukere/leietakere i Vagleleiren om nye tiltak. For å få en helhetlig plan for området vil det være nødvendig med en helhetlig plan for leiren. Mange forhold må utredes i reguleringen (grunnforhold, forurensing, flomsoner, adkomst mv). Planlagt oppstart i 2019.	500	2 000		
Gamle Figgjo Skole	Ny bruk vil kreve ny regulering. Planlagt oppstart i 2019 er utsatt da skolebehovsplan foreslår at skolen brukes som fast avlastningsskole. Dersom det besluttes at skolen skal brukes som avlastningsskole, er det ikke behov for regulering.	1 000	500		
Vatne Skole	Ny bruk av eiendommen vil kreve regulering. Planlagt oppstart i 2020.		1 500		
Vatneleiren	Behov for regulering jfr. gjennomført mulighetsstudie. Kommunale behov som kan løses i leiren inklusiv en gjennomgang av fremtidig behov for teknisk. Planlagt oppstart av regulering i 2021.			1500	1500
Riskatun		2 000	1 000		
SUM		3 500	5 000	1 500	1 500

E12: Oppgradering av dusjanlegg for å hindre legionella

Status: Rullering - årsbevilgning.

Det settes av midler til tiltak for automatisering og oppgradering av dusjanleggene på skoler, idrettshaller og bo- og aktivitetssenter for å sikre seg bedre mot oppblomstring av legionella i kommunens dusjanlegg. Det foreslås at det avsettes investeringsmidler for installasjon av 3-4 slike anlegg i året i planperioden.

Bygg	2020	2021	2022	2023
Høyland ungdomsskole	750			
Rovik boas	750			
Vagleleiren	500			
Ikke prioritert		2 000	2 000	2 000
SUM	2 000	2 000	2 000	2 000

E13: Oppgradering av brannvarslingsanlegg, tiltaksplaner og rommerking

Som følge av gjennomgang av FDV dokumentasjon og branntilsyn er det avdekket behov for å oppgradere eksisterende brannvarslingsanlegg, tiltaksplaner og merking. Ved en del rehabiliteringer, endringer og påbygg er ikke den helhetlige systematikken ivaretatt i enkelte bygg. For å best ivareta personellsikkerhet og myndighetskrav må dokumentasjon og nevnte tekniske anlegg være korrekte. Kr 300 000 av bevilgning i 2020 er videreført etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

E14: Solskjerming skoler

For å bedre inn klimaet i flere skoler installeres det solskjerming på flere bygg for å hindre innstråling i klasserom. Bieffekt av dette er at klasserommene får bedre løsninger med hensyn til undervisning og tilpasning av lysforholdene for den nye digitale undervisningen i Sandnes skolene.

E15: Asfaltering og merking av parkeringsplasser på skoler og barnehager

Det er et stort behov for en del asfaltering og remerking av parkeringsplasser på skoler og barnehager. Dette for å sikre bedre adkomst til byggene og mer oversiktlige trafikksituasjoner.

E16: Garderobeanlegg Vagleleiren

HMS-avvik. Arbeidstilsynet har gitt pålegg om å utbedre garderobefasiliteter for SASIRO. Garderobefasiliteter for brann- og røykdykkere avviker fra forskriftskrav med tanke på blant annet å hindre partikkelspredning. Det mangler i tillegg HC-toaletter og gode vaskerifasiliteter med tilhørende rent lager. Det forutsettes at investeringskostnader dekkes inn av leieinntekter fra ekstern leietaker. Bevilgning i 2020 er tidligere bevilget og overføres fra 2019 etter vedtak i 2. perioderapport 2019.

E17: Radontiltak i bygg med for høye Bq-verdier

Dette er et lovpålagt tiltak. Kravet er hjemlet i Byggeteknisk forskrift § 13-5 at alle rom som har varlig opphold ikke skal ha årsmiddelverdi høyere enn 200bq og at en er pålagt å gjøre tiltak når grensen overstiger 100 bq. Dette må Sandnes kommune som huseier dokumentere. Midlene benyttes til lovpålagte tiltak som må gjennomføres i byggene når verdiene for Radon er for høye, og det er en 5 års frekvens på målingene. Det er et stort behov for tiltak etter årets målinger siden disse kan kun gjøres i vintermånedene, og neste vinter gjennomføres nye målinger og disse vil da avdekke behov for nye tiltak i annen bygningskategori. Ved for høye verdier kan vi bli pålagt å stenge bygg/deler av bygget.

For å gjennomføre tiltakene der en finner høye verdier må det settes av en årlig bevilgning på kr 1,5 millioner til formålet. Tiltakene kommer etter målinger utført vinter 2018/2019. Det er i ØP 2019-2022 satt av totalt kr 6 millioner til radon-tiltak som i hovedsak innebærer kartlegging. I 2019 er det gjennomført en stor kartlegging der resultater fra laboratoriet avventes før tiltak prioriteres. Det er utført saneringstiltak på Høle barnehage og Aspervika skole. Per september 2019 er det bestilt arbeider på Riska bo- og aktivitetssenter, Varatun Gård og Trones skole.

E18: Ny Digitalisering og organisering av Brann og FDV-Dokumentasjon for formålsbygg

For å ivareta Sandnes kommune sine verdier og bidra til fornøyde brukere, er eiendomsavdelingen helt avhengige av enkel og presis tilgang til informasjon om byggene. Sandnes kommune har digitalisert sine arkiver og nå må eksisterende FDV dokumentasjon/arkiv også digitaliseres. Digitaliseringen vil føre til enklere og mer presist informasjonsuttak, spesielt for driftspersonell. Det blir mye større tilgjengelighet av informasjon på tvers av kommunens enheter, bedre grunnlag for å identifisere feilkilder, samt tettere oppfølging av aktiviteter og avvik som følge av digitaliseringen.

All brann- og FDV-dokumentasjon som er utarbeidet skal holdes ajour og være i overensstemmelse med byggverket. Det er et etterslep på tilgjengeliggjøring av dette ovenfor brukerne og driftspersonell i tillegg til store mangler i dokumentasjonen som er hjemlet i byggeteknisk forskrift. For å være ajour i byggene er det viktig å starte arbeidet med digitalisering av dette, slik at det kan dokumenteres at en drifter og følger opp byggene i henhold til forskriftskrav i TEK 17. I forbindelse med sammenslåing av to kommuner er dette særdeles viktig å få på plass for å sikre at myndighetskravene følges opp, og for å få et godt samarbeid eiendomsfaglig i den nye kommunen. Dokumentasjonen er av betydning for å sikre at byggverket brukes i samsvar med tillatelser og ferdigattest. Dokumentasjonen vil ha betydning for senere endringer i bruksforutsetninger eller fysisk utførelse, det vil si utvikling av byggverket.

Mangel på effektiv tilgang til dokumentasjon koster i gjennomsnitt kr 21/m²/år. (ref. NIST rapport GCR 04-867) For kun formålsbygg i Sandnes Kommune utgjør dette over kr 4,7 millioner per år. Ett bygg på 20 000m² vil tape kr 12,6 millioner over 30 år, på grunn av:

- Tid brukt på å lete opp informasjon
- Reparasjoner i stedet for vedlikehold
- At garanti/reklamasjonsavtaler ikke benyttes

- At energi ikke styres intelligent

Finansiering av investeringene

NR	PROSJEKT	TILTAKSTEKST	2020	2021	2022	2023
I1	1100799	Startlån	240 000	240 000	240 000	240 000
I2	1100799	Avdragsinntekter startlån	-160 000	-170 000	-180 000	-190 000
I3	9000099	Avdragsutgifter startlån	160 000	170 000	180 000	190 000
I4	9000099	Bruk av startlån	-240 000	-240 000	-240 000	-240 000
I5	9000099	Avdrag på utlån Lyse og tomteselskapet	-23 863	-23 863	-23 863	-23 863
I6	9000199	Momskompensasjon på investeringer	-164 661	-155 601	-99 298	-74 538
I7	9000199	Bruk av lån (til egne investeringer)	-785 007	-810 215	-495 859	-362 880
I8	9000199	Overføring fra drift	-124 206	-47 663	-42 964	-35 638
TOTAL SUM FINANSIERING			-1 097 737	-1 037 342	-661 984	-496 919

I1: Startlån

Startlånordningen er en låneordning for innbyggere som har vanskelig for å komme inn i boligmarkedet. Husbanken finansierer ordningen, mens kommunene står for de faktiske utlånene. Lånerammen for startlånordningen ble i økonomiplan 2014-2017 økt til kr 175 millioner. I saken Informasjon om startlånsordningen og behov for økt ramme for startlån i 2019 (bsak 103/19) ble lånerammen vedtatt økt med kr 70 millioner for 2019. Det ble i saken også meldt om behov for kr 240 millioner i låneramme for 2020. Rådmannen har innarbeidet økningen.

I2: Avdragsinntekter startlån

Startlånordningen er en låneordning for innbyggere som har vanskelig for å komme inn i boligmarkedet. Husbanken finansierer ordningen, mens kommunene står for de faktiske utlånene. Låntakerne betaler avdrag på startlånene i tråd med nedbetalingsplanen. Disse avdragene bokføres som avdragsinntekter for kommunen.

I3: Avdragsutgifter startlån

Startlånordningen er en låneordning for innbyggere som har vanskelig for å komme inn i boligmarkedet. Husbanken finansierer ordningen, mens kommunene står for de faktiske utlånene. I tråd med de innbetalte avdragene i tiltak I2 betaler kommunen avdrag på lånene til Husbanken.

I4: Bruk av startlån

Startlånordningen er en låneordning for innbyggere som har vanskelig for å komme inn i boligmarkedet. Husbanken finansierer ordningen, mens kommunene står for de faktiske utlånene. Utlånene finansieres av innlånte midler fra Husbanken. I saken Informasjon om startlånordningen og behov for økt ramme for startlån i 2019 (bsak 103/19) ble lånerammen vedtatt økt med kr 70 millioner for 2019. Det ble i saken også meldt om behov for kr 240 millioner i låneramme for 2020. Rådmannen har innarbeidet økningen.

I5: Avdrag på utlån Lyse og tomteselskapet

Ansvarlig lån til Sandnes tomteselskap KF og Lyse AS er omtalt i [avsnitt om andre inntekter](#). Avdragene på de ansvarlige lånene føres etter gjeldende regler i investeringsregnskapet. Det er budsjettert med følgende avdrag i perioden:

AVDRAG PÅ ANSVARLIGE LÅN	2020	2021	2022	2023
Sandnes tomteselskap KF	4 333	4 333	4 333	4 333
Lyse AS	19 530	19 530	19 530	19 530
Totalt	23 863	23 863	23 863	23 863

I6: Momskompensasjon på investeringer

Momskompensasjon på investeringer inntektsføres direkte i investeringsregnskapet. Det er budsjettert med gjennomsnittlig 15 prosent momskompensasjon, for å ta høyde for at det er noen prosjekter og utgifter som ikke er berettiget momskompensasjon.

I7: Bruk av lån (til egne investeringer)

Investeringer som ikke finansieres av tilskudd som er budsjettert på prosjektene eller andre inntekter (tiltak I1-I8), må lånefinansieres. Det legges i perioden opp til høy lånefinansiering som omtalt i kapitlet om [økonomiske rammebetingelser](#). Utvikling i lånegjeld er omtalt i [avsnitt om utvikling i lånegjeld](#).

I8: Overføring fra drift

Deler av investeringene finansieres ved overføring fra drift til investering. Ordinær overføring fra drift til investering utgjør kr 124,2 millioner i 2020.

Kommunale foretak

De kommunale foretakene er en del av kommunen som konsern (juridisk enhet). Etter innstilling fra foretaksstyrene, fastsetter bystyret henholdsvis netto driftsbudsjettramme, investeringsbudsjett og ramme for låneopptak som tas opp i bykassen. Det følger av ny kommunelov kapittel 14 at kommunestyret innehar enekompetansen til å fastsette årsbudsjettet for hele kommunens virksomhet. Endringer og nye tiltak som ikke kan løses innenfor foretakets egne rammer, herunder bruk av egne disposisjonsfond, utløser behov for økt overføring av midler fra bykassen. Dette må da innarbeides i konsernets endelige budsjett for 2020 og eventuelt de påfølgende årene.

Når bystyret har vedtatt rammen for foretakets virksomhet, både drift og investeringer, er det styrets ansvar å fastsette det detaljerte årsbudsjettet. Det er videre styrets ansvar å utøve økonomistyring og oppfølging gjennom budsjettåret i samsvar med ny kommunelov kapittel 9 med forskrifter, og kommunens økonomireglement generelt og særskilte bestemmelser om kommunale foretak i kapittel 7.

Med sluttbehandling i Fellesnemnda nye Sandnes den 27. august 2019 er det vedtatt at Sandnes Parkering KF, Sandnes kunst- og kulturhus KF og Sandnes Eiendomsselskap KF skal avvikles og virksomhetene overflyttes til linjeorganisasjonen fra 01. januar 2020. Omstillingsarbeidet er igangsatt og avviklingsstyrene er trådt i funksjon. De tre foretakene utarbeidet ordinære forslag til økonomiplaner som legges fram for bystyret til orientering. Budsjettene til disse tre foretakene inngår i rådmannens budsjettforslag som en ordinær virksomhet i bykassen.

Fra 1. januar 2020 vil nye Sandnes ha to kommunale foretak, Sandnes tomteselskap KF og Sandnes Havn KF.

Her framlegges hovedtallene, mål og prioriteringer slik de framgår av forslagene fra de nåværende fem foretaksstyrene. Til hvert av forslagene gir rådmannen sine vurderinger og tilrådning. Dersom forslaget fra foretaksstyrene avviker fra det rådmannen har innarbeidet av endringer i sitt forslag, er dette særskilt omtalt. I forslaget til vedtak er disse endringene satt opp punktvis.

[Økonomiplanforslagene til foretaksstyrene følger i sin helhet i vedlegget til økonomiplan 2020-2023.](#)

I rådmannens forslag til økonomiplan videreføres tiltak om effektivisering gjennom digitalisering (F33) også i de kommunale foretakene med opptrapping fra kr 300 000 i 2019 til gevinstrealisering på totalt kr 700 000 i 2020. Konkretisering gjøres i et samarbeid mellom rådmannen og nåværende fem daglige lederne i de fem kommunale foretakene i tråd med rutiner for gevinstrealisering ved digitalisering.

Sandnes tomteselskap KF

Om foretaket

Sandnes tomteselskap KF har 8 faste årsverk. Merkantile tjenester som arkiv, regnskap og IKT kjøpes internt fra kommunen. Administrasjonen i foretaket er lokalisert i leide lokaler i Havnegata 15.

Foretakets formål er å bidra til å realisere kommunens utbyggingsvirksomhet gjennom å anskaffe og tilrettelegge arealer klare for salg og utbygging. Produksjonen omfatter utvikling av arealer til bolig-, næring og offentlig formål. Foretaket utøver kommunens grunneierrolle i sentrumsutviklingen og byomformingsområder. Bystyret kan også tillegge foretaket definerte konsernprosjekter og utviklingsoppgaver knyttet til senterområder og sentrumsutvikling.

Det er et ansvarlig lån i foretaket til bykassen på kr 99,6 millioner (saldo per 31.12.2018) som nedbetales over 30 år. Foretaket betaler et årlig avdrag på kr 4,3 millioner og en rente med 3 måneders NIBOR + 3 prosentpoeng (se avsnitt om andre inntekter). I 2020 er det budsjettet med renter på kr 4,7 millioner. Det ytes ikke tilskudd fra bykassen. Av styrets forslag til budsjett 2020-2023 framgår det at foretaket har god likviditet. Dersom det skulle vise seg at det blir behov for likviditet kan foretaket søke bykassen om lån til definerte tiltak.

Det pågår arbeid med revisjon av eierstrategien og ajourføring av vedtektene til dette foretaket. I dette arbeidet gjøres nødvendige justeringer som følger av ny kommunelov, men også endringer som følger av Prinsippdokumentet for nye Sandnes. Endelig behandling er ventet å kunne skje i kommunestyret innen årsskiftet. Økonomiplanforslaget er utarbeidet med grunnlag i gjeldende styringsdokumenter. Det er først i neste års økonomiplan at foretaket vil ha ny kommune som sitt grunnlag.

Mål i planperioden

Økning i tilførsel av rimeligere boliger er et prioritert boligsosialt virkemiddel for at flere skal kunne kjøpe sin egen bolig. Foretaket nytter prosjektkonkurranser som virkemiddel for å fremskaffe rimeligere boliger til førstegangsetablerere. Gjennom prosjektkonkurransmodellen får boligbyggeselskapene i regionen tilbud om å konkurrere om kjøp av byggeklare tomter. Den boligutbygger som etter en samlet vurdering kan tilby å bygge de billigste boligene kombinert med beste løsning og kvalitet for boligkjøper, får kjøpe tomtene. Boligene tildeles og selges av boligutbygger direkte til boligkjøper i henhold til foretakets tildelingsregler. Sandnes kommune får førsteprioritet til kjøp av boliger før de legges ut i markedet, og dette bidrar til at kommunen får dekket sitt behov for boliger til vanskeligstilte. Egnede arealer til oppføring av småhus har høy prioritet i utvikling av områder som foretaket er involvert i.

Kommuneplanen legger til rette for utvikling av flere lokale sentre i kommunen og foretaket skal spille en sentral rolle i realiseringen av disse senterområdene. Bystyret kan også tillegge foretaket definerte konsernprosjekter og utviklingsoppgaver knyttet til sentrumsutvikling.

Prinsippdokumentet for nye Sandnes kommune slår fast at foretaket i den nye kommunen skal fortsette å utføre oppgaver som i dag. Den nye kommunen har samtidig pekt ut reiseliv, opplevelse og turisme samt havbruksnæring (blå sektor) som to nye satsingsområder. Ny kommune har muligheter for utvikling av landbaserte sjørettede næringsarealer. Sammen med næringsaktører og Sandnes Havn KF er det en oppgave for foretaket å få frem mulighetsrommet til en slik satsing fram mot neste kommuneplan.

Styret har over tid arbeidet systematisk med å utvikle en modell for økonomisk mål- og risikostyring. Det er brukt ekstern faglig bistand i arbeidet. Styret har i tillegg arbeidet med å styrke konsernstyringen i foretaket og det er besluttet at en slik modell skal brukes framover rapporteringen i foretaket. Hensikten er å forbedre styringsdata, nøkkeltallsrapportering og

risikostyring knyttet til datterselskaper og i foretaket som konsolidert konsern. Bystyret vedtok styrets forslag til overordnede nøkkeltall og mål for foretaket i [bsak 149/13](#). Styrets budsjettforslag for 2020 viser måloppnåelse på lønnsomhet og finansieringsevne som er lavere enn måltallene. Soliditet er vesentlig bedre enn måltallet.

Eierstrategikrav	Nøkkeltall	Målsetning	Beregnet måloppnåelse 2020
Foretaket skal være kostnadsbevisst og leveringsdyktig aktør	Lønnsomhet: resultat i % av salgsinntekter (skal vises med estimat for 4 år)	Årlig resultat på minimum 15 % etter finanstransaksjoner	4 %
Foretaket skal være selvfinansierende	Likviditet og finansieringsevne: bankinnskudd og 30 % av innbetalinger, fratrasket forventede utbetalinger neste 2 år. (Skal vises med estimat også for 2 år fram).	Til enhver tid ha kontantbeholdning som er kr 100 millioner større enn summen av neste 2 års forventede utbetalinger, fratrasket 30% av forventede innbetalinger. Måltallet for perioden er kr 100 millioner.	Kr 113 millioner
Styret skal til enhver tid føre tilsyn med at foretaket har en egenkapital som er forsvarlig ut fra den risiko som virksomheten er eksponert for	Soliditet: egenkapitalandel (skal vises med estimat også for 4 år fram).	Egenkapitalandel på minimum 45 %	85 %

Kommuneplanen vedtatt i 2019 og strategidelen av revidert Regionalplan for Jæren legger rammene for framtidig areal- og transportutvikling. Framtidig utvikling skal skje innenfor definert byutviklingsakse som innebærer transformasjon, byomforming og en utvikling av mer kombinerte formål. Hovedutfordringen for foretaket er at gjennomføringen av slike områder både som grunneier, forslagsstiller av reguleringsplan og tomteteknisk opparbeidelse er både tids- og kapitalkrevende og er forbundet med annen type risiko enn det som har vært. Tradisjonell feltutvikling vil de nærmeste årene skje i de områdene som allerede er under utvikling/i produksjon.

Styrets forslag opprettholder forpliktelsen til bykassen når det gjelder ansvarlig lån. De viktigste bidragene som foretaket kan yte i tillegg til bykassen, er å få fram flere rimelige boliger og bidra til gjennomføring av boligsosial handlingsplan. Enda tidligere bestillinger av tomtebehov sammen med egen videreutvikling av prosjektkonkurransekonseptet, muliggjør leveranse av rimelige boliger og tomter til kommunens behov.

Budsjettet er forsiktig vurdert i et urolig marked, og hovedfokuset er på 2020. Budsjett 2021-2023 er vurdert nøkternt og det er usikkerhet knyttet til både antall enheter og tidspunkt for salg. Det er i budsjettet ikke tatt hensyn til tomter/arealer i Forsand kommune eller transformasjonsområder.

Styrets forslag til drifts- og investeringsbudsjett 2020-2023

Styret sitt forslag til drifts- og investeringsbudsjett framgår av [vedlegget til økonomiplan 2020-2023](#). En oppsummering av dette er gitt i tabellen under.

Nøkkeltall fra foretakets budsjett – styrets forslag:

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter/dekningsbidrag	-175 100	-171 400	-164 000	-100 300
Driftsutgifter	172 100	163 400	159 000	103 300
Brutto driftsresultat	-3 000	-8 000	-5 000	3 000
Finansposter	-4 000	-4 000	-4 000	-5 000
Netto driftsresultat	-7 000	-12 000	-9 000	-2 000
Disponeringer ¹				
Årsresultat	-7 000	-12 000	-9 000	-2 000

1) Kostnader overført prosjekter

I styrets forslag er forpliktelsen om å yte kommunekonsernets tilskudd til Blink-festivalen med kr 2,5 millioner årlig videreført. I 2020 er det budsjettet med en studietur for nytt styre og et kundearrangement, på samme nivå som tidligere. Budsjettposten som tidligere har blitt brukt på sykkelarrangement er overført sponsormidler til ny event- og merkevarebygging. Lønnsutgiftene justeres for lønnsøkning tilsvarende retningslinjer i Sandnes kommune. Det er ikke budsjettet med nyansettelser eller vikarbruk framover. Annen driftskostnad økes med kr 2 millioner fra 2019 til 2020 og økningen gjelder skyss/reiser, kurs og konsulenttenester. Dette er midler spesielt knyttet til reiselivssatsing, byggeråstoff og landbasert sjøaktivitet i nye Sandnes.

Budsjett 2020-2023 er basert på prosjektstatus og markedsvurdering. Boligprosjektene som er lagt inn i budsjett 2020 er basert på områder som er byggeklare. Kleivane er i produksjon og er et populært boområde. Andre del av Kleivane B3/B4 feltene kommer i 2020. Det samme gjelder Bogafjell G4 og første del av Hommersåk HO17.

Prosjekt innenfor næring i 2020 er knyttet til en tomt på Stangeland. Det er i tillegg lagt opp til ytterligere tomtsalg på Hestehammer og Havneparken F/K 1 er lagt inn i 2020. Erfaringsmessig er det også usikkerhet knyttet til kostnadsrammen for Havneparkprosjekt.

Disse prosjektene vil derfor generere høy omsetning og lite bidrag på grunn av usikkerhet knyttet til grunnforhold og framtidige refusjonsbeløp. Det er budsjettet med bidrag for Havneparken i 2020 og 2021. Det er også satt av midler i budsjett til etablering av trinn 2 i Vagle Næringspark AS.

Offentlige tomter i 2020 gjelder tomt i Skaarlia AU06 hvor et kommunalt tilbud som er lokalisert i sentrum skal etableres. I tillegg er det forventet at hjørnetomt på Skeiane blir solgt i 2020.

Rådmannens merknader og tilrådninger som er innarbeidet i

rådmannens forslag til økonomiplan – driftsbudsjettet

Styrets forslag til budsjett vurderes å være i tråd med resultatmålene i eierstrategien. Det er viktig at Sandnes tomteselskap KF bidrar til rimelige boliger, omforming av sentrumsområder og utvikler byggeklare tomter for ulike typer næringsvirksomhet.

Styret har fulgt opp bystyrets vedtatte eierstrategi og modell for styring av økonomisk risiko gjennom måltall for lønnsomhet, likviditet og soliditet. Modellen ivaretar 4-års perspektivet. Styret har videreutviklet modellen til å omfatte foretakets virksomhet sammen med andre utbyggingsselskaper (datterselskaper). Det er et sentralt grep for å ha et solid styringsverktøy med hensyn til økonomisk risiko og som beslutningsunderlag framover. I forhold til vedtatte nøkkeltall ser rådmannen at måltallet for lønnsomhet på minimum 15 prosent ikke nås i perioden. Soliditet på mellom 85 - 68 prosent holdes stabilt høyt i hele perioden. Resultatoppnåelsen på dette nøkkeltallet er etter rådmannens vurdering sentralt for at foretaket skal kunne gjennomføre de oppgaver og oppdrag som bystyret har gitt og for å møte fremtidige endringer. Rådmannen ser at kompleksiteten i foretakets virksomhet tiltar. I samsvar med regionale og kommunale planer vil engasjement i byomformingsprosjekter øke i omfang framover. Kompetanse og kapasitet i foretaket må over tid tilpasses endrede rammevilkår. Fokus på risiko- og økonomistyring vil derfor fortsatt ha høy prioritet i tråd med eierstrategien. Dette er vesentlig for bykassen og for kommunen som konsern. Rådmannen tilrår at bystyret slutter seg til styrets forslag.

Konsernprosjekter og oppgaver

Når foretaket utfører konsernprosjekter gitt i oppdrag av bystyret, skal det for rene salgsoppdrag foretas netto sluttoppgjør til bykassen, som for eksempel salget av gamle brannstasjonstomten. Samme prinsipp gjelder for oppdrag om regulering og salg, for eksempel kommunens eiendommer på Skeiane. Andre oppdrag kan være opparbeidelse av ekstern infrastruktur slik som i Telthusveien. Da skal utgiftene budsjetteres og føres direkte i bykassen. Prinsippene for håndtering av konsernprosjekter er nedfelt i samarbeid med revisjonen.

Ruten byrom: Det er i gjeldende økonomiplan innarbeidet totalt kr 20 millioner i inntekt i bykassen knyttet til Ruten byrom. Inntekten er fordelt med kr 17,7 millioner i 2019 og kr 2,3 millioner i 2020. Tiltaket innebærer at det foretas en overføring fra foretaket til bykassen som utelukkende disponeres til medfinansiering av Ruten byrom. Overføringen er forutsatt å skje ved bruk av foretakets opptjente egenkapital og ikke fra årsresultatet. Rådmannen har videreført tiltaket med innarbeidelse av restbeløpet på kr 2,3 millioner i 2020. Bakgrunnen

for det opprinnelige tiltaket er at foretaket skal være kommunens foretrukne samarbeidspart og pådriver for utviklingen av nye store strategiske utbyggingsområder og prioriterte offentlige utviklingsprosjekter i bysentrum. Det eierstrategiske grepet er et økonomisk deloppgjør i realisering og finansiering av Ruten byrom i planperioden. Realisering av Ruten byrom bygger både opp om Ruten som regionalt kollektivknutepunkt og om sentrum som attraktiv næringsadresse.

Skeianeområdet: Oppdraget om områderegulering av Skeiane er utført. Avtaler om salg av henholdsvis Rådhusmarka og gamle rådhuset er godkjent. Kjøpers overtakelsestidspunkt er bestemmende for når inntektene skal budsjetteres jamfør regnskapsreglene. Inntekts-overføring fra foretaket til bykassen skjer med fradrag for påløpte utgifter til regulering og salgsprosess. Andel av nettoinntekten i bykassen medgår til finansiering av opparbeidelse av infrastrukturen som selger har ansvaret for. Inngåtte salgsavtaler kan ha oppgjørstidspunkt som strekker seg til 2024 avhengig av kjøpers plan- og utbyggingsframdrift. Rådmannen har videreført tiltakene i planperioden med de første oppgjørene, henholdsvis kr 25 millioner i 2020 og kr 25 millioner i 2021. Framdrift i salg av eiendommene i Haakon VII's gate avhenger av at rekkefølgekravet om opparbeidelse av gatetunet ferdigstilles. Detaljreguleringsplanen for gatetunet har vært 1. gangsbehandlet. Når etterarbeid fra høringen er ferdig, vil arbeidet med salg av eiendommene kunne igangsettes, ventlig ved årsskiftet.

Tiltak knyttet selgers ansvar for ekstern infrastruktur og rekkefølgetiltak i Telthusveien og området nord for Jærveien har rådmannen videreført. Foretaket har ansvaret for utførelsen.

Gamle brannstasjonen: Foretaket er gitt oppdraget om å i samarbeid med kjøper regulere området og bringe godkjent salgsavtale til effektivisering. Planarbeidet er forsinket i forhold til planlagt ferdigstilling og oppgjør av salget i 2019. Rådmannen har i dialog med foretaket nedjustert inntektsanslaget fra kr 70 til kr 50 millioner og innarbeidet inntekten i 2020. Nettooppgjøret til bykassen inkluderer også utgifter som eiendomsforetaket har hatt.

Forslag til vedtak:

1. Økonomiplan 2020-2023 for Sandnes tomteselskap KF godkjennes.
2. Bystyret godkjenner foretakets årsbudsjett for 2020, med et resultat på kr 7 millioner.

Vedlegg: [Styrets forslag til økonomiplan 2020-2023.](#)

Sandnes Parkering KF

Om foretaket

Sandnes Parkering KF har 13,8 faste årsverk. Det er 3,5 administrative stillinger. Kapasitet hos trafikkbetjenter er lagt opp med bruk av 2 vikarer i tillegg til 10 fast ansatte. Merkantile tjenester som arkiv, regnskap, lønn og IKT kjøpes internt fra kommunen. Innfordring ivaretas av foretaket i nært samarbeid med økonomiavdelingen. Tilsvarende leies vei- og gategrunn og vedlikeholdstjenester av park, idrett og vei. Verksteds- og lagerlokaler leies i samme bygg som foretakets kontorer, noe som er fordelaktig med tanke på sikkerhet og tidsbruk.

Foretakets formål er å utøve vedtatt parkeringspolitikk, drive og håndheve parkeringsvedtektene samt bidra aktivt i å bruke parkering som virkemiddel i byutviklingen. Bykassen yter ikke tilskudd til foretaket. Med virkning fra 2010 har bystyret vedtatt et resultatkrav der en andel av årsoverskuddet skal tilfalle bykassen. Resultatkravet i henhold til gjeldende økonomiplan er på kr 1,1 millioner årlig og dette tiltaket er videreført i styrets forslag. Hvordan dette skal håndteres framover etter at parkeringsvirksomheten er flyttet over til linjen fra 01. januar 2020 må avklares gjennom denne endringsprosessen. Styret gjør også oppmerksom på at parkeringsområdet på Ruten nå er avviklet som kommunal parkeringsplass. Av den grunn bortfaller om lag kr 1,1 millioner i årlige inntekter (avgiftsinntekter og illeggelser av kontroll sanksjoner og gebyrer). Styret presiserer videre at inntektsbortfall som følge av innføring av gratis første time på parkering i sentrumsgatene i Sandnes, ikke er innarbeidet i budsjettforslaget. Bystyret har vedtatt at ordningen skal prøves ut høsten 2019.

Foretaket har et 100 prosent eid datterselskap, Sandnes Parkeringsdrift AS, som driver offentlig tilgjengelige parkeringsplasser i privateide anlegg og plasser, herunder Nygaardshagen, Bystasjonen og Varnerområdet. Med grunnlag i formelle avtaler leier datterselskapet personell og driftsmateriell fra foretaket for å opptre i samsvar med konkurransedirektivet. Det er følgelig ingen ansatte i aksjeselskapet. Datterselskapet har eget regnskap og revisor, og foretaksstyret er selskapets generalforsamling. I 2020 er det budsjettert med lønns- og prisjustert utleie til aksjeselskapet i tråd med avtalen. Det er usikkerhet både for utgifts- og inntektssiden i AS-et for 2020. Avhengig av endelig årsresultat i 2019 kan det oppstå behov for et konsernbidrag fra KF-et i 2019 for å sikre balanse i resultatet for AS-et. Om det er tilstrekkelig fri egenkapital til å håndtere dette i ASet selv eller ikke blir først klart når årsregnskapet for 2019 foreligger. Eventuelle tiltak vil måtte behandles som del av årsoppgjørdisposisjonene på generalforsamlingen i 2020.

I fellesnemda for nye Sandnes kommune ble det i møte den 27. august 2019 [sak 25/19](#) vedtatt at Sandnes Parkering skulle avvikles og legges inn i tjenesteområdet for byutvikling og teknisk. Budsjettforslaget for virksomheten er utarbeidet på ordinær måte, men vil bli konvertert til virksomhetens budsjett i linjeorganisasjonen.

Mål i planperioden

Sandnes parkering KFs formål er utformet på grunnlag av bystyrets vedtatte mål for parkeringspolitikken og kommunens parkeringsvedtekter.

Foretaket skal:

- være en aktiv leverandør av tjenester som bidrar til vitalisering av byens handels-, service- kultur- og botilbud
- videreutvikle parkeringstilbudet og tilgjengeligheten til dette ved alene, eller sammen med andre offentlige eller private aktører, legge til rette for nødvendig antall parkeringsplasser
- håndheve gitte bestemmelser i tråd med lov, regelverk og gjeldende parkeringspolitikk
- forvalte parkeringsfondet, som sammen med foretakets overskudd, anvendes til forbedringer av parkeringstilbudet

For perioden 2020-2023 er styrets målsetninger for parkeringsforetaket:

- Iverksette tiltak for at vedtatte parkeringspolitiske mål blir oppfylt; skape tilgjengelige parkeringsplasser til enhver tid, sørge for framkommelighet og trafikksikkerhet i hele kommunen og bidra til de beste miljømessige løsninger.
- Være synlig og yte god service til samarbeidspartnere, næringsliv, innbyggere og besøkende.
- Ha god kunnskap om parkering og parkeringsløsninger og komme tidlig inn i bygge- og reguleringsprosesser.
- Trafikkbetjentene skal være veiledere; hvor kan bilister parkere og hvordan parkere lovlig. Gjennom god kjennskap til kommunen framstå som både trafikkguiden og trafikkbetjenten.
- Implementere styrings- og rutinetiltak som er utarbeidet etter oppfølging av anbefalinger i forvaltningsrevisjonen som er gjennomført i 2019. Gjennomføre oppfølgende utviklingsarbeid etter mulighetsstudien som er gjort på bystyrets oppdrag, i samarbeid med rådmannen. Eventuelle endringer vil bli vurdert også som en del av etableringen av nye Sandnes og hvor kommunens parkeringsvirksomhet vil være en del av tjenesteområdet byutvikling og teknisk. Parkeringsvirksomheten skal drives i samsvar med lov- og forskrifter i hele den nye kommunen.

Styrets forslag til drifts- og investeringsbudsjett 2020-2023

Styrets samlede forslag til drifts- og investeringsbudsjett framgår av vedlegget til økonomiplan 2020-2023. En oppsummering av dette er gitt i tabellen under.

Nøkkeltall fra foretakets driftsbudsjett – styrets forslag:

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	-17 078	-17 036	-17 011	-16 997
Driftsutgifter ² (eksklusiv kalkulte avskrivninger)	16 398	16 398	16 398	16 398
Brutto driftsresultat	-680	-638	-613	-599

Finansinntekter	-510	-510	-510	-510
Utbytte, datterselskap	-	-	-	-
Finansutgifter	-	-	-	-
Netto driftsresultat	-1 190	-1 148	-1 123	-1 109
Disponeringer ¹	1 190	1 148	1 123	1 109
Årsresultat	0	0	0	0

1) Overføring til investeringsregnskapet, bruk av og avsetning til disposisjonsfond og parkeringsfond.

2) Inkludert kr 1,1 millioner i overføring til bykassen.

I samsvar med gjeldende økonomiplan løses behovet for investeringer i automater og utstyr gjennom årlig prioritering av foretakets midler avsatt på disposisjonsfond, inkludert årsoverskuddet. Styret foreslår å videreføre avsetning til investeringer i ombygging av automater i henhold til nytt regelverk og nye automater, eller andre mer moderne og kostnadseffektive betalingsløsninger. Videre foreslås Fikserdet å etablere ytterligere flere ladestasjoner for el-biler i 2020.

Totalt er det investert i parkeringsteknisk utstyr i nye anlegg i Nygaardshagen og Bystasjonen for kr 10 millioner, kr 4 millioner i 2013 og kr 6 millioner i 2014 finansiert av frikjøpsfondet. Parkeringsfondet er et bundet fond og av forskriften framgår det at fondet skal kunne brukes til etablering av nye parkeringsanlegg (bil og sykkel), utvikling, informasjon og markedsføring av parkeringstilbudet i Sandnes samt tilstøtende oppgaver som kan redusere behovet for parkeringsplasser. For å løse finansieringen av anskaffelse i parkeringsutstyr i Bystasjonen og Nygaardshagen parkeringsanlegg, vedtok bystyret å disponere midler fra parkeringsfondet i 2014. Disse midlene tilbakeføres med årlig beløp tilsvarende et lån med renter og avdrag over 10 år. I 2019 utgjorde dette kr 1 088 800 som aksjeselskapet betaler tilbake til bundet parkeringsfond i foretaket. Avtalen med aksjeselskapet gir muligheter for raskere nedbetaling dersom den økonomiske situasjonen skulle tilsi det. Det kan også oppstå behov for å reforhandle avtalen om å strekke nedbetalingstiden dersom den økonomiske situasjonen i AS-et fortsetter å være anstrengt.

Foretaksstyret har i driftsbudsjettet for 2020 ikke forutsatt inntektsøkning som følge av volumvekst. Dette skyldes usikkerhet knyttet til flere forhold som konsekvensene av el-biler, bomring og at det er flere parkeringsplasser som er fjernet (midlertidig og permanent), blant annet deler av Ruten, Jernbaneveien og plasser i sentrum. Parkeringstider og avgiftene for Sandnes sentrum ble justert fra 1. januar 2017. Det er gjort en vurdering av gjeldende avgifter, herunder sammenligning med andre kommuner og styret foreslår å beholde takstene uendret, slik:

- For 1. time beholdes taksten uendret på kr 15.
- For 2. time beholdes taksten uendret på kr 21.
- For 3. time og påfølgende timer beholdes taksten uendret på kr 32.
-

I tillegg legges opp til at det betales for strømforbruket på el-bil ladestasjonene slik som tidligere vedtatt. Betaling skjer fortrinnsvis via EasyPark appen eller tilsvarende.

Bystyrets vedtak i gjeldende økonomiplan om at kr 1,1 millioner av årsoverskuddet i foretaket skal tilfalle bykassen er videreført.

Nøkkeltall foretakets investeringsbudsjett - styrets forslag:

	2020	2021	2022	2023
Overføring fra drift				
Bruk av disposisjonsfond	-1 000			
Bruk av bundet parkeringsfond				
Utgifter	1 000			
Årsresultat	0			

Rådmannens merknader og tilrådninger som er innarbeidet i rådmannens forslag til økonomiplan

Foretaket har og vil framover få frafall av offentlige parkeringsplasser grunnet byggearbeider i sentrum så inntektssiden framover må følges opp. Mindreinntekter fra midlertidig bortfall av plasser må fortrinnsvis løses innenfor rammen og ved bruk av virksomhetens disposisjonsfond. Ved vesentlig inntektssvikt som følger av bortfall av et større antall varige parkeringsplasser vil rådmannen måtte komme tilbake i perioderapporter i 2020 om løsninger.

Rådmannen har i sitt forslag videreført, etter konseptutredning og detaljregulering oppføring av nytt offentlig parkeringsanlegg med 227 plasser og 32 kommunalt tilgjengelige plasser i kvartal S1 Havneparken. Parkeringsfaglig kompetanse fra foretaket er påkrevd i den videre detaljprosjektering og gjennomføring. Rådmannen er tilfreds med at styret har funnet rom for å videreføre overføringen til bykassen med kr 1,1 millioner. Samtidig ser rådmannen at økonomisk utvikling i AS-et må følges opp nøye framover. At eventuelle tiltak håndteres i forbindelse med årsoppgjøret tiltres. Rådmannen har innarbeidet foretaksstyrets budsjettforslag, inkludert at takst for parkering holdes uendret.

Forslag til vedtak:

1. Økonomiplan 2020-2023 for Sandnes Parkering KF tas til orientering.
2. Bystyret godkjenner at følgende takster for parkering gjøres gjeldende fra 1. januar 2020:
 - 1. time kr 15,- (uendret)
 - 2. time kr 21,- (uendret)
 - 3. time og påfølgende timer kr 32,- (uendret)
3. Overføring til bykassen på kr 1,1 millioner per år videreføres i planperioden.

Vedlegg: [Styrets forslag til økonomiplan 2020-2023.](#)

Sandnes Kunst- og Kulturhus KF

Om foretaket

Sandnes Kunst- og Kulturhus KF har 16 fast ansatte per 1. september 2019. I tillegg engasjeres frilansere knyttet til enkeltprosjekter og forestillinger tilsvarende 4 årsverk. Renholdstjenester kjøpes for tiden fra byggdrift.

Bykassen gir i 2019 et basis driftstilskudd på kr 10,826 millioner til foretaket (kr 10,689 millioner i basistilskudd fra gjeldende økonomiplan, og kr 137 000 i helårsvirkning av lønnsoppgjør 2018). I tillegg kommer kompensasjon for lønnsoppgjør i 2019, med helårsvirkning i 2020, som finansieres av kommunens felles lønnsreserve. Til dekning av internhusleie mottar foretaket et tilskudd på kr 5,6 millioner. Bykassen yter et årlig tilskudd på kr 710 000 til Regional Arena for Samtidsdans (RAS). I tillegg er det fra 2018 gitt årlig tilskudd på kr 40 000 til sommerkino for barn.

Foretakets formål er å drive og utvikle aktiviteten i kulturhuset og KINOKINO, herunder finne sin posisjon og kulturprofil lokalt og regionalt. Hovedtyngden av virksomheten i foretaket er prosjekterrelatert i form av oppsetninger, arrangementer og utleie. Sandnes Eiendomsselskap KF eier bygget, slik at bygningsmessige tiltak som gjelder ivaretagelsen av realkapitalen, budsjetteres av Sandnes Eiendomsselskap KF. Internhusleien på kr 5,6 millioner i 2020 er for foretaket en nullsum og påvirker ikke driftsresultatet.

I fellesnemda for nye Sandnes kommune ble det i møte den 27. august 2019 [sak 25/19](#) vedtatt at Sandnes kunst- og kulturhus skulle avvikles og legges inn som virksomhet i tjenesteområdet for kultur og næring. Budsjettforslaget er utarbeidet på ordinær måte av fortekasstyret, men er konvertert til virksomhetens budsjett i linjeorganisasjonen.

Mål i planperioden

Av styrets forslag til økonomiplan 2020-2023 framgår følgende hovedmål for driften:

1. Tilby innbyggerne et mangfold av profesjonelle kulturytringer på nasjonalt og internasjonalt nivå, med særlig vekt på musikkteater, dans og nyskapende kunstformidling, og å være en ledende screeningarena og møteplass. Det skal tilbys

allsidig utvalg av kunst, film, dans og kulturell aktivitet basert på kvalitetskriterier. Det skal være tilbud rettet mot unge og nyetablerte utøvere.

2. Drive Sandnes kulturhus og KINOKINO som brukshus for det lokale kulturliv og tilby et bredt publikum både kulturell og sosial møteplass.
3. Legge vekt på samarbeidsprosjekter, etablere allianser og fellesskap med samarbeidspartnere som har samme eller likeartet målsetning.
4. For å oppnå et bredere kulturtilbud i Sandnes, kan foretaket engasjere seg i annen virksomhet, enten selv, eller i samarbeid med andre selskaper.
5. Foretaket skal ikke ha erverv som formål og skal ikke gi økonomisk utbytte.

Forslaget bygger på følgende resultatmål for 2020:

Resultatmål	2020
Samlet besøk	75 000
Antall arrangement	300
Brutto inntekter, eksklusiv kommunalt tilskudd	12 205 000
Driftsresultat	0

Styrets forslag til drifts- og investeringsbudsjett 2020-2023

Styrets samlede forslag til drifts- og investeringsbudsjett framgår av vedlegg til økonomiplan 2020-2023. Utleiesatser for 2020 foreslås uendret fra 2019. En oppsummering av styrets budsjettforslag er gitt i tabellen under.

Nøkkeltall fra foretakets driftsbudsjett – styrets forslag:

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	-29 561	-29 561	-29 561	-29 561
Driftsutgifter	29 681	29 681	29 681	29 681
Brutto driftsresultat	120	120	120	120
Finansinntekter	-120	-120	-120	-120
Finansutgifter	-	-	-	-
Netto driftsresultat	-	-	-	-
Disponeringer	-	-	-	-
Årsresultat	-	-	-	-

Basisdriften i foretaket hviler på to grunnpilarer: kommunens rammetilskudd og egne inntekter. Egne inntekter består av leieinntekter, billettinntekter, sponsorinntekter og tilskudd fra andre instanser. Foretakets rammetilskudd har vært regulert i tråd med lønnsvekst, men ikke annen kostnadsvekst. Det betyr at kravet til egeninntjening i foretaket øker år for år. Det er ikke lagt opp til regulering av leiepriser i 2020. De ble sist justert med virkning fra 01. januar 2019.

I styrets forslag til driftsbudsjett er forslag til rammetilskudd for 2020 i tråd med gjeldende økonomiplan på kr 10,826 millioner. Helårsvirkning av lønnsoppgjør for 2019 samt lønnsoppgjør for 2020 kompenseres over kommunens lønnsreserve etter framlagt lønnsprotokoll.

Kommunal egenandel på kr 710 000 til RAS-prosjektet og kr 40 000 til sommerkino for barn videreføres i hele planperioden.

I gjeldende [økonomiplan 2019-2022](#) er det lagt inn kr 700 000 i 2020 i tilskudd til musikal/egenproduksjon som videreføres. Det er en omfattende og krevende prosess å sette opp en musikal, både arbeidsmessig og økonomisk og styret vedtok våren 2019 å legge satsningen på musikal på is inntil videre. Tilskuddet vil likevel gjøre det mulig å lage en større egenproduksjon.

Styrets forslag til nye tiltak – drift

Jubileum: I 2020 fyller Sandnes kulturhus 20 år. Dette ønsker foretaket å feire med flere større og mindre arrangementer gjennom året. Blant annet planlegges en større gratiskonsert på Byfest/Kulturnatt 2020 med en artist av nasjonal størrelse. Sistnevnte i samarbeid med Sandnes symfoniorkester. Det vil søkes støtte fra eksterne bidragsytere til jubileumsåret, både fra relevante offentlige støtteordninger og private sponsorer. I tillegg benytter foretaket selv oppsparte midler i form av egenproduksjonsmidler fra 2019 og 2020, til sammen kr 350 000. Jubileumsaktivitetene estimeres til en samlet kostnad på kr 1,5 millioner.

Fratrukket egne midler er utgjør nytt tiltak kr 1,150 millioner i 2020

For å skape best mulige vilkår og stimulere til økt aktivitet for jubilentene oppfordres bystyret til å sette av midler til en lavterskel søknadsordning, hvor jubileumsaktørene kan søke midler til sine planlagte aktiviteter. Foretaket kan stå for arbeidet med å koordinere aktivitetene og eventuelt forvalte søknadsordningen dersom dette er ønskelig.

Det framsettes for øvrig ikke noe forslag til størrelse på ordningen nå, ettersom behovene hos byens andre jubileumsaktører ikke er kartlagt på dette tidspunktet.

Sommeraktiviteter: Kulturhuset skal installere nytt ventilasjonsanlegg, scenetrekke og lysrigg sommeren 2020. Dette medfører at salene vil være stengt fra midten av mai til utgangen av september. Foretaket ønsker derfor å øke aktiviteten både inne i kulturhusets foajé og på plassen utenfor, slik at publikum kan få et godt kulturtilbud mens salene er under arbeid.

Det vil dessuten skje endringer i infrastruktur og tilbud til publikum i denne delen av sentrum i årene fremover, hvor målsettingen er å trekke flere folk til byen om sommeren. Dette ønsker foretaket å bidra til, og vil derfor søke å arrangere sommeraktiviteter også i årene framover.

En slik satsning er det ikke rom for innenfor rammen, og det søkes derfor om ekstra bevilgning til dette. Det vil søkes tilskudd fra eksterne bidragsytere også til denne aktiviteten. *Samlet kostnad for sommeraktiviteter i og rundt kulturhuset estimeres foreløpig til kr 500 000.*

Tilskudd RAS: Helt siden RAS startet i 2007 har det vært forventet økt aktivitet, både i antall forestillinger per sesong og aktiviteter knyttet til RAS som kompetansesenter. For høstsesongen 2019 har eksempelvis RAS økt fra 7 til 10 forestillinger på Sandnes kulturhus. I tillegg ønsker RAS å innfri kravene knyttet til RAS som regionalt kompetansesenter, blant annet ved å samarbeide mer med andre kulturaktører for å nå et bredere publikum, og formidle dans i flere kontekster. I tillegg til dette lokale ansvaret er RAS også en av fem partnere i det nye nasjonale turné-nettverket Dansenett Norge. Den økte aktiviteten krever mer av RAS enn tidligere, og det er derfor et behov for økning fra alle de tre partene som i dag finansierer RAS. Det er søkt om en årlig økning fra Rogaland fylkeskommune på kr 100 000 i driftstøtte fra 2020 – 2022. RAS søker også om samme årlige økning fra Kulturrådets støtteordning. *Det er ønskelig med en tilsvarende økning også fra bykassen, særlig ettersom dette settes som en forutsetning for fylkeskommunens tilskuddsøkning.*

Nøkkeltall foretakets investeringsbudsjett - styrets forslag:

	2020	2021	2022	2023
Egne inntekter	-	-	-	-
Utgifter	62 950	300	300	300
Årsresultat	62 950	300	300	300

Investeringer innenfor bystyrets vedtatte rammer med foreslått videreføring av årlig beløp, justert for forsinkelser jamfør 2. perioderapport:

	2020	2021	2022	2023
Kulturhuset, teknisk utstyr	300	300	300	300
Kulturhuset - nytt tautrekk og lysanlegg	20 300	-	-	-
Kulturhuset - rehabilitering	25 000	-	-	-
KinoKino og Stasjon K rehabilitering og utstyrsheis	2 600	-	-	-

Investeringer foretakets forslag - nye tiltak:

	2020	2021	2022	2023
Sal 1 KinoKino	11000	-	-	-
Foajé Sandnes kulturhus	3 750	-	-	-

Foajé Sandnes kulturhus, oppgradering: Kulturhusets foajé har ikke blitt pusset opp siden bygget ble ferdigstilt i 1999, og har et stort behov for oppgradering til dagens standard. Behovet er særlig prekært med tanke på serveringstilbudet til publikum på kveldstid, men omfatter også behov for et dagtilbud med enkel kaféservering. Dette som et ledd i kulturhusets strategi om økt aktivitet i foajéområdet både på dag- og kveldstid. Det er utformet et behovsnotat som oversendes byggeier til bruk i dialog med restauranteier. *Foreløpig estimert kostnad for oppgradering beløper seg til kr 3,75 millioner.*

KinoKino Sal 1, oppgradering inkl. sikkerhetstiltak: Våren 2019 ble det midlertidige gulvet i Sal 1 på KinoKino vurdert til å være i så dårlig stand at umiddelbare rivningstiltak måtte iverksettes, i hovedsak av sikkerhetsmessige årsaker. Styret vedtok som følge av dette å videreutvikle salen til en konsertsal tilrettelagt for rytmiske aktører. Dette for å fylle et etterlengtet behov både hos foretaket selv, regionens musikkaktører og hos publikum. Rivningsarbeidet ble utført ved omprioritering av egne driftsmidler, og det legges opp til at nødvendig grunnarbeid utføres høsten 2019 og at den tekniske oppgraderingen skjer vinteren 2020. Foreløpig ferdigstillelsesdato er 15. februar 2020.

Grunnet oppgraderingsarbeidene stenges salene på kulturhuset i perioden mai til oktober 2020. Det blir dermed særlig viktig å ferdigstille Sal 1 på KinoKino i løpet av vinteren 2020, slik at så mye som mulig av aktiviteten kan opprettholdes mens kulturhuset oppgraderes. *Tiltaket estimeres til en total kostnad på kr 11 millioner. Det søkes tilskudd fra relevante tilskuddsordninger for akustisk forprosjektrapport, akustiske tiltak, sceneinstallasjoner og fremføringsutstyr. Det vil også søkes midler fra private sponsorer, men ikke mulig å si noe om beløp på nåværende tidspunkt*

Rådmannens merknader og tilrådninger som er innarbeidet i

rådmannens forslag til økonomiplan - driftsbudsjettet

Med kommunens stramme økonomiske ramme har rådmannen søkt å løse foreslåtte nye tiltak med vekt på 2020 som både er jubileumsår og et år der deler av kulturhuset er stengt på grunn av ombygginger. Rådmannen har innarbeidet avsetninger til følgende:

- Basis rammetilskudd i 2020 på kr 10,826 millioner. I tillegg kompenseres det for helårsvirkning av lønnsoppgjør 2019. Lokale lønnsforhandlinger for 2019 er i skrivende stund ikke gjennomført.
- Kr 5,605 millioner i tilskudd til dekning av internhusleie.
- Lønnsoppgjør i 2020 finansieres av kommunens lønnsreserve.
- Kr 175 000 årlig til egenproduksjoner
- Videreføring av kommunal egenandel på kr 710 000 årlig til RAS-prosjekter. I tillegg har rådmannen innarbeidet en økning på kr 100 000 i tilskuddet til RAS fra 2020 ([tiltak K13](#)).
- Videreføring av kr 40 000 i årlig kommunalt tilskudd for å kunne gjennomføre gratis sommerkino for barn på Kinokino (basisbudsjettet).
- Tilskudd på kr 500 000 i 2020 til arrangementer i anledning 20 års jubileet ([tiltak K12](#)).
- Tilskudd på kr 500 000 i 2020 til sommerrangementer ([tiltak K14](#)).

Rådmannens merknader og tilrådninger som er innarbeidet i rådmannens forslag til økonomiplan – investeringsbudsjettet

Rådmannen tiltrer styrets forslag om videreføring av tiltak i samsvar med gjeldende økonomiplan, justert for endret fremdrift jamfør perioderapporten per 31.08.2019:

- Kr 300 000 årlig til oppgradering av sceneteknisk utstyr i kulturhuset ([tiltak K1](#)).
- Kr 2 millioner til utstyrsheis i Kinokino, med endret ferdigstillelse til 2020, hvorav kr 1,6 millioner er overført 2020 ([tiltak K5](#)).
- Kr 2 millioner til Kinokino og Stasjon K, med endret ferdigstillelse til 2020, hvorav kr 1 million er overført 2020 ([tiltak K7](#)).

I tillegg er det innarbeidet to nye investeringstiltak i perioden i tråd med styrets forslag:

- Kr 3,75 millioner i 2020 til oppgradering foajé i Sandnes kulturhus ([tiltak K4](#)).
- Kr 11 millioner i 2020 til oppgradering av sal 1 i KinoKino ([tiltak K6](#)).

Forslag til vedtak:

1. Økonomiplan 2019-2022 for Sandnes Kunst- og Kulturhus KF tas til orientering.
Vedlegg: [Styrets forslag til økonomiplan 2020-2023](#).

Sandnes Havn KF

Om foretaket

Sandnes Havn KF har 3 faste årsverk. Merkantile tjenester som arkiv og lønnskjøring kjøpes internt fra kommunen.

Foretaket har som formål å drive Sandnes havn med tilhørende bygg og eiendommer på en forretningsmessig måte, samt sørge for at havnen til enhver tid er en effektiv havn som tilfredsstiller brukernes behov. Foretaket skal ikke ha erverv som formål og skal ikke gi økonomisk utbytte. Formålet i havne- og farvannsloven som regulerer havnens virksomhet (§ 1.) er å legge til rette for god framkommelighet, trygg ferdsel og forsvarlig bruk og forvaltning av farvannet samt å legge til rette for effektiv og sikker havnevirksomhet som ledd i sjøtransport og kombinerte transport. Styrets forslag til økonomiplan følger i sin helhet i vedlegg til økonomiplan 2020-2023.

Mål i planperioden

Foretakets visjon er: Sandnes havn skal være et attraktivt, miljøvennlig og effektivt logistikknutepunkt for næringslivet i Sandnes og på Jæren til beste for innbyggerne og samfunnet. Kundens behov skal være styrende for våre tjenester.

- Sandnes havn skal framstå som den beste og mest kostnadseffektive havnen i regionen for stykkgoods, herunder stål og elementer samt bulklast. Annen tilknyttet virksomhet er utleie av havnebygg og arealer, som skal gi avkastning til havneformål som bestemt i lov.
- Resultatet måles blant annet i antall tonn losset og lastet, fordeling på varetyper, leieinntekter og regnskapsmessig resultat. Dette legges fram i forbindelse med regnskapsrapporter og årsregnskap.

Styrets forslag til drifts- og investeringsbudsjett 2020-2023

Styret sitt samlede forslag til drifts- og investeringsbudsjett framgår av vedlegget til økonomiplan 2020-2023. En oppsummering av dette er gitt i tabellen under.

Nøkkeltall fra foretakets driftsbudsjett – styrets forslag:

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	-15 200	-16 500	-16 700	-17 000
Driftsutgifter	14 900	15 000	15 100	15 200
Brutto driftsresultat	-300	-1 500	-1 600	-1 800
Finansinntekter	-600	-400	-400	-400
Finansutgifter	-	-	-	-
Motpost avskrivninger	-4 500	-4 500	-4 500	-4 500

Netto driftsresultat	-5 400	-6 400	-6 500	-6 700
Disponeringer ¹	5 400	6 400	6 500	6 700
Årsresultat	-	-	-	-

1) Overført investeringsregnskapet

Bystyret godkjente i [bsak 76/11](#) avtale mellom Sandnes Havn KF og Sandnes indre Havn KF (nå Sandnes tomteselskap KF) om overdragelse av arealene i indre havn til byutviklingsformål. Avtalen innebærer at havnen i september 2016 flyttet kontorer og det meste av havnevirkksomheten til Somaneset. I forståelse med Sandnes tomteselskap KF driver havnen restarealene i indre havn så lenge det er hensiktsmessig. Avtalen innebærer videre at Sandnes Havn KF har gitt et lån til Sandnes tomteselskap KF tilsvarende kjøpesummen, og dette har blitt startet nedbetalt i 2016 i takt med salg av arealene.

I et normalt driftsår for Sandnes Havn KF er driftsinntektene på om lag kr 15 millioner og driftsutgiftene, inkludert avskrivninger og avsetninger til framtidige investeringer, på om lag kr 15 millioner. Kai- og varevederlag er budsjettert på samme nivå som i 2019. Dette er ut i fra forventet trafikk og at det ikke kan forventes inntekter fra skip i korte opplag.

Bygningsmassen på Somaneset er relativ ny, og det blir derfor foretatt normalt utvendig vedlikehold etter behov. Det samme gjelder for kaianleggene. De årlige driftsresultatene settes av til investeringsbudsjettet, og i 2020 er dette budsjettert til kr 5,4 millioner.

Nøkkeltall foretakets investeringsbudsjett - styrets forslag:

	2020	2021	2022	2023
Egne inntekter/overført fra drift	-5 400	-6 400	-6 500	-6 700
Bruk av fond	-38 600	-100	-	-300
Investeringsinntekt, salg av eiendom	-18 000		-17 400	-13 000
Finansieringsbehov/investeringer	62 000	6 500	23 900	20 000
	-	-	-	-

Forslaget til økonomiplan er i samsvar med gjeldende plan og tar høyde for investeringer som er nødvendige for havnedriften. For å kunne oppfylle foretakets formål på en god måte vil det være behov for ytterligere investeringer i forlenging av kailinje, havnekran, gjestehavn

og utvidelse av landareal. Investeringene vil i størst mulig grad tilpasses slik at de samsvarer med innbetalinger på lånet fra Sandnes tomteselskap KF.

Investeringer dekkes av egne midler, salgsinntekter, fondsbruk og løpende drift. I gjeldende økonomiplan ligger det inne en forlenging av eksisterende kai med 60 meter. Utbetalinger på dette prosjektet skjer i hovedsak i 2020. Dette vil gjøre det mulig å losse/laste to skip med kaikranen uten forhaling (flytting) av skipene. Denne utvidelsen er for å erstatte noe av den kailengden som forsvinner med nedleggingen av indre havn. Flytting av eldre kran fra Indre havn vurderes. I forbindelse med kaibyggingen har Sandnes havn fått tilsagn fra Enova om midler til landstrømanlegg. Det er lagt opp til en betydelig andel egenfinansiering av dette prosjektet, slik at kai inkludert landstrømanlegg budsjetteres til kr 27 millioner.

Sandnes Havn KF er miljøfyrtårn og det ses på hvilke muligheter som finnes for å redusere energibruken på området. Av HMS- og sikringshensyn er det krav om god belysning både når det skjer arbeid og av hensyn til kameraovervåking og sikring av havneområdet. Det er ønskelig å skifte ut dagens gamle lysarmaturer med LED som kan dimmes på ulike deler av området, noe som vil redusere strømforbruket til et minimum.

For å ytterligere redusere strømforbruket vurderes det å montere solcellepaneler på taket av Strandgata 151 som er et kombinert kontor- og lagerbygg. Utforming og plassering av bygget framstår som gunstig med tanke på lysforhold selv om dette må vurderes nøye.

Strandgata 147 konverteres fra industrilokaler til kontorer for barne- og familieenheten og det er satt av kr 16 millioner til prosjektering og ombygging og utvidelse av selve bygningen. Lokalene skal leies ut. Leieavtale er utarbeidet.

Foretaket eier gjestehavnen og serviceanlegget som er lokalisert i kulturhuset. Utbygging av havneparken har medført reduksjon i antall båtplasser i Indre havn. nye Sandnes skal satse på turisme og det er viktig å kunne tilby gode båtplasser til gjester som vil besøke byen. Siden gjestehavnen ligger i bysentrum antas det at båtgjestene også bidrar til omsetning i både butikker, utesteder og kulturtilbud. Det arbeides med å etablere et flytende svømmebasseng i indre vågen. Et slikt tilbud vil gjøre gjestehavnen mer attraktiv i tillegg til at det kan bli godt besøkt av gjester fra Sandnes og tilstøtende kommuner. Utredningsarbeidet skjer i tverrfaglig samarbeid med fagenheter i byutvikling og teknisk.

Plassering og driftsmodell av et eventuelt flytende basseng skal også vurderes i dette prosjektet. Finansieringen av anlegget er lagt opp med deling mellom foretaket og bykassen. Foretaket har satt av inntil kr 15 millioner til etablering av basseng i 2020 hvis forprosjektet viser at dette kan være økonomisk bærekraftig. Bassenget er tenkt bygget og driftet i samarbeid med Sandnes kommune.

I 2020 er følgende investeringstiltak prioritert:

- Ny Kai, kr 27 millioner
- Svømmeanlegg gjestehavn, kr 15 millioner
- Oppgradering/nybygg strandgt, 147 kr 16 millioner
- Flytte havnekran, kr 1 million
- Solcelleanlegg, kr 3 millioner

Totalt kr 62 millioner.

Investeringer i tilknytning til havnedrift og annen investering i eiendomsmassen dekkes av egne midler, salgsinntekter, fondsmidler og årets inntekter.

Rådmannens merknader og tilrådninger som er innarbeidet i

rådmannens forslag til økonomiplan – drifts- og

investeringsbudsjettet

Styrets forslag til drift- og investeringsbudsjett er etter rådmannens vurdering i samsvar med foretakets formål og bystyrets prioriteringer av virksomheten. Rådmannen slutter seg til økonomiplanforslaget fra styret i Sandnes Havn KF. Når det gjelder muligheten for et utendørs svømmebasseng, vil det bli lagt fram egen sak om dette når nødvendig utredning av tiltaket er fullført. Rådmannen har lagt til grunn at Sandnes Havn KF bidrar med kr 20 millioner til svømmeanlegg i gjestehavna.

Forslag til vedtak:

Økonomiplan 2020-2023 for Sandnes Havn KF godkjennes med følgende endring:

- Det forutsettes at foretaket innarbeider kr 5 millioner i 2021 til å løse sin andel av restfinansiering for nytt flytende svømmebasseng.

[Vedlegg: Styrets forslag til økonomiplan 2020-2023.](#)

Sandnes Eiendomsselskap KF

Om foretaket

Sandnes Eiendomsselskap KF hadde oppstart 1. januar 2014. Foretaket har i dag 26 årsverk, fordelt på 4 avdelinger: eiendomsforvaltning, eiendomsutvikling, byggeprosjekter og stab. Eiendomsforvaltningens oppgaver er å ivareta kommunens eksisterende bygningsmasse samt ENØK-program. Eiendomsutvikling står for arbeidet med å utrede muligheter og planlegge for best mulig valg av løsninger for kommunens behov for lokaler. Dette inkluderer kjøp, salg og innleie av bygg samt ansvaret for innføring og beregning av internhusleie. Byggeprosjekter har ansvar for gjennomføring av byggeprosjekter vedtatt i kommunens økonomiplan.

Foretaket forestår kommunens byggherrefunksjon som i 2020 vil ha et investeringsvolum på om lag kr 900 millioner. Det forvalter kommunens eiendomsportefølje bestående av 385 000 m² eide bygg. I tillegg leies 40 000 m² for å dekke kommunens behov for lokaler.

Fra 1. januar 2020 vil Sandnes eiendomsselskap KF opphøre som foretak og eiendom legges inn som stabsfunksjon under rådmannen.

Både drifts- og investeringsbudsjettet legges inn i bykassen 1. januar 2020.

Styrets forslag til drifts- og investeringsbudsjett 2020-2023

Nøkkeltall fra foretakets driftsbudsjett – styrets forslag

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	-589 720	-630 160	-662 180	-672 630
Driftsutgifter	475 140	479 720	483 930	490 460
Brutto driftsresultat	-114 580	-150 440	-178 250	-182 170
Finansinntekter	-	-	-	-
Finansutgifter	322 640	358 500	386 310	390 230
Motpost avskrivninger	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Netto driftsresultat	8 060	8 060	8 060	8 060
Disponeringer	-	-	-	-
Årsresultat	8 060	8 060	8 060	8 060

Etter styrets ønske fremlegges forslag til budsjett for perioden 2020-2023. Daglig leder legger frem forslag til driftsbudsjett for perioden i henhold til selskapets vedtekter, og fremmer forslag til nye budsjettdisponeringer.

Grunnlaget for driftsbudsjettet i SEKF var basert på internhusleie. Budsjettet for 2020 er i hovedsak utformet på samme måte som for 2019 og det er det lagt vekt på å synliggjøre inntektssiden, samt fordeling av kostnadene mellom forvaltning, drift og vedlikehold.

En del av intensjonen ved innføring av internleie var å stanse en årlig akkumulering av vedlikeholdsetterlemp. Ved utarbeidelse av forslag til driftsbudsjettet har fokuset derfor vært å holde forvaltning- og driftskostnadene så lave som mulig for derigjennom å frigjør mest mulig midler til vedlikehold.

Husleiemodellen fungerer under forutsetningen at husleien KPI justeres årlig - som igjen vil gi et nødvendig handlingsrom til et langsiktig og verdibevarende vedlikehold. Ordningen sikrer dermed opprettholdelse av nødvendig kjøpekraft til drift og vedlikehold av Sandnes Kommune sine egne bygg og eiendommer.

Budsjettet er beregnet ut ifra internhusleiemodell og eksterne husleieinntekter. Internhusleien består av to elementer, en kapitaldel og en del for forvaltning, drift og vedlikehold (FDV). Både rente og avdrag er vedtatt satt til 2,5 prosent med 40 års nedbetaling. FDV og kapitalelementet skal KPI-justeres hvert år, jamfør [bsak 118/ 15](#).

Bygg ferdig før 01. januar 2015

For bygg som ble tatt i bruk før 01. januar 2015 beregnes kapitalelementet av husleieberegningen med utgangspunkt i balansen per 31. desember 2014. Denne delen av husleien reduseres hvert år i takt med nedbetaling av lånene, og er derfor en degressiv husleie. I tillegg skal husleien KPI – justeres. Beløpet for FDV er satt til kr 110 per kvm. I tillegg kommer kostnader til renhold, energi og brukerstyrte driftsoperatørtjenester. Dette tilsvarer tidligere driftsbudsjett for SEKF for forvaltning, drift og vedlikehold. FDV satsen bør

ha en årlig gjennomgang og eventuelt økes hvis det foreligger endrede forutsetninger som medfører at en økning er naturlig.

Bygg ferdig etter 01. januar 2015

For bygg ferdig etter 01. januar 2015 beregnes kapitalelementet av husleieberegningen med utgangspunkt i bokført verdi. Denne dekker da renter og avdrag ved tidspunkt for ferdigstillelse, for deretter å låses ved beregning av internhusleien med tillegg for 100 prosent KPI. FDV elementet er satt til kr 310 per kvm. I 2020 vil det være omtrent fem år siden de første byggene som har husleie etter ny metode ble ferdigstilt.

Vedlikeholdsbehovet på disse byggene vil bare øke i årene fremover. Det er svært viktig at en har fokus på å unngå vedlikeholdsetterslep på disse nye byggene. FDV satsen bør ha en årlig gjennomgang og eventuelt økes hvis det foreligger endrede forutsetninger som medfører at en økning er naturlig.

Fremtidige bygg

Husleien for nye bygg 2020 -2023 er basert på fremtidige investeringer. Dato for ferdigstillelse av nye bygg er direkte avgjørende for når husleieinntektene starter. Husleie for investeringer flere år frem i tid er prisgitt tilgjengelige estimer for vedtak som endres eller utgår i sin helhet. Det heftes derfor større usikkerhet for denne husleien, samt tilhørende kapitalkostnader.

Budsjettforslag

På bakgrunn av gjeldende økonomiplan fra linjeorganisasjonen om nye tiltak, samt foreslåtte investeringstiltak fra SEKF i planperioden, legges det frem forslag til driftsbudsjett med inntekter som baseres på vedtatt internhusleiemodell. Videre legges til grunn «fremleie» internt av eksterne lokaler.

Inntektene foreslås disponert slik det fremkommer av utgiftsdel av budsjettet. Utgiftene baserer seg på tidligere erfaringer med hensyn til forvaltning, drift og vedlikehold. I forhold til disponering av budsjettmidlene er kostnader til lisenser, driftsavtaler og lignende justert for økt bygningsmasse, sett i forhold til fjorårets budsjett for 2019.

Hele budsjettforslaget med tall og noter kan ses i vedlegget til økonomiplan 2020-2023.

Budsjettet er laget etter gjeldende regler for foretaket. Det er ikke lagt inn forutsetninger om overføring til stabsfunksjon i nye Sandnes ved utarbeidelse av budsjettforslaget.

Grunnlaget for driftsbudsjettet i SEKF er som beskrevet over basert på internhusleien. For at selskapet skal kunne opprettholde dagens drift og vedlikehold av eksisterende og ny bygningsmasse er det vesentlig at husleien KPI justeres. KPI justeringen sikrer at vi kan kjøpe samme mengde varer og tjenester som tidligere år. Endelig budsjett vil foreligge når Bystyret har vedtatt investeringsramme for 2020. I forhold til disponering av budsjettmidlene er kostnader til lisenser, driftsavtaler og lignende justert for økt bygningsmasse, sett i forhold til budsjett for 2019. Det er kontinuerlig fokus på å holde forvaltning og driftskostnadene så lave som mulig for å kunne disponere så mye som mulig av rammen til verdibevarende vedlikehold.

Nøkkeltall foretakets investeringsbudsjett - styrets forslag

	2020	2021	2022	2023
Finansiering ved konserninternt lån	-70 150	-68 650	-69 150	-64 150
Finansiering ved tilskudd fra staten	-	-	-	-
Brutto investeringsutgifter	70 150	68 650	69 150	64 150
Årsresultat	-	-	-	-

Sandnes Eiendomsselskap KF har, etter bestilling fra rådmannen, framskaffet kostnadskalkyler for de prosjekter som rådmannen vurderer å legge fram i sitt forslag til økonomiplan for kommende periode. Når det gjelder behov for rehabiliteringer og/eller oppgraderinger av eksisterende bygningsmasse har foretaket kommet med innspill til prioritering av tiltak. Alle prioriteringer er basert på en omfattende tilstandskartlegging utført i 2018.

Investeringsprosjekter gjennomført av Sandnes Eiendomsselskap KF har vært finansiert med rentefritt, konserninternt lån fra bykassen i byggeperioden. Når eiendom legges inn som stabsfunksjon under rådmannen i nye Sandnes vil denne finansieringsordningen opphøre. Når prosjekt er ferdigstilt, vil det faktureres internhusleie som skal betales av virksomhetene. For reinvesteringer uten arealutvidelse i eksisterende bygg, vil det kun beregnes husleie på kapitaldelen.

Rådmannens merknader og tilrådninger som er innarbeidet i rådmannens forslag til økonomiplan – drifts- og investeringsbudsjettet

Styrets forslag til drift- og investeringsbudsjett er etter rådmannens vurdering i samsvar med foretakets formål og bystyrets prioriteringer av virksomheten.

I [bsak 118/15](#) er internhusleie for Sandnes eiendomsforetak KF vedtatt, med KPI-justering på både kapital og FDV-delen. Som følge av kommunens stramme økonomiske situasjon finner ikke rådmannen rom for KPI-justering for 2020.

Som følge av manglende KPI-justeringer, blir lønnsoppgjør til ansatte i eiendom samt kompensasjon for økte lønnskostnader til renhold og driftsavtaler dekket av lønnsreserven.

I budsjettet til SEKF er det lagt inn en forventning om økte strømpriser på kr 3 millioner. Økningen er lagt inn med bakgrunn i beregninger foretatt av kommunens strømlleverandør, LOS. Økte strømpriser gir imidlertid også økte inntekter i form av tilbakebetaling i henhold til kommunens avtale om frikraft. Forventet inntekt fra frikraft er i SEKF sitt budsjett redusert fra kr 8 millioner i 2019 til kr 7,5 millioner i 2020, etter beregninger for reel inntekt i 2018. I gjeldende økonomireglement er det lagt inn at energibudsjettet skal gis en buffer på 5 prosent samt at et eventuelt mindreforbruk skal avsettes til eget energifond. Videre skal et eventuelt merforbruk gjøres opp i årsoppgjørssaken. I kommunens basisbudsjett for eiendomsområdet ligger det inne en buffer på kr 2,1 millioner, tilsvarende beregnet buffer for netto energibudsjett. I rådmannens forslag til budsjett 2020-2023 er det videre lagt inn

økning i energibudsjettet til nye bygg på kr 1,5 millioner i 2020, økende til kr 5 millioner i 2023.

Kommunens stramme økonomi har videre gjort det nødvendig for rådmannen å legge inn en innsparing på alle enheter med 1 prosent. Eiendom sin del av innsparingsbeløpet er beregnet til kr 2,5 millioner.

Som følge av at internleien ikke KPI-justeres og at det ikke er lagt inn midler til økte strømpriser blir driftsbudsjettet til eiendomsavdelingen kr 194 490. Dette er kr 18,7 millioner lavere enn det styret foreslår.

Foretaket forvalter kommunes eiendom i gamle Vagleiren. Brannvesenet og Sivilforsvaret er eksterne leietakere i dag, i tillegg til kommunens egen bruk. Sammen med leietakerne pågår det nå et arbeid med å gjennomgå den helhetlige bruken av bygningsmassen. Justert bruk og utleie av byggene, leiepriser med videre vurderes. Framtidig bruksstruktur vil bli lagt fram i egen sak, i første kvartal 2020. Eventuell endring i leieinntektene og rådmannens forslag til løsninger for dette vil framgå av saken.

Rådmannen slutter seg til forslagene til nye investeringstiltak, se vedlegg for styrets budsjettforslag.

Forslag til vedtak:

Økonomiplan 2020-2023 fra Sandnes Eiendomsselskap KF tas til orientering.

Vedlegg: [Styrets forslag til økonomiplan 2020-2023, se vedlegg til økonomiplan 2020-2023.](#)